64.181
59/3-4

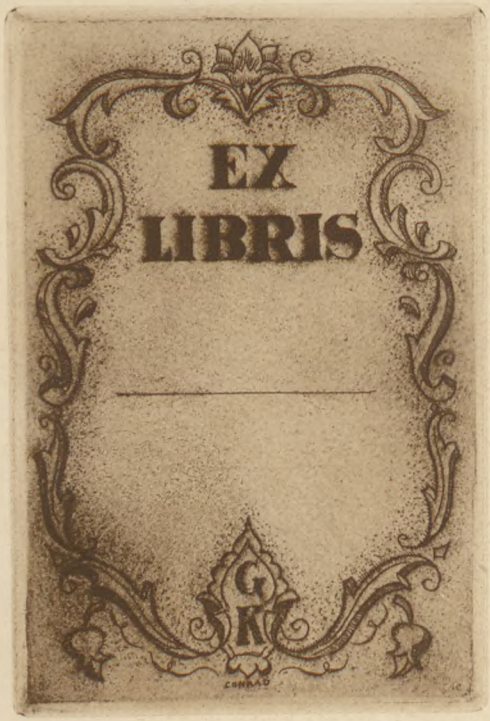
EX
LIBRIS
G
K

DICKENS MŰVEI

A GUTENBERG KÖNYVKIADÓ VÁLLALAT KÖNYVEI

Szerkesztők, birálók és forditók:

Ambrus Zoltán
Adorján Sándor
Bálint Lajos
Balla Mihály
Bánóczi László dr.
Bonkáló Sándor dr.
Cserna Andor
Csillay Kálmán
Éber László
Endrődi Béla dr.
Fekete Oszkár dr.
Forró Pál dr.
Gellért Hugó
Gergely Győző
Guti Erzsi
Gyagyovszky Emil
Haiman Hugó dr.
Halasi Andor
Havas Albert
Havas András Károly
Havas József
Hevesi Sándor
Honti Rezső
Kardos László dr.
Karinthy Emilia
Karinthy Frigyes
Kelen Ferenc dr.
Lándor Tivadar
Margittai Szaniszlóné
Németh Andor
Ocskay Istvánné
Ifj. Pálóczi Horváth Lajos
Dobosi Pécsi Mária
Peterdi István
Pogány Kázmér
Porzsolt Kálmán
Pünkösti Andor
Salgó Ernő dr.
Sebestyén Károly dr.
Schöner Dezső
Schöpflin Aladár
Szegedy István
Szép Ernő
Sziklay János dr.
Szini Gyula
Szirmai Józsefné
Sztrokay Kálmán
Trócsányi Zoltán dr.
Vécsey Leó

DICKENS

NICKLEBY MIKLÓS

ÉLETE ÉS KALANDJAI (NICHOLAS NICKLEBY)

III.

ANGOL EREDETIBŐL
FORDITOTTA
KARINTHY FRIGYES

KÜLFÖLDI MŰVÉSZEK ILLUSZTRÁCIÓIVAL

BEVEZETÉSSEL ELLÁTTA
Dr. SEBESTYÉN KÁROLY

CHRISTENSEN ÉS TÁRSA
GUTENBERG KÖNYVKIADÓ VÁLLALAT
BUDAPEST

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA

A harmadik kötet XXVII—XXXII. fejezeteit

BALLA MIHÁLY,

a továbbiakat

KARINTHY FRIGYES

fordította.

A keret rajzát

VÉGH GUSZTÁV

iparművész tervezte.

R 1955 64181/59/3-4.
10.309
M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA
1930 év 266 sz.
R 2

Légrády Testvérek nyomdai műintézet nyomása, Budapest.
Eterna ipari és kereskedelmi r.-t. kötése, Budapest.

XXVII. FEJEZET.

Nicklebyné megismerkedik Pyke és Pluck urakkal, kiknek rokonszenve és érdeklődése tulmegy minden határon.

Nicklebyné a napoknak igen nagy száma óta nem érezte magát oly büszkének s oly fontos személyiségnek, mint abban a pillanatban, mikor hazaérkezett és teljesen átengedte magát azoknak az édes ábrándoknak, melyek egész utján kisérői voltak. Lady Mulberry Hawk — ez volt a vezető gondolata. Lady Mulberry Hawk! — „Mult kedden adta össze a Hanover squarei Szent György-templomban Llandaff főtisztelendő püspöke sir Mulberry Hawkot, az észak-walesi Mulberry Castle urát Nickleby Katalinnal, néhai devonshirei Nickleby Miklós esquire egyetlen leányával.“ Szavamra! — kiáltotta Nickleby Miklósné — kitünően hangzik.

Elintézve igy teljes megelégedésére az esküvő szertartását s a vele kapcsolatos ünnepségeket, a vérmes lelkü anya elképzelte lelki szemeivel a tisztességeknek és kitüntetéseknek azt a hosszu sorát, melyekben az uj ragyogó életpályán mulhatatlanul része lesz az ő Katalin leányának. Mindenesetre be fogják mutatni az udvarnál. Születése napján, mely julius 19-ére esik (reggel három óra tiz perckor, gondolta magában zárjel közt Nicklebyné, mert emlékszem reá, hogy megkérdeztem, hogy hány óra van), sir Mulberry nagy lakomára gyüjti össze minden bérlőjét és visszatéritteti nekik a legutóbbi félévi bérösszeg negyedfél százalékát, ami tüzetesen meg lesz irva és hirül lesz adva a társasági hirek közt, minden olvasónak határtalan gyönyörüségére és csodálatára. Katalin arcképe is meg fog jelenni legalább is féltucatnyi évkönyvben, a szemközti oldalon pedig szép betükkel szedve lesz olvasható: „Lady Mulberry Hawk arcképe előtt, költemény, irta sir Dingleby Dabber.“ Könyen meglehet, hogy valamely a többinél nagyobb terjedelmü évkönyvben megjelenik lady Mulberry Hawk anyjának arcképe is, költemény kiséretében, melynek szerzője sir Dingleby Dabber atyja lesz. Megestek már ennél sokkal lehetetlenebb dolgok s kevésbbé

érdekes arcképek is jelentek meg. A jó asszonyság, mikor ezek a gondolatok támadtak agyában, önkénytelenül felöltötte arcára azt a mesterkélt mosolygásból és álmosságból összetett kifejezést, mely közös ismertetőjele minden ily arcképnek, s talán éppen ez az oka, hogy mindig oly kedves és szeretetreméltó benyomást tesz.

A légvár-építészetnek ily diadalai közben töltötte Nicklebyné a Ralph előkelő barátaival történt megismerkedése napjának egész estéjét s nem kevésbbé prófétái és sokatigérő álmok élénkitették szenderét a reá következő éjjelen. Másnap még mindig ugyanazokkal a gondolatokkal foglalkozva, melyeket azonban az alvás meg a nappali világitás kissé lefokozott, éppen szerény ebédjét főzte, mikor a leány, kit részint azért tartott, hogy legyen valaki mellette, részint pedig azért, hogy segitsen a házi teendőiben, szokatlanul izgatottan rontott be a szobába s jelentette, hogy két ur vár lenn a folyosón és kéri engedelmét, hogy feljöhessen.

— Jaj Istenem! — kiáltotta Nicklebyné, gyorsan rendbehozva főkötőjét és haját — talán bizony ők, s azóta még mindig a folyosón várnak! Miért nem szaladsz le, te együgyü teremtés és miért nem kéred meg őket, hogy jöjjenek fel?

Aközben, hogy a leány eljárt megbizatásában, Nicklebyné a legnagyobb sietséggel tüntetett el a faliszekrényben ételt és italt s alig, hogy végzett vele s alig, hogy tőle telhető nyugalom látszatát erőltetve magára, leült, két merőben ismeretlen ur lépett be a szobába.

— *Hogy* van? — kérdezte az egyik ur, különösen az első szót nyomva meg.

— Hogy *van?* — mondta a másik ur más hangsulyozással, mintegy, hogy változatossá tegye a köszöntést.

Nicklebyné meghajolt és mosolygott s ujra meghajolt és kezét dörgölve, megjegyezte, hogy igazán... nem volt szerencséje... hogy...

— ...ismerjen bennünket, — mondotta az urak elseje. — A mi részünkön volt a veszteség, Nicklebyné urnő. Nem mi részünkön volt, Pyke?

— Bizony a mi részünkön, Pluck, — felelte a másik.

— Elégszer is sajnáltuk, nem igaz, Pyke? — mondotta az első.

— Nagyon sokszor, Pluck, — felelte a másik.

— De most — mondotta az első — részünk van abban a szerencsében, melyre oly epedve vágytunk. Vágytunk-e epedve erre a szerencsére, Pyke, igen, vagy nem?

— Tudhatja, hogy mindig vágytunk, Pluck, — felelte szemrehányó hangon Pyke.

— Hallja, asszonyom, hogy mit mond? — mondotta Pluck ur s körülnézett; — hallhatja Pyke barátom megdönthetetlen bizonyságtételét. De erről jut eszembe — a formáról, a formaságról nem szabad megfeledkezni az uri társaságban. Pyke — Nickleby urnő.

Pyke ur szivére tette kezét s mélyen meghajolt.

— Vajjon magam is ugyanolyan formaság szerint mutassam be magam, — mondotta Pluck ur — vajjon magam mondjam-e meg, hogy Plucknak hivnak, vagy pedig Pyke barátomat kérjem-e meg (aki most már szabályszerüen be van mutatva, tehát jogosult rá, hogy helyettem mondja meg, hogy Plucknak hivnak); vajjon abból az egyszerü okból tartsak-e számot ismeretségére, hogy oly élénk érdeklődéssel viseltetem hogyléte iránt, vagy sir Mulberry Hawk barátjaként mutatkozzam-e be; mindez, Nicklebyné urnő, mind oly kérdés, melyet saját eldöntésére bizunk.

— Sir Mulberry Hawk barátjának nincs szüksége, hogy különösebb okát adja nálam bemutatkozásának, — jegyezte meg Nicklebyné asszony kegyesen.

— El vagyok ragadtatva, hogy ezt hallom asszonyomtól, — felelte Pluck ur, közvetlenül Nicklebyné mellé huzva a széket s leülve mellette. — Igaz örömmel hallom, hogy oly nagyra becsüli sir Mulberryt, az én kiváló barátomat. Bizalommal jelentem ki, Nicklebyné urnő, hogy sir Mulberry boldog lesz, ha ezt meghallja — boldog lesz, mondhatom, Nicklebyné urnő. Pyke, foglaljunk helyet.

— Az én jó véleményemnek, — mondotta Nicklebyné, s a jó asszonyt boldoggá tette az a gondolat, hogy oly nagyon furfangosat tud mondani — az én jó véleményemnek vajmi csekély jelentősége lehet oly uriemberre nézve, mint sir Mulberry.

— Csekély jelentősége! — kiáltotta Pluck ur. — Mondja meg Pyke, mily jelentősége van Nicklebyné urnő véleményének barátunkra, sir Mulberryre nézve?

— Mily jelentősége? — visszhangoztatta Pyke ur.

— Ugy van, — mondotta Pluck. — Nem a legnagyobb jelentősége-e?

— A legeslegnagyobb jelentősége, — felelte Pyke.

— Nicklebyné urnő előtt nem lehet ismeretlen, — mondotta Pluck ur — hogy mily mód nélkül nagy benyomást tett az az elragadó leány . . .

— Pluck! — mondotta barátja. — Vigyázat!

— Pykenek igaza van . . . — mormogta Pluck ur rövid szünet mulva. — Nem kellett volna emlitenem. Pykenek nagy igaza van. Köszönöm, Pyke.

— No igazán! — gondolta magában Nicklebyné. — Ennyi finomságot még sohasem láttam együtt!

Pluck ur néhány percig nagy zavarodottságot szinlelt, aztán azzal vette fel ujra a beszélgetés fonalát, hogy kérte Nicklebyné urnőt, hogy ne vegye figyelembe azt, ami vigyázatlanságból kicsuszott a száján és ne tarsa azért oktalannak, hebehurgyának és meggondolatlannak. Saját érdekében csak azt az egyet kéri tőle, hogy higyje el neki, hogy a legjobb szándékkal mondotta mindezt.

— De mikor, — mondotta Pluck ur — mikor annyi szépséget és bájt látok az egyik és annyi forró érzelmet és tiszteletet a másik részen, akkor . . . bocsánat, Pyke, nem akartam ezt a tárgyat ujra megérinteni. Adjon más irányt a beszélgetésünknek.

— Megigértük sir Mulberrynek és Frederick lordnak, — mondotta Pyke — hogy ma reggel tiszteletünket tesszük nagyságodnál és megkérdezzük, hogy nem hült-e meg az este.

— Az este a legkevésbbé sem, uram, — felelte Nicklebyné. — Kérem, fejezze ki köszönetemet ő lordsága és sir Mulberry előtt, hogy megtisztelnek érdeklődésükkel; a legkevésbbé sem, ami annál meglepőbb, mert tulajdonképen nagyon könnyen hülök meg, csakugyan nagyon könnyen. Egyszer olyan náthám volt, — azt hiszem, ezernyolcszáztizenhétben történt, várjon csak, négy meg öt az kilenc és... igen, 1817-ben, ugy, hogy azt hittem, sohasem szabadulok meg tőle. Egész komolyan, hogy soha. Végre is oly tanács szabaditott meg, — nem tudom, hogy hallott-e valaha oly gyógyitásmódról, Pluck ur. Az ember vesz egy gallon vizet oly melegen, amint csak kibirja, tesz hozzá egy font sót meg hat pence áru finom korpát s minden este lefekvés előtt beleteszi a fejét, azaz hogy nem a fejét, hanem a lábát. Kitünő szer, igazán kitünő. Emlékszem még, hogy karácsony előtt való nap használtam először és április közepére ugy elmult a náthám, mintha sohasem lett volna. Kész csoda ez, ha meggondolja, hogy már szeptember elején kaptam meg.

— Mily szörnyü baj! — mondotta Pyke ur.

— Valósággal rémes! — kiáltotta Pluck ur.

— De az ember elviseli azt a gyötrelmet, hogy ilyet hall, mikor tudja, hogy Nicklebyné urnő kigyógyult belőle, nem igaz, Pluck? — kiáltotta Pyke.

— Ez az, ami oly megragadóan érdekessé teszi, — felelte Pluck ur.

— De igaz ám, — mondotta Pyke ur, mintha most jutna az eszébe — e látogatás örömei közt ne feledkezzünk

meg a megbizatásunkról sem. Megbizással jöttünk, Nicklebyné urnő.

— Megbizással! — kiáltotta a jó hölgy, kinek lelkében egyszerre élénk szinekkel tünt elő egy Katalinnak szóló házassági ajánlat.

— Sir Mulberrytől, — felelte Pyke. — Nagyon unatkozhatik itthon.

— Megvallom, nem kis mértékben, — mondotta Nicklebyné.

— Tiszteletet hoztunk sir Mulberry Hawktól és azt a nagy kérelmet, hogy fogadjon el ma estére egy helyet egy szinházi magánpáholyban, — mondotta Pluck.

— Oh, Istenem, — felelte Nicklebyné. — Sohasem megyek el hazulról.

— Éppen ez az, nagyságos asszonyom, amiért ma szakitania kellene ezzel a szokásával, — felelte Pluck ur. — Segitsen már, Pyke, s kérje ön is Nicklebynét.

— Oh, kérem, tegye meg, — mondotta Pyke.

— Határozottan meg kell tennie, — unszolta Pluck.

— Nagyon kedvesek, — mondotta Nicklebyné habozva de . . .

— Semmi de, ha kérnem szabad, nagyságos asszonyom, — felelte Pluck ur. — Ez a szó nincs benn a szótárban. Ott lesz sógora, ott lesz Frederick lord, ott lesz sir Mulberry, ott lesz Pyke; szó sem lehet arról, hogy visszautasitsa. Sir Mulberry pontosan husz perccel hét óra előtt kocsit küld érette, — csak nem lesz oly kegyetlen, hogy meghiusitja az egész társaság reményét, Nicklebyné urnő?

— Ugy rábeszél, hogy alig tudom, mit is mondjak, — felelte az érdemes hölgy.

— Ne mondjon semmit, egy szót se, egy szót se, drága asszonyom, — kötötte meg magát Pluck ur. — Nicklebyné urnő, — mondotta a kiváló férfiu fojtott hangon — mondok valamit, amivel, igaz, hogy jelentéktelenül és menthető módon, de mégis vétek valakinek bizalma ellen, de azért, ha Pyke barátom meghallaná, — oly kényes ez az ember a becsület kérdéseiben, Nicklebyné asszony, — már ebéd előtt kénytelen volnék megverekedni vele.

Nicklebyné aggódó pillantást vetett a harcias Pyke urra, ki éppen az ablakhoz lépett; Pluck ur azonban megszoritotta az urnő kezét s igy folytatta:

— Lánya hóditást tett, oly hóditást, melyhez szerencsét kivánhatok kegyednek. Sir Mulberry, kedves asszonyom, sir Mulberry alázatos rabszolgája a kegyed leányának. Hm!

— Ah! — kiáltotta Pyke ugyanebben a pillanatban és

szinpadias mozdulattal vett le valamit a kandalló párkányáról. — Mi ez? Mi van a kezemben?

— Mi van a kezében, kedves uram? — kérdezte Pluck ur.

— Ugyanaz az arc, ugyanaz a kifejezés, ugyanazok a vonások, — kiáltotta Pyke ur, a székre roskadva egy miniatür képpel a kezében — gyenge munka, tökéletlen jellemzés, de mégis ugyanaz az arc, ugyanazok a vonások, ugyanaz a kifejezés.

— Innen is megismerem! — kiáltotta Pluck ur az elragadtatás hangján. — Nem gyenge képmása-e ez, asszonyom, a kegyed . . .

— A leányom arcképe, — mondotta Nicklebyné nagy büszkeséggel. — Ugy is volt. A kis La Creevy kisasszony éppen két nappal azelőtt hozta oda megtekintés végett.

Pyke ur alig, hogy meghallotta, hogy gyanitása helyes volt, a legtulzóbb dicséretekkel árasztotta el a kép isteni eredetijét s lelkesedésének hevében ezerszer is megcsókolta az arcképet, Pluck ur pedig közben a szivéhez szoritotta Nicklebyné kezét s oly hévvel és oly bensőséggel kivánt neki szerencsét ily leányhoz, hogy könnyek tolultak, vagy legalább látszottak tolulni a szemébe. A szegény Nicklebyné, ki eleinte irigylésreméltó tetszéssel hallgatta, végre egészen odáig volt a családja iránt tanusitott tisztelet és rokonszenv eme szavainak hallatára, s még a szobába éppen bekukkantó cselédleány is oly csodálkozva állt meg, mikor a két nyájas látogató elragadtatását látta, mintha gyökeret vert volna lába.

Ez az elragadtatás lassan-lassan enyhült, s Nicklebyné kezdette panaszokkal tartani vendégeit letünt szerencséjéről és egykori falusi lakának szines leirásával, oly lelkiismeretesen irva le a különböző helyiségeket, nem feledkezve meg a kis éléstárról sem, s közben a legélénkebben emlékezve arra is, hány lépcsőn kellett lemennie, hogy a kertbe juthasson, hogy merre kellett fordulnia, mikor a nappali szobából lépett ki, s hogy mily kitünően volt berendezve a konyha. Ez az utóbbi emlékezés természetesen a mosókonyhába vezérelte, hol megbotlott a serfőzőkészülékben, s bizonyára egy teljes órát is töltött volna közöttük, ha megemlitésük érthető eszmekapcsolódás folytán tüstént eszébe nem juttatta volna Pyke urnak, hogy „bámulatosan szomjas".

— És biztosithatom róla, — mondotta Pyke ur — hogy ha leküld a vendéglőbe egy kancsó felerészt barna, felerészt világos sörért, egészen bizonyosan meg fogom inni.

És Pyke ur csakugyan egész határozottan meg is itta és Pluck ur segitett neki benne, közben pedig Nicklebyné a két urnak hol leereszkedését, hol meg a cinkanna forgatásában való ügyességét bámulta, amely látszólagos csodát az teheti megérthetővé, hogy az oly uriemberek, mint Pyke és Pluck urak, kik a leleményükből élnek (vagy talán nem is annyira a saját leleményükből, mint inkább a mások leleményének hiányából), néhanapján csak nagy bajjal segitenek magukon, s ily alkalmakkor már megszokták, hogy fölöttébb egyszerü és kezdetleges módon elégitsék ki éhüket és szomjuságukat.

— Tehát a kocsi husz perccel hét óra előtt itt lesz, — mondotta Pyke. — Még egy pillantást, egy egészen kicsiny kis pillantást arra a bájos arcra! Oh! Itt áll előttem. Mozdulatlanul, változatlanul! — Ami, mellesleg szólva, ugyancsak nevezetes körülmény volt, mert a miniatürképek az arckifejezés annyi változásának szoktak kitéve lenni. — Oh, Pluck! Pluck!

Pluck ur nem felelt semmit, csak az érzelem és az odaadás megható jelei közben csókolta meg Nicklebyné kezét, amire Pyke ur ugyanazt cselekedte, a két ur aztán sietve elpárolgott.

Nicklebyné mindig nagyra volt saját belátásával és éleslátásával, de még sohasem volt ugy megelégedve magával, mint ma. Tudta ő mindezt már tegnap este is! Sohasem látta együtt sir Mulberryt Katalinnal — sir Mulberry nevét azelőtt nem is hallotta — s mégis nem mindjárt s mindent megelőzve, nem azt mondotta-e magában, hogy előre látja már a dolgok egész egymásutánját? Mily diadal ez neki, mert most már nem fér hozzá kétség. Ha bizonyitéknak nem elég az a sok megtisztelő figyelem, melyet iránta tanusitanak, sir Mulberry meghitt barátja oly sok elejtett szóval árulta el a titkot. „Igazán", mondotta magában Nicklebyné, „egészen szerelmes vagyok ebbe az aranyos Pluck urba."

Ebben a nagy szerencséjében csak az az egy volt a nagy baj, hogy nem volt közelben senkije, akinek feltárhatta volna szivét. Egyszer vagy kétszer majdnem elhatározta már, hogy egyenesen megy La Creevy kisasszonyhoz s elmond neki mindent. — De nem tudom, — gondolta magában Nicklebyné — nagyon derék nő, de tartok tőle, hogy sokkal alacsonyabban áll sir Mulberryhez képest, semhogy társaságnak egészen megfelelő volna számunkra. Szegény teremtés! — E komoly mérlegelés után el is vetette a gondolatot, hogy bizalmába vonja a kis arcképfestőnőt s beérte azzal, hogy néhány homályos és titokzatos szót ejtett el a cselédleány

előtt, ki a legnagyobb tisztelettel és respektussal vette tudomásul a hallottakat.

Pontosan a megállapitott időben érkezett meg a kilátásba helyezett kocsi, mely nem bérkocsi volt, hanem magánfogat, s a hátsó bakján lakáj állt, kinek lábszárairól — bár kissé nagyok voltak a testalkatához képes — mint lábszárakról mintát vehettek volna a Királyi Akadémiában. Valósággal lélekemelő volt hallani azt a zajt és dörrenést, ahogy becsapta a hintó ajtaját s felugrott hátul, mikor Nicklebyné elfoglalta helyét a kocsiban; s minthogy a jó hölgy egyáltalában nem gyanitotta, hogy hosszu botjának aranygombját az orrához nyomja s a tiszteletnek nagyon meg nem felelően éppen az ő feje fölött ad távirati jeleket a kocsisnak: nagyon feszesen és méltóságteljesen ült helyén s nem kis mértékben büszkén pillanatnyi helyzetére.

A szinház bejárója előtt ujra és még jobban megismétlődött a zaj meg a dörrenés s ott vártak már Pyke és Pluck urak is, hogy felkisérjék a páholyba. Oly udvariasak voltak, hogy Pyke ur káromkodva fenyegetett meg egy nagyon öreg embert, ki lámpával a kezében történetesen az utjukba került, hogy tüstént „megagyabugyálja" — nagy ijedelmére Nicklebynének, ki inkább Pyke ur felindulásából, mint ama szó előzetesen ismert eredetéből gyanitotta, hogy megagyabugyálni meg vért ontani körülbelül egy és ugyanaz, s ennek következtében kimondhatatlanul félt, hogy még történni talál valami. Jó szerencse, hogy Pyke ur beérte a szóbeli megagyabugyálással, s igy minden komolyabb akadály nélkül értek fel a páholyba, hacsak nem tekintjük annak azt, hogy ugyanaz a harcias ur azt a hajlandóságát fejezte ki, hogy „összetöri" a szolgálattevő páholynyitogatót, mert történetesen eltévesztette az ajtószámot.

Alig, hogy Nicklebynét a páholy függönye mögött leültették, belépett sir Mulberry és Verisopht Frederick lord, fejük bubjától a keztyüjök ujjahegyéig, s keztyüjök ujjahegyétől a cipőjük hegyéig a legválasztékosabb eleganciával. Sir Mulberry kissé rekedtebb volt, mint tegnap, amely külső jelből, valamint abból a körülményből, hogy mindketten kissé bizonytalanul álltak a lábukon, Nicklebyné egész helyesen azt következtethette, hogy éppen ebédről jöttek.

— Éppen... éppen kedves leányát éltettük, Nicklebyné asszonyom, — sugta sir Mulberry, a háta mögé ülve.

— Ohó! — gondolta magában a világismerő hölgy — borban az igazság. — Nagyon kedves, sir Mulberry.

— Nem, lelkemre nem! — felelte sir Mulberry Hawk. — Kegyed kedves, lelkemre mondom, kegyed. Oly szép kegyedtől, hogy ma este eljött.

— Talán azt akarja mondani, hogy nagyon kedves volt öntől, sir Mulberry, hogy meghivott, — felelte Nicklebyné, hátravetve fejét, s nagyon furfangosan nézett sir Mulberryre.

— Oly kedves gondolatom, hogy jobban megismerkedjem kegyeddel, oly nagy sulyt vetek reá, hogy jó véleménynyel legyen rólam, annyira szeretném, ha családias megértés volna köztünk, — mondotta sir Mulberry — hogy nem is szabad egészen érdekeltség nélkül valónak tartani viselkedésemet. Átkozottul önző vagyok én, igazán, lelkemre, az vagyok.

— Tudom, hogy nem lehet önző, sir Mulberry, — felelte Nicklebyné. — Ahhoz nagyon is őszinte és nemes arca van.

— Mily kitünő megfigyelő kegyed! — mondotta sir Mulberry Hawk.

— Oh, igazán nem, egyáltalában nem látok nagyon a dolgok mélyére, sir Mulberry, — felelte Nicklebyné oly hangon, melyből a baronetnek azt kellett volna következtetnie, hogy csakugyan nagyon lelát a dolgok mélyére.

— Nagyon félek kegyedtől, — mondotta a baronet. — Lelkemre, — mondotta ujra, a társaihoz fordulva — félek Nicklebyné aszonytól. Oly végtelenül élesen látó szeme van.

Pyke és Pluck urak titokzatosan csóválták a fejüket s azt motyogták egymás közt, hogy ők azt már rég észrevették, mire aztán Nicklebyné kuncogott, sir Mulberry kacagott, Pyke és Pluck pedig hahotázott.

— De hol van a sógorom, sir Mulberry? — kérdezte Nicklebyné. — Nem szeretnék nélküle lenni itt. Remélem, eljön.

— Pyke, — mondotta sir Mulberry, elővéve a fogpiszkálóját és hátravetve magát a széken, mintha lusta volna feleletet keresni erre a kérdésre. — Hol van Nickleby Ralph?

— Pluck, — mondotta Pyke, utánozva mozdulatával a bárót és barátjára háritva át a hazugságot, — hol van Nickleby Ralph?

Pluck ur éppen valami kitérő választ akart adni, mikor bizonyos zaj, melyet valami társaságnak a szomszéd páholyba való belépése okozott, látszat szerint nagyon magára vonta mindnyájuk figyelmét s a négy ur jelentős pillantást váltott egymással. Minthogy az uj szomszédok beszélgetni kezdtek, sir Mulberry egyszerre ugy tett, mintha nagyon mohón figyelve hallgatódznék és kérve kérte barátait, hogy ne is pisszenjenek, ne is pisszenjenek.

— Miért ne? — kérdezte Nicklebyné. — Mi történik?

— Csitt! — felelte sir Mulberry s karjára tette kezét. — Frederick lord, nem ismeri ennek a hangnak a zengését?

— Vigyen el engem az ördög, ha nem azt hiszem, hogy Nickleby kisasszony volt.

— Szent Isten, mylord! — kiáltotta Nickleby kisasszony mamája, a függöny mellé dugva fejét. — Csakugyan, Katinka, drága Katinkám!

— *Maga* van itt, anyám! Lehetséges volna?

— Lehetséges-e, édesem? Hogyne!

— Az Isten szerelmére, kikkel van itt, anyám? — mondotta Katalin visszarettenve, mikor megpillantott egy embert, ki mosolygott és csókot dobott a kezével.

— Mit gondolsz, kikkel, édesem? — felelte Nicklebyné, meghajolva Wititterlyné felé s kissé hangosabban beszélve, mint e hölgynek jól esett. — Pyke és Pluck urak, sir Mulberry Hawk és Verisopth Frederick lord vannak itt.

— Jóságos egek! — gondolta magában gyorsan Katalin. — Hogyan került ebbe a társaságba!

Ez a gondolat oly hirtelen villant át agyán s oly nagy volt a meglepetése és annyira eszébe juttatta Ralph gyönyörüséges ebédjének eseményeit, hogy halálosan elsápadt és nagy izgalom jelei mutatkoztak rajta; amit az élesen látó Nicklebyné, alighogy észrevett, tüstént a forró szerelem jeleit ismerte fel benne. De jóllehet nem kis mértékben volt elragadtatva ettől a felfedezésétől, mely élénken igazolta saját éleselméjüségét, Katalin miatt érzett anyai aggodalma mégsem lett kisebb, amiért is jelentékenyen reszketve hagyta el saját páholyát s Wititterlyné páholyába sietett át. Wititterlyné, kinek élénk érzéke volt az iránt a tisztesség iránt, hogy egy lordot meg egy baronetet számithat látogást tevő ismerősei közé, időt nem veszitve intett Wititterly urnak, hogy nyissa ki az ajtót, s igy esett meg azután, hogy Nicklebyné társasága harminc másodpercnél rövidebb idő alatt betódult Wititterlyné páholyába, mely egész az ajtóig megtelt s Pyke és Pluck uraknak éppen csak annyi hely maradt, hogy bedughatták fejüket és mellényüket.

— Drága Katinkám, — mondotta Nicklebyné és gyengéden megcsókolta leányát. — Mily rossz szinben voltál egy pillanattal ezelőtt! Igazán megijesztettél.

— Talán csak képzelte, anyám, talán... talán... a világitás volt az oka, — felelte Katalin s aggódva nézett körül, de minden lehetősége nélkül, hogy valami figyelmeztető szót sughasson anyja fülébe.

— Nem látod sir Mulberry Hawkot, édesem?

— Katalin alig észrevehetően bólintott a fejével, ajkába harapott s a szinpad felé fordult.

De sir Mulberry Hawk nem volt az az ember, kit oly könnyü lerázni, mert kezét kinyujtva közeledett, s minthogy

Nicklebyné szolgálatkészen hivta fel erre leányának figyelmét, Katalin is kénytelen volt kezet nyujtani. Sir Mulberry erősen megszoritotta kezét és közben sok bókot suttogott, amit Katalin azok után, ami köztük történt, megannyi ujabb sértésnek tekintett. Aztán Verisopht Frederick lord részéről következett a kölcsönös felismerés jelenete, aztán Pyke és Pluck urak köszöntötték a társaságot, végezetül pedig Katalin, hogy teljesebb legyen gyötrelme, Wititterlyné kivánságára kénytelen volt bemutatni azokat a gyülöletes embereket, kiket a legnagyobb méltatlankodással és idegenkedéssel látott maga előtt.

— Wititterlyné el van ragadtatva, — mondotta Wititterly ur a kezét dörzsölve; — igazán el van ragadtatva, lordom, hogy oly ismeretséget köthet, melyet, reményem szerint, mylord, még el fogunk mélyiteni. Julia, édesem, ne izgattasd fel ugy magad, igazán ne. Wititterlynének oly könnyen izguló természete van, sir Mulberry. Egy gyertya hamuja, egy lámpabél, egy barack hamvassága, egy pillangó himpora. Elfujhatá őt, mylord, valósággal elfujthatná.

Ugy látszott, mintha sir Mulberry azon a nézeten lett volna, hogy nagyon jó volna, ha a hölgyet csakugyan elfujhatná. Hanem azért mégis azt felelte, hogy az öröm kölcsönös és Frederick lord is azt mondotta, hogy kölcsönös, aztán még messziről is odahallatszott Pyke és Pluck urak halk rebegése, hogy valóban nagyon kölcsönös.

— Mylord, — mondotta Wititterlyné bágyadt mosollyal — engem a dráma végtelenül érdekel.

— Igen, nagyon érdekes, — felelte Frederick lord.

— Mindig beteg vagyok Shakespeare után, — mondotta Wititterlyné. — Másnap alig élek; oly erősen érzem a visszahatást egy tragédia után, mylord, és Shakespeare oly elragadó teremtés.

— Igen! — felelte Frederick lord. — Ügyes ember volt.

— Tudja, mylord, — mondotta Wititterlyné rövid hallgatás után — annyira érdekelnek a munkái, mióta megfordultam abban a kicsiny, dohos házban, ahol született! Járt ott már valaha, mylord?

— Nem, soha, — felelte mylord.

— Akkor, mylord, igazán meg kellene, hogy nézze egyszer, — folytatta Wititterlyné epedő és vontatott hangon. — Nem tudom, hogyan lehet, de mikor az ember egyszer látta azt a helyet és beirta nevét abba a kis könyvbe, egészen lelkesültnek érzi magát; az ember valósággal ugy érzi, mintha végig menne rajta a tűz.

— Igen, — felelte lord Frederick. — Egész bizonyos, hogy elmegyek.

— Julia, életem, — avatkozott közbe Wititterly ur — megtéveszted ő lordságát... szándéktalanul, mylord, de megtéveszti lordságodat. A költői lelkületed, édesem, a légies szellemed, az izzó képzeleted az, ami a lángész az elragadtatás izgalmába ejt téged. Nincs semmi, édesem, azon a helyen, semmi, de semmi.

— Azt hiszem, mégis kell valaminek lenni rajta, — mondotta Nicklebyné, ki eddig némán hallgatott — mert rövid idővel férjhezmenetelem után Birminghamből én is Stratfordba utaztam postakocsin az én szegény, kedves Nicklebymmel; vajjon csakugyan postakocsin-e? — mondotta tünődve Nicklebyné; — igen, okvetlenül postakocsi lehetett, mert még emlékszem reá, hogy észrevettem akkor, hogy a kocsis zöld ernyőt viselt a bal szeme fölött; postakocsin mentünk Birminghamből s mikor megszemléltük Shakespeare sirját és szülőházát, visszamentünk a fogadóba, ahol megháltunk, s eszembe jut, hogy egész éjszaka másról sem álmodtam, mint egy fekete urról, ki teljes nagyságában gipszből volt öntve, kihajtott és két bojttal diszitett inggallérral s egy cölöphöz támaszkodva állt és gondolkozott; reggel, mikor felébredtem s leirtam Miklósomnak azt az alakot, azt mondotta, hogy Shakespeare volt, egészen ugy, mint életében, ami igazán mégis csak különös dolog volt. Stratford, Stratford, — folytatta Nicklebyné elgondolkozva. — Igen, most már bizonyos vagyok benne, mert akkor voltam áldott állapotban a Miklós fiammal, s ugyanaznap reggel egy olasz fiu, aki gipszszobrokat árult, nagyon megijesztett. Igazán kész szerencse volt, asszonyom, — tette hozzá Nicklebyné, halk hangon fordulva Wititterlynéhez — hogy nem lett Shakespeare a fiamból, mert micsoda szörnyüség is lett volna!

Mikor Nicklebyné végéhez ért ennek az érdekes történetnek, Pyke és Pluck urak, mindig pártfogójuk ügyét tartva szem előtt, azt az inditványt tették, hogy a társaságnak egyik osztaga helyezkedjék át a másik páholyba, amire nézve oly ügyesen tették meg az intézkedéseket, hogy a szegény Katalin, bármennyire idegenkedett tőle, nem tehetett mást, minthogy átvezettette magát Hawk Mulberry őméltóságával. Anyja és Pluck ur velük tartottak ugyan, de az érdemes hölgy, ki nagyra volt a saját tapintatosságával, a legnagyobb igyekezetet fejtette ki, hogy egész este rá se nézzen leányára s ugy lássék, mintha egészen elmerülve hallgatná Pluck ur tréfáit és beszélgetését, akit éppen ezért biztak meg Nicklebyné őrizetével s aki a maga részéről nem mulasztott el egyetlenegy alkalmat sem, hogy mindenképen lekösse figyelmét.

Verisopht Frederick lord a szomszéd páholyban maradt,

hogy agyonbeszéltesse magát Wititterlynével, Pyke ur pedig kéznél volt, hogy itt-ott közbevessen egy-egy szót. Ami Wititterly urat illeti, ő bőségesen el volt foglalva azzal, hogy minden barátjával és ismerősével, akit az egész nézőtéren megfoghatott, azon melegében közölhesse, hogy az a két ur, aki fenn a páholyban, mint látják, Wititterlynével beszélget, a kiváló Verisopht Frederick lord és meghitt barátja, a vidám sir Mulberry Hawk. Amely közlésével a legnagyobb féltékenységre és dühre ingerelt nem egy tiszteletreméltó családapát, tizenhat hajadon kisasszonyt pedig a kétségbeesés szélére kergetett.

Az est végre is véget ért, de Katalin még kénytelen volt lekisértetni magát a lépcsőn is a gyülölt sir Mulberryvel, s Pyke és Pluck urak oly ügyesen rendezték a dolgot, hogy ő meg a baronet utolsónak maradt a sorban, sőt anélkül, hogy a dolog erőltetettnek vagy szándékosnak látszott volna, kissé el is maradt a társaságtól.

— Ne siessen, ne siessen, — mondotta sir Mulberry, mikor Katalin előresietett és igyekezett kiszabaditani a karját.

Katalin nem felelt semmit, hanem csak folyton előre igyekezett.

— Hát nem... — jegyezte meg hidegen sir Mulberry s megállásra kényszeritette.

— Ajánlom, hogy ne tartóztasson vissza, uram! — mondotta Katalin felháborodva.

— És miért ne? — vágott vissza sir Mulberry. — Drága kis teremtés, miért mutatja, mintha ez nem tetszenék magának?

— *Mutatom!* — ismételte meg Katalin méltatlankodva. — Hogyan merészel velem beszélni, uram — engem megszólitani — a szemem elé kerülni?

— A harag még szebbé teszi magát, Nickleby kisasszony, — mondotta sir Mulberry Hawk s lehajolt, hogy jobban az arcába nézhessen.

— Határtalanul utálom és megvetem önt, uram, — mondotta Katalin. — Ha kedves önnek az oly pillantás, mely undort és gyülöletet fejez ki, akkor... de engedjen barátaimhoz, uram, engedjen tüstént. Félre fogok tenni minden tekintetet, mely eddig visszatartott s olyat teszek, hogy még *ön* is megérzi, ha tüstént el nem bocsát.

Sir Mulberry mosolygott s még mindig a szeme közé nézve s karját visszatartva, az ajtóhoz közeledett.

— Ha a nemem iránt való tisztelet s a védtelen helyzetem iránt való tekintet nem tartja vissza ettől az alávaló és férfiatlan üldözéstől, — mondotta Katalin, ki felindulásának

hevében alig is tudta már, hogy mit beszél — van egy bátyám, aki valamikor keményen megtorolja még ezt a viselkedését.

— Lelkemre! — kiáltotta sir Mulberry, mintha nyugodtan szólna önmagához s Katalin derekára fonta karját — felindulásában még szebb és még jobban tetszik nekem, mint mikor lesüti szemét és teljes nyugalommal áll előttem.

Katalin maga sem tudta, hogyan jutott az előcsarnokba, hol barátai várták, de kirohant onnan is, s anélkül, hogy egy pillantást is vetett volna a társaságra, hirtelen elszabaditotta magát kisérőjétől, beugrott a kocsiba, annak is legsötétebb zugába vetette magát és sirva fakadt.

Pyke és Pluck urak, kik ismerték a végszavukat, haladéktalanul nagy kavarodást támasztottak, amennyiben a kocsiért kiáltottak és heves feleselésbe keveredtek néhány békés emberrel, ki mellettük állt; a nagy zürzavarban kocsijához vezették a megrettent Nicklebynét, s mikor szerencsésen utnak inditották, Wititterlynéhez fordultak s annak a figyelmét is el tudták vonni az ifju leányról olyképpen, hogy a legnagyobb zavarba és ijedelembe ejtették viselkedésükkel. Végre Wititterlyné fogata is elrobogott s a négy tiszteletreméltó férfiu magára maradt a szinház kapujában és jót kacagva adott kifejezést jókedvének.

— Nos, — mondotta sir Mulberry, előkelő barátjához fordulva — nem mondottam-e tegnap este, hogy ha egy szolgát megvesztegetve csak azt tudjuk meg, hogy hova mennek s a leány anyjának társaságában közvetlen közelükbe jutunk, a mieink lesznek ezek az emberek? Hát tessék! Huszonnégy óra leforgásán belül már megtörtént.

— Igen, — felelte a fajankó. — De engem egész este az öreg asszonyhoz láncoltak.

— Hallgassák csak! — mondotta sir Mulberry a két barátjához fordulva. — Hallgassák csak ezt az elégedetlen dörmögőt. Nem érdemli-e meg, hogy az ember megesküdjék, hogy soha többé nem segiti a cselszövéseiben? Nem pokoli gyalázat ez?

Pyke azt kérdezte Plucktól, hogy nem pokoli gyalázat-e és Pluck ugyanazt kérdezte Pyketől; de egyikük sem felelt.

— Hát nem igaz? — kérdezte Verisopht Frederick. — Nem ugy volt?

— Nem ugy volt! — mondotta utána sir Mulberry. — Hát hogyan akarta? Hogyan kaphatott volna mindjárt az első találkozáson mindenkorra való meghivást, hogy ugy jöhessünk, mehessünk, maradhassunk, amint nekünk tetszik s tehessük azt, ami nekünk jól esik, ha ön, a lord, nem teszi magát kellemetessé a ház bolondos asszonya előtt? Hát törő-

döm én azzal a leánnyal, ha csak azért nem, mert a maga barátja vagyok? Nem dörögtem-e folyton a fülébe a maga dicséretét és nem türtem-e magáért egész este az ő kedves rigolyáit és szeszélyeit? Mit gondol, milyen anyagból vagyok én? Van-e még ember, akinek ezt megtenném? Nem hálát érdemlek-e inkább mindezért?

— Pokoli módon jó fiu maga, — mondotta a szegény ifju lord, karonfogva a barátját. — Esküszöm az életemre, hogy pokoli módon jó fiu, Hawk.

— Hát jól csináltam-e, vagy nem? — kérdezte sir Mulberry.

— Nagyon jól.

— És nem ugy-e, mint egy szegény, gyenge, bárgyu, ragaszkodó kutya, mi?

— I-igen, i-igen; mint egy igazi jóbarát, — felelte a másik.

— Akkor hát jól van, — felelte sir Mulberry — nekem ez elég. Most pedig gyerünk és álljunk bosszut azon a német bárón meg azon a francián, akik az éjszaka oly szépen megkopasztották.

Igy szólva, a jószándéku barát karonfogta és elvezette Frederick lordot, közben félig visszafordult s megvető mosollyal intett Pyke és Pluck uraknak, kik szájukba tömték a zsebkendőjüket, hogy igy adják jelét a dolgokon való elragadtatásuknak s kis távolban követték pártfogójukat és áldozatát.

XXVIII.

Nickleby kisasszony kétségbeesve sir Mulberry Hawk üldözése és ama sok nehézség és kellemetlenség miatt, mely körülvette, végső menedéket nagybátyjának védelmében keres.

A következő reggel meghozta a maga tünődéseit, már mint a reggel szokta, de a gondolatok rendje, melyet felébresztett, ugyancsak más és más volt azoknál a különböző személyeknél, kiket oly váratlanul hozott össze egymással Pyke és Pluck urak tevékenysége.

Sir Mulberry Hawk tünődése — ha ugyan illik az ily kifejezés egy rendszeresen számitó, kicsapongó ember gondolataira, kinek öröme és bánata, fájdalma és élvezete merőben önző természetü, s kinek szinte egyebe sem maradt meg a szellemi képességeiből, mint az a tehetség, hogy lealacsonyitsa magát és lealázza még az emberi természetet is, melynek külső képét magán viseli — sir Mulberry Hawk tünődése Nickleby Katalinra fordult s röviden az volt a fogla-

latja, hogy ez a leány kétségtelenül szép; hogy oly gyakorlott ember, mint ő, okvetlenül legyőzheti szemérmét, s hogy ha ebben a tekintetben szerencsével jár, okvetlenül jelentékenyen meggyarapitja tekintélyét a világ előtt. S hogy ez az utóbbi megfontolás — mely nem csekély és nem alárendelt jelentőségü sir Mulberrynél — különösnek ne tünjék fel sokak előtt, ajánlatos meg nem feledkezni arról, hogy a legtöbb ember a magateremtette világban él s hogy csakis ennek a korlátozott körnek tetszésére és kitüntetésére pályázik. Sir Mulberry világa elvetemült emberekkel volt népes s ő ennek megfelelően cselekedett.

Igy találkozunk napról napra az igazságtalanság, az elnyomás, a zsarnokság, a legtulcsapongóbb vakbuzgóság eseteivel. Szokás nagy mértékben csodálkozni azon, hogy főszereplőik ily esetekben olyannyira szembeszállnak a világ felfogásával, de nincs ennél nagyobb tévedés; még pedig azért, mert az ily emberek csak a maguk kis világának véleményére adnak, s nem bánják, hogy a nagyvilág hogyan ámul és csodálkozik a viselkedésükön.

Nicklebyné gondolatai tele voltak büszkeséggel és önelégültséggel. Önámitásának hatása alatt sietve leült s hosszu levelet irt Katalinnak, amelyben teljes hozzájárulását jelentette ki ahhoz a csodálatraméltó választáshoz, melyre leánya határozta el magát s az egekig magasztalta sir Mulberryt, aminek kapcsán, hogy megnyugtassa Katalin lelkét, még biztositotta leányát arról is, hogy éppen sir Mulberry az az ember, akit ő (Nicklebyné) vejének választott volna akkor is, ha a világ minden férfia közt válogathatott volna. Azzal az előzetes megjegyzéssel, hogy fel lehet róla tenni, hogy nem azért élt oly soká a világban, hogy ne ismerje jól, a derék hölgy temérdek aranytanáccsal szolgált leányának a mátkaság idején követendő magatartásról, amely tanácsok bölcs voltát saját tapasztalataival támasztotta alá. Mindenekelőtt szigoru leányos tartózkodást ajánlott, ami nemcsak hogy magában véve dicséretes dolog, hanem egyébként is alkalmas arra, hogy fokozza és erősbitse a szerelmes férfi hevét. „És sohasem örültem jobban", tette hozzá Nicklebyné, „mint mikor az este megfigyeltem, édesem, hogy kitünő érzéked már megsugta ezt neked." Ezzel a kijelentéssel s többszörösen utalva arra az örömre, mellyel megállapitotta, hogy leánya nagyrészben máris örökölte tőle a kitünő belátást és okosságot (melyet Katalin, kellő igyekezettel, reménye szerint lassan-lassan teljes mértékben el fog sajátitani), Nicklebyné befejezte nagyon hosszu és meglehetősen olvashatatlan levelét. A szegény Katalin egészen odáig volt, mikor megkapta azt a négy oldalon sürün teleirt és sürü tör-

lésekkel tarkázott szerencsekivánó levelet egy oly tárgyról, mely egyedüli oka volt annak, hogy le nem hunyta a szemét s virrasztva és sirva töltötte az egész éjszakát; de még roszszabb és kinosabb volt számára az a kénytelenség, hogy kellemetessé tegye magát Witititerlynének, kit nagyon megviseltek az elmult est fáradalmai s ki ennek következtében elvárta társalkodónőjétől (mert miért kapna az fizetést meg ellátást?), hogy a lehető legjobb kedve legyen. Ami Witititerly urat illeti, ez az ur egész nap az elragadtatás izgalmával járt-kelt azért, hogy kezet foghatott egy lorddal s hogy azt a lordot valósággal meghivhatta, hogy látogassa meg saját házában. Maga a lord, kit a gondolkozóképesség terhe nem nyomott valami elviselhetetlen mértékben, Pyke és Pluck urak társaságában szórakozott, kik a különböző drága italoknak az ő költségén való busás fogyasztásával élesitették elmésségüket.

Négy óra volt — tudniillik délután négy óra, azt a közönséges délutánt értve ezzel, mely a naphoz, meg az órához igazodik — és Witititerlyné szokás szerint a fogadószoba kerevetén pihent, Katalin pedig felolvasott neki a Lady Flabella cimü háromkötetes regényből, melyet az az apród, kinek Alfonz voltához szó fér, éppen e nap reggelén hozott a kölcsönkönyvtárból. Bámulatosan megfelelő regény volt az oly hölgynek, ki Witititerlyné urnő betegségében szenvedett, mert elejétől végéig egyetlenegy oly sor sem volt benne csak véletlenül is, mely a legcsekélyebb izgalomba ejthetett volna bárkit ezen a világon.

Katalin tovább olvasott.

„— Cherizette, — mondotta lady Flabella, parányi lábát a kék atlaszpapucsba bujtatva, mely öntudatlan okozója volt annak a félig tréfás, félig komoly viszálynak, mely előtte való este tört ki közte és a fiatalos Befillaire ezredes közt Mincefenille herceg *salon de danse*-ában — „*Cherizette, ma chère, donnez-moi de l'eau-de-Cologne, s'il vous plaît, mon enfant.*

— *Merci* — köszönöm, — mondotta lady Flabella, mikor az élénk, de odaadó Cherizette bőségesen meghintette a jószagu illatszerrel lady Flabella kambrai-gyolcs *mouchoir*-ját, mely a legpompásabb csipkével volt szegélyezve s négy sarkán a Flabella-cimerrel s ez előkelő család pazar heraldikus jelképeivel volt kihimezve; — *merci* — elég volt.

Ebben a pillanatban, mikor lady Flabella éppen magába lehelte a remek illatot, csodálatosan szép, de rendkivül finom alkotásu orrához tartva a *mouchoir*-t, kinyilt a boudoir ajtaja, mely az olasz ég szineit viselő pazar selyemdamaszt függönyök mögé volt művésziesen elrejtve,

s belépett nesztelen léptekkel két *valet-de chambre*, drága barackvirág- és aranyszinü libériában, utánuk pedig *bas de soie*-ban — selyemharisnyában — egy apród, ki, mig amazok kecses hódolattal bizonyos távolságban megálltak, bájos urnőjének lábaihoz közeledett, térdrebocsátkozott s remekmívü aranytálcán illatos levélkét nyujtott át neki.

Lady Flabella oly izgalommal, melyet nem leplezhetett, sietve bontotta fel az *envelope*-ot s feltörte illatos pecsétjét. Befillairetől — az ifju, daliás, halkszavu Befillairetől — az ő Befillairejétől érkezett."

— Oh, mily elragadó! — szólt közbe Katalin urnője, kinek néha irodalmi szösszenetei voltak; — igazán költői. Olvassa fel még egyszer azt a leirást, Nickleby kisasszony.

Katalin ugy tett, amint parancsolták.

— Igazán, oly édes! — mondotta Wititterlyné, sóhajtva egyet. — Ugy-e, mily elragadó? Mily lágy?

— Igen, azt hiszem, olyan, — felelte Katalin csendesen; — nagyon lágy.

— Csukja be a könyvet, Nickleby kisasszony, — mondotta Wititterlyné — ma nem hallgathatok meg többet; nem szeretném megzavarni ez édes leirás benyomását. Csukja be a könyvet.

Katalin, nem kedve ellenére, ugy cselekedett; s mikor megtette, Wititterlyné bágyadt kezébe vette lorgnettejét s megjegyezte, hogy kissé halványnak látja.

— A... tegnap esti zajtól és kavarodástól van — mondotta Katalin.

— Mily különös! — kiáltotta Wititterlyné, csodálkozó pillantást vetve reá. S ha az ember meggondolja, hogy egy társalkodónő bármi által megzavartathatja magát, csakugyan különös is volt. Semmi sem lett volna ahhoz képest, ha egy gőzgép vagy valamely más elmésen megszerkesztett gépezet zökkent volna ki működésének szokott rendjéből.

— Mondja csak, gyermek, hogyan ismerkedett meg lord Frederickkel meg azzal a többi szeretetreméltó uriemberrel? — kérdezte Wititterlyné, kitartóan nézve Katalint a lorgnettejével.

— Nagybátyám házánál találkoztam velük, — mondotta Katalin, kinosan érezve, hogy mélyen elpirul, de nem képes visszakergetni a vért, mely arcába szökött, valahányszor arra az emberre gondolt.

— Rég ismeri őket?

— Nem, — felelte Katalin. — Nem régóta.

— Nagyon örültem, hogy az a tiszteletreméltó nő, az ön anyja, alkalmat adott, hogy megismerkedhessünk velük,

— mondotta Wititterlyné gőgösen. — Érdekes, hogy néhány barátunk is éppen most készült bemutatni őket.

Ezt azért mondotta, hogy Nicklebyné kisasszony valamiképen el ne bizakodjék amiatt, hogy ismert négy oly nagy embert (mert Wititterlyné Pyke és Pluck urakat is azok közé a szeretetreméltó urak közé értette), kiket ő nem ismert. De minthogy ez a körülmény egyáltalában semmiféle hatást sem tett Katalinra, a megjegyzés teljesen célját tévesztette.

— Engedelmet kértek, hogy meglátogathassanak bennünket, — mondotta Wititterlyné — s mi természetesen megengedtük.

— Mára várja őket? — bátorkodott kérdezni Katalin.

Wititterlyné válaszát a kapu felől hallatszó harsány kalapácsütések zaja nyelte el, s alig, hogy az elhallgatott, előkelő cabriolet állt meg, melyből sir Mulberry Hawk és barátja, Frederick lord ugrottak ki.

— Itt vannak, — mondotta Katalin, felállva és sietve igyekezett ki a szobából.

— Nickleby kisasszony! — kiáltotta Wititterlyné egészen elképedve, hogy egy társalkodónő merészkedhetik, engedelmet nem kérve és kapva, kimenni a szobából. — Kérem, eszébe ne jusson, kimenni.

— Asszonyom nagyon jó! — felelte Katalin, — de...

— Az Isten szerelmére, ne izgasson fel azzal, hogy folyton oly sokat beszéltet, — mondotta Wititterlyné a legélesebben. — Igazán kérnem kell, Nickleby kisasszony...

Hiába mondotta Katalin, hogy rosszul érzi magát, mert már felhallatszottak a lépcsőről az imént kopogtatók léptei, bárkik voltak, s alig, hogy ismét leültek, az Alfonznak mondott apród berontott a szobába és lelkendezve jelentette be Pyke és Pduck urak, Verisopht Frederick lord és sir Mulberry Hawk érkezését.

— A legcsodálatosabb véletlen a világon, — mondotta Pluck ur, a legbizalmasabban köszöntve mindkét hölgyet; — a legcsodálatosabb véletlen. Frederick lord és sir Mulberry éppen akkor hajtattak a kapu elé, mikor mi ketten, Pyke meg én kopogtattunk.

— Éppen abban a pillanatban kopogtattunk, — mondotta Pyke.

— Akármint jöttek is, a fő, hogy itt vannak, — mondotta Wititterlyné, ki három és fél éve feküdt már ugyanazon a kereveten s ennek következtében az igéző testtartások valósággal drámai változatosságát sajátitotta el, s azoknak is legigézőbbjét vette fel most, hogy ámulatba ejtse vele látogatóit. — Igazán nagyon örülök, uraim.

— És hogy van Nickleby kisasszony? — kérdezte sir Mulberry Hawk, Katalinhoz közeledve halkan; de mégsem oly halkan, hogy Wititterlyné meg nem hallotta volna.

— Panaszkodik, hogy még nem heverte ki a tegnapi est ijedelmét, — mondotta az urnő. — Nem is csodálom, mert az én idegeim is olyanok, mintha összetépték volna.

— S mégis oly szinben van, — jegyezte meg sir Mulberry hátrafordulva — s mégis oly szinben van...

— Hogy kész csoda, — mondotta Pyke ur, segitségére sietve pártfogójának. Nagyon természetes, hogy Pluck ur is ugyanazt mondta.

— Tartok tőle, mylord, hogy sir Mulberry hizelkedő, — mondotta Wititterlyné ez ifju egyéniséghez fordulva, ki csendben szopogatta a nádpálcája aranygombját és Katalinra bámult.

— Oh, pokoli módon! — felelte Verisopht. S e nevezetes megnyilatkozás után továbbfolytatta addigi tevékenységét.

— Azért Nickleby kisasszony sincs rosszabb szinben, — mondotta sir Mulberry, a leányra emelve vakmerő pillantását. — Mindig szép volt, de lelkemre mondom, asszonyom, ugy rémlik, mintha ráadásul kegyed is kölcsönzött volna neki valamelyest a saját jó színéből.

Abból a pirosságból itélve, mely e beszéd után elöntötte a szegény leány arcát, mindenesetre némi valószinüséggel lehetett volna feltenni, hogy Wititterlyné átengedett neki valamit abból a mesterséges virulásból, mely saját arcát diszitette. Wititterlyné, bár nem a legszivesebben, elismerte, hogy Katalin csakugyan elég jót mutat. Azt is kezdette gondolni magában, hogy sir Mulberry mégsem oly egészen szeretetreméltó ember, mint kezdetben hitte, mert jóllehet a finom hizelkedő nagyon kellemes társ, mikor az ember egészen magáénak tudja, nagyon kétségessé válik a jó ízlése, mihelyt másoknak kezd udvarolni.

— Pyke, — mondotta az éber Pluck ur, mikor észrevette, hogy mily hatást tesz Wititterlynére Nickleby kisasszony dicsérete.

— Nos, Pluck? — kérdezte Pyke.

— Mondja, nem ismer-e, — kérdezte Pluck ur titokzatosan — nem ismer-e valakit, akire Wititterlyné urnő arcéle emlékezteti?

— Akire emlékeztet? — felelte Pyke. — Hogyne!

— Kire gondol? — mondotta Pluck az előbbi titokszerü modorban. — D. h.-re?

— C. g.-ra, — felelte Pyke a vonásain alig észrevehetően látszó vigyorgással. — A két nővér közül a grófné a szebbik, nem a hercegné.

— Ugy van, — mondotta Pluck. — A B. g.-ra. Nem bámulatos hasonlóság?

— Valósággal meglepő! — mondotta Pyke ur.

Ez már tette! Wititterlynét két igazmondó és illetékes tanu egy grófné képmásának ismerte el! Ime, egyik következése, mikor az ember jó társaságba kerül. Husz esztendeig is forogható volna közönséges emberek közt anélkül, hogy ezt megtudhatta volna. Hogyan is lehetett volna? Mit tudnak a grófnékról *azok!*

Minthogy a két ur abból a mohóságból, mellyel azt a csalétket elnyelték, kellő mértékü következtetést vont Wititterlyné éhségére nézve, nagy adagokban kezdették beadni ugyanazt a szert, s ilyképen alkalmat juttattak Hawk Mulberry őméltóságának, hogy oly kérdésekkel és megjegyzésekkel gyötörje Nickleby kisasszonyt, melyekre az, akarva, nem akarva, felelni volt kénytelen. Eközben Verisopht lord zavartalanul élvezte tovább a botja végén levő aranygomb zamatát s élvezte volna a látogatás végéig is, ha meg nem érkezik Wititterly ur és kedvenc tárgyára nem terheli a beszélgetést.

— Mylord, — mondotta Wititterly ur — el vagyok ragadtatva, meg vagyok tisztelve, büszke vagyok. Maradjon a helyén, kérem, mylord. Büszke vagyok, igazán nagyon büszke.

Wititterly ur mindezt feleségének titkos bosszuságára mondotta, mert Wititterlyné, jóllehet majdnem szétvetette a büszkeség és az elbizakodottság, mégis szerette volna elhitetni előkelő vendégeivel, hogy látogatásuk egészen megszokott dolog s hogy a hét minden napján lordokat és baroneteket lát vendégül a házában. Ámde Wititterly ur érzelmeinek ki kellett törni valahogyan.

— Csakugyan megtisztelés, — mondotta. — Julia, lelkem, holnap megszenvedsz te ezért.

— Megszenved! — kiáltotta Frederick lord.

— A visszahatás, mylord, a visszahatás, — mondotta Wititterly ur. — Mikor az idegrendszernek ez a heves izgalma megszünik, mylord, mi következik azután? Kimerültség, levertség, nyomasztó érzés, bágyadtság, elernyedés. Mylord, ha sir Tumley Snuffin látná e pillanatban ezt a gyenge teremtést, nem adna... nem adna... *ennyit* sem az életéért. — S megvilágitandó ezt a megjegyzését, Wititterly ur egy kis burnótot csippentett ki a szelencéjéből s a mulékonyságot jelezve a levegőbe szórta.

— *Ennyit* sem, — ismételte meg Wititterly ur, komoly pillantást vetve körül. — Sir Tumley Snuffin ennyit sem adna Wititterlyné életéért.

Wititterly ur a józan örvendezésnek oly hangján mondotta ezt, mintha nem volna csekély kitüntetés egy férjnek,

hogy oly kétségbeesett állapotban levő felesége van; Witit-terlyné urnő pedig sóhajtott és ugy nézett maga elé, mint aki érzi e megtisztelés sulyát, de el van szánva, hogy teljes alázattal fogja elviselni.

— Wititterlyné asszony — folytatta a férje — kedvenc betege sir Tumley Snuffinnek. Azt hiszem, elmondhatom, hogy Wititterlyné asszony volt az első, aki bevette azt az uj orvosságot, melyről azt mondják, hogy a Gravel Pitsben, Kensingtonban, megölt egy egész családot. Azt hiszem, ő volt. Ha nincs igazam, Julia, drágám, majd helyreigazitod tévedésemet.

— Azt hiszem, én voltam, — mondotta Wititterlyné gyenge hangon.

Minthogy nem igen látszott tudni, hogy pártfogója hogyan avatkozhatnék legcélirányosabban a beszélgetésbe, a fáradhatatlan Pyke ur kiugrott a sáncra és, hogy a tárgyhoz tartozót mondhasson, megkérdezte, — az előbb emlitett orvosságra utalva — hogy jóizü volt-e?

— Nem, uram, nem volt jóizü. Még az a beajánló tulajdonsága sem volt.

— Wititterlyné urnő valóságos vértanu, — jegyezte meg Pyke udvarias meghajlással.

— Azt hiszem, hogy az vagyok, — mondotta Wititterlyné mosolyogva.

— Azt hiszem, az vagy, drága Juliám, — felelte férje oly hangon, mely mintegy jelezni látszott, hogy ámbár nem hiu ember, mégis értékelnie kell meglevő előnyeiket. — Mylord, — tette hozzá Wititterly ur, Verisophthoz fordulva — ha bárki mutathat nekem nagyobb vértanut, mint Wititterlyné, én csak annyit mondhatok, hogy örülni fogok, ha láthatom azt az akár a férfiui, akár a női nemen levő vértanut.

Pyke és Pluck urak haladéktalanul megjegyezték, hogy ennél méltányosabb dolgot kivánni sem lehet; minthogy pedig a látogatás kissé már kelleténél hosszabbra nyult, alkalmazkodtak sir Mulberry pillantásához s indulásra készen felálltak. Ez aztán talpraállitotta sir Mulberryt magát és Frederick lordot is. A barátság sok kölcsönös biztositása s a nagyon kedves ismeretség el nem maradó kedves örömeinek előre való bejövendőlése után a látogatók — Wititterly urnak amaz ismételt kijelentése közben, hogy háza mindig megtisztelve fogja érezni magát, ha fedele alatt köszöntheti őket — bucsut mondottak .

Hogy ezután a nap minden lehető órájában megjelentek, hogy egyik nap ott ebédeltek, a másik nap ott vacsoráztak, a harmadik nap megint ott ebédeltek s hogy minden istenadta nap utközben voltak onnan vagy oda, — hogy

együtt jártak a nyilvános helyekre és séta közben történetesen össze-összetalálkoztak, — hogy Nickleby kisasszony eközben örökösen ki volt téve sir Mulberry Hawk fáradhatatlan üldözésének, aki most már még alantasaival szemben is becsületbevágó dolognak tartotta, hogy letörje a leány büszkeségét, — hogy egy pillanatig sem volt sem nyugta, sem békéje, azokat az órákat kivéve, mikor magányos szobájában lehetett s a nap megpróbáltatásai után kisirhatta magát, — mindez természetes következése volt sir Mulberry jól kieszelt terveinek és cinkosai, Pyke és Pluck segitségével való ügyes végrehajtásuknak.

És igy volt két hétig. Alig szükséges megjegyezni, hogy mindenkinek, még a leggyengébb elméjünek és a legkorlátoltabbnak is, első látásra észre kellett vennie, hogy sem Verisopht lord, ámbár lord, sem sir Mulberry Hawk, ámbár baronet, nincsenek a legjobb társasághoz szokva, s hogy szokásaiknál, izlésüknél és beszédmódjuknál fogva a legkevésbbé sem alkalmasak arra, hogy különös fénnyel tündököljenek a nők társaságában. De Wititterlyné urnőt ez a két cim teljesen kielégitette; a nyers modor az ő szemében humor, az alantasság elragadó eredetiség, a neveletlenség pedig a fesztelen modor szinében tünt fel előtte, minőt csak olyanok sajátithatnak el, kik az előkelő társaságokban mozognak.

Ha az urnő ily szemmel nézte uj ismerőseinek viselkedését, ugyan mi kivetnivalót találhatott benne a társalkodónője? És ha a vendégek oly kevéssé feszélyeztették magukat a ház urnője előtt, mennyivel több szabadságot vehettek ki maguknak a fizetett alkalmazottjával szemben! De még nem ez volt a legrosszabb. Mikor a gyülöletes sir Mulberry mind leplezetlenebb módon közeledett Katalinhoz, Wititterlyné kezdette féltékenykedve nézni Nickleby kisasszony nagyobb vonzóerejét. Ha ez az érzés arra inditja, hogy számüzi a fogadószobából, mikor az a társaság megérkezett, Katalin boldognak vallotta volna magát; de szerencsétlenségére megvolt benne az a veleszületett báj és igazi kedves modor, meg az az ezernyi nem is részletezhető jó tulajdonság, mely a legnagyobb mértékben igézetessé teszi a nőt a társaságban s mely, ha valahol sokat ér, mindenesetre nehezen nélkülözhető ott, ahol a ház urnője élő bábu és semmivel sem több. Ebből azután az következett, hogy Katalin végigszenvedte azt a kettős gyötrelmet, hogy nélkülözhetetlen volt a társaságban, mikor sir Mulberry és barátai jelen voltak, és éppen azért ki volt téve Wititterlyné rosszkedvének és szeszélyeinek, mikor a látogatás véget ért. S ez teljessé tette boldogtalanságát.

Wititterlyné sohasem vetette le álarcát sir Mulberry

előtt, de mikor a megszokottnál kevésbbé uralkodhatott magán, megviselt idegeit okolta, már mint a hölgyek szokták, e körülmény miatt. De mikor felmerült s lassan-lassan kibontakozott elméjében az a szörnyü gondolat, hogy valamenynyire Verisopht lord is szerelmes Katalinba s hogy ő, Wititterlyné egészen másodrendü szerepet játszik, egyszerre tuláradt benne a nagy mértékben erkölcsös és legerényesebb felháborodás, s mint férjes nő s mint a társadalomnak erkölcsi alapon álló tagja, kötelességének érezte, hogy az „ifju perszóna" előtt haladéktalanul reámutasson erre a körülményre.

Ehhez képest Wititterlyné másnap reggel, a regényolvasás egyik szünetében, megindította a támadást.

— Nickleby kisasszony, — mondotta Wititterlyné — komoly beszédem van kegyeddel. Sajnálom, hogy kénytelen vagyok vele, igazán, nagyon sajnálom, de kegyed nem hagy számomra más lehetőséget, Nickleby kisasszony. — Igy szólva, Wititterlyné hátravetette fejét — nem indulatosan, csak erényesen — s az izgatottság némi látszatával jegyezte meg, hogy tart tőle, hogy megint reájön a szivdobogás.

— Viselkedése, Nickleby kisasszony, — folytatta a hölgy — távol van attól, hogy kedvemre legyen... nagyon távol van attól. Igazán, sokat adok arra, hogy helyesen viselkedjék, de mérget vehet reá, Nickleby kisasszony, hogy nem éri el ezt a célt, ha igy folytatja.

— Asszonyom! — kiáltotta Katalin büszkén.

— Ne izgasson fel az ily hanggal, Nickleby kisasszony, — mondotta Wititterlyné kissé hevesen — mert arra kényszerit, hogy meghuzzam a csengőt.

Katalin reánézett, de nem szólt semmit.

— Ne higyje, Nickleby kisasszony, — folytatta Wititterlyné — hogy ha igy néz reám, eltérit attól a szándékomtól, hogy megmondjam azt, amit mondani akarok s amit megmondani lelkiismeretbeli kötelességemnek tartok. Kár ilyen pillantásokat vetni reám, — mondotta Wititterlyné az irigység hirtelen kifakadásával; — nem vagyok én, Nickleby kisasszony, sem sir Mulberry, sem pedig Verisopht Frederick lord; és nem vagyok sem Pyke ur, sem Pluck ur.

Katalin ujra reánézett, de már kevésbbé határozottan, mint az előbb; aztán az asztalra támasztotta könyökét s betakarta szemét a két kezével.

— Ha ily dolgok történtek volna az én fiatal leánykoromban, — mondotta Wititterlyné (ami, mellesleg szólva, elég régen lehetett) nem hiszem, hogy bárki is elhitte volna.

— Én sem hiszem, — rebegte Katalin. — És valószinü-

leg nem hinné el senki, aki nem tudja, hogy míly szenvedésre voltam kárhoztatva!

— Ne beszéljen arról, Nickleby kisasszony, ha kérnem szabad, hogy szenvedésre van kárhoztatva, — mondotta Wititterlyné oly visitó hangon, minőt senki sem várt volna oly nagy mértékben beteges teremtéstől. — Nem akarok feleletet hallani, nem türöm egy pillanatig sem. Hallotta? — tette hozzá s némi következetlenség látszatával várta a feleletet.

— Hallom, asszonyom, — felelte Katalin — csodálkozva hallom; nagyobb csodálkozással, mint kimondhatnám.

— Társadalmi helyzetéhez képest mindig különösen jóviselkedésü fiatal teremtésnek tartottam, — mondotta Wititterlyné; — s minthogy egészséges külsejü fiatal teremtés, s minthogy csinos, mikor felöltözködik és igy tovább, érdeklődéssel viseltettem iránta s viseltetem még most is, mert mintegy kötelességemnek ismerem azzal a tiszteletreméltó öreg asszonnyal, az anyjával szemben. Éppen ezért, Nickleby kisasszony, egyszer s mindenkorra meg kell mondanom önnek s kérem, jegyezze meg ezt magának, hogy haladéktalanul változtassa meg nagy mértékben vakmerő viselkedését azokkal az urakkal szemben, kik megfordulnak házamnál. Igazán nem illő, — mondotta Wititterlyné, szavai közben lehunyva erkölcsös szemét; — nem illő csakugyan nem illő.

— Oh! — kiáltotta Katalin felfelé nézve s összekulcsolva kezét; — nem tulkegyetlen, tuligazságtalan dolog-e, hogy ilyet kelljen elviselnem! Nem elég-e, hogy végig kellett szenvednem éjjel és nappal azt, amit végigszenvedtem; hogy szinte alábbszálltam önbecsülésemben, mert szégyeltem, hogy olyan emberekkel juttattak érintkezésbe; s ráadásul még ezzel az igazságtalan és alaptalan váddal illetnek!

— Volna oly szives meggondolni, Nickleby kisasszony, — mondotta Wititterlyné — hogyha oly kifejezéseket használ, mint „igazságtalan“ és „alaptalan“, tulajdonképen azzal vádol meg, hogy valótlanságot mondottam.

— Meg is teszem, — mondotta Katalin nemes felháborodással. — Mindegy nekem, hogy a saját jószántából vagy mások biztatására vádol-e. Azt mondom, hogy alávaló, durva, tudatosan valótlan az, amit mondott. Lehetséges volna-e, — kiáltotta Katalin — hogy a velem egy nemen levők egyike ott ült s nem vette észre azokat a szenvedéseket, melyek azok az emberek okoztak nekem! Lehetséges-e, asszonyom, hogy jelen lehetett és elkerülte figyelmét az a sértő szabadosság, melyről minden pillantásuk beszélt? Lehetséges-e, hogy nem vette észre, hogy azok a feslett erkölcsü emberek, semmibe véve kegyedet és szembehelyezkedve minden uri viselkedés-

sel s majdnem minden tisztességgel is, csak egy célt ismertek, mikor itt bemutattatták magukat: hogy elérjék céljaikat egy leánnyal szemben, akinek nincs barátja, nincs segitője, aki e megalázó vallomás nélkül is remélni merhette volna, hogy egy nála annyival korosabb hölgynél női támogatást és részvétet talál. Nem hiszem... nem hihetem.

Ha a szegény Katalin csak valamennyire is ismerte volna a világot, nem ragadtatta volna magát oly vigyázatlan beszédre, még haragjában sem, mely erőt vett rajta. A hatás olyan volt, aminőt gyakorlottabb megfigyelő előre megjövendölhetett volna. Wititterlyné az igazmondását érő támadást példás nyugalommal fogadta és hőslelkü erővel hallgatta végig, ahogy Katalin leirta saját szenvedését; de már amikor személyének az urak részéről való semmibevevésére tett célzást, nagy izgatottság jelei mutatkoztak rajta, s alig, hogy e csapást a korosabb voltára vonatkozó célzás követte, visszaroskadt a kerevetre és rémes sikoltozásra fakadt.

— Mi történt? — kiáltotta Wititterly ur, a szobába rohanva. — Szent Isten, mit látok! Julia! Julia! Pillants fel, életem, pillants fel! — De Julia megátalkodottan lefelé pillantott s még hangosabban sikoltozott, ugy, hogy Wititterly ur kénytelen volt meghuzni a csengőt és őrült módjára táncolta körül a kerevetet, melyen Wititterlyné feküdt, közben pedig folyton sir Tumley Snuffimért kiáltozott s egyre csak azt kérdezte, hogy mi történt.

— Szaladj sir Tumleyért, — kiáltotta Wititterly ur, mindkét öklével fenyegetve meg az apródot. — Hiszen tudtam, Nickleby kisasszony, — mondotta mélabusan diadalmas pillantással — hogy nagyon is meg fogja támadni idegeit ez a társaság. Merő lélek, tudja, ez az asszony, minden porcikája csupa lélek. — E kijelentés közben Wititterly ur felkapta Wititterlyné asszony elnyult alakját és felvitte testileg az ágyba.

Katalin bevárta, mig sir Tumley Snuffim megtette látogatását s kijelentette, hogy Wititterlyné urnő a kegyes Gondviselés különös kedvezése folytán (igy mondotta sir Tumley), Wititterlyné asszony elaludt. Katalin akkor aztán gyorsan felöltözött kimenőre, üzenetet hagyott hátra, hogy két óra mulva ismét otthon lesz és nagybátyjának lakására sietett.

Nickleby Ralphnak jó napja, valósággal szerencsés napja volt. Ahogy kezét hátratéve, fel- s alájárt a kis udvari szobájában s gondolatban összeadta azokat a számokat, melyeket a ma délelőtt kötött üzleteken nyert vagy még nyerni fog, zord és sötét mosolyra huzta száját s az ilyképen támadt vonalak és ráncok keménysége, valamint hideg és csillogó szemeinek ravasz pillantása azt látszottak mondani, hogy ha elszántság,

vagy furfang még megnövelheti a nyereséget, semmiesetre sem lesz benne hiány.

— Nagyon jó! — mondotta Ralph, kétségtelenül a mai nap valamely eseményére célozva. — Ujjat huz az uzsorással, mi? Jól van, majd meglátjuk. „A tisztesség a legjobb politika", mi? Majd elválik.

Megállt, aztán ujra fel s alá járt.

— Megpróbálja, — mondotta Ralph, mosolygásra ereszkedve le — megpróbálja közismert feddhetetlenségét és tisztességét vetni a mérleg serpenyőjébe a pénz — e rongy — hatalma ellenében, mint mondotta. De mily üresfejü tökfilkó lehet ez az ember! Rongy... rongy! — Ki van itt?

— Én, — mondotta Noggs Newman s benézett. — A huga.

— Mi van vele? — kérdezte Ralph élesen.

— Itt van.

— Itt?

Newman a kis szobája felé intett a fejével, mintegy jelezve, hogy ott várakozik.

— Mit akar? — kérdezte Ralph.

— Nem tudom, — felelte Newman. — Megkérdezzem? — tette hozzá gyorsan.

— Ne, — felelte Ralph. — Vezesse be ide. Várjon csak. — Sietve tett félre egy lelakatolt pénzesládát, mely az asztalon állt s helyette egy üres bugyellárist tett az asztalra. — Igy, — mondotta Ralph — *most* már jöhet.

Newman ádáz mosolyra huzta ajkát e hadicsel láttára s intett az ifju hölgynek, hogy lépjen előre, odatett neki egy széket s kimenőben a leány válla fölött rejtett pillantást vetett Ralphra.

Nos, — mondotta Ralph elég nyersen, de még mindig jóval több nyájassággal, mint aminőt bárkivel szemben tanusitott volna. — Nos, — hm — kedvesem. Mi ujság?

Katalin felvetette könnyben uszó szemét s igyekezett uralkodni felindulásán, de hiába tette. Igy hát ujra csak lehajtotta fejét s nem szólt semmit. Ralph nem láthatott az arcába, csak azt látta, hogy sir.

— Gyanithatom az okát, — gondolta magában Ralph, mikor egy ideig már szótlanul figyelte. — Gyanithatom, gyanithatom az okát. Nos, hát, — gondolta magában, egy pillanatig szinte zavarba esve, mikor észrevette a mély szomoruságot szép hugának arcán — baj is az? Néhány könnycsepp az egész; és kitünő lecke, kitünő lecke.

— Mi baj van? — kérdezte Ralph, széket tolva közelébe s leült.

Kissé meghökkent, látva azt a váratlan határozottságot, mellyel Katalin reánézett s megfelelt kérdésére.

— Az, ami idehozott önhöz, uram, — mondotta — olyan dolog, mely arcába kergethetné a vért és forró indulatba hozhatná önt is, amint abba hozott engem. Megsértettek, megbántottak, helyrehozhatatlanul megsebezték érzelmeimet s ezt mind az ön barátai tették.

— Barátaim! — kiáltotta Ralph sötéten. — *Nekem* nincsenek barátaim, te leány.

— Akkor hát azok az emberek, akikkel itt találkoztam, — felelte Katalin gyorsan. — Ha nem voltak barátai, ön pedig tudta, hogy kicsodák — óh, akkor annyival is nagyobb gyalázat önre nézve, bácsi, hogy összehozott velük. Nagy mértékben is rászorult volna a mentségre akkor is, ha azért tett volna ki annak a bánásmódnak, melyet itt tapasztaltam, mert meg nem érdemelt bizalommal viseltetett a vendégei iránt. Vagy mert nem ismerte őket eléggé; de ha ugy tette meg, amint most hinnem kell, hogy ugy tette meg, — hogy nagyon jól ismerte őket, akkor az eljárása a legnagyobb mértékben gyáva és kegyetlen volt.

Ralph a legnagyobb csodálkozással vetette magát hátra a széken e leplezetlen beszéd hallatára és legsötétebb pillantását vetette Katalinra. De az büszkén és szilárdan fogta fel tekintetét s bár arca nagyon halovány volt, valami szokatlan ragyogvány volt rajta, mely nemesebbnek és szebbnek tüntette fel, mint valaha.

— Látom, hogy van benned valami annak a fiunak a véréből, — mondotta Ralph, a legnyersebb hangján, mert ebben a villogó szemben valami a Miklóssal való legutóbbi találkozására emlékeztette.

— Remélem, hogy van! — felelte Katalin. — Büszke volnék, ha tudnám. Fiatal vagyok, bácsi, s helyzetem bajai és nyomoruságai féken tartották eddig, de ma tulságosan megpróbálták türelmemet, és történjék bármi, oly szent igaz, mint hogy öccsének gyermeke vagyok, nem fogom türni tovább ezeket a sértéseket.

— Miféle sértéseket, te leány? — kérdezte Ralph élesen.

— Jusson eszébe az, ami itt történt, és kérdezze magától, — felelte Katalin, mélyen elpirulva. — Bácsi, meg kell, hogy szabaditson, bizonyos, hogy meg is fog szabaditani attól az alávaló és lealacsonyitó társaságtól, melynek most ki vagyok szolgáltatva. Nem akarok haragos lenni vagy megsérteni, — mondotta Katalin, odasietve az öreg emberhez, és vállára tette karját; — bocsásson meg, ha olyannak látszottam, kedves bácsi — de nem is tudja, mit szenvedtem, igazán, nem tudja. Nem értheti meg egy fiatal leány szivét, nem is kivánhatom,

hogy megértse; de ha azt mondom most, hogy nagyon nyomorult vagyok s hogy megszakad a szivem, bizonyos vagyok benne, hogy segiteni fog rajtam. Bizonyos vagyok, bizonyos vagyok, hogy megteszi!

Ralph egy pillanatig reánézett; aztán elforditotta a fejét és türelmetlenül dobbantott a lábával.

— Napról napra alkalmazkodtam, — mondotta Katalin, lehajolva reá s félénken téve kezébe a kis kezét — abban a reményben, hogy megszünik az az üldözés; napról napra kénytelen voltam vidámnak mutatkozni, holott a legszerencsétlenebb voltam. Nem volt tanácsadóm, nem volt utbaigazitóm, nem volt, aki pártomat fogta volna. Anyám tiszteletreméltó gazdag és kiváló embereknek hiszi ezeket az embereket és hogyan . . . hogyan ábránditsam ki, mikor oly boldog ezekben az ábrándjaiban, melyeknél egyéb boldogsága ugy sincs? Az a hölgy, akinél elhelyezett, nem az a nő, akire ily kényesen finom dolgokat bizhatnék — azért hát végre idejöttem, magához, egyetlen barátomhoz, akihez fordulhatok — majdnem egyetlen barátomhoz, kit magaménak mondhatok — és kérem, esedezem, hogy segitsen rajtam.

— Hogyan segithessek rajtad, gyermek? — mondotta Ralph s felállt, aztán, mint előbb, fel s alá járt a szobában.

— Befolyása van, *tudom*, amaz emberek egyikére, — felelte Katalin nyomatékos hangon. — Nem birhatná-e reá egyetlenegy szavával, hogy hagyjon fel azzal a férfiatlan viselkedéssel?

— Nem, — mondotta Ralph, hirtelen megfordulva — vagy legalább nem mondhatom ki azt a szót, még ha reábirhatnám is.

— Nem mondhatja ki!

— Nem, — ismételte meg Ralph, hirtelen megállva s erősebben szoritva össze hátravetett kezeit. — Nem mondhatom ki azt a szót.

Katalin néhány lépéssel hátrált s ugy nézett reá, mintha kételkednék, hogy jól hallotta-e?

— Üzleti összeköttetésben állunk egymással, — mondotta Ralph, hol a lábujja hegyén, hol a sarkán himbálódzva, és hidegen nézett hugának szeme közé; — mondom, üzleti összeköttetésben állunk egymással, a viszonyaim pedig, mint mondottam, nem engedik meg, hogy megbántsam ezeket az embereket. Egyáltalán miről is van szó? Mindnyájunknak megvan a magunk megpróbáltatása, ezt meg neked kell viselned. Hány leány volna büszke, ha ily imádókat tudna a lábai előtt.

— Büszke! — kiáltotta Katalin.

— Nem azt akarom ezzel mondani, — felelte Ralph felemelve a mutatóujját — mintha nem volna teljesen igazad,

mikor megveted őket; nem, csak ezzel is bizonyságot teszel a helyes érzékedről, mint ahogy kezdettől fogva fel is tettem rólad. Nohát! Minden más tekintetben kényelmes helyzetben vagy. Nem kell sokat türnöd. Mi van abban, ha ez a fiatal lord folyton utánad kullog és üres badarságokat sugdos a füledbe? Tisztességtelen szenvedély. Ez igy van, de nem tart soká. Nemsokára valami ujabbat lát meg, te pedig megszabadulsz tőle. Addig is . . .

— Addig is, — vágott a szavába Katalin jogos büszkeséggel és méltatlankodással — addig is csufsága vagyok saját nememnek, a másiknak pedig játékszere, akit teljes joggal kárhoztathat minden tisztességes, jóérzésü nő és minden tisztességes és tiszteletreméltó férfi; aki elvesztem önbecsülésemet és lealázom magam mindenki előtt, aki csak lát. Nem, még ha csontig koptatom az ujjamat, még ha a legdurvább és legnehezebb munkára kényszerülök is! Értsen meg! Tekintettel leszek arra, hogy ön ajánlott be. Ott maradok abban a házban, amelyben elhelyezett, mig az elfogadott feltételek értelmében jogom nem lesz, hogy elhagyjam; de jegyezze meg, hogy azok a férfiak nem találkozhatnak többé velem. Ha elhagyom azt a házat, el fogok rejtőzködni azok elől az emberek elől s el fogok rejtőzködni ön elől is; rajta leszek, hogy eltartsam keserves munkával az anyámat, s legalább békében és Isten segitségében való bizalommal élhessek.

E szavak után bucsut intett a kezével, kiment a szobából s magára hagyta Nickleby Ralphot, ki oly mozdulatlanul maradt helyén, mint egy kőszobor.

— Katalin majd hogy fel nem kiáltott csodálkozásában, mikor behuzta maga után az ajtót s közvetlenül mellette, egy kis falmélyedésben, ott látta egyenesen állva, mint valami télire eltett madárijesztőt, Noggs Newmant. De minthogy Newman ajkára tette ujját, volt benne annyi lélekjelenlét, hogy elfojtotta sikoltását.

— Ne szóljon, — mondotta Newman, előbujva a rejtekéből s végigkisérte a folyosón. — Ne sirjon, ne sirjon. — Hanem azért két nehéz könnycsepp végigszaladt Newman arcán, mikor ezt mondotta.

— Látom már, hogyan vagyunk, — mondotta a szegény Noggs s előbb kihuzott a zsebéből valamit, ami olyan volt, mint valami ócska portörlőrongy, s oly gyengéden törölte meg vele Katalin szemét, mintha kicsiny gyermek lett volna. — Most már sirhat bátran. Igen, igen, nagyon jól van; igy van jól, ezt szeretem. Jól tette, hogy nem az ő szemeláttára tette. Igen, igen! Ha, ha, ha! Oh, igen. Szegény teremtés!

E szaggatott felkiáltások után Newman a saját szemét

törölte meg az imént említett portörlő ronggyal s tovább billegve, kinyitotta a kaput és kibocsátotta Katalint.

— Ne sirjon többet, — sugta Newman. — Nemsokára meglátogatom. Ha! Ha! Ha! És meglátogatja majd még valaki is. Igen, igen. Ho! ho!

— Áldja meg az Isten, — felelte Katalin és elsietett. — Áldja meg az Isten!

— Magát is, — felelte Newman, ujra kinyitva egy kis résen a kaput, hogy utána kiálthassa: — Ha, ha, ha! Ho, ho, ho!

És Noggs Newman még egyszer kinyitotta a kaput, hogy nyájasan köszönthesse és kacaghasson — aztán bezárta, hogy szomoruan csóválhassa meg a fejét és sirhasson egyet.

Ralph előbbi helyzetében maradt, mig nem hallotta, hogy a kaput bezárták. Akkor aztán vállát vonta, néhányszor fel s alá járt, előbb sietve, aztán, ahogy elmerült gondolataiban mindig lassabban, s végül az iróasztalához ült.

Az emberi lélek rejtelmeinek egyike, melyet megfigyelni lehet, de megfejteni nem: Ralph, noha egy pillanatig lelkifurdalást érzett az ártatlan, derék leánnyal szemben tanusitott viselkedése miatt, s bár feslett életü ügyfelei éppen azt tették, amit várt tőlük, éppen azt, amit kivánt, hogy megtegyenek, s éppen azt, ami megfelelt érdekének, mégis gyülölte őket érte lelkének legmélyéből.

— Megálljatok! — kiáltotta Ralph, mogorván nézve körül s ugy taszitva előre öklét, mintha a két elvetemült ember arca állna a lelki szemei előtt — megadjátok az árát. Oh, megadjátok ennek az árát!

Aközben, hogy az uzsorás könyveihez és irományaihoz fordult vigasztalásért, az irószobája előtt oly jelenetet játszottak el, mely nem csekély bámulatba ejtette volna, ha valamiképen láthatta volna. Noggs Newman volt e jelenet egyetlen szereplője. Némi kis távolban állt az ajtó előtt, feléje forditva arcát. Kabátja ujját felgyürte könyökig s azon fáradozott, hogy a leghozzáértőbb és legegyenesebb irányu ökölcsapásokat mérte az üres levegőbe. Első pillantásra az ember csak az ülő életmódhoz szokott ember bölcs előrelátását látta volna ebben, az igyekvést, hogy a testgyakorlással tágitsa tüdejét és erősitse karjának izmait. De Noggs Newman nagy buzgalma és elragadtatása, mely meglátszott verejtékes arcán, az a bámulatos erőkifejtés, mellyel csapást csapásra mért az ajtónak a földtől mintegy öt lábnyira és nyolc hüvelyknyire levő táblája felé s amelyet fáradhatatlanul folytatott tovább, a figyelmes szemlélőt hamar meggyőzte volna arról, hogy képzelőereje nem kisebb feladatot tüzött maga elé, mint hogy elcsépelje és éppen hogy holtra ne verje kenyéradó gazdáját, Nickleby Ralph urat.

XXIX. FEJEZET.

Miklós további dolgairól s a Crummles Vince ur társulatában előforduló egynémely belső meghasonlásokról.

Az a váratlan siker és kedvező fogadtatás, melyben a portsmouthi közönség részesitette előadásait, arra birta Crummles Vince urat, hogy még két héttel meghosszabbitsa e városban való tartózkodását. Ez idő alatt Miklós nem csökkenő tetszés közben játszotta a legkülönbözőbb szerepeket s oly közönséget is vonzott a szinházba, mely egyébkor sohasem mutatkozott, elannyira, hogy az igazgató nagyon biztató vállalkozásnak vélt egy jutalomjátékot. Miklós elfogadta a felajánlott feltételeket, a jutalomjáték megtörtént s nem kevesebb, mint husz fontot hajtott a konyhájára.

Ily váratlan gazdagság birtokában az volt az első dolga, hogy megküldötte a becsületes Browdie Johnnak azt a pénzt, melyet baráti kölcsönként adott neki s küldeményét hálájának és nagyrabecsülésének sok-sok kifejezésével s családi boldogságát illető sok meleg jókivánságának hangoztatásával kisérte. Az egész összeg felerészét Noggs Newmannak küldötte el s megkérte, hogy juttassa el titokban Katalinnak és biztositsa hugát legmelegebb szeretetéről és ragaszkodásáról. Nem tett említést arról, hogy mivel foglalkozik most, hanem csak annyit irt meg Newmannak, hogy a felvett nevére, a portsmouthi postára cimzendő levele egész bizonyosan meg fogja találni, s arra kérte érdemes barátját, hogy irjon neki részletesen anyjának és hugának helyzetéről és közölje vele, hogy mi nagy dolgokat művelt érdekükben Nickleby Ralph, mióta ő elutazott Londonból.

— Nagyon rossz kedve van, — mondotta Smike aznap este, mikor Miklós postára adta ezt a levelét.

— Dehogy! — felelte Miklós erőltetett jókedvvel, mert tudta, hogy ha megmond neki mindent, boldogtalanná teszi az egész éjszakáját. — A hugomra gondoltam, Smike.

— A hugára!

— Arra.

— Hasonlit magához? — kérdezte Smike.

— No, igen, ugy mondják, — felelte Miklós, jót nevetve — csak éppen, hogy sokkal szebb.

— Akkor nagyon szép lehet, — mondotta Smike, kis darabig összekulcsolt kézzel gondolkozva és barátján pihentetve a szemét.

— Aki nem ismerne téged, kedves fiam, ugy mint én, kész udvaroncnak tartana — mondotta Miklós.

— Azt sem tudom, mi az, — felelte Smike a fejét rázva. — Meglátom-e még valaha a hugát.

— Bizonyára, — kiáltotta Miklós — valamikor mind együtt leszünk — majd ha meggazdagodtunk, Smike.

— Hogyan van az, hogy magának, aki oly barátságos és jó énhozzám, nincs senkije, aki barátságos volna magához? — kérdezte Smike. — Nem tudom megérteni.

— Hja, annak hosszu története van, — felelte Miklós — és tartok tőle, hogy nem értenéd meg egyhamar. Van egy ellenségem, tudod, hogy mi az?

— Oh, igen, azt megértem — mondotta Smike.

— Nos hát, ő az oka mindennek, — felelte Miklós. — Gazdag ember, s nem oly könnyü dolog ugy megregulázni, mint a *te* régi ellenségedet, Squeers urat. A nagybátyám, de gazember és rosszul bánt velem.

— Igazán? — kérdezte Smike, élénken előrehajolva. — Hogy hivják? Mondja meg a nevét.

— Nicklebynek, — Nickleby Ralphnak.

— Nickleby Ralph, — mondotta utána Smike. — Ralph. Jól megtanulom ezt a nevet.

Vagy huszszor elmondotta már halkan egymásután, mikor az ajtón hallatszó erős kopogtatás megzavarta ebben a foglalkozásában. És mielőtt kinyithatta volna az ajtót, bedugta fejét a némajátékos Folair ur.

Folair ur fejét rendszerint egy nagyon kerek, szokatlanul magas tetejü kalap diszitette, melynek nagyon erősen felfelé volt csapva a karimája. Ezuttal erősen félrebillentve viselte, a hátsó felét pedig előre forditotta, mert az kevésbbé volt piszkos; a nyakába rikitó vörösszinü pamutsálat kötött, melynek fityegő végei kilátszottak a kopott, testhezálló, hosszu felsőkabátja alól, mely jó szorosan volt felgombolva nyakig. Kezében nagyon piszkos keztyüt és üvegfogantyus, olcsó sétapálcát tartott; egyszóval egész külseje szokatlanul előkelő volt és sokkal nagyobb gondról tett bizonyságot, mint aminőt rendszerint reá szokott forditani.

— Jó estét, uram, — mondotta Folair ur s levette a kalapját és végigbarázdálta ujjaival a haját. — Megbizással jöttem. Hm!

— Kitől és mily ügyben? — kérdezte Miklós. — Szokatlanul titokzatos ma este.

— Talán inkább hideg, — felelte Folair ur — talán inkább hideg. Helyzetem az oka, nem maga, Johnson ur. Helyzetem követeli tőlem, mint közös baráttól, uram. — Folair ur sokatmondó pillantással hallgatott el, belenyult az előbb emlitett kalapba, egy kis különös módon összehajtogatott barnás-fehér papirost vett elő, melynek az volt a rendeltetése, hogy tisztán

tartson egy levélkét, melyet a következő szavak kiséretében nyujtott át Miklósnak:

— Sziveskedjék ezt elolvasni, uram.

Miklós nagy csodálkozással vette át a levelet, feltörte pecsétjét, közben az előtte ülő Folairra pillantott, ki felhuzva szemöldökét, méltóságteljesen szoritotta össze ajkát és szemét merően a szoba mennyezetére szegezte.

A levél egyszerüen s minden keresztnév említése nélkül Johnson urra volt cimezve, „Folair Ágost ur szivességéből", és Miklós csodálkozása cseppet sem lett kisebb, mikor látta, hogy a levél a következő lakonikus módon van megfogalmazva:

„Lenville ur szives üdvözletét küldi Johnson urnak és lekötelezettnek fogja érezni magát, ha közli vele, hogy a holnap reggelnek mely órája lesz részéről legalkalmasabb arra, hogy találkozzék a szinházban Lenville urral, avégből, hogy az egész társulat jelenlétében felfricskáztassa magát általa.

Lenville ur határozott választ kér Johnson urtól, mert meghivta két szintársulatbeli barátját, hogy legyenek jelen az ünnepélyes szertartáson, és semmiesetre sem óhajtaná őket hiába fáraszlani.

Portsmouth, kedden este.

Bármennyire fel volt háborodva ez orcátlanságon, a kihivásnak ebben a formájában mégis annyi volt a szemenszedett képtelenség, hogy Miklós kénytelen volt az ajkába harapni és átolvasni még néhányszor a levelet, mielőtt elég komolyságot és haragot erőltethetett magára, hogy megszólithassa az ellenséges követet, ki eközben sem vette le szemét a mennyezetről s a legkisebb mértékben sem változtatta meg arcának kifejezését.

— Tudja-e, uram, mi van ebben a levélben? — kérdezte végre Miklós.

— Tudom, — felelte Folair ur, egy pillanatig hátrafordulva, aztán mindig megint a szoba mennyezetére forditva pillantását.

— És hogy merészelte nekem idehozni? — kérdezte Miklós, apró darabokra tépve, aztán záporesőként a követhez hajitva a levelet. — Nem félt, uram, hogy lerugom a lépcsőn?

Folair ur Miklós felé forditotta fejét, melyet most már a levél töredékei tarkitottak s az eddigi rendületlen méltósággal felelte kurtán:

— Nem.

— Akkor, — mondotta Miklós, kezébe véve s az ajtó felé hajitva a magastetejü kalapot — akkor legjobban teszi, ha

nyomban követi ruházatán k ezt a részletét, mert máskép néhány pillanaton belül nagyon kellemetlen meglepetés fogja érni.

— Hallja-e, Johnson, — jelentette ki Folair, ki egyszerre elvesztette minden méltóságérzetét — semmi effélét, ha kérnem szabad. Semmi tréfát egy uriember ruházati darabjaival.

— Menjen ki ebből a szobából, — felelte Miklós. — Hogy merészelhetett ilyen levelet hozni ide, mag.. gézenguz?

— Ugyan, ugyan! — mondotta Folair ur, kibontva és lassan-lassan lecsavarva nyakáról a kötött sálját. — Most már elég volt.

— Elég volt! — kiáltotta Miklós feléje tartva. — Kotródjék ki innen, uram.

— Ugyan, ugyan, biztosithatom, — felelte Folair, elháritva kezével Miklós haragjának további kitöréseit — nem is vettem komolyan; csak tréfa kedvéért hoztam ide azt a levelet.

— Jól teszi, ha a jövőben nem megy bele ily tréfákba, — mondotta Miklós — mert a fricskára való célozgatás veszedelmes gondolatot talál adni az embernek, mikor igy tréfálkozik. Talán bizony azt a levelet is tréfából irták?

— Nem, nem, hiszen éppen az a legmulatságosabb benne, — felelt a szinész — a legnagyobb komolysággal, becsületemre, a legnagyobb komolysággal.

Miklós nem fojthatott el egy mosolyt, látva e mulatságos alakot, mely egyébkor is — de főkép ebben a pillanatban — inkább volt alkalmas arra, hogy vidámságot, mint hogy haragot ébresszen, mert Folair ur féltérden állva forgatta kezén a kalapot s nagy gonddal igyekezett lepeckelni róla minden porszemet, amely diszétől, mit mondani is fölösleges, nem igen szokták megfosztani hónapok óta sem.

— Most pedig, uram — mondotta Miklós, akarata ellenére is kacagva — sziveskedjék magyarázatot adni viselkedéséről.

— Hát megmondom mindjárt, hogyan történt az egész, — felelte Folair ur s nagy hidegvérrel leült. — Mióta ön a társulatnál van, Lenville mindig csak másodrangu szerepet kap s ahelyett, hogy minden este szokás szerint tapssal köszöntötték volna, mikor kilépett a szinpadra, közömbösen fogadták, mintha csak amolyan senki volna.

— Mit ért ön azzal, hogy fogadták? — kérdezte Miklós?

— Jupiterre! — kiáltotta Folair ur — micsoda ártatlan pásztor maga, Johnson! A tetszés az, amellyel az embert a közönség fogadja, mikor megjelenik. Ez volt a sorsa most minden este; egy kéz sem mozdult meg miatta, önt pedig legalább kétszer, némelykor háromszor is köszöntötték. Amire aztán ő

végre egészen eszét vesztette és tegnap este már félig-meddig elszánta magát, hogy igazi karddal fogja játszani Tybalt szerepét és felnyársalja önt — nem életveszélyesen, de mégis eléggé arra, hogy pár hónapig az ágyat nyomja utána.

— Nagyon kiméletes, — jegyezte meg Miklós.

— Igen, magam is azt tartom, hogy az volt az adott viszonyok közt, mikor művészi hírneve állt kockán, — mondotta Folair ur a legnagyobb komolysággal. — De aztán mégsem volt rá bátorsága és más módon törte a fejét, hogy megboszszantsa őt, egyben pedig népszerűvé tegye magát, mert hiszen csak erről van szó. Hírnév, hírnév, ezen fordul meg minden. Istenem, ha felnyársalta volna, — mondotta Folair ur s kissé elhallgatott, mintegy számolgatva magában — megért volna neki, óh, megért volna az neki heti nyolc vagy tiz shillinget is. Odacsődült volna az egész város, látni azt a színészt, ki tévedésből majdnem megölt valakit; nem csodálnám, ha mindjárt szerződést kapott volna Londonból. No, de kénytelen volt másképp keresni a népszerüséget s ekkor eszelte ki ezt a módot. Mondhatom, okos gondolat. Ha önnek inába száll a bátorsága és megfricskáztatja magát, ő kiiratta volna az ujságokba; ha pedig személyes szabadság megsértése miatt feljelenti, akkor is kiirták volna az ujságokba és ugyanannyit beszéltek volna róla, mint önről — érti már?

— Oh, hogyne, — mondotta Miklós; — de tegyük fel, hogy másképp fordul s én fricskázom meg *őt;* mi történik akkor? Azzal is megcsinálja a szerencséjét?

— No, nem igen hiszem, — felelte Folair, megkaparva a fejét — mert abban nem volna semmi regényesség és nem tüntetné fel őt kedvező világításban. De megvallva az igazat, nem igen tartott attól, mert ön mindig olyan szelidlelkü ember volt s ugy kedvelték az asszonyok, hogy nem gyanitottuk, hogy ily harcias talál lenni. De, gondoltuk, ha mégis ujjat huz vele, megtalálja ő a módját, hogyan huzza ki magát a csávából, bizonyos lehet benne.

— Megtalálja? — felelte Miklós. — Majd meglátjuk holnap reggel. Addig is pedig mondjon neki a találkozásunkról, amit akar. Jó éjszakát.

Minthogy Folair urat olyan embernek ismerték színészbarátai, kinek öröme telik a bajkeverésben, s aki egyáltalán nem válogatós az eszközeiben, Miklós alig kételkedett benne, hogy titokban ő bujtotta fel a tragikus színészt arra, amit tett, s hogy nagyon kiméletlenül járt volna el megbizatásában, ha ki nem hozza sodrából a határozottságnak az a nem várt próbája, mellyel fogadták. Egyébként nem volt érdemes komolyan fellépni vele szemben; ennek következtében azzal a gyengéd figyelmeztetéssel bocsátotta el a némajátékost, hogy ha még

egyszer megsértené, betöri a fejét, amely figyelmeztetést Folair ur nagyon jószivvel fogadta tőle, s elment, tanácskozni megbizójával s olyképpen számolni be neki, amint legalkalmasabbnak vélte, hogy még tovább üzhesse a tréfát.

Semmi kétség, azt mondotta Lenvillenek, hogy Miklós szörnyen megijedt; mert mikor ez utóbb emlitett ifju ember másnap reggel a megszokott órában nagy lelkinyugalommal belépett a szinházba, együtt találta szemmelláthatóan várakozó helyzetben az egész társaságot, Lenville pedig legsötétebb szinpadi arckifejezésével méltóságteljesen ült egy asztalnál s kihivóan fütyörészett.

Ámde a hölgyek Miklós pártján voltak, az urak pedig (minthogy őket is bántotta a féltékenység) a várakozásaiban megcsalatkozott tragikus szinész pártjára álltak; ugy, hogy az utóbbiak kis csoportot alkottak a félelmetes Lenville ur körül, az előbbiek pedig kis távolban, nem minden aggodalom és remegés nélkül várták a következendőket. Mikor Miklós megállt és köszöntötte őket, Lenville gunyosan felkacagott s egynémely megjegyzést ejtett el bizonyos elbizakodott, szemtelen fráterek természetrajzáról.

— Ejnye! — mondotta Miklós, nyugodtan nézve körül. — Ön is itt van?

— Rabszolga! — felelte Lenville, felemelve a jobb karját és szinpadi léptekkel közeledve Miklóshoz. De éppen ebben a pillanatban valamiképen kissé meghökkent, mert ugy vette észre, mintha Miklós nem árulna el valami különösebb ijedelmet s ennek következtében egyszerre olyan esetlenül állt meg, hogy a jelenlevő hölgyek harsányan kacagtak fel.

— Haragom és gyülöletem tárgya! — kiáltotta Lenville ur. — Megvetem önt!

Miklós nem várt jókedvvel kacagott fel e szónoklat hallatára, a hölgyek pedig, bátoritani akarva, még hangosabban kacagtak, mint előbb, mire Lenville ur legkeserübb mosolyát öltötte fel s annak a véleményének adott kifejezést, hogy a hölgyek gyarló hizelkedők.

— De nem fogják megvédeni magát! — kiáltotta a tragikus szinész, csizmájától a feje tetejéig, aztán a feje tetejétől le a csizmájáig méregetve végig Miklóst — amely két pillantás, mindenki tudhatja, kihivó dacot jelent a szinpadon. — Nem fogják megvédeni magát, ifjonc!

Igy szólva, Lenville ur összefonta mellén a két karját s oly testtartást vett fel Miklóssal szemben, minővel a zsarnoklelkü királyokat szokta nézni a melodrámában, mikor azok azt mondották: „El vele a vár árkának legmélyebb tömlöcébe“ s amely némi lánccsörgetés kiséretében a maga idejében köztudomás szerint soha sem szokta eltéveszteni hatását.

De akár a lánc hiánya, akár más ok miatt, a mozdulat nem tett valami nagyon mély hatást Lenville ellenfelére, hanem inkább még fokozni látszott az arcán mutatkozó jókedvet, amely pontján a vitatkozásnak az urak közül egynémelyik, kik egyenesen azért jöttek el, hogy lássák, hogyan fricskázzák fel Miklóst, kezdették türelmüket veszteni és zugolódva mondották, hogy ha egyáltalában történik valami, történjék meg mindjárt, ha pedig Lenville ur nem akarná megtenni, inkább mondja meg és ne várassa őket tovább. Ilyképpen unszoltatva, a tragikus színész, az ökölcsapásra készülve, felgyürte jobb karján a kabátja ujját és nagyon hatásos léptekkel indult el Miklós felé, aki a kellő távolságig közel engedte magához, aztán cseppet sem vesztve el lelki nyugalmát, egyszerüen leütötte.

A legyőzött tragikus színész még fel sem emelhette fejét a padlóról, mikor Lenvillené asszony (kiről emlitettük, hogy érdekes állapotban volt) előrohant a hölgyek hátulsó sorából, velőtrázóan felsikoltott s a férjére vetette magát.

— Látja ezt, szörnyeteg? Látja *ezt?* — kiáltotta Lenville ur, felülve a padlón s mellette térdelő feleségére mutatott, ki szorosan átölelte a derekát.

— Rajta, — mondotta Miklós, a fejét billentve — kérjen bocsánatot a tegnapi szemtelen leveléért és ne vesztegesse az időt üres fecsegéssel.

— Soha! — kiáltotta Lenville ur.

— De igen... igen... igen! — jajdult fel a felesége. — Az én kedvemért, az én kedvemért, Lenville, félre minden üres formasággal, ha nem akarod, hogy itt haljak meg a lábad előtt.

— Hát ez megrendit! — mondotta Lenville, körültekintve és végighuzva szemén a kezefejét. — Nagy ereje van a természet kötelékeinek. A gyenge férj és apa, — a leendő apa — enged. Bocsánatot kérek.

— Őszintén és alázatosan? — kérdezte Miklós.

— Őszintén és alázatosan, — felelte a tragikus szinész és sötéten nézett körül. — De csakis azért, hogy kiméljem őt, mert eljön az idő . . .

— Jól van, jól, — mondotta Miklós — remélem, Lenvillené asszony szerencsésen esik át nehéz óráján, ha pedig az elérkezik s ön apa lesz, visszavonhatja szavát, ha lesz reá bátorsága. Elég volt. Máskor őrizkedjék attól, uram, hogy ennyire ragadtassa magát féltékenységétől s mielőtt ennyire menne, igyekezzék megismerkedni vetélytársának felfogásával. — E végső tanács után Miklós felvette a földről Lenville ur kőrisfabotját, melyet a tragikus szinész estében ejtett ki a kezéből és

darabokra törte, aztán Lenville ur lábához vetette, végül pedig kissé meghajolva a nézők előtt, eltávozott.

Este Miklóst a legmélyebb tisztelettel fogadták, s ugyanazok, akik annyira készültek reá reggel, hogy lássák, hogyan fricskázzák fel, keresték az alkalmat, hogy félrevonhassák és barátságuk nagy hangoztatásával biztositsák, mennyire örültek, hogy érdeme szerint bánt el azzal a Lenville-lel, ki nagyon türhetetlen fickó s akit, nevezetesen egybehangzó módon, mindannyian egészen hasonló módon készültek már ráncbaszedni s eddig csak szánakozásból nem cselekedték meg; és mindeme kis történetek változatlanul megismétlődő befejezéséből itélve, sohasem volt a világon oly könyörületes és jószivü nép, mint Crummles ur szintársulatának férfitagjai.

Miklós diadalában, épp ugy, mint a kis szinpadon aratott sikereiben, a legnagyobb mérsékletéről és jókedvéről tett bizonyságot. A megalázott Lenville ur még egy végső kisérletet tett, hogy bosszut állhasson, amennyiben egy fiut felküldött pisszegni a karzatra; a gyerek áldozatául esett a közfelháborodásnak, mert rövidesen kidobták, de a jegyre kiadott pénzét nem adták vissza neki.

— Nos, Smike, — mondotta Miklós, mikor az első darab véget ért, s hazakészülve már majdnem teljesen felöltözött — jött-e már levelem?

— Jött, — felelte Smike. — Ezt adták a postán.

— Joggs Newmantól, — mondotta Miklós, egy pillantást vetve a cim szarkaláb-irására. — Nem oly könnyü dolog elolvasni az irását. Lássuk csak... lássuk csak.

Mikor már félóra hosszáig sillabizálta a levelet, végre sikerült megértenie tartalmát, mely nem igen volt alkalmas arra, hogy megnyugtassa. Newman saját felelősségére visszaküldte a tiz fontot azzal a megjegyzéssel, hogy tudomása szerint e pillanatban sem Nicklebyné urnőnek, sem Katalinnak nincs szüksége pénzre s hogy rövidesen jöhet olyan idő, mikor Miklósnak jóval nagyobb szüksége lesz reá. Kérte, hogy ne ijedjen meg attól, amit még mondani fog: nincs rossz ujságolnivalója — kedvesei jól vannak — de azt hiszi, jöhetnek vagy jönnek oly körülmények, melyek Katalin érdekében szükségessé teszik testvéri védelmét; ha ugy fordulna, — mondotta Newman — erre vonatkozólag irni fog neki a legközelebbi vagy az utánakövetkező postafordulattal.

Miklós többször egymásután elolvasta a levélnek ezt a részét s minél tovább gondolkodott rajta, annál jobban aggódott, hogy Ralphnak valamiféle árulása lappang a dolog hátterében. Néhányszor abban a kisértésben volt, hogy mindenesetre és haladéktalanul Londonba siet, de némi megfontolás után be-

látta, hogy Newman, ha szükség lett volna ily lépésre, nyiltan megmondotta volna és maga adta volna neki azt a tanácsot.

— Mindenesetre elő kell készitenem őket arra, hogy hirtelen megválok tőlük — mondotta Miklós. — Nem vesztegethetem az időt. — Arra fogta a kalapját s az öltözőszobába sietett.

— Nos, Johnson ur, — mondotta Crummlesné, ki teljes királyi jelmezben ült s tartotta anyai karjai közt a fejedelmi hajadont, a csodagyermeket; — jövő héten Rydebe, aztán Winchesterbe, aztán...

— Némi okom van attól tartani, — vágott szavába Miklós — hogy pályafutásom önöknél végéhez ér, mielőtt elhagynák ezt a várost.

— Végéhez! — kiáltotta Crummlesné, s csodálkozva emelte fel a két kezét.

— Végéhez! — kiáltotta Snevellicci kisasszony, ugy reszketve testhezálló nadrágjában, hogy valósággal az igazgatóné vállára kellett támaszkodnia.

— Micsoda, csak nem akar elmenni! — kiáltotta Gruddenné, Crummlesnéhez közeledve. — Szó sincs róla! Képtelenség!

A csodagyermek, ki nagyon érzelmes természetü leány volt, és nagyon könnyen esett izgalomba, hangosan feljajdult, Belvawney kisasszony és Bravassa kisasszony pedig valódi könnyeket hullattak. Még a férfiak is felhagytak a beszélgetéssel és kórusban hangoztatták: „Elmegy!" — bár némelyikük (s éppen azok, akik ma leghangosabban tüntettek szerencsekivánataikkal) olyanforma jeleket adtak egymásnak, mintha egyáltalában nem vennék zokon, hogy elvesztik egy ily szerencsés vetélytársukat; amely véleménynek a becsületes Folair ur, aki már teljesen fel volt öltözve a vadember szerepére, egész nyiltan kifejezést adott egy démon előtt, akivel éppen akkor ivott meg közösen egy kancsó portert.

Miklós rövidesen kijelentette, hogy attól tart, hogy ugy fordul, bár egyelőre még nem mondhat semmi bizonyosat; aztán, amint csak lehetett, hazament, még egyszer áttanulmányozni Noggs Newman levelét s ujra gondolkozni róla.

Mily kicsinyesnek tünt fel előtte álmatlan éjszakáján mindaz, ami annyi hét óta foglalta el minden idejét és gondolatait, s mily tartósan és szünetlenül kisértett lelkében az a képzelet, hogy Katalin nagy gondok és nyomoruságok közepette talán éppen most vágyódik — hiába — utána!

XXX. FEJEZET.

Ünnepélyeket rendeznek Miklós tiszteletére, ki váratlanul megválik Crummles Vince ur társulatától és színésztársaitól.

Crummles Vince ur alig vette hirül Miklósnak azt a nyilvánosan tett kijelentését, hogy valószinüleg rövid időn megválik a társulattól, különböző jeleit adta szomoruságának és megdöbbenésének, s végül, nagy kétségbeesésében, némi homályos igéreteket tett nemcsak arra nézve, hogy fizetését, hanem hogy szerzői mellékjövedelmeit is felemeli. De látva, hogy Miklós minden áron el akarja hagyni a társulatot (mert Miklós most már végképpen elhatározta, hogy ha Newman nem is küld további jelentéseket, mégis Londonba siet, hogy pontosan győződjék meg hugának helyzetéről), Crummles ur kénytelen-kelletlen beérte azzal, hogy mérlegre vetette visszatérésének lehetőségeit, s gyors és határozott intézkedéseket tett abban az irányban, hogy a lehető legnagyobb hasznot huzza még belőle, mielőtt elutazik.

— Lássuk csak, — mondotta Crummles ur, levéve fejéről a haramia-parókáját, hogy annyival is hidegebb elmével mérlegelhesse az esetet. — Lássuk csak. Most szerda este van. Holnap kora reggel falragaszokon adjuk hirül, hogy este visszavonhatatlanul utoljára fog fellépni.

— De talán mégis nem utoljára, — mondotta Miklós. — Ha még nem hivnak, nem szivesen hagynám el a hét vége előtt, mert sajnálnám, ha kellemetlenséget okoznék önnek.

— Annál jobb, — felelte Crummles ur. — Utolsó visszavonhatatlan fellépését csütörtökre tehetjük, még egy estére leszerződtethetjük péntekre és végre szombaton számos előkelő jóakarónk kivánságára, kik megnehezteltek, hogy nem kaptak helyet a pénteki előadásra, felléptetjük még szombaton is. Ez három meglehetősen telt házat jelent.

— Eszerint, ugy-e, háromszor lépnék fel utoljára? — kérdezte Miklós mosolyogva.

— Hogyne, — felelte az igazgató s kissé izgatottan kaparta meg a fejét. — Háromszor még nagyon is kevés, és bolond, s nagyon nem rendes dolog, hogy nem lehet többször, de ami nem lehet, nem lehet, kár is a beszédért. Csak valami uj kellene. Nem énekelhetne egy vidám dalt a pony hátán?

— Nem, — felelte Miklós. — Igazán nem tehetném.

— Pedig az már többször jól bevágott, — mondotta Crummles ur csalódott arckifejezéssel. — Mint vélekedik egy ragyogó tüzijátékról?

— Kissé költséges volna, — felelte Miklós szárazan.

— Tizennyolc penceből kikerülne, — mondotta Crummles ur. — Ön a csodagyermekkel együtt kellő testtartással néhány fokkal magasabban, mögöttük kivilágitott betükkel „Isten veled!", két oldalról kilenc személy, kiknek mindegyike tüzibékát tart a kezében — az egész másfél tucatot egyszerre meggyujtják — nagyszerü volna, elülről nézve szinte megdöbbentő.

Minthogy Miklósra semmiképpen sem tett meggyőző hatást ez a tervbevett ünnepi jelenet, sőt az inditványt egész ellenkezőleg, nagyon tiszteletlenül és hangos kacajjal fogadta, Crummles ur a tervet mindjárt keletkezésének pillanatában elejtette és kedveszegetten jegyezte meg, hogy minél biztatóbb szinlapot kell majd összeállitani kardvivással meg dudával, egyébként pedig rendes drámai előadást kell tartani.

Szándékát haladéktalanul megvalósitandó, az igazgató egy közeli kis öltözőbe ment, hol Crummlesné asszony éppen akkor váltotta fel a melodramatikus császárnői ruhát a tizenkilencedik századbeli matróna közönséges ruházatával. S e hölgy és a tökéletes Gruddenné segitségével (aki igazi lángész volt a szinlapszerkesztésben s pazarul tudott bánni a felkiáltójelekkel meg a kellő helyeken alkalmazott kövér cimirásokkal), komolyan hozzálátott a szinlap szövegének megállapitásához.

— Hej! — sóhajtotta Miklós, s leült a sugó székére*) és különböző feladásokkal telegrafálta meg a szükséges utasitásokat Smikenek, ki a közjátékban éppen a sovány szabó szerepében lépett fel, kabát helyett szoknyában, s kezében kis zsebkendőt tartva, melyen nagy lyuk tátongott, kötött hálósipkával és vörös orral s a szinpadi szabóknak egyéb ismertető jeleivel. — Hej, csak már tul volnánk mindezen.

— Tul volnának, Johnson ur! — szólalt meg a háta mögött szemrehányó csodálkozással egy női hang.

— Elismerem, hogy udvariatlan beszéd volt, — mondotta Miklós hátranézve, megtudni, hogy ki szólitotta meg igy, és Snevellicci kisasszonyra ismert. — Ha tudtam volna, hogy itt van, bizonyos, hogy nem mondottam volna.

— Mily kedves ez a Digby, — mondotta Snevellicci kisasszony, mikor a szabó nagy tetszéssel kisérve eltávozott a tulsó oldalon. (Tudniillik Smikenek Digby volt a szinpadi neve.)

— Mindjárt megmondom neki, hadd örüljön, hogy ezt mondotta, — felelte Miklós.

*) Tudniillik Angliában a sugó nem sugólyukban, mint nálunk, hanem a kulisszák közé állitott széken ül.

— Rossz ember, — tiltakozott Snevellicci kisasszony. — Egyébként nem is bánom, hogy tudja-e, mint vélekedem róla; másokkal szemben, persze, másképen... — Snevellicci kisasszony elhallgatott, mintha azt várná, hogy kérdezzenek tőle valamit, de senki sem kérdezett semmit, mert Miklósnak éppen sokkal komolyabb dolgokon jártak a gondolatai.

— Mily jó szive van magának, — szólalt meg ujra rövid hallgatás után Snevellicci kisasszony — hogy minden este megvárja itt, ha még oly fáradt; hogy annyit vesződik vele s hogy mindent oly szivesen és örömmel tesz meg érte, mintha aranyat hozna a konyhájára!

— Megérdemli mindazt a jót, amit tehetek érte, de még sokkal többet is, — mondotta Miklós. — A leghálásabb, leghüségesebb, legragaszkodóbb ember ő ezen a világon.

— S ugy-e, mily furcsa is, — jegyezte meg Snevellicci kisasszony.

— Isten irgalmazzon neki s azoknak is, akik ilyenné tették; csakugyan az, — felelte Miklós, a fejét csóválva.

— Oly pokoli módon zárkózott legény, — mondotta Folair ur, aki már valamivel előbb lépett hozzájuk s most beleszólt a beszélgetésbe. — Nem lehet abból kicsikarni semmit.

— Mit akarnának kicsikarni belőle? — kérdezte Miklós, kissé hirtelen fordulva hátra.

— Ejnye, micsoda méregtarisznya maga, Johnson! — felelte Folair ur, felhuzva a tánccipője sarkát. — Csak arról az érthető kiváncsiságról beszélek, hogy az emberek szeretnék tudni, mivel is foglalkozott teljes életében.

— Szegény gyerek! Azt hiszem, elég világos, hogy nincs benne annyi értelmi képesség, hogy valami érdemes dolgot lehetne mondani róla akár önnek akár másnak, — felelte Miklós.

— Hát igen, — felelte a szinész, a megvilágitott tükörben ellenőrizve arcának kifejezését — de hiszen éppen ezen fordul meg a kérdés.

— Miféle kérdés? — kérdezte Miklós.

— Hát csak az, hogy kicsoda, micsoda és mi az oka, hogy maguk ketten igy összetartanak, mikor oly egészen különböző természetü van, — felelte Folair ur, örömmel ragadva meg az alkalmat, hogy valami kellemetlenséget mondhasson. — Az egész világ erről beszél.

— Nyilván a szinpad világa? — mondotta Miklós megvető hangon.

— Az is, meg a másik is, — felelte a színész. — Mert tudnia kell, hogy Lenville azt mondja . . .

— Azt hittem, azt már elhallgattattam egyszer, — vágott szavába Miklós és elvörösödött.

— Meglehet, — felelte rendületlenül Folair — lehet, hogy akkor mondotta, mikor még nem hallgattatta el; Lenville azt mondja, hogy maga nagyon rossz színész s a közönség csak amiatt a titokzatosság miatt veszi be magát, ami körülveszi, s hogy Crummles csak önérdekből nem világositja fel az embereket; ámbár Lenville azt mondja, hogy nem hisz benne, hogy volna valami abban a dologban, ha csak az nem, hogy bajba került és megszökött valahonnan, mert tudja Isten, mit követett el.

— Oh! — mondotta Miklós, mosolyt erőltetve.

— Ez csak egy része annak, amit mond, — tette hozzá Folair ur. — Csak teljes bizalommal emlitem meg, mint mindkettőjüknek jóbarátja. Én, tudja, nem vagyok vele egy véleményen. Azt mondja, hogy Digby szerinte inkább gézenguz, mint bolond, az öreg Fluggers pedig, aki a nehezebb dolgokat végzi a szinháznál, azt mondja, hogy mikor az elmult évadban Covent Garden-szinház kifutója volt, egy zsebmetszőt látott ólálkodni a bérkocsiállomás körül, aki arcra nagyon hasonlitott Digbyhez. Ámbár, mint méltányosan hozzáteszi, lehet, hogy mégsem azonos Digbyvel, hanem csak a testvére, vagy valami közeli rokona lehetett.

— Oh! — kiáltotta ismét Miklós.

— Igen, — folytatta Folair ur rendületlen nyugalommal — ilyeneket beszélnek az emberek. Fel is tettem magamban, hogy megmondom önnek, mert jó, ha tudja. No, itt jön végre az az áldottlelkü csodagyermek. Juj, te kis Isten büntetése, de szeretnélek akárhová . . . készen vagyok, aranyom, — svihákság — csengessen, Gruddenné, hadd gyönyörködjenek a kedvencükben!

Az előbbi szavakat, amennyiben a gyanutlan csodagyermekre nézve hizelgőek voltak, hangosan mondotta, a többit pedig bizalmasan sugta Miklós fülébe, aztán szemmel követte a függöny fellebbenését, gunyosan figyelte, hogyan fogadják Crummles kisasszonyt, mint királylányt, s néhány lépéssel hátrált, hogy annál nagyobb lendülettel törhessen előre, üvöltött egyet, aztán kirohant a szinpadra, fogát vicsoritva s mint vad indián, a pléh tomahawkját forgatva.

— Hát ilyeneket találnak ki rólunk s adnak szájról-szájra! — gondolta magában Miklós. — A legnagyobb bűn, amit az ember akár nagy, akár kicsiny emberi társaság

ellen elkövethet, az, hogy sikere van. Az emberek megbocsátják minden bünét, csak ezt az egyet nem.

— Csak nem veszi lelkére, Johnson ur, amit az a gonosz ember beszél? — kérdezte Snevellicci kisasszony legmegnyerőbb hangján.

— Nem én, — felelte Miklós. — Ha itt akarnék maradni, talán érdemesnek tartanám, hogy törődjem vele. Igy csak hadd beszéljenek, mig bele nem fáradnak. De, — tette hozzá, mikor Smike közeledett hozzájuk — itt jön az, akit azok a jólelkü emberek a szájukra vettek, s igy mindketten jóéjszakát kivánunk kegyednek.

— Nem, egyikük se mondjon affélét, — felelte Snevellicci kisasszony. — Okvetlenül jöjjön el hozzánk és látogassa meg az én mamámat, ki éppen ma érkezett meg Portsmouthba s ég, hogy megismerhesse magát. Drága Led, jöjjön, segitsen, hogy rábeszélhessem Johnson urat.

— Igazán, — felelte Ledrook kisasszony különös elevenséggel — ha *maga* nem tudja rábeszélni . . . — Ledrook kisasszony nem mondotta tovább, de megfelelő némajátékkal a legügyesebb és legtréfásabb módon jelezte, hogy ha Snevellicci kisasszony nem tudja rábeszélni, akkor nem tudja senki.

— Lillyvick ur és Lillyvickné a mi házunkban vettek szállást és egyelőre megosztják velünk a fogadószobánkat, — mondotta Snevellicci kisasszony. — Ez sem birja reá?

— Kérem, — felelte Miklós — nem tudom, mi birna reá inkább, mint a kegyed meghivása.

— Jaj, dehogy, — felelte Snevellicci kisasszony. Ledrook kisasszony pedig azt kiáltotta: — De bizony, szavamra mondom! — mire Snevellicci kisasszony kijelentette, hogy Ledrook kisasszony egy meggondolatlan teremtés, amire Ledrook kisasszony azt mondotta, hogy azért Snevellicci kisasszonynak nem kell ugy elpirulnia, végezetül pedig Snevellicci kisasszony megütötte Ledrook kisasszonyt, Ledrook kisasszony pedig megütötte Snevellicci kisasszonyt.

— Gyerünk, — mondotta Ledrook kisasszony — legfőbb ideje, hogy hazamenjünk, mert a szegény Snevellicciné még azt találja gondolni, hogy megszöktette a leányát, amiből ugyancsak szép dolog is lenne.

— Édes Led, — tiltakozott Snevellicci kisasszony, — hogyan mondhat olyat!

Ledrook kisasszony nem felelt semmit, hanem karonragadta Smiket s barátnőjére és Miklósra bizta, hogy tetszésük szerint kövessék őket, ami tetszett is mindkettőjüknek, vagyis inkább Miklósnak, ki az adott körülmények között

nem igen érzett magában kedvet semmi bizalmas tête-à-tête-re

Beszéd tárgyában nem volt hiány, mikor kiértek az utcára, mert kitünt, hogy Snevellicci kisasszonynak kis kosarat kellett hazavinnie, Ledrook kisasszonynak pedig egy kis kalapdobozt, melyben a szinházi öltözködéshez szükséges többféle apróság volt, már amint a szinésznők minden este oda és vissza szokták cipelni magukkal. Miklós kötötte magát, hogy viszi a kosarat, Snevellicci kisasszony pedig kötötte magát, hogy maga fogja vinni s az emiatt támadt vitatkozás közben Miklós hatalmába ejtette a kosarat éppugy, mint a kalapskatulyát. Miklós azután azt mondotta, hogy szeretné tudni, mi van abban a kosárban s próbált bele is kukucskálni, amire Snevellicci kisasszony hangosan felsikoltott s kijelentette, hogy ha azt kellene hinnie, hogy látott valamit, ott tüstént elájulna. E kijelentés után az előbbihez hasonló támadás következett a kalapskatulya ellen és szintén hasonló fogadkozás Ledrook kisasszony részéről, mire aztán mind a két hölgy megesküdött, hogy egy lépést sem tesz tovább, mig Miklós meg nem igéri, hogy többé nem kiváncsiskodik. Miklós végre kötelezte magát, hogy többé nem tesz affélét, akkor aztán tovább mentek. Mindkét hölgy nagyon sokat nevetgélt egymással s mindketten kijelentették, hogy soha sem láttak oly rossz embert, mint Miklós — igazán soha.

Ily kedveskedésekkel tették elviselhetővé az ut fáradalmát egész a szabó házáig. Ott már egész kis társaság volt együtt; mert Lillyvick uron és Lillyvickné asszonyon kivül nemcsak Snevellicci kisasszony mamája volt jelen, hanem jelen volt a kisasszony papája is. Snevellicci kisasszony papája pedig ugyancsak előkelő férfiu volt a horgas orrával, a fehér homlokával, a göndör, fekete hajával s a kiálló pofacsontjaival, ami együtt véve elég jó külsőt adott az arcának, mely éppen csak, hogy kissé pörsenéses volt, mintha az ivástól lett volna olyan. Snevellicci urnak ezenkivül széles melle volt, azonkivül kopottas, kék frakkja, mely jó szorosan volt összegombolva az aranyozott gombjaival; alig, hogy belépni látta Miklóst, jobb kezének két középső ujját a két középső gomb közé dugta, a másik karját pedig csipőjére illesztette, mintha kérdené: „No, itt vagyok, fenegyerekem, mit akarsz nekem mondani?“

Ilyen volt és ily magatartással ült helyén Snevellicci kisasszony papája, ki szinpadi ember volt, mióta először játszotta a tizesztendős kis lurkókat a karácsonyi némajátékban, tudott kissé énekelni, tudott kissé táncolni, kissé vivni, kissé mozogni a szinpadon, szóval tudott mindenből valamit.

de semmiből sem tudott sokat; megfordult minden londoni színházban, s hol a ballet-karban, hol a kórusban vették hasznát; jó alakjáért mindig a látogatóba érkező tisztek és szótlan nemes urak szerepét bizták reá, mindig előkelő ruha volt rajta s karonfogva szokott megjelenni a rövid szoknyás, cicomás hölggyel, s mindig oly választékosan viselkedett, hogy a földszint akárhányszor „bravó"-kiáltással fogadta, mert azt hitték róla, hogy valaki. Ilyen volt Snevellicci kisasszony papája, kire némely rossz nyelvek reáfogták, hogy néha-néha megveri Snevellicci . isasszony mamáját, ki még mindig táncosnő volt s elég csinos alakja mellett nem volt szegény a szépség maradványaiban; de mikor táncolt, Snevellicci ur most már, minthogy mégis öreg volt ahhoz, hogy a lámpák fényébe lépjen — rendszerint a szinpad hátterében maradt.

Ezeknek a jó embereknek mutatták be most nagy szertartásossággal Miklóst. Mikor a bemutatás véget ért, Snevellicci kisasszony papája (ki a grog szagát árasztotta maga körül) kijelentette, hogy el van ragadtatva, hogy megismerkedhetik oly nagytehetségü uriemberrel, továbbá pedig megjegyezte, hogy senki sem aratott oly nagy sikert, — nem, a Coburg-szinházbeli barátjának, Glavormelly urnak első fellépte óta.

— Remélem, látta őt, uram? — mondotta Snevellicci kisasszony papája.

— Megvallom, sohasem láttam, — felelte Miklós.

— Sohasem látta, uram, az én Glavormelly barátomat! — mondotta Snevellicci kisasszony papája. — Akkor még nem látott igazi szinészt. Ha még élne . . .

— Oh, tehát meghalt? — szólt közbe Miklós.

— Meghalt, — mondotta Snevellicci ur — de nem a Westminsterben nyugszik, ami elég nagy szégyen. Olyan szinész . . . No, de mindegy. Elment abba a tartományba, honnan nem tér meg utazó. Remélem, *ott* értéke szerint becsülik meg.

Igy szólva, Snevellicci kisasszony papája megdörgölte orrát egy élénksárga selyemzsebkendővel s értésére adta a társaságnak, hogy erőt vettek rajta ezek az emlékezések.

— Nos, Lillyvick ur, — mondotta Miklós — hát hogyan van kegyed?

— Nagyon jól, uram, — felelte a dijgyüjtő. — Nincs párja a házaséletnek, elhiheti.

— Igazán? — mondotta kacagva Miklós.

— Nincs párja, uram, — felelte Lillyvick ur ünnepélyesen. — Mit szól hozzá, — sugta oda neki a vizdijgyüjtő, közе-

lebb vonva magához - mit szól hozzá, milyen szinben van ma este?

— Oly szép, mint mindig, — felelte Miklós az egykori Petowker kisasszonyra pillantva.

— Hát csakugyan van valami a lényében, uram, — sugta a dijbeszedő — amit még sohasem láttam máson. Nézze csak a mozdulatát, mikor odább tolja az üstöt. Most! Nem elragadó, uram?

— Boldog ember ön, — mondotta Miklós.

— Ha, ha, ha! — kacagott a dijgyüjtő. — Ejnye, igazán annak tart? Meglehet, hogy az vagyok, meglehet. Választhattam volna-e különbet, még ha fiatalember volnék is, mi? Ön maga is bajjal választhatott volna különbet; mondja, nem igaz? — Ilyen és ehhez hasonló kérdések közben Lillyvick ur oldalba taszitotta könyökével Miklóst s addig kacagott, mig biborvörös lett az arca abban az erőlködésben, hogy féket vessen jó kedvére.

Eközben az abroszt valamennyi hölgy ellenőrzése közben reáteritette az egymáshoz tolt két asztalra, melyeknek egyike magas és keskeny, másika alacsony és széles volt. Az asztalfőnél volt az osztriga, a másik végén a kolbász, középen egy pár koppantó, ott pedig, ahol hely maradt reá, a sültkrumpli. A hálószobából még két külön széket hoztak ki; Snevellicci kisasszony ült az asztalfőn, Lillyvick ur az asztal másik végén, Miklóst pedig nemcsak abban a kitüntetésben részesitették, hogy Snevellicci kisasszony mellett ülhetett, hanem azonkivül jobbján ült Snevellicci kisasszony mamája, vele szemben pedig Snevellici kisasszony papája. Szóval, ő volt az est hőse; mikor aztán leszedték az asztalt s némi italt szolgáltak fel, felállt Snevellicci kisasszony papája és reaköszöntötte poharát oly beszéddel, annyira megható célzásokat tett közeli elutazására, hogy Snevellicci kisasszony sirva fakadt s kénytelen volt visszavonulni a hálószobába.

— Csitt! Ne vegye tudomásul, — mondotta Ledrook kisasszony, kidugva fejét a hálószoba ajtaján. — Majd ha visszajön is, csak annyit mondjon neki, hogy nagyon megerőltette magát.

Ledrook kisasszony annyi titokzatos fejbólintás és arcfintoritás közben mondotta ezt, mielőtt ujra becsukta az ajtót, hogy az egész társaság egyszerre mélyen elhallgatott, amely hallgatás közben Snevellicci kisasszony papája oly lelki nagysággal, mely többszörösen felülmulta az életnagyságot is, végighordozta szemét a jelenlevőkön, különösképpen pedig Miklóson pihentette meg, közben egyre-másra hol megtöltötte, hol kiüritette saját poharát, mig a hölgyek, egy cso-

portba verődve, vissza nem tértek s köztük vissza nem tért Snevellicci kisasszony is.

— Cseppet se aggódjék, Snevellicci ur, — mondotta Lillyvickné. — Csak kissé gyenge és ideges; már egész nap olyan volt.

— Oh, — mondotta Snevellicci ur, — ennyi az egész?

— Oh igen, ennyi az egész. Ne csináljon nagy hűhót a dologból, — kiáltották a hölgyek egyhangulag.

Már most ez a válasz egyáltalában nem felelt meg annak a jelentőségnek, melyet Snevellicci ur, mint férj és mint apa tulajdonitott magának, ugy, hogy a társaságból mindjárt kiszemelte magának a boldogtalan Snevelliccinét, s megkérdezte tőle, hogy mi az ördögöt gondol, mikor ily hangon beszél vele?

— Jaj, édesem! — mondotta Snevellicciné.

— Kérem, ne mondjon édesének, asszonyom, — mordult reá Snevellicci ur.

— Kérlek, papa, ne tedd, — kérlelte Snevellicci kisasszony.

— Mit ne tegyek, gyermek?

— Ne beszélj ugy.

— Miért ne? — kérdezte Snevellicci ur. — Csak nem hiszed, hogy van itt bárki is, aki megtilthatná, hogy ugy beszéljek, amint nekem tetszik?

— Nem is kivánja azt senki, papa, — felelte a leány.

— Nem is kivánhatná, még ha akarná sem, — mondotta Snevellicci ur. — Nem szükséges szégyelnem magam. Snevellicci vagyok. Mindenki megtalálhat a Bow Streeten, a Broad Courtban, mikor Londonban vagyok. Ha nem találnak otthon, elég, ha a szinházi bejárónál kérdezősködnek felőlem. A mennykőbe, azt hiszem, ismernek ott! A legtöbben láthatták az arcképemet a sarkon tul levő szivarosbódéban. Elégszer irtak rólam az ujságok, vagy nem? Ne beszéljek ugy! Mondok neked valamit: csak akkor nem beszélnék, ha valaha megtudnám, hogy valamely férfi játékot üz leányom érzelmeivel. Majd csodálkozásba ejteném én egy szó beszéd nélkül; ugy szoktam én.

Igy szólva Snevellicci ur három jókora ökölcsapást mért a balkeze tenyerébe, benyomott egy képzeletbeli orrot a jobbkeze hüvelyk- és mutatóujjával s ujra lenyelt egy öblitésre egy teli pohár grogot. — Én igy szoktam, — ismételte meg szavát Snevellicci ur.

A legtöbb közéleti alaknak megvannak a hibái s való igaz, hogy Snevellicci ur kissé szerette az italt, vagy, hogy kimondjuk a teljes igazságot, alig volt valaha józan. Részeg-

égében három különböző fokozatot lehetett megkülönböztetni, — a méltóságteljeset — a veszekedőt — a szerelmeset. Mikor hivatásbeli teendőit végezte, sohasem ment tul a méltóságteljes állapoton; meghitt körben végigjárta mind a három fokozatot, még pedig oly gyors átmenetekkel, melyek sokszor valósággal megdöbbentették azokat, kik nem ismerték.

Ennek következtében Snevellicci ur, alig hogy kiüritett még egy poharat, boldogan megfeledkezve eddigi veszekedő kedvéről, sorra reámosolygott a jelenlevőkre s nagyon élénken emelte fel poharát: „A hölgyekre! Áldja meg őket az Isten!"

— Szeretem őket, — mondotta Snevellicci ur, körülnézve az asztal fölött. — Szeretem őket mind.

— No, nem mindet, — vetette ellene Lillyvick ur csendesen.

— De igenis, mindet, — mondotta ujra Snevellicci ur.

— Igen, csakhogy akkor beleértené a férjes asszonyokat is, — mondotta Lillyvick ur.

— Azokat is szeretem, uram, — mondotta Snevellicci ur.

A dijbeszedő mély csodálkozással hordozta körül szemét az asztalnál ülők arcain, mintha azt akarná mondani: „No, gyönyörü egy ember!" s nem kis mértékben látszott elcsodálkozni azon, hogy Lillyvickné a borzadálynak és a felháborodásnak semmi jelét sem mutatja.

— Kéz kezet mos, — mondotta Snevellicci ur. — Szeretem őket és ők is szeretnek engem. — S mintha ez a vallomás még nem fejezte volna ki eléggé a benne foglalt kicsinylést és megvetést, mit tett még Snevellicci ur? Hunyorgatott a szemével — hunyorgatott nyiltan és fesztelenül; hunyorgatott a jobbszemével — Lillyvick Henriettára.

A dijgyüjtő mély csodálkozással roskadt vissza székére. Ha valaki akkor hunyorgatott volna Lillyvicknére, mikor még Petowker Henriettának hivták, a legnagyobb mértékben illetlen dolgot cselekedett volna; de mint Lillyvicknére! Ahogy, hideg verejtékkel az arcán, végiggondolta ezt, Snevellicci ur ujra hunyorgott és báva pillantással Lillyvicknére köszöntötte poharát s valóságosan csókot dobott feléje! Lillyvick ur ekkor felkelt a székéről, egyenesen az asztal tulsó vége felé tartott s egy szempillantás alatt — a szó valódi értelemben — nekiesett Snevellicci papának. Lillyvick ur nem volt éppen könnyü teher, következésképen, mikor nekiesett Snevellicci urnak, Snevellicci ur az asztal alá gurult. Lillyvick ur utána gurult s a hölgyek felsikoltottak.

— Mit csinálnak ezek az emberek! Megbolondultak? — kiáltotta Miklós az asztal alá hajolva és nagy erőfeszitéssel

előhuzta a vizdijbeszedőt s kétrét ültette vissza a székre, mint a szalmabábot. — Mi jut eszébe? Hova gondol? Mi baja van?

Mig Miklós a dijbeszedőt szedte föl a földről, Smike ugyanazt a szolgálatot tette Snevellicci urnak, ki most részeg csodálkozással pillantott volt ellenfelére.

— Nézzen ide, uram, — mondotta Lillyvick ur, csodálkozó feleségére mutatva. — Itt látja a megtestesült tisztaságot és fennköltséget s ennek az érzelmeit sértette meg és mocskolta be, uram!

— Istenem, mily képtelenségeket beszél! — kiáltotta Lillyvickné, Miklós kérdő pillantására felelve. — Senki sem mondott nekem semmit.

— Mondott, Henrietta! — kiáltotta a dijbeszedő. — Hát nem láttam, mikor... — Lillyvick ur nem volt képes ajkára venni azt a szót, csak utánozta a mozdulatot a szemével.

— Nagyszerü! — kiáltotta Lillyvickné. — Azt akarod talán, hogy senki se nézzen reám? Szép is volna, férjhez menni, ha ez volna a törvény!

— Nem ütköztél meg rajta! — kiáltotta a dijbeszedő.

— Nem ütköztem meg? — felelte Lillyvickné megvetően. — Jobban tennéd, ha térden állva kérnél mindenkitől bocsánatot — térden állva bizony.

— Bocsánatot, drágám, — mondotta a dijbeszedő megdöbbenve.

— Igen, de mindenekelőtt tőlem, — folytatta Lillyvickné. — Azt hiszed talán, nem tudom magam megitélni, hogy mi illik és mi nem?

— Azt hiszi? — kiáltották a hölgyek mind. — Azt hiszi, hogy nem *mi* tiltakoznánk legelőbb, ha olyasmi történnék, ami megrovást érdemel?

— Azt hiszi, uram, hogy *ezek* nem tudják azt? — mondotta Snevellicci kisasszony papája, rendbehuzogatva a kabátja gallérját és koponyabetörést emlegetve, amitől nem tartaná vissza a korra való semmi tekintet sem. Aminek kapcsán Snevellicci kisasszony papája néhány pillanatig szurósan és mérgesen nézett Lillyvick ur szemébe, aztán megfontolt mozdulattal feltápászkodott a székről, sorra csókolta meg a hölgyeket, Lillyvickné asszonyon kezdve a sort.

A boldogtalan dijbeszedő szánalomraméltó pillantást vetett a feleségére, mintegy meg akarva állapitani, hogy semmi sem maradt-e meg Lillyvick asszonyban Petowker kisasszonyból, s minthogy egyáltalában semmit sem talált meg abból benne, alázatosan bocsánatot kért az egész társaságtól s oly leverten, oly csüggetegen, oly csalódottan ült vissza

helyére, hogy minden önzése és bolondossága mellett is mindenki megszánta.

Snevellicci kisasszony papája, kinek nagyon megnövesztette taraját ez a diadal s a szépnem körében való kedveltségének ez a kétségbevonhatatlan bizonyitéka, hamarosan feléélénkült, hogy ne mondjuk, lármássá lett. Elénekelt magától nem egy nem csekély hosszuságu dalt s a szünetekben különböző nagyszerü asszonyokra való emlékezéseivel szórakoztatta a társaságot, akiknek egynémelyikére nevük megemlitésével is poharat emelt, s egyben, élve az alkalommal, megjegyezte, hogy négylovas hintón járhatna most, ha csak valamennyire is jobban lett volna tekintettel a saját érdekére.

Ezek az emlékezések nem igen látszottak kinos hatást tenni Snevellicciné urnőre, ki éppen eléggé el volt foglalva azzal, hogy felsorolja Miklós előtt leányának sok-sok fényes tulajdonságát és érdemét. Ez az ifju hölgy egyébként maga sem fukakodott abban az igyekezetben, hogy feltüntesse legvonzóbb igézetességeit, amelyek azonban, bár Ledrook kisasszony nagon ügyesen iparkodott segitségére lenni barátnőjének, semmiképen sem ébresztették fel Miklós érdeklődését, mert a Squeers kisasszony esetére való emlékezés nagyon felvértezte minden igézet ellen s mert ennek következtében ugy vigyázott magára, hogy amikor elbucsuzott, a hölgyek egyhangulag az érzéketlenség valóságos szörnyetegének nyilvánitották.

Másnap reggel kellő időben megjelentek a falragaszok s a közönség a szivárvány minden szinében játszó papiroson és mindenféle elferdült hátu betükkel szedve kapta meg az értesitést, hogy Johnson ur bátorkodik bucsufelléptét tartani ma este s hogy tekintettel a fellépte iránt való tömeges érdeklődésre, ajánlatos lesz jókor lefoglalni a helyeket. Lévén nevezetes és régóta közismert dolog a szinházak történetében, hogy hiábavaló igyekezet a szinházba csőditeni a népet, ha előbb meg nem győzik arról, hogy egyáltalában nem fog helyet kapni.

Miklós, mikor este a szinházba ment, kissé nehezen tudta megérteni, mi az oka annak a szokatlan zavarnak és izgalomnak, mely a társulat valamennyi tagjának arcán tükröződik; de nem soká maradt kétségben, mert mielőtt bármily kérdést tehetett volna, Crummles ur megindult hangon jelentette ki előtte, hogy egy londoni szinház igazgatója ül a páholyok egyikében.

— Persze a csodagyermek miatt, egész bizonyos lehet benne, — mondotta Crummles s odahuzta Miklóst a függönybe vágott kis lyukhoz, hogy ő is megláthassa a londoni igazgatót. — Cseppet sem kételkedem, hogy a csodagyermek

hire hozta ide. Az ott, az a hosszukabátu, akinek az ingén nincs gallér. A gyermeknek okvetlenül tiz font heti fizetést kel kapnia, Johnson. Egy fillérrel sem teszi lábát olcsóbban a londoni szinpadra. De nem kapják meg máskép, ha csak ugy nem, hogy szerződtetik Crummlesnét is — heti husz fontért mindkettőjüket. Vagy mondok még valamit: ráadásul adom magamat a két fiuval együtt s megkaphatják az egész családot harmincért. Tisztességesebb ajánlatot el sem képzelhetek. Kénytelenek lesznek szerződtetni mindnyájunkat, ha látják, hogy egyik sem akar leszerződni a másik nélkül. Ez a leggyakoribb szokás Londonban s ez a mód sohasem mond csütörtököt. Heti harminc font. Nagyon olcsó az, Johnson. Szinte piszkosan olcsó.

Miklós azt felelte, hogy egész bizonyosan ugy is van, Crummles Vince ur pedig több jókora csippentést szedve elő érzelmeinek megnyugtatására a burnótos papirosból, elsietett, megmondani Crummlesnénak, hogy már megállapodott magában az egyetlen elfogadható feltételről és szilárd elhatározása, hogy egy fillért sem enged.

Mikor mindenki felöltözködött s a függöny felszállt, a londoni igazgató jelenléte által keltett izgalom még ezerszeresére nőtt. Különös véletlen folytán mindenki megtudta, hogy a londoni igazgató főképpen azért jött, hogy őt lássa játszani s mindenki a legélénkebb és legszorongóbb feszültséggel várta a következendőket. Néhányan, kiknek nem volt szerepük az első jelenetben, a kulisszák mögé futottak s kinyujtogatták a nyakukat, kémlelni a londoni igazgató arcát; mások a két kis magánpáholyba vagy a szinpad két oldalán levő ajtókhoz lopództak, hogy onnan lássák meg. Egy izben látták, hogy a londoni igazgató mosolyog. Azon mosolygott, hogy a kómikus paraszt ugy tett, mintha egy dongót akarna megfogni, éppen, mikor Crummlesnének a leghatásosabb jelenete következett. — Jól van, derék fiam, — mondotta Crummles ur, öklével fenyegetve meg a kómikus parasztot, mikor az feléje közeledett — szombat este bucsuzhat ettől a társulattól.

Ehhez hasonló módon a szinjátszók egyike sem ügyelt a közönségre, hanem csak egyetlenegy emberre: mindenki csak a londoni igazgatónak játszott. Lenville ur, mikor hirtelen fellángoló szenvedélyében gonosztevőnek nyilvánitotta a császárt, aztán a keztyüjét rágta dühében s azt mondotta: „De titkolnom kell érzelmeimet", a londoni igazgatóra nézett ahelyett, hogy, mint ily esetekben illik, komoran a földre szegezte volna szemét s a végszavát várta volna. Mikor Bravassa kisasszony elénekelte dalát a kedvesének, ki bevett szokás szerint készenlétben állt, hogy az egyes versszakok közt

megrázza kezét, nem egymásra néztek, hanem mindketten csak a londoni igazgatóra. Crummles ur egyenesen neki halt meg s mikor belépett a két őr, hogy nehéz halálküzdelme után kivigye holttestét, látni kellett, hogy a halott szeme nyitva van és a londoni igazgatóra néz. Végre észrevették, hogy a londoni igazgató elaludt s rövid idővel azután ujra felébredt és elment, mire az egész társulat nekiesett a boldogtalan kómikus parasztnak s az ő bolondozását okolták mindenért; Crummles ur pedig kijelentette neki, hogy eleget bajlódott már vele, de most már nem birja tovább, tehát nagyon lekötelezve érezné magát, ha máshol keresne szerződést.

Mindez nagyon mulattatta Miklóst, aki a maga részéről csak annak örült igazán, hogy a nagy férfiu már az ő jelenete előtt ment el. Szerepét az utolsó két felvonásban tőle telhető derekassággal játszotta el, a közönség határtalan lelkesedéssel, megszámlálhatatlan tapssal fogadta, — mondották a másnapra készült falragaszok, melyeket már egy órával azelőtt nyomtattak ki, aztán karonfogva Smiket, hazament lefeküdni.

Másnap reggel a posta egy nagyon packás, nagyon rövid, nagyon piszkos, nagyon kicsiny és nagyon titokzatos levelet hozott Noggs Newmantól, aki sürgősen kérte Miklóst, hogy jöjjön azonnal Londonba; egy percet sem szabad vesztegetni s legyen ott, ha lehet, már aznap este.

— Magam is ugy akarom, — mondotta Miklós. — Isten a tanum, hogy csak másokért s nehezen maradtam itt, de talán mégis tulsoká tétováztam. Ugyan mi történhetett? Smike, jó fiam, nesze, itt az erszényem. Kapd össze a holminkat és fizesd ki az apró tartozásainkat; csak siess, siess, hogy idejére ott lehessünk a reggel induló postakocsinál. Csak meg akarom még mondani azoknak, hogy elmegyünk, aztán mindjárt visszajövök hozzád.

Azzal fogta a kalapját és Crummles ur lakása felé sietve, oly nagy igyekezettel kezelte a kapu kalapácsát, hogy felébresztette az emlitett urat, ki még ágyában feküdt, Bulph urat, a hajókalauzt pedig oly csodálkozásba ejtette, hogy majdnem kivette a reggeli pipát a szájából.

Alig, hogy a kapu kinyilt, Miklós minden teketória nélkül felrohant a lépcsőn, berontott az elsőemeleti fogadószobába s ott találta a két Crummles urfit, akik ész nélkül ugrottak ki a kanapé-ágyukból és sietve kapkodták magukra a ruhát, mert azt hitték, a szomszéd ház kigyulladt.

Még fel sem világosithatta őket, mikor már lejött flanel hálóköntösében és hálósipkában Crummles ur s Miklós

röviden közölhette vele, hogy bizonyos nem várt körülmények miatt kénytelen haladéktalanul Londonba utazni.

— Tehát Isten önnel, — mondotta Miklós — Isten önnel, Isten önnel!

Már fele utján volt a lépcsőn, mikor Crummles ur mégis eléggé magához tért meglepetéséből, hogy hebegni tudjon valamit a falragaszokról.

— Nem segithetek rajta, — mondotta Miklós. — Fogadja el kárpótlásul egész multheti keresetemet, ha pedig az nem elég, mondja meg mindjárt, hogy mit kiván. Gyorsan, gyorsan.

— Legyünk kvittek, — felelte Crummles ur. — De nem kaphatnék mégis egy utolsó estét?

— Egy órát, egy percet sem, — felelte Miklós türelmetlenül.

— Nem várna egy pillanatig s nem szólna még valamit Crummlesnénak? — kérdezte az igazgató, nyomon követve le a kapuig.

— Akkor sem várhatnék, ha arról volna szó, hogy meghosszabbitsam husz évvel az életemet, — felelte Miklós. — Tessék, fogadja szivesen kézszoritásomat s egyben a legmelegebb köszönetemet. Oh, hogy ily sok időt kellett itt vesztegetni ezzel a bolondsággal!

E szavai közben türelmetlenül dobbantva, kiszabaditotta magát az igazgató kezéből, kirohant az utcára s egy szempillantás alatt eltünt.

— Enyje, enyje, — mondotta Crummles ur, epedő pillantást vetve arra a helyre, ahol éppen eltünt a szeme elől — ha tudna *igy* játszani, mennyi pénzt hozhatna a házhoz! Kár, hogy nem maradhatott ennél a társulatnál; nagy hasznát vettem volna. De hát nem tudja, mi az, ami javára válik. Heves vérü ifju. Meggondolatlan ez a fiatal népség, nagyon meggondolatlan.

Crummles ur nagy erkölcsprédikáló kedvében volt s valószinüleg még jó néhány percig moralizált volna, ha gépiesen nem nyult volna a mellényzsebéhez, amelyben a burnótot szokta tartani. Arról, hogy azt a zsebet nem találta szokott helyén, egyszerre eszébe jutott, hogy nincs rajta mellény, ez pedig arra a megállapitásra vezette, hogy fölöttébb fogyatékos az öltözete, amiért aztán gyorsan betette a kaput és nagy sietve ment vissza a lépcsőn.

Smike ugyancsak igyekezett, mig Miklós távol volt a lakástól s az ő segitségével aztán csakhamar készen állt minden, hogy elutazhassanak. Alig hagytak maguknak annyi

időt, hogy egy falatot is kapjanak be reggelire s félóránál rövidebb idő alatt ott voltak a posta előtt, egész lélekzetük fogytán — annyira siettek, hogy jókor érjenek oda. Minthogy még volt néhány percük, Miklós, lefoglalva a helyüket, egy közeli ruhásboltba sietett s egy felsőkabátot vett Smikenek. Elég nagy lett volna biz' az egy jól megtermett kisbirtokosnak is, de minthogy a kereskedő biztositotta róla (még pedig teljes igazsággal), hogy nagyon szokatlanul illik reá, Miklós, az ő nagy türelmetlenségében megvette volna akkor is, ha kétszer oly bő lett volna.

Mikor a kocsihoz siettek, mely most már utrakészen az ut közepén állt, Miklós nem kis mértékben csodálkozott el, hogy valaki egyszerre oly nagy erővel és hévvel szoritja a karjai közé, hogy majdnem az egyensulyát vesztette. Nem lett kisebb a csodálkozása akkor sem, mikor Crummles ur hangját ismerte fel ebben a felkiáltásban:

— Ő az — az én barátom, az én barátom!

— Az Istenre ! rem, — kiáltotta Miklós, az igazgató karjai közt vergődve — mit csinál itt?

Az igazgató nem felelt, hanem ujra a kebléhez szoritotta, igy kiáltva: — Isten hozzád, nemes, oroszlánszivü gyermekem!

És csakugyan ugy volt, hogy Crummles ur, ki sohasem mulasztott el semmi alkalmat, hogy színészkedhessék, egyenesen azért sietett el hazulról, hogy nyilvánosan bucsuzhasson el Miklóstól; s hogy a dolog még impozánsabb legyen, Miklóst, nagy bosszuságára, a szinpadi ölelések széditően gyors egymásutánjának vetette alá, amelyeket, mint mindenki tudja, ugy szoktak végbevinni, hogy az ölelésttevő a szeretet tárgyának vállára fekteti állát s átnéz fölötte. Ezt tette Crummles ur a legfenköltebb, legmelodramatikusabb stilus szerint s egyben a legszivszaggatóbb fajtáju mindenféle bucsuszót kiáltott, minőkre a kasszadarabokból csak emlékezhetett. De az még nem volt minden, mert hasonló jelenetet rögtönzött Smike-kel a nagyobb Crummles urfi, az ifju Crummles Percy urfi pedig, ki nagyon rövid és viseltes malaclopót vetett szinpadiasan a balvállára, egy szolgálattevő tiszt magatartásával állt mellette, mintha arra várna, hogy vérpadra vezethesse a két áldozatot.

A nézők szivből kacagtak s minthogy legokosabb volt, jó arcot vágni a játékhoz, Miklós is kacagott, mikor sikerült kiszabaditania magát; aztán megmentve az ijedt Smiket is, felkapaszkodott utána a kocsi tetejére s távozóban csókot intett kezével a távollevő Crummlesné tiszteletére.

XXXI. FEJEZET.

Nickleby Ralphról és Noggs Newmanról, meg néhány bölcs óvatossági rendszabályról, melyeknek sikere vagy balsikere kitünik majd az itt következendőkből.

Arról való boldog tájékozatlanságában, hogy unokaöccse a legnagyobb sietséggel és négy jó lóval gyorsan közeledik működésének köréhez s hogy minden eltünő perc rövidebbé teszi köztük a távolságot, Nickleby Ralph e napnak reggelén szokott teendőinél ült, de nem akadályozhatta meg mégsem, hogy gondolatai néha-néha vissza ne szálljanak ahhoz a találkozáshoz, mely egy nappal ezelőtt esett meg közte és unokahuga közt. Ily szünetek közben s egy-egy szórakozott pillanatában Ralph különböző türelmetlen felkiáltásokkal könnyitett a lelkén, aztán ujult buzgalommal merült el az előtte nyitva levő főkönyv tartalmába; de bármint igyekezett elüzni, az a gondolatmenet ujra meg ujra visszatért, megzavarta számvetéseiben és teljesen elterelte figyelmét a számjegyekről. Végre is letette a tollat és hátradőlt a széken, mintha elhatározta volna, hogy szabadjára engedi a reátolakszó gondolatok áradatát s azzal, hogy nem vet gátat özönének, annál biztosabban megszabadulhat majd tőle.

— Nem vagyok az az ember, kit megindit egy csinos arc, — örmögte Ralph sötéten. — Vigyorgó halálfej van alatta, az olyan emberek pedig, mint én, kik átlátnak a külsőn, azt látják, nem pedig szép burkolatát. De az a leány mégis majdnem tetszik nekem, vagy tetszenék, ha nem nevelték volna oly büszkének és kényesnek. Ha azt a gyereket vizbe fojtanák, vagy ha felakasztanák s ha az anyja meghalna, — amit mindkettőjüknek szivből kivánok — az a leány magáénak mondhatná ezt a házat.

Jóllehet Ralph halálosan gyülölte Miklóst, a szegény Nicklebynét pedig keserü gunnyal vetette meg, — s minden alávalósága mellett, amellyel magával Katalinnal bánt eddig, bánt vele most és bánt volna ujra meg ujra, valahányszor érdeke ugy kivánta volna, — e pillanatban, bármily különösnek tünjék, volt gondolataiban valami emberi vonás, sőt valamelyes gyengédség is. Elgondolta, mi lenne a házából, ha Katalin benne volna; odaképzelte őt az üres székre, reánézett, hallotta szavát; ismét érezte karján reszkető kezének gyenge szoritását; előkelő szobáit benépesitette a nő jelenlétének és a nő tevékenységének ezernyi néma jelével; aztán megint tüzhelyének dermesztő hidegére s otthonának szomoru

és néma pompájára gondolt — és jobbik énjének ebben az egyetlen felvillanásában, bárha önző gondolatból fakadt, a gazdag emberbarát, gyermek nélkül levőnek s elhagyatottnak érezte magát. Az arany egy pillanatra elvesztette tündöklését a szeme előtt, mert a szívnek temérdek kincse van, melyet aranyon nem lehet megvásárolni.

E jelentéktelen körülmény mégis elég volt arra, hogy elüzzön ily gondolatokat ily ember lelkéből. Ralph, mikor révetegen átnézett az udvaron át a másik irodába, egyszerre észrevette, hogy Noggs Newman oly élesen figyeli, hogy majdnem az ablaktáblához szoritja pirosló orrát s ugy tesz, mintha zsebkésének rozsdás pengéjével tollát javitgatná, valóság szerint pedig a gazdáját nézi, még pedig nagyon fürkésző pillantással.

Ralph merengő magatartása helyett tüstént az üzletember állásába vetette magát; Newman arca eltünt s a gondolatok raja elszállt — mind egyszerre, egy pillanat alatt.

Ralph néhány perc mulva csengetett. Newman megjelent és Ralph alattomban végigjáratta pillantását az arcán, mintha majdnem félne, hogy azt fogja leolvasni róla, hogy eltalálta iménti gondolatait.

Ámde Noggs Newman arcán nem látszott a töprengésnek legkisebb nyoma sem. Ha lehet elképzelni embert, akinek két szeme van a koponyájában és mind a kettőt nyitva tartja, egyébként pedig sehova sem néz és semmit sem lát, Newman ilyen embernek látszott, mikor Ralph most reánézett.

— Nos? — mordult reá Ralph.

— Oh! — mondotta Newman, némi öntudattal élénkitve fel hirtelen és gazdájára emelve szemét — azt hittem, csengetett. — E lakonikus megjegyzés után Newman megfordult és visszafelé bicegett.

— Álljon meg! — mondotta Ralph.

Noggs megállt, de egyébként cseppet sem esett ki sodrából.

— Csengettem.

— Tudom.

— Miért akar kimenni, ha tudja?

— Azt hittem, azért csengetett, hogy azt mondja, hogy nem csengetett, — felelte Noggs. — Sokszor megteszi.

— Hallja, maga semmiházi, hogy mer itt kémkedni, leskelődni, hogy meri a szemét rámmereszteni? — kérdezte Ralph.

— Rámereszteni! — kiáltotta Newman, — magára! Ha,

ha! — ennyi volt, amit Newman magyarázatként szükségesnek tartott.

— Hallja, vigyázzon magára, — mondotta Ralph és keményen reánézett. — Kiméljen meg ily részeg bolondozástól. Látja ezt a csomagot?

— Elég nagy, — felelte Newman.

— Vigye el a Citybe, Crossnak a Bond Streetre s hagyja ott. Szaporán! Hallotta?

Newman mogorván biccentett a fejével, amivel azt akarta mondani, hogy megértette, aztán kiment s rövid pár pillanat mulva kalappal tért vissza. Miután néhány hiu kisérletet tett, hogy a majdnem két lábnyi négyszögletes csomagot a kalapjába dugja, a csomagot hóna alá kapta, nagy gonddal és kellemmel huzogatta fel az ujjatlan keztyüjét, közben folyton Nickleby Ralphon tartotta a szemét, aztán oly tulzott, igazi vagy szinlelt gonddal igazitotta meg fején a kalapot, mintha a legdrágább fajtáju vadonatuj süveg lett volna, s végre elment, eligazitani a reábizottat.

Megbizatásában nagy pontossággal és sietséggel járt el s csak egyszer nézett be fél percre egy korcsmába, de lehet mondani, hogy még az is az utjába esett, mert az egyik ajtón bement, a másikon meg kiment; de mikor visszatérő utjában a folyóparthoz ért, tétovázni kezdett, mint aki még nincs teljesen tisztában azzal, hogy megálljon, vagy egyenesen továbbmenjen-e. Rövid fontolgotás után mégis az első kivánság győzött benne és abba az irányba indult el, melyre gondolt, és szerény kettős kopogtatással, vagy talán inkább egyetlenegy ideges kalapácsütéssel zörgetett be La Creevy kisasszony kapuján.

Idegen cselédleány nyitotta ki a kaput, de a látogató nem tehette reá a legkedvezőbb benyomást, mert alig, hogy megpillantotta, már majdnem be is csukta orra előtt a kaput s a nyitva hagyott keskeny rés mögé helyezkedve, megkérdezte tőle, hogy mit akar. De Newman csak ezt az egytagu szót mondotta ki, hogy: „Noggs", mintha az valami varázsige lett volna, melynek hallatára a retesznek tüstént vissza kellene ugrania, az ajtónak pedig ki kellene nyilnia, aztán gyorsan utat tört magának a meghökkent leány előtt s elérte La Creevy kisasszony fogadószobájának ajtaját, még mielőtt a leány valamiképen tiltakozhatott volna.

— Tessék bejönni, — mondotta La Creevy kisasszony, válaszul Newman ujjabütykének hangjára; és Newman ennek megfelelően belépett.

— Szent Isten! — kiáltotta La Creevy kisasszony

visszahátrálva, mikor Newman betoppant; — mit kíván, uram?

— Már nem emlékszik reám, — mondotta Noggs és meghajolt. — Csodálom. Azt, ha olyan valakinek nem jutok eszébe, aki jobb napokban ismert, elég természetesnek tartom; de kevesen vannak olyanok, akik, ha egyszer láttak, elfelejtenének *most*. — Szavai közben végignézett kopott ruháján és szélütött lábán s gyengén megcsóválta a fejét.

— Megvallom, elfeledkeztem önről, — mondotta La Creevy kisasszony s felállt, fogadni Newmant, ki fél utig eléje ment — és restellem, hogy ugy van; mert oly kedves, jó ember ön, Noggs ur. Kérem, foglaljon helyet és mondjon el mindent, amit tud Nickleby kisasszonyról. A szegény kis teremtés! Hetek óta nem láttam már.

— Hogy lehet az? — kérdezte Newman.

— Hát megvallva az igazat, Noggs ur, — mondotta La Creevy kisasszony — látogatóban jártam... az első látogatásomon tizenöt esztendő óta.

— Nagy idő, — mondotta Newman szomoruan.

— Mindenesetre nagyon nagy idő, mikor az ember évekre tekint vissza, bár a magányosság napjai, Istennek hála, elég nyugodtan és boldogan telnek, — felelte a miniatürfestőnő. — Van egy öcsém, Noggs ur; az egyetlen hozzámtartozó, ki a világon van, s az alatt az egész idő alatt egyszer sem láttam. Nem, mintha összevesztünk volna, hanem mert vidékre adták mesterségbe, ott meg is házasodott, uj atyafiságba és uj érzelmekbe keveredett, ugy, hogy, nagyon természetesen, megfeledkezett egy oly szegény kis nőről, mint én vagyok. Ne higyje, hogy panasszal említem ezt, mert mindig azt mondottam magamban: „A dolog nagyon természetes; ha szegény kedves Johnnak jól megy sora, van felesége, ki résztvesz a gondjaiban és fáradalmaiban, vannak gyermekei, kik játszadoznak körülötte, hát áldja meg az Isten őt is, azokat is és rendelje ugy, hogy egykor találkozzunk még egymással ott, hol többé sohasem válunk el egymástól.“ De mit szól hozzá, Noggs ur, — mondotta a miniatür-festőnő s vidáman csapta össze a kezét — ugyanez az öcsém végre idejön Londonba és nem nyugszik, mig meg nem talál; mit szól hozzá, hogy idejön és leül itt erre a székre s ugy sir, mint a gyermek mert ugy örül, hogy megint láthat; mit szól hozzá, hogy nem tágit attól az elhatározásától, hogy elvisz magával a vidékre a saját házába (egy pazar birtokra, Noggs ur, melyhez nagy kert s nem is tudom, mennyi föld tartozik, meg egy libériás ember, aki felszolgál az asztalnál, és tehenek, meg lovak meg disznók s

nem is tudom, még mi minden nem) s hogy egy álló hónapig nem enged el magától és követeli, hogy maradjak ott egész életemre — igen, egész életemre, s éppen ugy marasztal a felesége, meg éppen ugy marasztalnak a gyermekei — akik négyen vannak, s az egyiket, a legnagyobbikat, egy leányt, az én nevemről keresztelték el jó nyolc évvel ezelőtt, igazán az én nevemről. Soha még nem voltam oly boldog; soha életemben nem! — A jó lélek zsebkendőjébe rejtette arcát és hangosan zokogott; mert ez volt az első alkalom, hogy megkönnyithette a szivét és szabadjára engedhette érzelmeit.

— De édes Istenem, — mondotta La Creevy kisasszony kis idő mulva, megtörölve a szemét s nagy sietséggel gyürte vissza zsebébe a zsebkendőjét — mily bolondos teremtésnek is gondolhat, Noggs ur! Nem is kellett volna ezt elmondanom, mert éppen csak azt akartam megmagyarázni, hogy miért nem láttam oly soká Nickleby kisasszonyt.

— Nem látta az öreg hölgyet? — kérdezte Newman.

— Nicklebyné asszonyt akarja mondani? — kérdezte La Creevy kisasszony. — Hát mondok valamit, Noggs ur. Sohase mondja többé öreg hölgynek, ha jó lábon akar maradni vele, mert azt hiszem, nem nagyon szivesen halland. Igen, meglátogattam tegnapelőtt este, de oly lóhátról beszélt velem s ugy adta a nagyot és oly titokzatosan viselkedett, hogy azt sem tudtam, hogy mit mondjak neki; igy aztán, megvallva az igazat, elhatároztam, hogy én is oly előkelő leszek, mint ő s nagy ünnepélyességgel bucsuztam el tőle. Gondoltam, hogy majd csak észbe kap és eljön hozzám, de még nem volt itt.

— Ami Nickleby kisasszonyt illeti... — mondotta Newman.

— Ő bizony kétszer is járt itt, mig nem voltam itthon, — felelte La Creevy kisasszony. — Gondoltam, nem szeretné, ha felkeresném azoknál az előkelő embereknél kik, nem is tudom miféle téren laknak, azért hát gondoltam, még várok egy vagy két napig s ha nem találkozom vele, irok neki.

— Ah! — kiáltotta Newman s az ujjait ropogtatta.

— De szeretnék öntől hallani róluk valamit, — mondotta La Creevy kisasszony. — Hogy van az a Golden squarei goromba vén ember? Persze, hogy jól; az afféle emberek mindig jól vannak. Nem ugy értem, hogy egészség dolgában, hanem hogy hogyan van egyébként: hogyan viselkedik?

— Verje meg az Isten! — kiáltotta Newman, a földhöz csapva kedves kalapját. — Csak ugy, mint az afféle istentelen kutya.

— Szent Isten, Noggs ur, egészen megijeszt! — kiáltotta La Creevy kisasszony elsápadva.

— Tegnap szétvertem volna a képét, ha kedvem szerint tehettem volna, — mondotta Newman, nyugtalanul járva fel s alá és öklét rázva Canning urnak a kandalló fölött levő képe felé. — Nagyon közel voltam hozzá, kénytelen voltam a zsebembe dugni a két kezem s ott is erősen összeszoritani, hogy ki ne találjam venni. De egyszer megteszem még abban a kis udvari szobában, tudom, hogy megteszem. Megtettem volna már rég, ha nem féltem volna, hogy elrontom a dolgot; leszámolok még vele, mielőtt meghalok, egész bizonyos, hogy megteszem.

— Mindjárt sikoltok, ha nem csillapodik le, Noggs ur, — mondotta La Creevy kisasszony; — igazán, nem tudok uralkodni magamon.

— Sebaj, — felelte Newman, nagy indulattal törtetve fel s alá — ma este megérkezik: irtam neki, hogy beszélnem kell vele. Amaz nem is gondolja, hogy tudok mindent; nem is sejti, hogy törődöm a dologgal. Átkozott gazembere! Nem is gyanitja. Nem ám, nem ám. De sebaj, majd megzavarom a számitásában — én, Noggs Newman. Hohó, a bitang!!

Ember még nem futkosott szobában oly furcsa mozdulatokat téve, mint Noggs Newman, ki hol a falon függő kis arcképek előtt helyezkedett vivó állásba, hol néhány alapos ökölcsapást mérve, mintegy fokozni az illuziót, a saját fejére, mig lélekzetefogytán és kimerülten vissza nem roskadt a székre.

— Igy, — kiáltotta Newman, felvéve a földről a kalapját. — Oh, ez jól esett. Most már jobban érzem magam és elmondok mindent.

Némi időbe telt, mig La Creevy kisasszony, ki e sajátszerü jelenetek közben majdnem eszét vesztette, valamennyire magához tért; mikor aztán izgalma elmult, Newman hűségesen elmondotta mindazt, ami amaz emlékezetes beszélgetés közben Katalin és nagybátyja közt történt, elmondva előbb, hogy miféle gyanuperrel élt már e dolgokat illetően s hogy miért is gyanakodott, végül pedig közölte vele, hogy mily lépésre szánta magát, mikor titokban levelet irt Miklósnak.

Ámbár La Creevy kisasszony felháborodása nem jelentkezett oly különös formában, mint Noggs ur indulata, méltatlankodása mégsem volt kevésbbé heves és kevésbbé őszinte. És ha Nickleby Ralph e pillanatban a szobába lépett volna, csakugyan ki tudja, hogy nem tartotta volna-e La Creevy kisasszonyt veszedelmesebb ellenségnek, mint Newmant magát.

— Isten bocsássa meg, — mondotta La Creevy kisasszony, mintegy összefoglalva haragjának kitöréseit — de csakugyan azt hiszem, hogy lelki gyönyörüséggel döfhetném le ezzel.

A fegyver, melyet La Creevy kisasszony e pillanatban forgatott, nem volt éppen veszedelmes fajtáju, mert csak egy szál ceruza volt; de észrevéve tévedését, a kis arcképfestőnő egy gyöngyháznyelü gyümölcsvágókést ragadott fel, és kétségbeesett gondolatait jelezve, olyat döfött vele, hogy alig lett volna az elég erős, hogy kárt tegyen vele egy cipó héjában.

— Nickleby kisasszony nem lesz már ott tovább, mint még ma éjszaka, — mondotta Newman. — Ez az egy, ami vigasztaló a dologban.

— Nem lesz ott! — kiáltotta La Creevy kisasszony. — Már hetekkel ezelőtt ott kellett volna hagynia.

— Ha mindezt tudtuk volna, — mondotta Newman. — De nem tudtuk. Senki sem avatkozhatott volna illőképen a dologba, hacsak az anyja vagy bátyja nem. Az anyja — szegény teremtés — gyönge nő. Az a kedves fiatalember ma estére megérkezik.

— Istenem, uram! — kiáltotta La Creevy kisasszony. — Még valami kétségbeesett dolgot talál elkövetni, Noggs ur, ha egyszerre mond meg neki mindent.

Newman abbahagyta a keze dörgölését s aggódva nézett körül.

— Bizonyos lehet benne, — mondotta La Creevy kisasszony komolyan — hogy ha nem elég óvatosan mondja el neki a dolgot, olyat tesz a nagybátyjával vagy azoknak valamelyikével, hogy veszedelembe dönti magát és gondot, szomoruságot hoz reánk mindnyájunkra.

— Nem is gondoltam erre, — felelte Noggs s mind hosszabbra nyult az arca. — Csak arra akartam kérni, hogy fogadja magához Nickleby kisasszonyt, ha a bátyja idehozná, de...

— De amaz sokkal fontosabb, — vágott a szavába La Creevy kisasszony — mert hiszen ebben előre bizonyos lehetett. Csak azt nem tudhatja senki, hogyan végződik az a másik, ha nem a legnagyobb vigyázattal és óvatossággal jár el a dologban.

— De mit tehetek? — kiáltotta Newman s keservesen és meghökkenve kaparta a fejét. — Ha azt mondaná, hogy lepuskázza őket, nem tehetnék mást, mint azt felelni reá, hogy: „Jól teszi. Ugy kell nekik."

La Creevy kisasszony, ezt hallva, nem fojthatott el egy kis sikolyt s haladéktalanul igyekezett kicsikarni Newman-

tól azt az ünnepélyes igéretet, hogy minden tőle telhető módon le fogja hüteni Miklós dühét; amit Newman némi szabadkozás után meg is igért. Aztán azon tanakodtak még, hogyan lehetne legbiztosabb és legmegnyugtatóbb módon közölni Miklóssal azokat a körülményeket, melyek szükségessé tették, hogy Londonba jöjjön.

— Időt kell neki hagyni„ hogy lehiggadjon, mielőtt bármit tenne, — mondotta La Creevy kisasszony. — Ez a fő. Ne tudjon meg semmit késő éjszakáig.

— De mikor itt lesz már este öt és hat között, — felelte Newman. — Nem titkolhatom előtte, ha kérdezősködik.

— Hát akkor ne legyen otthon, Noggs ur, — mondotta La Creevy kisasszony. — Nincs abban semmi feltünő, ha valami hivatalos dolga akadt, és semmi áron se menjen haza körülbelül éjfélig.

— Akkor egyenesen idejön, — vetette ellene Newman.

— Magam is azt hiszem, — felelte La Creevy kisasszony; — csakhogy majd nem talál itthon, mert abban a pillanatban, mikor ön elmegy, indulok egyenesen a Citybe, kibékülök Nicklebynével és szinházba megyek vele, hogy a fiatalember még azt se tudhassa meg, hogy a huga hol lakik.

Hosszabb vitatkozás után ez látszott annak a legbiztosabb és legkivihetőbb módnak, melyet bátran követhetnek. Tehát elhatározták, hogy igy rendezik. Newman, még több utólagos figyelmeztetést és könyörgést hallgatva meg, elbucsuzott La Creevy kisasszonytól és visszakullogott a Golden Squarere, utközben végig az agyában rajzó temérdek lehetőségeken és lehetetlenségeken tünődve, melyek mind az imént folytatott beszélgetésből fakadtak.

XXXII. FEJEZET.

Főként egy nevezetes beszélgetéssel foglalkozik s egynémely nevezetes eseménnyel, melyre okot szolgáltatott.

— Végre London! — kiáltotta Miklós, hátravetve a felsőkabátját és felkeltve hosszu bóbiskolásából Smiket. — Már azt hittem, soha sem érkezünk meg.

— Hanem azért mégis csak elég hamar tette meg az utat, — jegyezte meg félvállról a kocsis, és nem éppen barátságos pillantást vetett Miklósra.

— Hogyne, tudom, — felelte Miklós — de már nagyon türelmetlenül vártam utazásom végét, azért hosszaltam ugy az utat.

— Hát biz' akkor, — mondotta a kocsis — ugyancsak türelmetlen lehetett, ha hosszalta, mikor ilyen lovak vitték, — s igy szólva, kieresztette ostorát s nagyobb nyomaték kedvéért odasuhintott egyet a sudarával egy kis fiu lábikrájára.

Végigrobogtak London sürgő-forgó, zsufolt, lármás utcáin, melyeken most a fényesen égő lámpák hosszu kettős sora látszott, itt-ott a gyógyszertárak vakitó fényü ablakaival pettyezve, ráadásul pedig megvilágitva még azzal a fényözönnel is, mely a bolti kirakatokból áradt, hol csillogó ékszer, a legdusabb szinekben pompázó selyem és bársony, a legkivánatosabb csemegeféle s a legdrágább fényüzési cikkek váltogatták egymást gazdag és káprázatos pazarsággal. Végtelennek látszó népáradat maradt el folyton mellettük egymást taszigálva és tovább loholva, s észre is alig véve azt a nagy gazdagságot, mely minden oldalról körülveszi, közben pedig a mindenféle formáju és alkotásu szállitóeszközök mozgó tömeggé egyesülve, mely olyan volt, mint a hömpölygő viz, szünetlen zajukkal csak még nagyobbá tették a lármát és a zenebonát.

Bámulatos volt nézni, mily különös egymásutánban követték egymást szemük előtt a gyorsan váltakozó s mindig más és másféle tárgyak. A ragyogó öltözetek dus áruházai, melyeknek anyagát a világ minden tájáról hordották össze, kisértésbe ejtő raktárai minden jónak, ami felkelti s jóllakatja a kielégült étvágyat s uj ingert ad a gyakran megismételt lakomának; csiszolt arany és ezüst edények, melyeket a váza, a tányér, a serleg minden képzelhető formájára dolgoztak fel; puskák, kardok, pisztolyok s a rombolás szabadalmazott gépezetei; srófok és vaspántok a nyomorékoknak, kelengye az ujszülötteknek, patikaszer a betegeknek, koporsó a holtaknak, temetők az eltemettetteknek*) — mindez összezavarodott és összekeveredett s olyan volt, mintha furcsa táncot járna, mint a régi németalföldi festők fantasztikus csoportozatai, ugyanazt a komoly erkölcsi tanuságot kinálva a gondtalan, nyughatatlan sokaságnak.

Nem hiányoztak mozzanatok magában a tömegben sem, melyek uj érdekességet és jelentőséget kölcsönöztek az elsuhanó jelenetnek. A piszkos utcai énekes rongyai ugyanabban a pazar fényben röpködtek, mely az ötvös drágaságaira világitott reá; sápadt és beesett arcok imbolyogtak a kirakatok előtt, melyekbe inycsiklandozó ételek voltak kirakva; éhes szemek révedeztek a bőségen, melyet csak egyetlenegy vékony és törékeny üvegtábla őrzött — oly kemény fal nekik,

*) Mert Londonban sok temető van a város közepén, itt-ott a legforgalmasabb utcákon is.

mint a vas; félmeztelen, didergő alakok álltak meg, csodálni a kinai shawlokat és az indiai aranyos kelméket. Keresztelő volt a legtekintélyesebb koporsósnál és halotti cimer állitotta meg a tatarozás munkáját az egyik legmutatósabb uri palota falán. Élet és halál járt együtt kéz a kézben; gazdagság és szegénység állt egymás mellett; tullakottság és inség fektette őket együvé.

De London volt; s az az öreg vidéki hölgy, ki egy vagy két mérfölddel Kingston előtt kidugta fejét a kocsi ablakán s odakiáltotta a kocsisnak, hogy már bizonyosan továbbvitte s a kocsiban felejtette, végre megnyugodott.

Miklós ágyat rendelt magának és Smikenek abban a fogadóban, ahol a kocsi megállt, s a következő pillanatban, másodpercet sem vesztegetve, Noggs Newman lakására sietett, mert aggodalma és türelmetlensége percről percre nőtt, s végre már nem birhatott magával.

Newman tűzhelyében jól bedurrantottak s égve hagyták a gyertyát; a padló tisztára volt takaritva, a szobában oly kényelem uralkodott, amilyen ily szobában uralkodhatott, s étel és ital állt szép rendben az asztalon. Minden reávallott Noggs Newman gyengéd gondoskodására és figyelmességére, csak éppen Newman hiányzott.

— Nem tudja, mikor jön haza? — kérdezte Miklós, bekopogtatva Newman átellenes szomszédjának ajtaján.

— Áh, Johnson ur! — mondotta Crowl, előbujva a szobájából. — Hozta Isten, uram. Ejnye, de jó szinben van! Sohasem hittem volna . . .

— Bocsásson meg, — vágott a szavába Miklós. — Amit kérdeztem... Nagyon szeretném tudni.

— Hát bizony kellemetlen megbizatást kapott, abban jár most, — felelte Crowl — s éjfél előtt nem igen kerül haza. Mondhatom, nagyon nem szivesen ment el, de nem tehette máskép. Különben azt üzeni, hogy tessék kényelembe helyezkedni, mig ő hazajön, engem pedig megbizott, hogy addig is szórakoztassam, amit nagy örömmel fogok megtenni.

Bizonyságot akarva tenni, hogy kész feláldozni magát a szórakoztatásuk érdekében, Crowl ur máris az asztalhoz huzta székét, s alaposan hozzálátva a hideg pecsenyéhez, invitálta Miklóst és Smiket, hogy kövessék példáját.

Csalódottságában és nyugtalanságában Miklós semmi ételhez sem nyulhatott, hanem, mikor meggyőződött, hogy Smike kényelmesen helyet foglalt az asztalnál, elment s nem hallgatva Crowlnak teleszájjal mondott ellenvtéseire, meghagyta Smikenek, hogy tartóztassa otthon Newmant, ha előbb találna hazajönni.

La Creevy kisasszony jól gyanitotta: Miklós egyenesen az ő háza felé indult. Minthogy pedig nem találta otthon, egy darabig azon tanakodott magában, hogy menjen-e anyja lakására, mert — gondolta — ferde helyzetbe hozhatná anyját Nickleby Ralphfal szemben. De minthogy át volt hatva attól a meggyőződéstől, hogy Newman nem hivta volna, ha nem nyomatékos ok tette volna szükségessé jelenlétét, elhatározta, hogy odamegy és sietve indult el a keleti városrész felé.

— Nicklebyné asszony, — mondotta a leány — nem jön előbb haza, mint éjfél után, vagy talán annál is később jön. Azt hiszi, Nickleby kisasszony jól van, de most nem lakik otthon és csak nagyon ritkán szokott hazajönni. Nem tudja, hol lakik most, csak annyit tud, hogy nem Mantalininénál. Egészen bizonyosan tudja.

Hevesen dobogó szivvel és baljóslatu sejtelmekkel tért vissza Miklós Smikehez. Newman még nem volt otthon. Nem is lesz tizenkettő előtt, szó sem lehet róla. Nem lehetne-e érte küldeni, ha csak egy pillanatra is, vagy egy sor irást küldeni neki, hogy legalább szóbeli választ kaphasson tőle? Semmiképen sem lehet. Nincs is a Golden Squareen és nagyon valószinü, hogy jó messze utat kell megtennie a megbizatásában.

Miklós igyekezett nyugodtan maradni ott, ahol van, de sokkal idegesebb és nyughatatlanabb volt, semhogy békén ülhetett volna. Ugy érezte, mintha időt vesztegetne, ha nem mozog. Tudta, hogy bolondos képzelődés az egész, de sehogysem tudott ellenállni. Tehát kapta a kalapját s megint elment csatangolni.

Ezuttal nyugati irányba vette utját, gyors léptekkel mérve végig a hosszu utcákat és ezernyi balsejtelemtől és félelemtől nyugtalanittatva, melyeken sehogy sem vehetett erőt. Bement a Hyde parkba, mely most elhagyatott, néma volt és szaporitotta lépteit, mintha azt remélte volna, hogy háta mögött hagyhatná a gondolatait. Azok pedig csak még nagyobb erővel zudultak reá most, hogy semmi más tárgy nem vonta el figyelmét, s főképen mindig az az egy gondolat kerekedett benne fölül, hogy valami nagy szerencsétlenség történhetett, amit senki sem mer neki megmondani. Ujra meg ujra eléje meredt a régi kérdés: ugyan mi is lehet az? Holtra fárasztotta magát a járással, de cseppet sem lett tőle okosabb; sőt amikor kilépett a parkból, még jóval ijedtebbnek és zavarodottabbnak érezte magát, mint mikor belépett.

Kora reggel óta alig evett vagy ivott valamit s nagyon fáradtnak és kimerültnek érezte magát. Mikor lassu léptek-

kel visszatért arra a pontra, ahonnan elindult, a Park Lane és a Bond Street közt levő utcák egyikén elhaladt egy előkelő fogadó előtt, s önkénytelenül megállt előtte.

— Azt hiszem, drága hely, — gondolta magában — de egy palack bor meg egy darab kétszersült sehol sem kerül nagyon sokba. De hát még sem tudom...

Néhány lépéssel tovább ment, de tünődve nézte a gázlámpák hosszu sorát s elgondolta, hogy meddig tart, mig a végéig ér — azonkivül pedig, minthogy éppen abban a lélekállapotban volt, mikor az ember nagyon hajlandó arra, hogy első gondolatára hallgasson s ráadásul a fogadó is nagyon csábitotta, részint kiváncsiságból, részint a magának is megmagyarázhatatlan érzelmek különös vegyüléke folytán — Miklós visszafordult s belépett a kávézó terembe.

A helyiség nagyon szépen volt berendezve. A falakat a legválasztékosabb francia papirkárpit takarta, melyet kiválóan ékes rajzolatu aranyozott szegélyek tettek még pazarabbá. A padlót drága szőnyeg takarta és két gyönyörü tükör, az egyik a kandalló párkánya fölött, a másik az ellenkező oldalon a padlótól a szoba mennyezetéig, sokszorosan tükröztette vissza a helyiség szépségeit s a maga szépségével is tetézte az általános benyomást. Négy uri emberből álló meglehetősen zajos társaság ült a kandalló mellett levő egyik fülkében, egyébként pedig még csak két vendég volt jelen — korosabb ur mind a kettő s mindegyik más és más asztalnál.

Gyors és átfogó pillantással tekintve végig mindezen, ahogy az idegen szokta tenni oly helyiségben, melyet nem ismer, Miklós helyet foglalt a zajos társasághoz legközelebb eső fülkében, háttal az ismeretlenekhez s nem rendelte meg a kis palack francia vörösbort, mig a pincér nem intézi el vitáját a korosabb urak egyikével, aki a számla egyik tételét kifogásolta, hanem kezébe vett egy ujságot s olvasgatni kezdett.

Husz sort sem olvasott el még, s az igazat megvallva, majdnem elbóbiskolt, mikor egyszerre felriasztotta az, hogy hugának nevét hallja emliteni. „A kis Nickleby Katalin," ezek a szavak ütötték meg fülét. Csodálkozva pillantott fel s eközben a szemközt levő tükörből látta, hogy a mögötte levő társaságban két ur feláll s a kandalló elé helyezkedik. „Ezeknek egyike mondhatta," gondolta magában Miklós. Némileg felháborodott arckifejezéssel várta, hogy többet mondjanak, mert a beszélgetés hangja semmiképen sem volt tiszteletteljes, az pedig, aki gyanitása szerint mondotta, alantas és hetvenkedő ember volt.

Ez az ember — ahogy Miklós a tükörből látta, mely

lehetővé tette, hogy az arcát is megfigyelhesse — háttal állt a tűznek s egy fiatalabb urral beszélt, aki hátat forditva a társaságnak s kalappal a fején, az inge gallérját igazitotta a tükörben. Halkan beszélgettek egymással s csak néhaněha kacagtak egyet; de Miklós sehogy sem volt képes elkapni a megismétlődését az előbbi szavaknak vagy valami hozzájuk hasonló hangzatnak, mely annyira megragadta figyelmét.

A két ur végre ismét elfoglalta helyét, s minthogy még több bort rendeltek, a társaság egyre vigabb és egyre hangosabb lett. De minthogy nem emlitettek senkit, akit ő ismert, Miklós már azt hitte, hogy csak felizgult képzelődésében vélte hallani azokat a hangokat, vagy valami más szavakat értett ugy, mintha azt a nevet ejtették volna ki, mely szünetlenül a gondolataiban jár.

— Mégis csak különös, — gondolta magában Miklós; — ha csak annyit mondott volna, hogy: „Katalin", vagy „Nickleby Katalin", nem csodálkoztam volna ugy; de: „a kis Nickleby Katalin!"

Éppen abban a pillanatban hozták meg a borát s ez megakadályozta abban, hogy befejezze gondolatát. Felhajtott egy pohárral, aztán megint kezébe vette az ujságot. Abban a pillanatban igy kiáltott mögötte egy hang:

— Éljen a kis Nickleby Katalin!

— Igazam volt, — dohogta magában s az ujság kiesett a kezéből. És az az ember mondotta, akit gyanitott.

— Minthogy elfogadható ellenvetés történt az ellen, hogy a maradékból igyunk az egészségére, — mondotta az a hang — az uj palack első poharával köszöntsünk reá. Éljen a kis Nickleby Katalin!

— Éljen a kis Nickleby Katalin! — kiáltotta a többi három. És fenékig üritve tették le poharaikat.

Élénken sebezve attól a modortól és hangtól, mellyel oly hanyagul és fesztelenül ejtik ki huga nevét ebben a nyilvános helyiségben, Miklós egyszerre felhevült; de nagynehezen mégis erőt vett magán s még csak hátra sem forditotta fejét.

— A kitanult fruska! — mondotta ugyanaz a hang. — Igazi Nickleby sarjadék, méltó tanitványa az ő Ralph bácsijának; tartózkodó, hogy annál jobban megkivánják, ugy bizony; Ralphtól sem lehet kicsikarni semmit, ha az ember folyton nem kerülgeti, amikor aztán kétszeresen jól esik tőle a pénz és kétszeresen drága a kölcsön, mert az ember ég a türelmetlenségtől, ő pedig csöppet sem türelmetlen. Átkozottul ravasz!

— Átkozottul ravasz! — visszhangoztatta két hang.

Miklósnak egészen összeszorult a szive, mikor látta, hogy a vele szemközt levő két öreg ur feláll s egyik a másik után eltávozik, mert félt, hogy nem hall meg valamit abból, amit abban a társaságban beszélnek. De a beszélgetést félbeszakitották, mig azok eltávoztak, hanem aztán annál vakmerőbb hangon folytatták, amikor már megszabadultak tőlük.

— Csak félek, — mondotta a fiatalabbik ur — hogy az öreg nő talán fé-éltékeny s becsukta a kisasszonyt. Lelkemre, olyasmi történhetett.

— Ha összevesznek s a kis Nickleby-leány hazamegy a mamájához, annál jobb nekünk, — mondotta az előbbi ur. — Az öreg mamával azt tehetem, amit akarok; elhisz az mindent, amit mondok neki.

— Hát az igaz, — felelte a másik hang. — Ha-ha-ha! a szégény öreg boszorkány!

A nevetés átragadt arra a két hangra is, mely mindig egyszerre szokott megszólalni és Nicklebyné rovására általánossá lett. Miklós égett dühében, de egy pillanatra még erőt vett magán s várt, mert még többet akart hallani.

Fölösleges megismételni itt, hogy mit hallott. Elég, hogy az alatt, mig a pohár körbe járt, eleget hallott arra, hogy tisztában legyen azoknak az embereknek a lelkivilágával és terveivel, kiknek beszédét kihallgatta, s tudomást szerezzen Ralph egész alávalóságáról meg arról is, hogy miért is kellett neki Londonba jönnie. Hallotta mindezt s hallott még többet is. Hallotta, hogyan gunyolódnak huga szenvedésein, hogyan csufolják ki és magyarázzák félre durván az erényes viselkedését; hallotta, hogy szájról szájra adják nevét és durva s orcátlan fogadások és szemérmetlen beszédek és vakmerő tréfák tárgyává teszik őt magát.

A beszélgetést az az ember vezette, aki először szólalt meg s ugyszólván magának foglalta le, különösen, mikor a társaság egyik-másik tagja még jobban felbiztatta egy-egy odavetett megjegyzésével. Miklós tehát, mikor eléggé összeszedte magát, hogy a társaság elé állhasson és kierőszakolhassa a szavakat kifáradt, égő torkából, egyenesen ehhez az emberhez fordult.

— Kérem egy szóra, uram, — mondotta Miklós.

— Engem, uram? — felelte gorombán sir Mulberry Hawk s megvető és csodálkozó pillantással nézett végig rajta.

— Mondottam, hogy önt, — felelte Miklós, nagynehezen erőt véve magán, mert a dűh szinte elfojtotta hangját.

— Lelkemre, titokzatos egy ismeretlen! — kiáltotta sir

Mulberry és ajkához emelve poharát, végigjártatta szemét a barátain.

— Lesz oly szives pár percre félrevonulni velem, vagy talán nem? — mondotta Miklós sötéten.

Sir Mulberry csak szünetet tartott az ivásban s azt mondotta neki, hogy vagy mondja meg, hogy mit akar, vagy pedig menjen az utjából.

Miklós névjegyet vett elő a zsebéből és odadobta neki.

— Tessék, uram, — mondotta; — ebből kitalálhatja, hogy mit akarok.

Sir Mulberry arcán a meglepetés pillanatnyi kifejezése látszott, mely nem volt ment némi zavartól sem, mikor elolvasta azt a nevet; de aztán mindjárt összeszedte magát, odalökte a névjegyet Verisopht Frederick lord elé, ki szemközt ült vele, kivett egy fogpiszkálót az előtte álló pohárból s a legnagyobb nyugalommal vette használatba.

— Nevét és cimét kérem, — mondotta Miklós s még jobban elsápadt növekvő dühében.

— Nem mondom meg sem egyiket, sem másikat, — felelte sir Mulberry.

— Ha van uriember ebben a társaságban, — mondotta Miklós körültekintve s alig birta kiejteni halovány ajkán a szót — meg fogja mondani ennek az urnak nevét és lakását.

Halálos csend következett.

— Testvérbátyja vagyok annak az ifju hölgynek, aki beszéd tárgya volt itt, — mondotta Miklós. — Ezt az embert hazug embernek nyilvánitom és rásütöm a gyávaság bélyegét. Ha van itt barátja, kimélje meg őt annak a hitvány kisérletnek gyalázatától, hogy el akarja titkolni a nevét, ami egyébként merőben hiu kisérlet, mert meg fogom tudni és nem tágitok tőle, mig nem tudom meg.

Sir Mulberry megvetően nézett reá, aztán barátaihoz fordult s igy szólt:

— Hadd fecsegjen ez a kölyök; nem lehet komoly szavam efféle fickóhoz, és csak a szép nővérének köszönje, hogy nem verem be a fejét, még ha éjfélig is tovább fecseg.

— Hitvány, gyáva gazember ön! — kiáltotta Miklós — és annak fogom nyilvánitani az egész világ előtt. Ismerni akarom önt; hazáig fogom követni, még ha reggelig rója is az utcákat.

Sir Mulberry önkénytelen mozdulattal markolta meg a palackot s egy pillanatig ugy látszott, mintha a kihivónak fejéhez akarná vágni. De aztán csak megtöltötte poharát és gunyosan kacagott fel.

Miklós leült a társasággal éppen szemközt, hivta a pincért és kifizette számláját.

— Tudja, hogy hivják ezt az embert? — kérdezte jól hallhatóan és sir Mulberryre mutatott.

Sir Mulberry ujra kacagott s az a két hang, mely mindig egyszerre szokott megszólani, együtt kacagott vele, csak kissé már gyengébben.

— Ez az ur? — kérdezte a pincér, ki kétségtelenül tudta, mi a kötelessége, s épp oly csekély tisztelettel és annyi orcátlansággal, amennyire bátoritva érezhette magát, igy felelt: — Nem, uram, nem tudom, uram.

— Hallja-e, — kiáltotta utána sir Mulberry, mikor éppen távozni akart. — Hát azt tudja-e, hogy hivják ezt az embert?

— Hogy hivják, uram? Nem, uram.

— Akkor majd megtudja ebből, — mondotta sir Mulberry és odadobta neki Miklós névjegyét; — ha pedig megtudta belőle, dobja tűzbe az egész kis papirrongyot.

A pincér vigyorgott, tétován nézett Miklósra s olyképen intézte el a dolgat, hogy a névjegyet a kandalló tükre mellé tüzte, aztán kiment.

Miklós összefonta karját, ajkába harapott és teljes nyugalommal ült helyén, de egész magatartásával elég világosan jelezte, hogy el van szánva, megvalósitani azt a fenyegetését, hogy lakásáig követi Mulberry urat.

Abból a hangból, mellyel a társaság ifjabbik tagja megjegyzést tett barátjával szemben, világos volt, hogy nem helyesli eljárását s igyekszik reábirni, hogy teljesitse Miklós kivánságát. De sir Mulberry, ki nem volt egészen józan s ki mogorva, megátalkodott kedvében volt, csakhamar elhallgattatta gyenge akaratu ifju barátját, s ugy látszott, hogy el akarva kerülni minden további ellenvetést, ragaszkodott ahhoz a kivánságához, hogy hagyják magára. Ami végre meg is történt, mert ugy az ifjabbik ur, mint a másik kettő, ki mindig egyszerre beszélt, rövid idő mulva felállt s eltávozott, magára hagyva barátjukat Miklóssal.

Mindenki elgondolhatja, hogy a Miklós helyzetében levő embernek ólmos lassusággal multak a percek s hogy nem igen látszott siettetni járásukat a kis falióra egyhangu ketyegése, vagy kis harangjának a negyedórákat jelző éles megmegcsendülése. De ott ült; a szobának tulsó oldalán pedig hátradőlt előbbi helyén sir Mulberry Hawk, két lábát az előtte levő lábpárnára helyezte, zsebkendőjét hanyagul térdére vetette s a legnagyobb hidegvérrel és egykedvüséggel üritette ki az előtte álló palack vörösborát.

Igy maradtak több mint egy óra hosszáig, teljes némaságban. Miklósnak ugy tünt fel, mintha legalább három óra volna, de az a kis óra csak négyszer ütötte el a negyedeket.

Miklós kétszer vagy háromszor haragosan és türelmetlenül nézett körül, de sir Mulberry még mindig előbbi helyzetében ült, néha-néha szájához emelte a poharat és oly merően nézett a falra, mintha nem is tudná, hogy van élő lélek is közelében.

Végre ásitott, nyujtózkodott egyet és felállt, lassan a tükörhöz ment, megnézte magát benne, megfordult és hosszan, megvetően reászegzett pillantással vette tudomásul Miklós jelenlétét. Miklós tőle telhetően viszonozta ezt a pillantást. Sir Mulberry vállát vonta, kissé mosolygott, csengetett s meghagyta a pincérnek, hogy segitse reá a felsőkabátját.

A pincér parancs szerint cselekedett s kinyitotta előtte az ajtót.

— Ne várjon, — mondotta sir Mulberry; s megint magukra maradtak.

Sir Mulberry néhányszor halkan fütyörészve járt fel és alá a szobában, aztán megállt, hogy kiüritse utolsó pohár borát, melyet néhány perccel azelőtt töltött magának, ujra fel s alá járt a szobában, feltette kalapját, megigazitotta fején a tükör előtt, felhuzta a keztyüjét s végre lassan kiment. Miklós, ki szinte őrjöngött a visszatartott bősz dühében, felszökött a székről s követte, oly közelről, hogy az ajtó még be sem csapódott sir Mulberry után, már egymás mellett álltak az utcán.

Ott várt egy cabriolet, sir Mulberry kocsija; a lovász megnyitotta a bőrtakarót s előre ugrott a ló fejéhez.

— Megmondja a nevét? — kérdezte Miklós fojtott hangon.

— Nem, — felelte sir Mulberry dühösen és káromkodással adott nyomatékot a visszautasitásnak.

— Ha lovának gyors lábában bizik, meglátja, hogy téved, — mondotta Miklós. — Istenemre, elkisérem, el biz én, még ha a kocsi lépcsőjére kapaszkodom is.

— Akkor rávágok az ostorommal, — felelte sir Mulberry.

— Gazember! — mondotta Miklós.

— Maga pedig, amennyire tudom, valami kifutógyerek, — mondotta sir Mulberry Hawk.

— Vidéki nemesember fia vagyok, — felelte Miklós. — Születésre, neveltetésre önnel egyenlő, egyebekben pedig önnél, remélhetőleg, különb. Még egyszer mondom, Nickleby kisasszony nekem testvérhugom. Hajlandó-e vagy nem hajlandó felelni a férfiatlan és durva viselkedéséért?

— Megfelelő ellenfélnek — igen. Önnek — nem, — felelte

sir Mulberry és kezébe vette a gyeplőt. — Félre az utból, kutya; William, ereszd el a fejét.

— Jobb lesz, el nem ereszteni! — kiáltotta Miklós s felugrott a kocsi lépcsőjére, mikor sir Mulberry beszállt és kezébe ragadta a gyeplőt. — Vegye észre, hogy nem bir a lóval. Nem fog elindulni — nem fog elindulni — esküszöm, nem indulhat el, mig meg nem mondja, hogy kicsoda.

A lovász habozott, mert a kanca telivér, tüzes állat volt s ugy ágaskodott, hogy alig birta fékentartani.

— Ereszd el, ha mondom! — förmedt reá a gazdája.

A szolga szót fogadott. A ló felágaskodott, aztán ugy rugott ki, mintha ezer darabra akarná zuzni a kocsit, de Miklós, aki elvesztette érzékét minden veszedelemmel szemben s a saját dühén kivül mindenről megfeledkezett, helyén maradt és megragadta a gyeplőt.

— Nem ereszti el?

— Nem mondja meg, hogy kicsoda?

— Nem!

— Nem!

Rövidebb idő alatt váltották ezeket a szavakat, mint a legfürgébb nyelv kimondhatná. Sir Mulberry rövidebbre fogta az ostort és dühösen verte vele Miklós fejét és vállát. Az ostor nyele összetört a dulakodásban, Miklós kezébe keritette a nehéz végét és szemtől szájig érő hosszu, mély sebet hasitott vele ellenfelének arcán. Látta a tátongó sebet, tudta, hogy a ló megbokrosodva szabadul el; száz lámpafény táncolt a szeme előtt s érezte, hogy nagyot lódulva repül a földre.

Elkábult, rosszul érezte magát, de mindjárt feltápászkodott, mert felriasztotta az a hangos kiabálás, mellyel az emberek végigrohantak az utcán s az előttük levőket kiabálva figyelmeztették, hogy térjenek ki az utból. Látta, hogy egy csomó ember gyorsan törtet el mellette, látta, hogy a cabriolet rémes gyorsasággal száguld közvetlenül a gyalogjáró mellett — aztán egy hangos kiáltást, egy nehéz test zuhanását, betört üvegtábla csörömpölését hallotta — aztán a népsokaság a távolban összezárult előtte, aztán nem látott és nem hallott többé semmit.

A közfigyelem egészen a kocsiban levő urra terelődött át, ő pedig magára maradt. Belátva egész helyesen, hogy ily körülmények közt őrültség volna utána menni, befordult egy mellékutcába, keresni a legközelebbi bérkocsiállomást, mert néhány perc mulva észrevette, hogy ugy támolyog, mint a részeg ember s először pillantotta meg a vérözönt, mely végigpatakzott mellén és arcán.

XXXIII. FEJEZET.

Melyben Nickleby Ralph urat egy igen gyors eljárás megszabaditja minden rokoni érintkezéstől.

Smike és Noggs Newman, — aki türelmetlenségében jóval a megbeszélt idő előtt tért haza — a tűz előtt ültek és aggodalmasan figyeltek a lépcsőházból behallatszó minden lépésre, a házban felhangzó legkisebb zajra is, hogy hallják, nem Miklós érkezik-e? Multak a percek, később járt az idő. Miklós azt igérte, hogy egy óra mulva visszajön; hosszuranyult távolléte kezdte mindkettőjüket meglehetősen nyugtalanitani és ez alaposan meg is látszott azokon a csüggedt pillantásokon, amiket egymással váltottak minden ujabb csalódás után.

Végre hallották, hogy kocsi állt meg a ház előtt s Newman kiszaladt, hogy Miklósnak világitson a lépcsőn. Amint meglátta őt abban az állapotban, amelyet az előző fejezet végén irtunk le, szinte elhűlt a csodálkozástól és elszörnyedéstől.

— Ne ijedjen meg, — mondta Miklós és visszatuszkolta Newmant a szobába — semmi olyas nem történt, amit egy lavór vizzel helyre ne lehetne hozni.

— Nincs baj! — kiáltotta Newman, gyorsan végighuzva kezét Miklós karjain és hátán, mintha meg akarna bizonyosodni, nem törtek-e össze a csontjai. — Mit csinált?

— Mindent tudok, — vágott közbe Miklós, — egyrészét hallottam, a többit kitaláltam. De mielőtt egyetlen vércseppet is lemosnék, a maga szájából akarom hallani az egészet. Láthatja, hogy nyugodt vagyok. Az elhatározásom kész. Beszéljen, édes barátom, mert a takargatásoknak, szépitgetéseknek vége, Nickleby Ralphot most már semmi sem fogja megmenteni.

— A ruhája rongyokra szakadt, bicegve jár, biztos vagyok benne, hogy nagy fájdalmakat áll ki, — szólt Newman — hadd lássam először is a sérüléseit.

— Nincs azokon semmi látnivaló; egy kis érzékenység meg egy kis merevség az egész, ami egy-kettőre elmulik, — mondta Miklós, miközben kinlódva leült. — De még ha minden tagomat összetörtem volna is, — ameddig eszemnél vagyok — egyetlen egyet sem fog bekötözni, amig el nem mondja azt, amit megtudni jogom van. No igazán, nézze, — mondta Miklós és kezét nyujtotta Noggsnak. — Magának is volt nővére, hiszen beszélt egyszer nekem róla, aki meghalt, mielőtt magára rászakadt a baj. Gondoljon rá és mondjon el mindent, Newman.

— Igen, igen, — mondta Noggs. — Elmondom, ugy, ahogy van.

Ugy is tett. Miklós időnkint, amikor az elbeszélés megerősitette az eddig hallott részleteket, bólintott; de tekintetével a tűzre meredt s egyszer sem nézett fel.

Elbeszélését bevégezvén, Newman erősködött, hogy fiatal barátja vesse le a kabátját és engedje, hogy a sérült testrészek kellő ápolásban részesüljenek. Miklós, némi ellenkezés után, végre beleegyezett s mialatt Newman olajjal, ecettel s egyéb, a különböző szomszédoktól kölcsönkért csodahatásu orvosságokkal dörzsölgette a karjain és vállán látható, meglehetősen komoly zuzódásokat, elbeszélte, mi módon kapta őket. Newman élénk képzeletére erősen hatott az elbeszélés; mikor Miklós eljutott a veszekedés tettleges részéig, olyan erősen kezdte dörzsölni a karját, hogy komoly fájdalmat okozott. De Miklós ezt a világért sem árulta volna el, mert tökéletesen megértette, hogy Newman e pillanatban sir Mulberry Hawk-ot operálja s az igazi páciensről teljesen megfeledkezik.

Amint tulesett ezen a kinszenvedésen, Miklós megállapodott Newmannel. — Neki magának ugyan reggel más dolga lesz — de intézkedni kell, hogy anyja azonnal hagyja el mostani lakását s izenni kell La Creevy kisasszonynak, hogy az közölje vele ezt a hirt. Aztán beburkolódzott Smike télikabátjába s visszament a fogadóba, ahol az éjszakát szándékozták eltölteni s ahol (miután néhány sort irt Ralphnak, amit másnap reggel majd Newman fog kézbesiteni) igyekezett hozzájutni egy kis pihenéshez, amire olyan nagy szüksége volt.

Azt mondják, a részeg ember akár szakadékokba gurulhat, semmi jelentékenyebb fájdalmat nem érez, mikor ismét kijózanodik. Ez a megfigyelés egyéb, heves felindulás közben szerzett sérülésekre is érvényes; annyi bizonyos, hogy, noha Miklós másnap reggel, mikor felébredt, érzett valamelyes fájdalmat, azért meglehetős könnyedén ugrott ki az ágyból, pontban hét órakor s hamarosan olyan frissnek érezte magát, mintha misem történt volna.

Csak benézett Smike szobájába, megmondta neki, hogy Noggs Newman mindjárt érte jön, aztán lement az utcára, bérkocsiba ült és Wititterlyékhez hajtatott, akiknek cimét Newman előző este megadta neki.

Háromnegyed nyolc volt, mikor a Cadogan-térre ért. Miklós kezdett félni, hogy e korai órában senki sem lesz ébren, de aggodalma elmult egy nőcseléd láttára, aki a kapu lépcsőit tisztogatta. E személyiség átutalta őt a bizalmatlan

apródhoz, aki kócos hajjal, meleg, sima arccal jelent meg, mint általában az apródok, mikor az ágyból ugranak ki.

Ez ifju ur közölte, hogy Nickleby kisasszony éppen reggeli sétáját végzi a ház előtt levő kertben. Arra a kérdésre, vajjon lehet-e beszélni a kisasszonnyal, az apród elszomorodott és azt mondta, nem hiszi, hogy lehet. De miután egy shillinget kapott, azonnal felvillanyozódott és ugy nyilatkozott, hogy azt hiszi, mégis lehet.

— Mondja meg Nickleby kisasszonynak, hogy a bátyja van itt és sürgősen látni szeretné.

Az aranyozott gombok szokatlan gyorsasággal tünték el, Miklós lázas izgalomban járt föl és alá, a várakozás minden percét elviselhetetlennek érezte. Nemsokára jelentkeztek a jólismert, könnyü lépések s mielőtt még Katalin elé indulhatott volna, az már a nyakába is borult és sirva fakadt.

— Drága szivecském, — mondta Miklós, amint megölelte. — Milyen sápadt vagy!

— Olyan boldogtalan voltam itt, édes bátyám, — zokogott szegény Katalin. — Olyan nagyon-nagyon boldogtalan. Ne hagyj itt, édes Miklós, mert belehalok, megszakad a szivem.

— Nem hagylak már sehol, — felelte Miklós, — soha többé, Katinka! — kiáltotta, akarata ellen is megindultan, amint magához ölelte hugát. —Kérlek, mondd nekem, hogy jó szándékkal cselekedtem. Mondd, hogy azért váltunk el, mert féltem, hogy bajt hozok rátok; hogy nekem éppen olyan keserves volt ez, mint nektek és ha helytelenül cselekedtem, annak csak tapasztalatlanságom az oka, és az, hogy nem ismertem a világot.

— Miért beszéljek arról, amit ugyis tudunk? — felelte Katalin vigasztalóan. — Miklós, édes Miklós, hogy tudsz ennyire elcsüggedni?

— Olyan keserü nekem az a tudat, hogy mennyit szenvedtél, — felelte a bátyja; — olyan szomoru látni, hogy menynyire megváltoztál és mégis olyan jó, olyan türelmes vagy. Istenem! — kiáltott fel Miklós, ökölbeszoritva a kezét és hirtelen megváltoztatva a hangját, — ettől megint felforr a vérem. Azonnal el fogsz jönni velem; már ma éjszaka sem kellett volna itt aludnod, de hát későn tudtam meg mindent. Kivel beszélhetnék, mielőtt elhajtatunk?

E kérdés éppen a legjobbkor jött, mert e pillanatban lépett be Wititterly ur. Katalin bemutatta neki bátyját, aki azonnal bejelentette szándékát és azt is, hogy ezen változtatni lehetetlen.

— De a negyedéves szerződés, —mondta Wititterly ur az olyan ember ünnepélyes komolyságával, aki tudja, hogy igaza van, — még félig sem járt le. Ennélfogva tehát...

— Ennélfogva tehát — vágott közbe Miklós — a hugom negyedévi fizetése elvész. Bocsássa meg ezt a rendkivüli sietséget, de a körülmények ugy kivánják, hogy azonnal elvigyem a hugomat s egy perc veszitenivaló időm sincs. A holmijáért, ha megengedi, még a mai nap folyamán elküldök.

Wititterly ur meghajolt, de semmi kifogást nem nyilvánitott Katalin rögtöni távozása ellen. Valójában a dolog nagyon inyjére volt, mert sir Tumley Snuffim orvosi véleménye szerint Katalin jelenléte nem sokat használt Wititterlyné egészségének.

— Ami pedig azt a csekélységet — a hátralékos fizetést illeti, — mondta Wititterly ur, — azzal majd... — itt heves köhögési roham szakitotta félbe a szavát, — azzal majd — egyelőre adós maradok Nickleby kisasszonynak.

Itt megjegyezzük, hogy Wititterly ur az ilyen kisebb összegekkel rendszerint adós szokott maradni, mégpedig örökre. Minden embernek vannak apró kellemes tulajdonságai; Wititterly uré ez volt.

— Ahogy parancsolja, — mondta Miklós. Még egyszer röviden mentegetődzött e hirtelen távozásért, aztán gyorsan beültette Katalint a kocsiba s azt mondta a kocsisnak, hogy hajtson a City felé, amilyen gyorsan csak tud.

Igy hát olyan gyorsan haladtak a City felé, amennyire csak a bérkocsis lovaitól tellett; s mivel a lovak történetesen Whitechapel-ből valók voltak és ott szoktak reggelizni, amikor egyáltalán reggeliztek, nagyobb igyekezettel tették meg ezt az utat, mint várni lehetett volna tőlük.

Miklós Katalint néhány perccel maga előtt küldte fel, hogy anyját ne ijessze meg az ő váratlan megjelenése. Mikor az ut már elő volt készitve, mély gyermeki tisztelettel és szeretettel üdvözölte őt. Newman sem töltötte hiába az időt, mert a kapu előtt már egy kis szekér állt. Sietve hordták ki rá a holmikat. Azonban Nicklebyné nem az az asszony volt, akinek sietve lehetett volna elmondani valamit, vagyis aki kevés szóból is meg tudott volna érteni holmi különösen kényes vagy fontos ügyet. Minélfogva — noha a kis La Creevy kisasszony már egy teljes órája készitette elő, most pedig Miklós is, huga is igen érthetően beszéltek vele, mégis valami különös kábultság és zavar vett erőt rajta és sehogy sem lehetett megértetni vele, mi szükség van erre a sietségre.

— Edes Miklós, miért nem kérdezed meg a nagybátyádat, hogy hogy értette a dolgot? — mondta Nicklebyné.

— Édesanyám, — felelte Miklós, — most nincs idő a beszélgetésre. Itt csak egy lépést lehet tenni: szakitani kell vele, azzal a megvetéssel és felháborodással, amit megérdemel. A magad becsülete és jó hirneve is megköveteli, hogy, miután aljassága kiderült, egy óráig se légy tovább lekötelezettje, még ezekért a csupasz falakért sem.

— Az már igaz, — mondta keservesen sirva Nicklebyné, — hogy gonosz egy szörnyeteg; és bizony a falak nagyon csupaszok, rájuk férne a festés, a menyezetet is magam meszeltettem ki tizennyolc pennyért, ami elég kétségbeejtő, ha az ember meggondolja, hogy ebből is a nagybátyádnak van haszna. Sohasem hittem volna — soha!

— Én sem, más sem, — mondta Miklós.

— Ó Istenkém! — kiáltott fel Nicklebyné. — Ha meggondolom, hogy sir Mulberry Hawk csakugyan olyan istentelen gazember, amilyennek La Creevy kisasszony mondja! Mikor én már olyan szerencsésnek éreztem magamat, amiért imádja a mi Katánkat és arra gondoltam, milyen előnyös lenne a családnak, ha rokonságba kerülne velünk és felhasználná a befolyását, hogy téged valami jövedelmező állami hivatalba juttasson. Az udvarnál nagyon jó állásokat lehet kapni, azt tudom, mert egyik barátunk kapott (Cropley ur, Exeter-ben, emlékszel, édes Katinkám?), az, igen és annak csak az volt a dolga, hogy selyemharisnyát és parókát viseljen; és ha meggondolom, hogy mindezek után idáig jutott a dolog... ó jaj, Istenem, Istenem, ebbe igazán belepusztulhat az ember, mondhatom!

Miután Nicklebyné eképpen szavakba foglalta mély bánatát, ujra szabad folyást engedett kétségbeesésének és keserves sirásra fakadt.

Tekintve, hogy Miklósnak és hugának eközben a néhány butordarab szállitására kellett ügyelnie, La Creevy kisasszony szentelte magát annak a feladatnak, hogy megvigasztalja a matrónát és igen gyöngéden biztatta, hogy vegyen erőt magán és legyen vidám.

— Tudja, La Creevy kisasszony, — felelte Nicklebyné olyan hevességgel, amely az ő szerencsétlen körülményei között érthető volt, — könnyü azt mondani, hogy legyek vidám, de ha magának annyi oka volna a vidámságra, mint nekem... és különben is, — mondta Nicklebyné hirtelen más tárgyra térve, — gondoljon csak Pykere és Pluckra, a világnak e két legtökéletesebb uriemberére, hát azoknak mit mondjak? Mit mondhatok nekik? Hiszen, ha azt mondanám nekik: „Azt hallottam, hogy az önök barátja, sir Mulberry, egy aljas gazember", hát kinevetnének.

— Azok ugyan nem nevetnek ki többé bennünket, foga-

dom, — mondta Miklós előrelépve. — Gyere anyám, a kocsi a kapu előtt áll és hétfőig mindenesetre visszamegyünk a régi lakásunkba.

— Ahol minden önöket várja örömmel, — tette hozzá La Creevy kisasszony, — és most menjünk le együtt.

Csakhogy Nicklebynét nem volt oly könnyü elmozditani, mert előbb mindenáron fel akart menni az emeletre, megnézni, nem maradt-e ott valami; azután meg le akart menni, hogy megnézze, elvittek-e mindent; mikor éppen be akart szállni a kocsiba, az volt az érzése, hogy egy kávéskannát felejtett a konyhában a melegitőn, mikor pedig már beültették a kocsiba, emlékezni vélt egy zöld esernyőre, ami valamely ismeretlen ajtó mögött maradt. Végül Miklós kétségbeesésében ráparancsolt a kocsisra, hogy hajtson. A hirtelen indulás okozta zökkenés folytán Nicklebyné szerencsére elvesztett egy shillinget az ülésen s ez minden figyelmét a kocsira irányitotta, mindaddig, amig már késő volt egyébre is gondolni.

Mikor Miklós megállapitotta, hogy minden épségben került ki a házból, elbocsátotta a cselédet, bezárta a kaput, beugrott egy kocsiba s egy kis térre hajtatott a Golden-square közelében, ahol találkozója volt Noggsal. Mindez gyorsan történt, alig volt még féltiz, mikor a mebeszélt helyre ért .

— Itt van a Ralphnak szóló levél, — mondta Miklós — és itt a kulcs. Ha ma este eljön hozzám, szót sem a tegnapi éjszakáról. A rossz hir gyorsan terjed, ugyis elég hamar fogják megtudni. Nem tudja, komolyan megsebesült Mulberry?

Newman fejét rázta.

— Erről magam fogok meggyőződni, mégpedig haladék nélkül, — mondta Miklós.

— Jobban tenné, ha pihenne egy kicsit, — felelte Newman, — hiszen láza van, beteg!

Miklós elháritóan intett a kezével és eltitkolta rosszullétét, amit most, hogy elmult az egész izgalom, kezdte elővenni. Sietve elbucsuzott Noggs Newmantól és elment.

Newman három percnyire sem volt a Golden Squaretól, de ezalatt a három perc alatt legalább huszszor vette elő kalapjából a levelet és tette vissza ujra. Először az elejét, aztán a hátát, aztán az oldalát, aztán a cimzését, aztán a pecsétjét bámulta meg. Azután kartávolságnyira tartotta magától, hogy elégedetten gyönyörködjék az egészben, végül a kezeit dörzsölgette, mélységesen elragadtatva a megtisztelteténtől, hogy rábizták.

Az irodába érkezett, kalapját felakasztotta a rendes

fogasra, a levelet és kulcsot letette az iróasztalra és türelmetlenül várta Nickleby Ralph jövetelét. Néhány perc mulva hallatszott a lépcsőről Nickleby Ralph csizmájának jólismert nyikorgása, aztán megszólalt a csengő.

— Megjött a posta?

— Nem.

— Hát valami más levél?

— Egy. — Newman kutató szemmel figyelte gazdáját és az asztalra mutatott.

— Hát ez mi? — kérdezte Ralph, felemelve a kulcsot.

— A levéllel együtt hagyták itt; egy fiu hozta negyedórája, vagy tiz perce.

Ralph kinyitotta a levelet és olvasta, amint következik:

„Most megismertem önt. Nem tudnám annyi szemrehányással elhalmozni, amely csak ezredrészét fejezné ki annak a kinzó szégyennek, amit ez a kijelentés fog ébreszteni még az ön lelkében is. Öccsének özvegye és árva leánya visszautasitják azt a menedéket, amit az ön háza nyujt nekik és undorral, megvetéssel fogják önt kerülni a jövőben is. Rokonsága megtagadja önt, mert nem ismer egyéb szégyent, mint azt a vérségi köteléket, mely névleg összefüzi önnel.

Ön öreg ember már, én rábizom a sirra. Kivánom, hogy életének minden emléke gonosz szivébe kapaszkodjék és még halálos ágyára is vesse rá sötét árnyékát."

Ralph kétszer is elolvasta ezt a levelet és komoran, összehuzott homlokkal elgondolkozott; a levél kihullott a kezéből, a földre esett, de ő továbbra is ugy szoritotta össze az ujjait, mintha még mindig köztük tartaná.

Hirtelen felugrott, a levelet összegyürte, zsebrevágta és dühösen fordult Newman felé, mintha azt akarná kérdezni tőle, miért lebzsel még itt, de Newman mozdulatlanul állt, háttal feléje; egy kopott fekete tollszár csonkját jártatta végig a falraragasztott kamattáblázat számoszlopain. Ugy állt ott, mint akit a világon semmi egyéb nem érdekel.

XXXIV. FEJEZET.

Nickleby Ralphnak látogatói érkeznek, akiket az olvasó már ismer.

— A mindenségit, milyen átkozott sokáig hagyott csengetni ezzel a vén repedt teáskannával, aminek a csörömpölésétől a legerősebb ember is megkékülhet, életemre és lelkemre mondom. Ó, a mindenségit! — szólt Mantalini ur Newman Noggshoz, miközben megtisztogatta cipőjét Ralph Nickleby lábtörlőjén.

— Én csak egyszer hallottam a csengőt, — felelte Newman.

— Akkor maga szörnyüségesen és átkozottul süket, — szólt Mantalini ur — süket, akár az ágyu, a mindenségit.

Eközben Mantalini ur belépett a folyosóra és minden teketória nélkül Ralph ajtaja felé indult, de Newman elébeállt; megjegyezte, hogy Nickleby ur nem szereti, ha zavarják, azután megkérdezte, sürgős-e az ügy.

— Szörnyen különös ügy, — szólt Mantalini ur — arról van szó, hogy néhány piszkos papirdarabot, csillogó-villogó, ragyogó, csengő-pengő pénzzé kell változtatni.

Newman sokatmondóan mormogott, átvette Mantalini ur névjegyét s becsoszogott vele gazdája irodájába. Amint bedugta a fejét az ajtón, látta, hogy Ralph ugyanolyan elgondolkozva áll, mint az előbb, unokaöccse levelének olvasása után s valószinüen ujra olvashatta azt, mert meginl nyitvatartotta a kezében. Ez csak egy pillanatig tartott, mert Ralph, mikor meghallotta, hogy belép valaki, hátrafordult, megkérdezte, miért zavarják s mialatt Newman beszámolt, maga a bejelentett már büszkén lejtett be a szobába és szokatlan melegséggel szorongatva Ralph csontos kezét, megesküdött rá, hogy még soha az életben nem látta őt ilyen jó szinben.

— A mindenségit, csakugy virul az ábrázatja, — szólt Mantalini ur, kéretlenül is helyet foglalva s haját és szakállát igazgatva. — Milyen fiatal és friss, a mindenségit!

— Egyedül vagyunk, — szólt Ralph fanyarul. — Mit kiván tőlem?

— Kitünő! — kiáltott Mantalini ur, megmutatva a fogait. — Hogy mit kivánok! Igen. Ha-ha-ha, nagyon jó! Hogy én mit kivánok. Ha-ha-ha. Ó, a mindenségit!

— Szóval mit kiván? — kérdezte Ralph szigoruan.

— Leszámolást, a mindenségit! — felelte Mantalini ur vigyorogva, tréfásan rázva a fejét.

— Nincs pénz? — szólt Ralph.

— Fenemód nincs, máskülönben nem volna rá szükségem, — szakitotta félbe Mantalini ur.

— Rossz idők járnak, az ember nem igen tudja, kiben bizhatik, — folytatta Ralph. — Most nem akarok üzlettel foglalkozni, igazán nem szeretnék, de mivel maga, barátom... hány váltót hozott?

— Kettőt, — felelte Mantalini.

— Mennyiről szólnak?

— Nevetséges csekélység az egész. Hetvenötről.

— És a lejárat?

— Két hónap és négy hónap.

Mantalini ur és Mantalinińé asszony Nickleby Ralph irodájában.

— Jó, megteszem magának; jól jegyezze meg: csak magának; másnak a kedvéért nem tenném meg . . . huszonöt fontért, — mondta Ralph szilárdan.

— Ó, a mindenségit! — kiáltotta fel Mantalini, akinek az arca alaposan megnyult erre a gyönyörü ajánlatra.

— Mit akar, hiszen magának marad ötven, — felelte Ralph. — Mit akarna még? Nézzük csak a neveket.

— A mindenségit, átkozottul kemény feltételei vannak, Nickleby, — tiltakozott Mantalini.

— Nézzük csak a neveket, — ismételte Ralph és türelmetlenül nyujtotta kezét a váltókért. — Hát, ha nem is tökéletesen biztos, de elég megnyugtató nevek. Beleegyezik a feltételekbe? Elfogadja a pénzt? Nekem nem fontos. Jobban szeretném, ha nem tenné.

— Nickleby, a mindenségit, nem lehetne . . . — kezdte Mantalini.

— Nem, — szakitotta félbe Ralph. — Nem lehet. Ha akarja a pénzt, vigye azonnal; semmi halogatás, nem lehet a Citybe menni és ugy tenni, mintha valaki mással is tárgyalna, aki sosem volt a világon. Megkötöttük az üzletet, vagy nem?

Beszéd közben Ralph ellökött magától néhány irást és mintegy véletlenül, megzörgette a pénzesládáját. Ez a hang több volt, mint amennyi Mantalini ur el tudott viselni. Azonnal megkötötte az üzletet, Ralph pedig leszámolta a pénzt az asztalra.

Alighogy itt tartottak, — Mantalini még föl sem szedte az egészet — odakint megszólalt a csengő s rögtön utána Newman bevezetett valakit, senki mást, mint madame Mantalinit, akinek láttára Mantalini ur ugyancsak zavarba jött és meglepő fürgeséggel seperte zsebébe a pénzt.

— Ó, hát szóval te itt vagy, — mondta madame Mantalini fejcsóválva.

— Igen, életem, lelkecském, én itt vagyok, — felelte a férje, miközben letérdelt és pajzán cica módjára, játékosan utánakapott egy elgurult aranynak. — Itt vagyok, lelkem gyönyörüsége, az anyaföldön, és szedegetem ezt az átkozott aranyat meg ezüstöt.

— Szégyenkezem miattad, — szólt madame Mantalini méltatlankodva.

— Szégyenkezel? Miattam, gyönyörüségem? Hiszen ő tudja, hogy édesen, aranyosan beszél, de azért ő csunyán füllent. Ő jól tudja, hogy ő sosem szokott szégyentezni az ő tisz cica-micája miatt.

Akármi volt is az, ami e hitet érlelte meg benne, annyi bizonyos, hogy a kis cica-mica ez egyszer tulbecsülte

hölgye vonzalmát. Madame Mantalini válaszképen gunyos pillantást vetett rá, majd Ralphoz fordulva bocsánatot kért, amiért igy berontott hozzá.

— Mindennek csak a férjem hallatlan, helytelen viselkedése az oka, — szólt madame Mantalini.

— Az én viselkedésem, egyetlen, harmatos virágom?

— A te viselkedésed, — felelte a felesége. — De én nem fogom ezt türni. Nem nézhetem, hogy akárki pazarlása és elvetemültsége tönkretegyen. Nickleby urat hivom tanunak, hogy ezentul hogyan szándékozom bánni veled.

— Kérem, asszonyom, ne szólitson engem fel semmiféle tanuskodásra, — mondta Ralph. — Intézzék el a dolgot maguk között, intézzék el maguk között.

— Nem, meg kell kérnem, — szólt madame Mantalini — hallgassa meg, hogy tudomására hozom neki: mi a határozott szándékom vele... határozott szándékom, uram, — ismételte madame Mantalini, mérges pillantását lövelve férje felé.

— Hogyan, ő „uram"-nak szólit engem! — kiáltott fel Mantalini ur. — Engem, aki oly pokolian imádom őt, a mindenségit! Őt, aki ugy körülfon varázslatos bűbájával, mint egy tisztalelkü, angyali csörgőkigyó! Érzelmeim a sárba vannak tiporva; lelkiállapotom iszonyatos.

— Érzelmekről ne beszéljen, uram, — vágott vissza madame Mantalini, miközben leült és hátat forditott a férjének. — Ön sem törődik az én érzelmeimmel.

— Én nem törődöm az érzelmeiddel, egyetlenem! — kiáltott föl Mantalini ur.

— Nem, — válaszolta felesége.

És bár férje elárasztotta a legkülönbözőbb kedveskedésekkel, madame Mantalini továbbra is csak nemet mondott, mégpedig olyan határozott és elszánt rosszindulattal, hogy Mantalini ur egészen oda volt.

— Hogy ez az ember milyen határtalanul pazarló, Nickleby ur, — szólt madame Mantalini, Ralphhoz fordulva, aki hátrakulcsolt kezekkel dőlt karosszékének és hallatlan fölénnyel, leplezetlen megvetéssel, mosolyogva nézte az elragadó házaspárt, — hogy ez az ember milyen határtalanul pazarol, arról önnek fogalma sincs.

— Nem hittem volna, — felelte Ralph metsző gunnyal.

— Pedig biztositathatom, Nickleby ur, hogy igy van, — felelte madame Mantalini. — Egészen szerencsétlen vagyok emiatt. Állandó aggodalmak és nehézségek között élek. És ez még nem is a legnagyobb baj, — mondta madame Mantalini, a szemét törölgetve. — Ma reggel értékes papirokat

vett ki a fiókomból, anélkül, hogy beleegyezésemet kérte volna.

Mantalini ur halkan feljajdult és begombolta a nadrágzsebét.

— Legutóbbi szerencsétlenségünk óta, — folytatta madame Mantalini, — kénytelen vagyok nagy összegeket fizetni Knag kisasszonynak, amiért nevét adja az üzlethez, s igazán nem engedhetem meg magamnak, hogy a férjemet pazarlásra bátoritsam. Miután biztos voltam benne, hogy egyenesen idejött és pénzzé akarja tenni az emlitett irásokat és mivel ön gyakran volt segitségünkre azelőtt is és az ilyen dolgokban mindig meglehetős szoros összeköttetésben voltunk, azt akarom, hogy tudja, milyen elhatározásra kényszeritett engem férjemnek ez a lépése.

Mantalini ur ujra feljajdult a felesége szoknyája mögül s egyik szemébe monokli gyanánt egy aranyat illesztett, a másik szemével Ralph felé kacsintott. Miután ezt a mutatványt igen ügyesen végrehajtotta, megint zsebébe tette az aranyat és egyre növekvő bűnbánattal nyögdécselt tovább.

— Elhatároztam, — mondta Madame Mantalini, mikor Ralph arcán a türelmetlenség jeleit vette észre, — hogy zsebpénzre fogom szoritani.

— Hogy... mit csinálsz, egyetlenem? — kérdezte Mantalini ur, aki, ugy látszik, nem értette meg e szavakat.

— Elhatároztam, — szólt madame Mantalini, csak Ralphra nézve, óvakodva attól, hogy egyetlen pillantást is vessen a férjére, nehogy annak ellenállhatatlan bájai megingathassák őt elhatározásában — hogy csak megszabott összegü pénzt adok a kezébe és kijelentem, hogyha évenként százhuz fontot kap ruházkodásra és zsebpénzképen, szerencsésnek érezheti magát.

Mantalini ur méltóságteljesen várakozott, hogy megtudja, mekkora a felajánlott ösztöndij, de mikor ezt meghallotta, földhöz csapta kalapját és pálcáját, előszedte zsebkendőjét és bánatos nyögéssel adott kifejezést érzelmeinek.

— A mindenségit! — kiáltott Mantalini ur, hirtelen felpattanva székéről s ugyanolyan hirtelen visszaesve belé, erősen próbára téve ezzel felesége gyöngéd idegrendszerét. — De nem, nem. Ez csak valami átkozott, rémes álom. Ez nem lehet valóság, nem!

E gondolat megnyugtatta Mantalini urat, aki lehunyta szemét és türelmesen várta az időt, mikor majd felébred.

— Igen észszerü megoldás, — jegyezte meg Ralph gunyosan vigyorogva — ha a férje alkalmazkodni is fog hozzá, aminthogy kétségtelenül fog alkalmazkodni.

— A mindenségit! — kiáltott fel Mantalini ur, Ralph

hangjának hallatára kinyitva a szemét — ez hát a rémes valóság! Itt ül előttem. Magam előtt látom kecses termete körvonalait; tévedésről nem lehet szó, mert neki nincs párja a világon. A két grófnőnek egyáltalán nem voltak körvonalai, az özvegy körvonalai pedig szörnyüségesek voltak. Miért is olyan kimondhatatlanul gyönyörü, hogy nem tudok rá haragudni még most sem?

— Magadnak köszönheted az egészet, Alfréd, — mondta madame Mantalini még mindig szemrehányóan, de már enyhébb hangon.

— Átkozott gazember vagyok! — kiáltotta Mantalini ur a homlokát verve. — Felváltok egy aranyat félpennysekre, teletömöm velük a zsebemet és beleugrom a Temzébe; de még akkor sem fogok rá haragudni, mert mielőtt a Temzének mennék, utközben feladok egy levelet a számára, amiben megirom, hol találhatja a hullámat. Bájos özvegy lesz. Én meg hulla leszek. Sok szép asszony fog majd sirni; ő csak nevetni fog, a mindenségit.

— Alfréd, te gonosz, kegyetlen teremtés, — szólt madame Mantalini, zokogva a gyötrelemtől.

— Még ő mondja, hogy kegyetlen vagyok, kegyetlen, én ..én... aki az ő kedvéért gyalázatos, rothadt, nyirkos, undok hullává leszek! — kiáltott fel Mantalini ur.

— Tudod, hogy a szivem szakad meg, ne beszélj ilyeneket, — felelte madame Mantalini.

— Élhetek-e, ha nem biznak bennem? — kiáltotta a férje. — Elképzelhetetlen apró darabokra szaggattam a szivemet s minden darabját egymásután odaadtam ennek az átkozott, bűbájos kis varázslónőnek, hát élhetek-e tovább, ha ő nem bizik bennem? A mindenségit, az lehetetlen!

— Kérdezd csak meg Nickleby urat, nem tisztességes összeg-e az, amit felajánlottam, — érvelt madame Mantalini.

— Nekem nem kell semmiféle összeg, — felelt a vigasztalhatatlan férj; — nekem nem kell semmiféle vacak zsebpénz. Én hulla akarok lenni!

Ez ismételt, végzetes fenyegetés hallatára madame Mantalini kezeit tördelte és könyörgött Nickleby Ralphnak, hogy lépjen közbe; sok könny folyt még, sok szó esett, Mantalini ur pedig többször kisérelte meg, hogy elérje az ajtót és elkövethesse az öngyilkosságot, mig végre feleségének sikerült megigértetni vele, hogy nem csinál magából hullát. Miután ezt a nagy dolgot elérte, madame Mantalini ujra a zsebpénz kérdését kezdte vitatni, ugyszintén Mantalini ur is, aki kijelentette, hogy boldogan és elégedetten élne kenyéren és vizen és járna rongyokban, de nem birja az életet, ha az a csapás sujtja, hogy önzetlen és odaadó szerelmének tárgya

nem bizik benne. Ez megint könnyeket csalt madame Mantalini szemébe, mely csak most kezdett kinyilni, hogy meglássa Mantalini ur némely hibáját, de tekintve, hogy csak nagyon kevéssé nyilt ki, könnyü volt ujra behunyni. Az eredmény az volt, hogy a bűbájos varázslónő nem ejtette el ugyan a zsebpénz kérdését, de tárgyalását későbbre halasztotta; Ralph világosan látta, hogy Mantalini ur továbbra is szabadon élheti világát és hogy végleges lezüllése és bukása mindenesetre elhalasztódott egy időre.

— De azért elég hamar be fog következni, — gondolta Ralph; — minden szerelem (ejnye, hogy már én is a zöld kamaszok és csitri lányok nyelvén beszélek!) elmulik; bár lehet, hogy az ilyen szerelem, mely egy szakállas pávián ábrázatának a bámulásában merül ki, soká tart, lévén a vakság szülője és dajkája a hiuság. Ezek a bolondok addig is az én malmomra hajtják a vizet, hát csak éljenek, ahogy jólesik nekik, minél tovább, annál jobb.

Ilyen kellemes gondolatokkal foglalkozott Ralph Nickleby, miközben a házasok gyöngéden cirógatták és becézték egymást, abban a hiszemben, hogy ő nem látja.

— Drágám, ha nincs más mondanivalód Nickleby urnak, — szólt madame Mantalini, — akkor bucsuzni fogunk. Biztos, hogy eddig is elég sokáig tartóztattuk.

Mantalini ur legelőször azzal felelt, hogy néhányszor gyöngéden, megfricskázta felesége orrát, majd élőszóval közölte, hogy nincs más mondanivalója.

— A mindenségit! Mégis van valami, — tette hozzá azonnal, félrevonva Ralphot egy sarokba. — Itt van ennek a maga barátjának, sir Mulberrynek az esete. Ilyen átkozottul rendkivüli, különös dolog még nem is volt a világon!

— Miről beszél? — kérdezte Ralph.

— A mindenségit, hát nem tudja? — kérdezte Mantalini ur.

— Tudom az ujságból, hogy tegnap este kiesett a kocsijából, komolyan megsérült s az élete meglehetős veszélyben van, — felelte Ralph nagy nyugalommal; — de ebben semmi különöset nem látok. Semmi csodálatos nincs abban, ha valami baleset történik, mikor az ember nagy dőzsölés után maga hajtja a kocsiját.

— Tyü! — kiáltotta Mantalini ur és hosszan, élesen füttyentett. — Hát akkor nem tudja, hogyan esett a dolog?

— Bizonyára ugy, ahogy mondtam, — felelte Ralph közönyös vállvonogatással, mintha értésére akarná adni Mantalini urnak, hogy nem érdekli az eset.

— A mindenségit! Ön igazán meglep engem! — kiáltott Mantalini ur.

Ralph ismét vállat vont, mint aki egyáltalán nem tartja különös dicsőségnek, hogy meglepte Mantalini urat és várakozó tekintettel nézett Newman Noggs arcára, amely már többször is megjelent a szoba ajtajának üvegtáblái mögött. Newmannak az is a kötelességei közé tartozott, hogy ha jelentéktelen látogatók voltak Ralphnál, többször is ugy tegyen, mintha csengettek volna neki, hogy kisérje ki őket. Ez tapintatos figyelmeztetésül szolgált az ilyen látogatóknak, hogy ideje lesz már menni.

— Hát nem tudja, — szólt Mantalini ur, megragadva Ralph kabátgombját, — hogy nem baleset volt az, hanem egy gyalázatos, dühöngő, gyilkos támadás, amit a maga unokaöccse intézett ellene?

— Micsoda! — hördült fel Ralph ökölbeszoritva a kezét s halottfehérré vált.

— A mindenségit, Nickleby ur, maga is olyan vad tigris, mint az unokaöccse, — szólt Mantalini ur, akit megdöbbentett ez a kitörés.

— Folytassa, — kiáltott Ralph. — Mondjon el mindent. Miféle történet ez? Kitől hallotta? Hát beszéljen, — mormogta Ralph. — Nem hallja?

— Szent Kleofás, Nickleby ur, — szólt Mantalini ur felesége felé hátrálva — micsoda vad, pokoli, vén gonosz lélek maga! Halálosan megijeszti nekem itt az én egyetlen, drága kis gyönyörüségemet, mikor egyszerre csak ilyen izzó, őrjöngő, lángoló, vad, hallatlan dühbe gurul, a mindenségit!

— Áh, — felelte mosolyt erőltetve Ralph. — Ez csak külszin.

— Átkozottul kellemetlen, bolondok házába való külszin, — szólt Mantalini ur és felkapta a sétapálcáját.

Ralph elkényszeredetten mosolygott és ujra megkérdezte, kitől szerezte az értesüléseit Mantalini ur?

— Pyketől. Az átkozottul finom, kedves, uri egy kutya, — válaszolt Mantalini ur.

— És mit mondott? — kérdezte Ralph homlokát ráncolva.

— Igy beszélte el a dolgot: az ön unokaöccse találkozott Mulberryvel egy kávéházban, nekiment, mint egy veszett kutya, követte a kocsijáig, megesküdött, hogy hazakiséri, ha máskép nem, a ló hátán, vagy a ló farkába csimpaszkodva; összepofozta az arcát, az pedig rendes állapotában remek arc, megvaditotta a lovat, kirántotta magával Mulberryt a kövezetre és...

— És meghalt? — vágott közbe villogó szemmel Ralph. — Mondja, meghalt?

Mantalini fejét rázta.

— Eh, — mondta Ralph elfordulva, — akkor semmit sem végzett. Marad még? — tette hozzá, ismét Mantalini urra pillantva. — Kitörte legalább a lábát vagy karját, kificamitotta a vállát, eltörte a kulcscsontját? Vagy betörött egy-két bordája? Ha a nyaka megmaradt is az akasztófa számára, kapott-e legalább valami fájdalmas, lassan gyógyuló sebet? Igen? Erről csak hallott?

— Nem, — felelte Mantalini ur fejét rázva — hacsak nem szakadt olyan apró darabokra, hogy a szél elfujta, akkor nem sérült meg, mert olyan nyugodtan és komótosan ballagott el, mint... mint a pinty, — mondta Mantalini ur, nem találván megfelelőbb hasonlatot.

— És, — szólt Ralph egy kissé habozva — mi volt a verekedés oka?

— Micsoda átkozottul furfangos fickó maga, — felelte Mantalini ur elismerően — a legravaszabb, leghuncutabb, legagyafurtabb vén róka, a mindenségit, még azt akarja mondani, hogy nem tudja az okát: hát az ok a maga kis csillogószemü unokahuga, a legbájosabb, legédesebb, legcsinosabb...

— Alfréd! — vágott közbe madame Mantalini.

— A feleségemnek mindig igaza van, — folytatta megnyugtató hangon Mantalini ur — és ha ő azt mondja, hogy ideje már hazamenni, akkor ideje is, hogy menjünk és megyünk is; és mikor végigsétál az utcán az ő mucuskájával, az asszonyok irigykedve mondják, micsoda átkozottul szép férje van neki; a férfiak pedig elragadtatva nézik, hogy milyen szép feleségem van nekem és mindegyiküknek igazuk van, életemre és lelkemre, a mindenségit!

E szavak és más, nem kevésbbé elmés és a tárgyhoz tartozó megjegyzések kiséretében, Mantalini ur csókot dobott Nickleby Ralphnak keztyüje hegyével és feleségét karonfogva, kedveskedve, hizelegve elvezette.

— Ugy, ugy, — dörmögte Ralph s a székébe hanyatlott. — Ez az ördög már megint elszabadult és az utamba áll, hiszen arra született. Egyszer azt mondta nekem, hogy előbb-utóbb eljön a nap, amikor leszámolunk egymással. És el is jön; én gondoskodom róla, hogy igaza legyen neki.

— Itthon van? — kérdezte Newman hirtelen bedugva fejét az ajtón.

— Nem vagyok, — felelte Ralph ugyanolyan kurtán.

Newman visszahuzta a fejét, aztán ujra bekandikált.

— Egészen biztos, hogy nincs itthon, ugy-e?

— Mit akarhat az a hülye? — kiáltott Ralph mérgesen

— Már majdnem azóta vár, hogy ezek bejöttek és lehet, hogy hallotta a maga hangját; csak ezt akartam mondani, — mondta Newman a kezét dörzsölve.

— Kicsoda? — kérdezte Ralph, akit a végletekig felizgatott a hir s irnokának kihivó hidegsége.

A választ fölöslegessé tette a kérdéses egyén hirtelen megjelenése, aki, belépve, Nickleby Ralphra meresztette fél szemét (mert csak fél szeme volt), jónéhányszor meghajolt s leült egy karosszékbe; kezét a térdén pihentette, rövid fekete nadrágja leülés közben annyira felhuzódott, hogy alig ért Wellington csizmájáig.

— Áh, ez aztán meglepetés! — mondta Ralph a látogatóra bámulva s félig elmosolyodva, kutató tekintettel méregetve vendégét — megismerhettem volna az arcát, Squeers ur.

— Ó, — felelte az érdemes férfiu — azt elhiszem. Ha nem mentem volna keresztül annyi mindenen. Nézze, barátom, vegye csak le azt a kis fiut arról a magas székről ott a hátsó irodában és mondja neki, hogy jöjjön be, — mondta Squeers Newmanhoz fordulva. — Ni, hiszen már le is jött magától. Nickleby ur, ez itt a fiam, a kis Wackford. Mit szól hozzá, ugy-e, ezen meglátszik, hogyan táplálják a gyerekeket Dotheboys Hallban? Hát nem kirepeszti a ruháit, nem feslenek föl a varrások rajta, nem pattantja le még a gombokat is, olyan kövér a szentem! Itt van ám hus! — kiáltott fel Squeers ur, megforgatva a fiut és csipkedte, nyomkodta legvaskosabb testrészeit, nagy bosszuságára jóltáplált örökösének. — Itt van ám erő! Itt van ám keménység! Az ember alig tud annyit szoritani két ujja közé, hogy csipjen egyet rajta!

De akármilyen pompás egészségben volt is Squeers urfi, nem sok jelét adta ennek a rendkivüli szilárdságnak, mert mikor apja, hogy bebizonyitsa állitásait, megcsipte őt, élesen felnyikkant s a legtermészetesebb, legközvetlenebb módon dörzsölgette a csipés helyét.

— Ez, — jegyezte meg kissé zavartan Squeers ur — csak azért van, mert ma korán reggelizett és még nem kapott villásreggelit. Ha ez megebédelt, mozsárban sem lehet összetörni. Nézze ezeket a könnyeket, uram, — szólt diadalmas arccal Squeers ur, látván, hogy Wackford urfi a kabátja kézelőjével törölgeti a szemét — csupa zsir! mint a jóféle leves!

— Csakugyan jó husban van, — szólt Ralph, aki, ugy látszik, valamilyen okból meg akarta nyugtatni az iskolamestert. — De hogy van Squeersné urnő és hogy van ön?

— A feleségem, — válaszolta Dotheboys Hall tulajdonosa — ugy van, mint mindig, anyja a gyerekeknek és

áldása, vigasza, öröme mindazoknak, akik ismerik. Egyik fiunk telefalta magát és beteg lett, — mindig így szokták ezek — aztán a mult héten valami kelést kapott. Azt látni kellett volna, hogyan operálta meg a feleségem egy zsebkéssel! Ó istenem, — sóhajtott fel Squeers ur és a fejét rázogatta. — Micsoda kitünő tagja a társadalomnak az az asszony!

Squeers ur most néhány pillanatra gondolatokba merült, mintha hölgye kiválóságainak emlegetése természetszerüen Dotheboys csendes falujába terelte volna gondolatait, aztán Ralphra nézett, mintha azt várná, hogy most ő mondjon valamit.

— Már összeszedte magát annak a gazembernek a támadása után? — kérdezte Ralph.

— Csak most, ha ugyan egyáltalán összeszedtem magamat, — felelte Squeers ur. — Egy seb volt az egész testem, — folytatta, előbb a haját, aztán a csizmája talpát érintve — innentől idáig. Ecet és mustártapasz, ecet és mustártapasz, reggeltől estig. Azt hiszem, legalább fél rizsma mustártapaszt ragasztottak rám, amig valahogy rendbejöttem. Amint flastromokkal boritva ott hevertem a konyhában, azt hihette volna rólam, hogy egy nagy barna papirba burkolt csomag vagyok, degeszre tömve nyögéssel. Wackford, hangosan jajgattam, vagy halkan jajgattam? — kérdezte Squeers ur, a fiához fordulva.

— Hangosan, — felelte ifjabb Wackford.

— Bánkódtak a fiuk, Wackford, amiért ilyen borzalmas állapotban láttak engem, vagy örültek?

— Ö...

— Há! — kiáltotta Squeers, hirtelen megfordulva.

— Bánkódtak, — felelte a fia.

— Nahát! — mondotta Squeers ur, jól pofonteremtve a fiut. — Akkor vedd ki a kezedet a zsebedből és ne dadogj, ha kérdeznek tőled valamit. És ne bőgj nekem itt egy uriember irodájában, mert megszököm a családomtól és soha többé nem megyek vissza. És akkor mi lesz abból a sok szegény, drága, elhagyatott fiuból, ha egyedül maradnak a világon és legjobb barátjuk nem áll mellettük?

— Volt-e szüksége orvosi segitségre? — kérdezte Ralph.

— Meghiszem azt, — felelte Squeers — és hozott is jókora számlát, de azért kifizettem.

Ralph felhuzta a szemöldökét, ez egyaránt jelenthetett részvétet is, csodálkozást is, aszerint, hogy mire akarta magyarázni az ember.

— Bizony, kifizettem én az utolsó fillérig, — folytatta Squeers ur, aki, ugy látszik, sokkal jobban tudta, kivel van

dolga, semhogy a kérdés kerülgetésével remélte volna rábirni arra, hogy hozzájáruljon a költségekhez — de hát alapjában véve nem került pénzembe.

— Nem? — kérdezte Ralph.

— Egy fillérembe se, — folytatta Squeers. — A dolog igy áll: mikor megkaptam a számlát, kiválasztottunk öt kis fiut (kiskereskedőkét, mert azok fizetnek), akiknek még sohasem volt skarlátjuk. Egyet elküldtünk egy kunyhóba, ahol megkapta a bajt, aztán a másik négyet beledugtuk az ő ágyába, akkor azok is megkapták, aztán eljött az orvos, az megvizsgálta valamennyit, egy füst alatt, aztán az én számlám összegét felosztottuk köztük, hozzácsaptuk az ő kis számláikhoz és a szülők kifizették! Ha-ha-ha-ha!

— Igazán kitünő ötlet, — mondta Ralph és mereven bámult a tanitómesterre.

— Ugy-e? — felelte Squeers. — Mindig igy szoktuk csinálni. Mikor a feleségem a kis Warwicket szülte, ugy intézkedtünk, hogy valami féltucat fiu kapta meg a szamárköhögést és rájuk háritottuk a költségeket, még az ápolónőt is beleszámitva, ha-ha-ha-ha!

Ralph sosem nevetett, de ezuttal megpróbálkozott vele, már amennyire tőle telt; megvárta, amig Squeers ur szive szerint kikacagja magát, aztán megkérdezte, miért jött be a városba.

— Valami ostoba törvényszéki dolog miatt, — válaszolta Squeers ur a fejét vakarva — valami olyasféle cselekmény miatt, amit ők ugy neveznek: növendék elhanyagolása. Fene tudja, mit akarhatnak tőlem? Az sem kapott rosszabb legelőt, mint amilyen a mi környékünkön éppen található.

Ralph ugy nézett rá, mint aki nem egészen érti a dolgot.

— Legelőt, — mondta Squeers ur hangosabban, abban a hitben, hogy Ralph bizonyára süket, azért nem értette, amit mondott. — Ha valamelyik fiu gyönge, megbetegszik és nem izlik neki az étel, megváltoztatjuk a kosztját: egy-két órára mindennap kihajtjuk valamelyik szomszéd fehérrépa-földjére, vagy olykor, ha nehezebb az eset, fehér és sárgarépa földre felváltva és megengedjük, hogy egyék, amennyi jól esik neki. Az egész grófságban nincs jobb föld, mint amelyiken az a szemtelen kölyök legelt és mégis: fogja magát, meghül, elrontja a gyomrát, meg minden, mire a hozzátartozói pört akasztanak a nyakamba, az én nyakamba! Nem, igazán el sem tudja képzelni, — tette hozzá Squeers ur, az igazságtalanul megbántott ember ingerültségével fészkelődve székén — mire képes az emberi hálátlanság!

— Igazán borzasztó eset, — jegyezte meg Ralph.

— Nagyon is helyesen mondja, — felelte Squeers ur. — Nincs még egy ember a világon, aki ugy szereti a fiatalságot, mint én. Most például évi nyolcszáz font értékü fiatalság van Dotheboys Hallban. Felvennék én akár ezerhatszáz font árát is, ha lehetne, és minden egyes husz fontot ugy szeretném, mint a tulajdon gyermekemet!

— Most is a szokott helyen lakik?

— Igen, a Szerecsenfőnél szálltunk meg, — felelte Squeers ur — és minthogy már nem sok hijja a félévnek, ott is maradunk, amig összeszedem a pénzt és, remélem, egy pár uj fiut is. A kis Wackfordot magammal hoztam, hogy megmutassam a szülőknek és gyámoknak. Ezuttal be fogom őt tenni a hirdetésbe is. Nézze meg ezt a fiut. Ő maga is növendék. Hát nem megtestesült csodája a jó táplálkozásnak?

— Szeretnék néhány szót beszélni magával, — szólt Ralph, aki egy idő óta csak gépiesen beszélt és hallgatott, ugy látszott, elgondolkozott valamin.

— Amennyit csak tetszik, — felelte Squeers. — Wackford, menj csak be a hátsó szobába játszani. De ne sokat izegj-mozogj, mert lesoványodol, akkor pedig öt rossz. Nickleby ur, nincs véletlenül egy kétpennys magánál? — kérdezte Squeers, kulcscsomót csörgetve kabátzsebében mintegy jelezve, hogy pála csak ezüstpénz van.

— Azt hiszem . . . lesz, — felelte Ralph végtelenül lassan, aztán sokáig kotorászott egy fiókban és előszedett belőle egy pennyt, két félpennyt és egy negyedet.

— Köszönöm, — mondta Squeers és átnyujtotta a pénzt a fiának. — Fogjad, erigy, végy magadnak valami tortát, — Nickleby ur embere majd megmutatja, hol — de nézd, hogy jó kiadós legyen. Az édes süteményektől fénylik a bőr s a szüklők ezt az egészség jelének tartják. — E felvilágositás után, melyet sajátságos, mindentudó pillantással egészitett ki, közelébb huzta a székét Nicklebyhez, ugy, hogy szemben üljön vele s végre sikerült teljes megelégedésére elhelyezkednie.

— Figyeljen ide, — szólt Ralph, kissé előrehajolva. Squeers bólintott.

— Nem teszem fel magáról, — szólt Ralph, — hogy olyan ostoba és egyszerüen elfelejti, vagy megbocsátja azt az erőszakosságot, amit magával szemben elkövettek, meg a veszedelmeket.

— Ördögöt felejtettem el, — mondta Squeers nyersen.

— Azt sem hiszem, hogy elszalasztaná az alkalmat, hogy kamatostul visszafizesse.

— Csak mutasson nekem egy ilyen alkalmat és próbálja meg, — felelte Squeers.

— Talán éppen ilyesmi miatt jött hozzám? — kérdezte Ralph, arcába nézve a tanitómesternek.

— N-n-nem, azt éppen nem mondhatom, — felelte Squeers. — Arra gondoltam, hogy ha magának módjában lenne valami kárpótlást nyujtani nekem azon a csekély összegen kivül, amit küldött . . .

— Á, — vágott közbe Ralph — fölösleges folytatnia.

Hosszu szünet után, ami alatt Ralph elmélkedésbe merülni látszott, ujra megtörte a csendet ezzel a kérdéssel:

— Ki az a fiu, akit magával vitt?

Squeers megmondta a nevet.

— Kicsi volt, vagy nagy, egészséges, vagy beteges, szelid, vagy makrancos? beszéljen hát, ember! — mondta Ralph.

— Hát kicsi éppen nem volt, — felelte Squeers, — legalább is iskolásfiunak nem.

— Vagyis, azt hiszem, egyáltalán nem is fiu volt? — szakitotta félbe Ralph.

— Tudja, — felelte Squeers, mintha ez a feltevés megkönnyebbülésére szolgált volna — ugy husz éves lehetett. De aki nem ismerte, nem tartotta volna annyinak, mert itt — a homlokára mutatott — hiányzott neki egy kereke, tudja, nem voltak otthon nála, akármennyit kopogtatott az ember.

— Pedig maga bizonyára gyakran kopogtatott, mi? — dörmögte Ralph.

— Elég gyakran, — mondta vigyorogva Squeers.

— Mikor maga irt nekem, hogy nyugtázza azt a csekély összeget, amint az imént nevezte, — mondta Ralph — azt irta arról a gyerekről, hogy hozzátartozói régen elhagyták s hogy magának halvány sejtelme sincs: ki fia-borja? Igaz ez?

— Bizony, sajnos, — felelte Squeers, aki annál nyugodtabb és bizalmasabb lett, minél kevesebb tartózkodással kérdezősködött Ralph. — Az üzleti könyvem adatai szerint tizennégy évvel ezelőtt hozta hozzám egy ismeretlen ember, egy őszi estén; öt fontot és öt shillinget előre kifizetett érte az első negyedévre. A fiu akkor öt—hat éves lehetett, nem több.

— Mit tud még róla? — kérdezte Ralph.

— Sajnos, igen keveset, — felelte Squeers. — Valami hat—nyolc éven át fizettek érte, aztán elmaradt a pénz. A kölyök megadott valami londoni cimet, de persze, mikor rákerült a sor, senki sem tudott róla semmit. Igy hát magamnál tartottam . . . izé . . . csupa . . .

— Könyörületességből, — egészitette ki szárazon Ralph.

— Persze, könyörületességből, — felelte Squeers térdeit dörzsölgetve. — És most, hogy végre kezd bizonyos tekintetben használhatóvá lenni, jön az a gazember, az a fiatal Nickleby és elviszi. De ami az egészben a legkellemetlenebb és legbosszantóbb, — folytatta Squeers halkabban, székét közelebb huzva Ralphhoz — hogy az utóbbi időkben kezdenek kérdezősködni felőle; nem nálam, hanem kerülő uton, a falunkbeliektől. Igy aztán éppen akkor, mikor talán minden hátralékot kifizettek volna érte, mikor talán — ki tudja, történtek már ilyenek is a mi mesterségünkben — még valami ajándékot is kaphattam volna ráadásul, ha történetesen odaadom egy farmerhez, nehogy valaha visszatérjen és megszégyenitse a szüleit, mert biztosan ez is fattyu, mint a mi fiaink legnagyobb része — és ördög vinné, hát nem éppen akkor ragadja őt galléron — fényes nappal — az a nyomorult Nickleby, aki ezzel aztán egyenesen kirabolta a pénzt a zsebemből, mint valami utonálló?

— Mindaketten hamarosan leszámolunk vele, — szólt Ralph, kezét az iskolamester karjára téve.

— Leszámolunk! — visszhangozta Squeers. — Oh, bárcsak maradna még valami csekélység a javára, hogy megfizethessen majd annak idején. Csak a feleségem körme közé kerülne. A feleségem, eszem a zuzáját! az egyszerüen meggyilkolná, meg az, olyan könnyedséggel, mint ahogy megebédel.

— Majd beszélünk még erről, — mondta Ralph. — Időre van szükségem, hogy gondolkozzam a dolgon. Az érzelmeiben kell őt megsebezni, az ábrándjaiban . . . Ha ezen a fiun keresztül sujthatnám . . .

— Sujtsa, amennyire csak tudja, — szakitotta félbe Squeers, — csak aztán elég keményen sujtsa, az a fő. És most megyek is. Hé, vegye csak le annak a kisfiunak a kalapját arról a fogasról, ott a szögeletben, a gyereket meg emelje le a székről, igen?

Squeers ur e kivánságot bömbölve közölte Noggs Newmannel, aztán maga bevonult a hátsó kis irodába és szülői gondoskodással nyomta fia fejébe a kalapot, Newman pedig, tollával a füle mögött, mereven, mozdulatlanul ült a székén és bámészkodva nézte, hol az apát, hol a fiát.

— Remek fiu, mi? — mondta Squeers, kissé oldalvást hajtva a fejét és az iróasztal felé hátrálva, hogy annál jobban gyönyörködhessék fia arányaiban.

— Nagyon, — felelte Newman.

— Alaposan ki van tömve, mi? — folytatta Squeers. — Husz fiu zsirja van benne, ugy ám!

— Oh, — felelte Newman, hirtelen felkapva a fejét és egyenesen Squeers arcába nézve. — Az már igaz! Husz fiuél Vagy még többé. Mindegyiké. Isten irgalmazzon mind a husznak! Haha. Szent atyám!

E töredékes megjegyzések után Newman ujra iróasztala fölé hajolt és bámulatraméltó gyorsasággal kezdett irni.

— Az ördögbe, miket beszél ez az ember? — kiáltott fel Squeers elvörösödve. — Tán részeg?

Newman nem válaszolt.

— Vagy őrült? — kérdezte Squeers.

De Newman még mindig nem látszott tudomást venni a jelenlétéről, igy hát Squeers azzal a kijelentéssel vigasztalta magát, hogy őrült is, részeg is. Ezzel elment, elvezetvén magával nagyreményü fiát.

Amily mértékben Nickleby Ralphban tudatossá vált, hogy Katalin iránt valami bizonytalan, tétova jóindulatot érez, pontosan ugyanolyan mértékben növekedett Miklós iránti gyülölete. Lehet, hogy vezeklésképen, amiért hajlandóságot érzett valaki iránt — okvetlen gyülölnie kellett egy másikat. Most pedig az a tudat, hogy nem biznak benne, hogy megvetik, hogy a legborzasztóbb, legvisszataszitóbb szinben festik le Katalin előtt, akit megtanitanak rá, hogy őt lenézni és gyülölni kell, hogy érintése fertőz, társasága beszennyez és hogy mindennek okozója ugyanaz a szegény rokon ifjonc, aki legelső találkozásuk alkalmával is szembeszállt vele és azóta is nyiltan megsértette — vékszőkig fokozta csendes, állandó rosszindulatát, ugy, hogy nem riadt volna vissza semmitől, ami hozzásegitette volna, hogy lehetőleg azonnal bosszut álljon.

De Miklós szerencséjére, Nickleby Ralph erre nem talált módot s noha egész nap ezen törte a fejét, noha üzleti ügyektől és tervektől zsibongó agyának egy szögletében csakis ez az egy gondolat hevült és forrott, késő éjjel még mindig ezen az egy gondolaton rágódott, még mindig ugyanazokat a meddő tervezgetéseket szövögette.

— Mikor az öcsém az ő korában volt, — mondta magában Ralph — akkoriban kezdtek összehasonlitgatni bennünket. Mindig az én rovásomra. Ő nyiltszivü, bőkezü, készséges, vidám volt, én erőszakos, hidegvérü, akinek egyedüli szenvedélye a pénzgyüjtés, egyedüli gondolata a nyereség. Eszembejutott ez akkor is, mikor először láttam ezt a kamaszt, de most még jobban emlékszem rá.

Eközben azzal volt elfoglalva, hogy Miklós levelét apró darabokra tépte, s amig beszélt, sürü záporként hulldogáltak körülötte a papirdarabkák!

— Efféle emlékek, — folytatta Ralph keserü mosollyal — ha átadom magamat nekik, seregestül özönlenek el mindenfelől. Hát, ha a világ egy része ugy tesz, mintha lenézné a pénz hatalmát, majd igyekszem megmutatni az embereknek: mi az?

És miután eközben elálmosodott, Nickleby Ralph lefeküdt aludni.

XXXV. FEJEZET.

Smike megismerkedik Nicklebynével és Katalinnal. Miklós is uj ismerősökkel találkozik. A családra jobb napok virradnak.

Miklós letelepitette anyját és hugát a jószivü miniatürfestőnő házában, tudomást szerzett róla, hogy sir Mulberry Hawk élete nem forog veszélyben, azután szegény Smikere gondolt, aki, miután megreggelizett Noggs Newmannel, vigasztalan lelkiállapotban maradt a derék ember lakásán s aggódva várta, hogy ujabb hireket halljon pártfogójáról.

— Miután akárhol élünk, bármi lesz is a sorsunk: a mi kis háznunknépéhez fog tartozni, — gondolta Miklós — tehát annak rendje s módja szerint be kell mutatnom szegény fiut. Kedvesek lesznek hozzá ő érte magáért is és ha már egyedül ezért nem is, hát az én kedvemért egész biztosan.

Miklós gondolatban igy mondta: kedvesek *lesznek*, noha aggodalmai csak egy személyre vonatkoztak. Katalin felől biztos volt, de ismerte édesanyja különcségeit s azt már nem érezte olyan bizonyosnak, hogy Smike megnyeri Nicklebyné kegyeit.

— Ámbár, — gondolta Miklós, mikor elindult, hogy jóindulatu szándékát végrehajtsa — még sem lehet, hogy meg ne szeresse, ha megtudja, milyen odaadó teremtés. Mivel pedig erre hamarosan rá kell jönnie, Smike próbaideje nem tarthat sokáig.

— Ugy féltem, — szólt Smike, kimondhatatlan örömmel, hogy barátját ismét láthatja — hogy megint bajba került. Olyan hosszunak tünt az idő, már attól tartottam, elveszett.

— Elvesztem! — mondta Miklós vidáman. — Ilyen könnyen nem szabadulsz tőlem, annyit mondhatok. Ezerszer is felszinre vergődöm én még s minél erősebben löknek le, annál gyorsabban pattanok vissza. De most gyere. Azért jöttem, hogy hazavigyelek.

— Haza! — rebegte Smike, félénken hátrálva.

— Haza, haza, — felelte Miklós és megfogta a karját. — Miért ne?

— Valaha voltak ilyen reménységeim, — mondta Smike — éjjel-nappal szakadatlanul, éveken át reménykedtem. Addig vágyakoztam haza, mig belefáradtam és elsorvadtam a bánattól; de most . . .

— Hát most? Mi van most? — kérdezte Miklós, gyöngéden nézve az arcába. — Mi van most, öreg pajtásom?

— Most nem tudnék megválni magától, azért, hogy hazamenjek, akárhová is, — felelte Smike, megszoritva Miklós kezét — csak egy helyre, csak egyetlenegy helyre. Belőlem ugy sem lesz öreg ember és ha maga fogná le a szememet és a halálom előtt tudhatnám, hogy eljön néha a siromhoz és azzal a jóságos mosolyával néz rá . . . nyáron . . . mikor minden él . . . nem halott, mint én . . . akkor — szinte egy könnycseppet sem hullatnék, ugy tudnék hazamenni — oda.

— De miért beszélsz igy, szegény kis barátom, ha egyszer mellettem jól érzed magad?

— Mert inkább én változzam meg, mint azok, akik körülöttem vannak. És igy, ha megfeledkeznének rólam, leg alább nem tudnám meg soha, — felelte Smike. — A temetőben mindnyájan egyenlőek vagyunk, de itt senki sem olyan, mint én. Szerencsétlen teremtés vagyok, jól tudom.

— Bolondos, csacsi teremtés vagy, mondta Miklós vidáman. — Ha igy értetted, ebben egy véleményen vagyunk. Nahát! járja az, ilyen szomoru képet vágni, mikor hölgyekhez készülsz?! az én csinos hugomhoz, aki felől annyit kérdezősködtél. Nohiszen! Ez hát az a hires yorkshirei lovagiasság? Szégyelheted magad!

Smike arca kiderült, mosolygott.

— Mikor én otthonról beszélek, — mondta Miklós — a magaméról beszélek s az, természetesen, a tiéd is. Isten látja a lelkemet, ugyancsak nehezen tudnám megmondani, hol van az a négy fal s a tető, amelyen belül az otthonom van, de nem is erről van szó. Mikor otthonról beszélek, azt a helyet értem, ahol — jobb hijján — együtt vannak mindazok, akiket szeretek s ha ez a hely egy cigánysátor, vagy egy csür lenne, akkor is ezen a néven nevezném. Ami a mostani otthonomat illeti, akármennyire félsz is tőle, nem fog megijeszteni sem a nagyságával, sem a pompájával!

Ezzel Miklós karonfogta a fiut s még sok mindent mondott ugyanezekről a dolgokról, igyekezvén őt szórakoztatni s az érdeklődését lekötni, miközben La Creevy kisasszony lakása felé tartottak.

— Édes Katinkám, — szólt Miklós, belépve a szobába, ahol egyedül ült a huga —ez itt az én hüséges barátom és ragaszkodó utitársam, akiről már beszéltem neked.

Szegény Smike bátortalan és félszeg volt, meglehetősen félt is, de Katalin annyi szeretettel fogadta, olyan édes hangon mondta, mennyire várta már, hogy megismerkedhessék vele, Smike-kel, mindazok után, amiket bátyjától hallott róla és hogy mennyi köszönettel tartozik neki, amiért ugy megvigasztalta Miklóst a borzasztó megpróbáltatások idején — hogy Smike habozni kezdett: sirva fakadjon-e vagy ne és csak annál nagyobb lett a zavara. De azért, elcsukló hangon, valahogy mégis kinyögte, hogy Miklós az ő egyetlen barátja s ő szivesen adná az életét is, ha ezzel segitségére lehet. Katalin pedig, akármilyen gyöngéd és méltányos volt is, egyáltalán nem látszott tudomásul venni Smike kétségbeesését és zavarát, ugy, hogy a szegény fiu egy-kettőre magához tért és egészen otthon érezte magát.

Azután La Creevy kisasszony jött be; neki is be kellett mutatni Smike-et. La Creevy kisasszony is nagyon kedves volt és bámulatosan beszédes; nem Smike-kel, mert őt ez eleinte zavarba hozta volna, hanem Miklóssal és hugával. Aztán, kis idő multán, Smike-hez is szólt olykor-olykor. Megkérdezte, van-e érzéke a hasonlatosságokhoz, mit gondol, az a kép a sarokban hasonlit-e ő hozzá, nem gondolja-e, hogy előnyösebb lett volna, ha tiz évvel fiatalabbnak festi magát és nem gondolja-e általában, hogy a fiatal hölgyek nem csak a képeken, de a valóságban is, rendszerint csinosabbak az öregeknél; és még sok bohókás, tréfás megjegyzést tett, olyan kedélyesen, olyan vidáman, hogy Smike a legkedvesebb hölgynek tartotta, akit életében látott; kedvesebbnek még Gruddenné-nél is, a Crummles Vince ur szinházából, noha az is kedves hölgy volt s talán még többet — de mindenesetre hangosabban — beszélt, mint La Creevy kisasszony.

Végre ismét kinyilt az ajtó s egy gyászruhás hölgy lépett be. Miklós szeretettel megcsókolta a gyászba öltözött hölgyet, anyjának szólitotta s odavezette ahhoz a székhez, amelyikről Smike a hölgy belépésekor felállott.

— Édesanyám, te jószivü vagy és mindig szivesen segitesz az elnyomottakon, — mondta Miklós, — tudom, hogy őhozzá is jóindulattal leszel.

— Természetesen, édes Miklósom, — felelte Nicklebyné alaposan szemügyre véve uj ismerősét s valamivel több fenséggel hajolván felé, mint amennyit az alkalom megkivánt, igy folytatta: — Természetes, hogy minden barátod számot tarthat a jóindulatomra, ez magától értődik, — s én mindig nagyon örülök, ha megismerkedhetem valakivel, aki iránt te érdeklődöl, ez világos, ehhez szó sem férhet, nem, egyáltalán nem, — mondta Nicklebyné. — Hanem azért ki kell jelentenem, Miklós, drágám, — mint ahogy szegény jó édes-

apádnak is mindig meg szoktam mondani, mikor vendégeket hozott haza ebédre és nem volt a háznál semmi — hogy, persze, ha tegnapelőtt hozta volna őket . . . nem, persze, nem ugy értem, hogy tegnapelőtt, talán inkább ugy kellett volna mondanom: két év előtt, — akkor könnyebben tudtuk volna megvendégelni őket.

Ezután Nicklebyné leányához fordult és hallható suttogással kérdezte, hogy ez az ur éjszakára is itt marad-e?

— Mert ha igen, drágám, — mondta Nicklebyné — igazán nem tudom, hol találunk neki alvóhelyet, igy áll a dolog.

Katalin könnyedén előbbrelépett s a bosszuság, vagy ingerültség minden látszata nélkül néhány szót sugott anyja fülébe.

— Jaj, Katinkám, — mondta Nicklebyné, visszakapva a fejét, — hogy csiklandozod az embert! Hát persze, tudom én azt, drágám, akkor is, ha nem mondod; megmondtam Miklósnak is és igazán, nagyon örülök. Még nem mondtad meg, Miklóskám, — fordult fiához, ezuttal valamivel kevésbbé tartózkodóan — hogy hivják a barátodat?

— Smike-nek, anyám, — mondta Miklós.

E közlésnek merőben váratlan hatása volt. Alig hogy Miklós kimondta ezt a nevet, Nicklebyné a székbe roskadt és görcsös zokogásba tört ki.

— Mi baj? — kérdezte Miklós és segitségére rohant.

— Annyira hasonlit a Pyke névhez, — kiáltotta Nicklebyné. — egészen ugy hangzik, mint Pyke, egészen. Óh, hagyjatok, ne szóljatok hozzám, majd jobban leszek.

És miután bemutatta a lassu fuldoklás minden fokozatát valamennyi tünetével, egy tele pohár vizből megivott vagy kávéskanálnyit, a többit meg kiöntötte — Nicklebyné csakugyan jobban is lett és bágyadt mosollyal jegyezte meg, hogy jól tudja, micsoda bolondos egy teremtés ő.

— Ez családi gyöngeség nálunk, — mondta — igy, hát, természetesen, engem nem is lehet hibáztatni érte. A nagyanyád, Katinka, éppen ilyen volt, de pontosan, hajszálra ilyen. A legkisebb izgalom, a legcsekélyebb meglepetés — és már elájult. Gyakran mesélte nekem, hogy fiatal korában — még mielőtt férjhez ment — egy szép napon befordult az Oxfordstreet sarkán és egyenesen nekiszaladt a fodrászának, aki ugy látszik, valami medve elől menekült — s csak azért, mert az a találkozás olyan váratlan volt, rögtön elájult. Különben, várj csak, — tette hozzá Nicklebyné elgondolkozva. — Nézzük csak, jól mondtam-e? A fodrász menekült-e a medve elől, vagy a medve menekült ki a fodrász házából? Be kell vallanom, hogy nem emlékszem rá pontosan, de azt tudom,

hogy a fodrász nagyon csinos ember volt és a modora tökéletesen uri, ugy, hogy ez nem játszik szerepet.

Mihelyt Nicklebyné észrevétlenül visszaesett az ő emlékeibe, azonnal megjavult a hangulata, könnyedén változtatta a csevegés tárgyát és átsiklott különböző egyéb anekdotákra, melyek nemkevésbbé szorosan illeszkedtek a szóbanforgó tárgyhoz.

— Miklós, drágám, Smike ur Yorkshireből való? — kérdezte Nicklebyné, miután darabig hallgatott.

— Igen, anyám, — felelte Miklós. — Látom, nem felejtetted el ennek a fiunak szomoru történetét.

— Persze, hogy nem! — kiáltott Nicklebyné. — Ó, ez igazán szomoru történet! Smike ur, nem ebédelt maga egyszer véletlenül a Grimble Hall-i Grimbleéknél, valahol ott North Ridingben? — kérdezte a kiváló hölgy. — Sir Thomas Grimble nagyon büszke ember, hat bájos leánya van s a legszebb parkja az egész grófságban.

— De anyám, — érvelt Miklós — gondolod, hogy annak a yorkshirei iskolának ez a szerencsétlen páriája egyremásra kapta a meghivókat a környékbeli nemességtől?

— Igazán nem tudom, drágám, mi rendkivüli lenne abban? — mondta Nicklebyné. — Annyit tudok, hogy mikor *én* jártam iskolába, minden félévben legalább kétszer voltam meghíva Hawkinsékhoz, Taunton Valebe, pedig azok sokkal gazdagabbak, mint Grimbleék és házasság révén rokonságban is vannak velük; hát, látod, mégsem olyan valószinütlen a dolog.

Miután Miklóst ilyen diadalmasan letorkolta, Nicklebyné egyszerre csak megfeledkezett Smike valódi nevéről és mindenáron Slammons urnak akarta szólitani; e körülményt annak tulajdonitotta, hogy ez a két név feltünően hasonlit, mert mind a kettő S-sel kezdődik, sőt az m betü is mind a kettőben előfordul. De, ha ez irányban voltak is kétségei, annyi bizonyosnak látszott, hogy Smike páratlanul figyelmes hallgató, ez pedig tekintélyes mértékben hozzájárult ahhoz, hogy a legjobb viszonyba kerüljenek egymással és hogy Nicklebynének a lehető legjobb véleménye legyen a fiu modorát és jellemét illetően.

A kis társaság ennélfogva a legbarátságosabb és legkedélyesebb hangulatban maradt együtt hétfő reggelig, amikor is Miklós egy kis időre visszavonult, hogy komolyan fontolóra vegye a körülményeket és — ha lehet — valami életpályát teremtsen magának, hogy támogathassa azokat, akiknek jóléte teljesen az ő igyekezetétől függ.

Eszébe jutott Crummles ur, nem is egyszer; de ha Kate ismerte is ezzel az urral való összeköttetésének egész törté-

netét, Nicklebyné nem ismerte, s Miklós már előre látta, hogy neki ezer és ezer méltatlankodó kifogása lenne az ellen, hogy fia a szinpadon keresse meg kenyerét. De komolyabb okok is szóltak az ellen, hogy visszatérjen erre a pályára. Nem is szólva a bizonytalan és szükös keresetről, meg abbeli benső meggyőződéséről, hogy sosem fogja valami nagyon kitüntetni magát még mint vidéki színész sem, — hogyan hurcolja a hugát városról városra s hogyan fossza őt meg mindennemü társaságtól, annak kivételével, amelybe ő lesz kénytelen belevegyülni, ugyszólván minden megkülönböztetés nélkül? — Ez nem lesz jó — gondolta Miklós, fejét csóválva, — valami egyébbel kell megpróbálkoznom.

Csakhogy sokkal könnyebb volt ezt elhatározni, mint végrehajtani. A világról mindössze annyi tapasztalata volt, amennyit megpróbáltatásának rövid ideje alatt szerzett; természete hirtelen és heves volt (ami egyáltalán nem csodálatos ebben a korban); pénze nagyon kevés volt, barátja még kevesebb... mitévő legyen? — Ejnye, — gondolta Miklós, — ujra megpróbálkozom azzal az elhelyező-irodával.

Mosolygott önmagán, amint gyors léptekkel elsietett; hiszen egy perccel előbb még szemrehányást tett magának a hirtelenkedésért. De ez a mosoly nem téritette el a szándékától, folytatta utját, mindenféle ragyogó lehetőségeket — és lehetetlenségeket — forgatva fejében, amint célja felé közeledett, és szerencsésnek tartotta magát, — talán nem is ok nélkül — amiért olyan lelkes és könnyen hevülő természet jutott osztályrészéül.

Az iroda ugyanolyan volt, mint amikor legutóbb látta s — egy-két kivétellel — még a hirdetések is ugyanazok voltak a kirakatban. Ugyanazok a kifogástalan erkölcsü gazdák és urnők kerestek erényes cselédeket, ugyanazok az erényes cselédek kerestek kifogástalan erkölcsü gazdákat és urnőket, ugyanazok a pompás ingatlanok kinálkoztak tőkebefektetésre, ugyanazok az óriási tőkék kerestek alkalmas ingatlanokat, egy szóval, ugyanazok a lehetőségek kinálkoztak minlenkinek, aki meg akarta alapitani a szerencséjét. S nyilván a nemzeti jólét csodálatos bizonyságául szolgált az a körülmény, hogy ennyi idő alatt senki sem akadt, aki igénybe vette volna ezeket az előnyöket.

Mikor Miklós megállt, hogy benézzen az ablakon, történetesen ugyanakkor állt meg ott egy öreg ur is; amint Miklós balról jobbra végigjártatta szemeit az ablaktáblákon, valami hirdetést keresve, ami megfelelne neki, megpillantotta ennek az öreg urnak az arcát és tekintetét önkéntelenül elforditotta az ablaktól, hogy jobban megnézze az öreg urat.

Erőteljes, öreg legény volt, széleshajtókáju kék kabát-

ban, amit jó bőre szabtak, hogy kényelmes legyen; mellény nem volt rajta. Izmos lábszárait szürke bricsessz és magas lábszárvédő födte, fejét alacsonytetejü, széleskarimáju kalap amilyent gazdag szarvasmarhatenyésztők szoktak viselni. Kabátja be volt gombolva; gödröcskés duplatokája fehér nyakkendő redői közt pihent — nem ám olyan ujdivatu, merevre keményitett, gutaütést okozó nyakravaló volt az, hanem jó, kényelmes, régimódi, fehér nyakkendő, amivel akár ágyba fekhetik az ember, nem lesz tőle semmi baja. De ami Miklós figyelmét leginkább magára vonta, az öreg ur szeme volt. Sosem látott még ilyen tiszta, csillogó, becsületes, vidám, boldog szemet, mint ez. Ott állott az öreg, kicsit felfelé nézve, egyik kezét kabátja gombjai közé furva, másikkal régimódi aranyláncával játszadozva; feje kissé oldalvást hajlott, kalapja valamivel még jobban (de ez nyilván véletlenség volt, nem igy szokta viselni), a szája körül olyan kedves mosolygás játszadozott, olyan mulatságos keveréke a ravaszságnak, egyszerüségnek, jóindulatnak és jó kedélynek, ami ugy beragyogta ezt a vidám, öreg arcot, hogy Miklós szivesen ott állt volna és elnézte volna akár estig is, megfeledkezve róla, hogy elkeseredett és mogorván összeráncolt arcokkal is lehet találkozni e széles világon.

Hanem ez ártatlan kedvtelésben nem sokáig lehetett része, mert az öreg ur — noha nem tudott róla, hogy megfigyelik — véletlenül Miklósra pillantott, ez pedig, attól való félelmében, hogy az öreg meg talál bántódni, azonnal tovább folytatta a hirdetések tanulmányozását.

De az öreg ur ott állt s egyik hirdetésről a másikra nézegetett, Miklós pedig nem tudta megállni, hogy megint föl ne nézzen az arcába. Lényének szokatlansága mellett is volt benne valami leirhatatlan megnyerő vonás, ami csupa jó tulajdonságról regélt és a szája körül, a szeme szögletében annyi kis derüs fény csillant fel, hogy azt nézni nemcsak szórakozás, hanem egyenesen öröm és gyönyörüség volt.

Ezek után igazán nem csoda, hogy az öreg ur néhányszor rajtakapta Miklóst. Ilyenkor Miklós elpirult és zavarba jött, mert, az igazat megvallva, kezdett arra gondolni, hogy hátha ez az idegen éppen irnokot vagy titkárt keres; és most az volt az érzése, hogy az öreg ur tudja, hogy ő erre gondol.

Sok időbe telik ezt elbeszélni, pedig az egész csak néhány másodpercig tartott. Mikor az ismeretlen továbbindult, Miklós megint elkapta a tekintetét s pillanatnyi zavarában valami bocsánatkérést dadogott.

— Nincs miért, ó, igazán nincs miért, — mondta az öreg ur.

Ezt olyan kedvesen mondta s a hangja tökéletesen olyan volt, amilyent tőle várhatott az ember, olyan kedves, olyan szivélyes volt, hogy Miklós összeszedte a bátorságát és ujra megszólalt:

— Mennyi munkaalkalom van itt! — mondta és félig elmosolyodva az ablakra mutatott.

— Mennyi ember vette komolyan, aki mind alig várta, hogy munkához jusson, — felelte az öreg. — Szegény ördögök, ó, szegények!

Mikor ezt mondta, megint elindult, de látván, hogy Miklós szólni akar, udvariasan meglassitotta a lépéseit, mintha buzditani akarná. Rövid habozás után, amilyent gyakran lehet megfigyelni, mikor két ember az utcán köszönti egymást, aztán egyikük sem tudja elhatározni magát: visszaforduljon-e és megszóltsa a másikat, vagy ne, Miklós egyszerre csak az öreg ur oldala mellett találta magát.

— Fiatalember, az előbb beszélni szándékozott. Mit akart mondani?

— Csak azt, hogy majdnem azt reméltem... azaz gondoltam... hogy önnek valami célja van, azért nézegeti ezeket a hirdetéseket, — mondta Miklós.

— Ugy, ugy? De milyen célom? Milyen célom? — mondta az öreg ur, ravasz pillantást vetve Miklósra. — Talán azt gondolta, hogy állást keresek? Igen? Azt hitte?

Miklós a fejét rázta.

— Ha-ha-ha! — nevetett az öreg ur, ugy dörzsölvén kezeit és csuklóit, mintha mosakodnék. — Mindenesetre nagyon érthető gondolat attól, aki lát engem ezekre a hirdetésekre bámulni. Eleinte én is azt gondoltam magáról. Szavamra, azt gondoltam.

— Akkor ön legalább nem járt messze az igazságtól, uram, — felelte Miklós.

— Micsoda? — kiáltott fel az öreg ember, tetőtől talpig szemügyre véve Miklóst. — Micsoda? Ejnye, ilyet! Nem, nem. Hogy egy uri fiatalember ilyesmire szoruljon! Nem, nem, nem, nem!

Miklós meghajolt, jónapot kivánt és sarkon fordult.

— Megálljon, — szólt utána az öreg ember és egy mellékutcába intette, ahol zavartalanabbul beszélgethettek. — Mit akart mondani?

— Csak azt, hogy az ön jóságos arca és modora, amikhez hasonlóval még eddig nem találkoztam, olyan vallomást csalt ki belőlem, amilyent idegen ember előtt álmomban sem tettem volna, ebben a londoni vadonban.

— Vadon! Bizony, igaz, igaz. Nagyon igaz. London csakugyan vadon, — mondta az öreg ur élénken. — Valaha az én

számomra is vadon volt. Mezitláb jöttem ide. Sosem felejtettem el. Hála legyen Istennek — Megemelte a kalapját s elkomolyodott. — Mi baj? Hogyan történt a dolog? — kérdezte az öreg, kezét Miklós vállára téve, amint mellette lépegetett az utcán. — Ugy látom, gyászban van — és Miklós fekete kabátjára mutatott. — Kit gyászol?

— Az apámat, — felelte Miklós.

— Ó, — mondta gyorsan az öreg ur. — De nagy baj is az egy fiatalemberre nézve, ha elveszíti az apját. Talán özvegy édesanyja is van?

Miklós sóhajtott.

— Testvérek?

— Egy hugom van, — felelte Miklós.

— Szegény fiu, szegény fiu! Diák, ugy-e? — kérdezte az öreg ur és elgondolkozva nézett Miklós arcába.

— Elég türhető nevelést kaptam.

— Az már szép, — mondta az öreg. — Nagy dolog a nevelés, nagyon nagy dolog! Nekem nem volt részem benne. Annál inkább bámulom másokban. Bizony, szép dolog. Igen, igen. Mondjon még többet is magáról. Mondjon el mindent. Higyje el, nem tolakodó kiváncsiság ez, nem, nem.

Olyan komolyan, olyan tiszta szándékkal mondta mindezt, legkevésbbé sem törődve a kötelező tartózkodással és hüvösséggel, hogy Miklós nem tudott ellenállni neki. Jóérzésü, nemeslelkü emberek között semmi nem olyan ragadós, mint a sziv tiszta őszintesége. Miklósra is mindjárt átragadt ez a betegség, tartózkodás nélkül futott át történetének apró részletein, csak a neveket hagyta ki belőle s lehetőleg kerülte annak leirását, hogyan viselkedett nagybátyja Katalinnal. Az öreg ur nagy figyelemmel hallgatta s mikor befejezte történetét, gyorsan karjába öltötte a karját.

— Szót se többé. Nem, egy szót se! — mondta. — Jöjjön velem. Egy percet sem szabad veszitenünk.

E szavakkal az öreg ur visszavonszolta Miklóst az Oxford-Streetre, megállitott egy a City irányába haladó omnibuszt, feltuszkolta rá a fiatalembert, aztán maga is felszállt.

Rendkivül türelmetlennek, izgatottnak látszott s valahányszor Miklós beszélni akart, azonnal közbevágott: „egy szót se, édes uram, egy árva szót se," igy aztán a fiatalember jobbnak látta, ha meg sem próbálkozik többet a beszéddel.

Ennélfogva némán döcögtek be a Citybe s mennél tovább értek, annál kiváncsibb volt Miklós, mi lesz a vége ennek a kalandnak?

Mikor a Bankhoz értek, az öreg ur fürgén kiugrott, megint karonfogta Miklóst, sietve végigvezette a Threadneedle-streeten, egy sereg mellékutcán és átjárón jobbfelé, mig

végre egy csöndes, árnyas kis térre jutottak ki s ott a legrégibb, legtisztábbnak látszó üzleti épület felé tartottak. A kapu felett csak ez volt a felirás: „Cheeryble Testvérek", de a köröskörül szanaszét heverő csomagok cimzésére vetett hirtelen pillantás azt a föltevést érlelte meg Miklósban, hogy a Cheeryble Testvérek német árucikkekkel kereskednek.

Miután áthaladtak egy — minden tekintetben élénkforgalmu üzletre valló — raktáron, Cheeryble ur (mert Miklós annak tartotta, a raktárnokok és teherhordók részéről tanusitott tiszteletteljes viselkedés után itélve), bevezette egy elkülönitett kis irodába, amelyik olyan volt, mint egy nagy üvegszekrény; s ebben az irodában, pormentesen és makulátlanul, mintha már akkor odaplántálták volna az üvegszekrénybe, mikor még annak a tetejét fel sem rakták s azóta sem jött volna ki belőle soha, egy kövér, idősebb szélesarcu hivatalnok ült, ezüstkeretes pápaszemmel, rizsporozott hajjal.

— A fivérem bent van a szobájában, Tim? — kérdezte Cheeryble ur, nem kevésbbé szivélyesen, mint amennyit Miklós irányában mutatott.

— Bent van, sir, — felelte a kövér hivatalnok, szemüvegét főnöke felé, tekintetét Miklós felé forditva, — de bent van nála Trimmers ur.

— Igen? Mi járatban van Trimmers ur? — kérdezte Cheeryble ur.

— Gyüjt egy munkás özvegye és árvái számára; a szegény ember ma reggel szerencsétlenül járt és meghalt a Kelet-Indiai Dock-okban, — felelte Tim. — Egy cukrosláda ráesett és agyonzuzta.

— Milyen jó lélek, — szólt Cheeryble ur, nagyon komolyan. — Derék ember. Nagyon le vagyok kötelezve Trimmersnek. Trimmers egyike a mi legjobb barátainknak. Ezer esetet ad tudtunkra, amikről nélküle sosem hallanánk. Igazán, *nagyon* le vagyok kötelezve Trimmersnek. — E szavak közben Cheeryble ur kimondhatatlan elragadtatással dörzsölgette a kezeit s mert Trimmers történetesen éppen abban a pillanatban lépett ki az ajtón, utánasietett s megragadta a kezét.

— Ezer köszönettel tartozom magának, Trimmers, tizezer köszönettel. Igazán baráti cselekedetnek tekintem ezt, igazán, — mondta Cheeryble, magával vonszolván őt egy sarokba, hogy ki ne hallgathassák őket. — Hány gyerek maradt hátra és mennyit adott Ned fivérem?

— Hat gyerek maradt, — felelte Trimmers ur — és a fivére husz fontot adott.

— Ned fivérem derék fickó és maga is derék fickó, Trimmers, — mondta az öregember és remegő buzgósággal

rázta meg Trimmersnek mind a két kezét. — Írjon oda az én nevemben is husz fontot — vagy — nem, várjon csak egy percig, várjon csak! Nem akarom, hogy hivalkodónak tartsanak: irjon az én nevem mellé is tiz fontot és Tim Linkinwater neve mellé is tiz fontot. Tim, állitson ki egy huszfontos csekket Trimmers urnak. Isten áldja, Trimmers, jöjjön el hozzánk ezen a héten valamelyik nap ebédre. Egy kés, meg villa mindig akad, mi pedig nagyon fogunk örülni. Most pedig, kedves uram — a csekket, Trimmers urnak, Tim. Agyonzuzta egy cukrosláda és hat szegény, árva gyerek... Ó, istenem, istenem!

Ilyenformán beszélt tovább is Cheeryble ur, amilyen gyorsan csak tudott, nehogy a jótékony adományok gyüjtője tiltakozhassék az összeg nagysága ellen, közben Miklóst, akit meglepett és meghatott mindaz, amit látott és hallott, egy másik szoba félig nyitott ajtajához vezette.

— Ned testvér, — szólt Cheeryble ur, miközben bekopogtatott és lehajolt, hogy hallgatózzék — el vagy foglalva, kedvesem, vagy van egy kis időd, hogy egy-két szót beszélhessünk?

— De Károly testvér, — válaszolta belülről egy hang, amely annyira hasonlitott az előbbihez, hogy Miklós összerezzent, csaknem azt hitte, hogy az előbbi hang beszél — ne kérdezősködj, hanem gyere be egyenesen.

Be is mentek további szószaporitás nélkül. Mekkora volt Miklós meglepetése, mikor vezetője előrelépett és melegen üdvözölt egy másik öreg urat, aki valóságos képmása volt neki: ugyanaz az arc, ugyanaz a termet, ugyanaz a kabát, ugyanaz a nyakkendő, ugyanaz a bricsessz, ugyanaz a lábszárvédő — igazán, ugyanaz volt még a fogason lógó fehér kalap is.

Amint kezet szoritottak egymással, mindkettejük arcát felderitették a szeretet sugarai, amit gyerekek arcán látni elragadó lett volna, ilyen öreg embereknél pedig végtelenül meghatott. Miklós megfigyelte, hogy a Károlynak nevezett öreg ur valamivel szélesebb volt fivérénél, ez volt közöttük az egyetlen észrevehető különbség, meg az, hogy ennek a termete és járása egy árnyalattal nehézkesebb volt. Senki sem vonhatta kétségbe, hogy ikrek.

— Ned testvér, — szólt Miklós barátja és becsukta az ajtót, — ez itt egy fiatal barátom, akit támogatnunk kell. Utána kell járnunk — az ő érdekében és a magunkéban is — mi alapja van az állitásainak és ha igazak — amiről meg vagyok győződve — támogatnunk kell. Támogatnunk kell, Ned testvér.

— Kedvesem, ha te azt mondod: támogatnunk kell, elég az nekem, — felelte a másik. — Mi szükség van akkor után-

járásra? Támogatni fogjuk. Mit kíván, mire van szüksége? Hol van Linkinwater Tim? Hivjuk be.

Itt emlitjük meg, hogy mindakét fivér egyformán, erős hangsullyal, nagyon komolyan, mondta ki a szavakat, mind a kettőnek majdnem ugyanazok a fogai hiányoztak, ami aztán mindkettőjük kiejtését egyformán jellegzetessé tette és mindaketten ugy beszéltek, mintha — ama végtelen lelki derü mellett, amely csak a legjóságosabb, leggyanutlanabb természet sajátja — összegyüjtve a Szerncse legizletesebb puddingjából a mazsolaszemeket, egypárat félretettek volna s azt a szájukban tartogatnák.

— Hol van Linkinwater Tim? — kérdezte Ned testvér.

— Várj, várj, várj, — szólt Károly testvér, félrevonva a másikat. — Van egy tervem, testvér, van egy tervem. Nézd, Tim öregszik és Tim hüséges szolga volt, Ned testvér. Nem hiszem, hogy szolgálataiért eléggé megjutalmaztuk őt azzal, hogy anyjának, nővérének nyugdijat adunk és családja helyett egy kis sirhelyet vásároltunk szegény, elhalt fivérének.

— Nem, nem, — felelte a másik. — Persze, hogy nem. Félig sem . . .

— Ha meg tudnók könnyiteni Tim munkáját, — mondta az öreg ur, — ha sikerülne rávenni őt, hogy menjen falura egyszer-egyszer és két—háromszor egy héten a friss levegőn aludnék (amit megtehetne, ha reggel egy órával később jönne be az üzletbe), az öreg Tim még ujra megfiatalodnék; jó három évvel idősebb nálunk. Az öreg Linkinwater Tim megint fiatal lenne! na, mit szólnál ehhez, Ned? Én még emlékszem az öreg Linkinwater Timre, mint kisfiura! Te nem? Hahaha! Szegény Tim, szegény Tim!

És a kedves öreg fickók barátságosan összenevettek: mindegyiknek egy-egy könnycsepp ragyogott a szemében, amint Tim Linkinwaterre gondolt.

— De előbb hallgasd meg ezt, hallgasd meg ezt, Ned testvér, — mondta az öreg ember és hamarosan két széket helyezett el Miklóstól jobbra-balra. — Magam fogom elmondani neked, Ned testvér, mert a fiatalember szemérmes és diákember, Ned, ugy gondolom, nem járja, hogy itt ujra és ujra elmondja a történetét, mintha valami koldus volna vagy mintha kételkednénk benne.

— Nem, nem, nem, — felelte a másik, komolyan bólintva. — Nagyon igazad van, testvér, nagyon igazad.

— Majd szól, ha rosszul mondok valamit, vagy tévedek — mondta Miklós barátja. — De akár jól mondom el, akár rosszul, biztos, hogy téged is meg fog hatni a történet, Ned testvér, mert eszedbe fog jutni az az idő, mikor mi is elha-

gyatott, szegény fiuk voltunk és első shillingünket kerestük meg ebben a nagy városban.

Az ikrek némán szoritották meg egymás kezét, majd Károly, a maga keresetlen módján elmesélte, amit Miklóstól hallott. Ezután hosszu beszélgetés következett, majd egy csaknem ugyanannyi ideig tartó titkos tanácskozás Ned testvér és Linkinwater Tim között egy másik szobában. Miklósnak nem válik szégyenére, ha megemlitjük, hogy tiz percet sem töltött még a fivérek társaságában és már csak a kezével tudott inteni a jóság és gyöngédség minden egyes ujabb megnyilatkozásának hallatára. Sirt, mint egy gyerek.

Végre Ned és Linkinwater Tim visszajött a szobába, Tim rögtön Miklóshoz lépett és nagyon rövid mondatban (mert Tim általában szükszavu ember volt) a fülébe sugta, hogy feljegyezte a Strandon levő lakás cimét s este nyolckor meg fogja őt látogatni. Ezután Tim megtörölgette a pápaszemét és feltette az orrára, aztán figyelt, hogy van-e még egyéb mondanivalójuk is a Cheeryble fivéreknek.

— Tim, — szólt Károly — ugy-e van róla tudomása, hogy ezt a fiatalembert be akarjuk venni az irodába?

Ned megjegyezte, hogy Tim már hallott e szándékukról és helyesli is. Tim előbb bólintott, majd élőszóval is kijelentette, hogy igen, helyesli, aztán kiegyenesedett, miáltal még sokkal kövérebbnek és fontosabbnak tetszett. Ezután mély csend következett.

— Hanem annyit mondok: én egy órával sem jövök ám később reggel, — tört ki hirtelen Tim, rendkivül elszánt arccal. — Nem megyek a friss levegőre aludni és nem megyek falura. Mondhatom, szép is lenne! Fuj!

— Ördög vinné a makacsságát, Linkinwater Tim, — szólt Károly, a bosszuság legcsekélyebb nyoma nélkül és arcáról csak ugy sugárzott az öreg hivatalnoka iránt érzett szeretet. — Ördög vinné a makacsságát, Tim Linkinwater, hogy érti ezt?

— Negyvennégy éve, — mondta Tim, tollával számokat irva a levegőbe s egy képzeletbeli vonalat huzva, mielőtt az összeadást elvégezte volna — májusban lesz negyvennégy éve, hogy a Cheeryble testvéreknél a könyvelést végzem. Ezalatt az dió alatt (vasárnapot kivéve) minden reggel, amint az óra kilencet ütött, kinyitottam a pénzszekrényt s minden este féltizenegykor végigjártam a házat (csak az olyan estéken nem, mikor külföldi posta érkezett, olyankor csak husz perccel éjfél előtt), utánanéztem, be vannak-e reteszelve az ajtók és kioltották-e a tüzeket? Egyetlen éjjel nem aludtam máshol, mint az udvari padlásszobában. Ugyanaz a rezedás láda áll az ablak közepén és ugyanaz a négy virágcserép,

minden oldalon kettő-kettő, amit magammal hoztam, mikor idejöttem. Az egész világon, — ezt már számtalanszor mondtam s mindig is mondom — az egész világon nincs párja ennek a térnek. *Tudom*, hogy nincs, — mondta Tim hirtelen kitörő energiával és szigoruan nézett körül. — Egyetlen egy sincs. Se télen, se nyáron, akár üzletről van szó, akár szórakozásról — nincs párja. Egész Angliában nincs olyan forrás, mint a szivattyuskut a bolthajtásos folyosón. Egész Angliában sehonnan sem nyilik olyan kilátás, mint az én ablakomból. Láttam minden reggel, borotválkozás előtt, hát csak értek hozzá valamit. Ott aludtam, abban a szobában, — tette hozzá Tim, kissé halkabban — negyvennégy esztendőn át; és ha nem alkalmatlan, vagy nem ütközik az üzlet érdekeibe, megkérem önöket, engedjék meg, hogy ott is haljak meg.

— Ördög vinné magát, Linkinwater Tim, hogy merészel halálról beszélni, — kiáltottak rá egyszerre az ikrek, miközben buzgón fujták öreg orraikat.

— Csak ezt akartam mondani, Edwin ur és Károly ur, — mondta Tim, ujra kifeszitve a mellét. — Nem most beszéltek először arról, hogy nyugalomba helyeznek; de szives engedelmükkel, szeretném, ha ez most utoljára történt volna és soha többé nem kerülne szóba.

E szavakkal Linkinwater Tim kimasirozott a szobából és bezárkózott üvegszekrényébe, olyan ember modorában, aki jól megmondta, ami a begyében volt s el van szánva, hogy semmiképen sem engedi letorkolni magát.

A testvérek összenéztek s vagy hat—nyolcszor köhintettek, anélkül, hogy megszólaltak volna.

— Valamit csinálnunk kell vele, Ned testvér, — mondta a másik melegen — nem fogjuk figyelembe venni örökös szabódását, ezt igy nem türhetjük tovább. Társul kell bevennünk az üzletbe, Ned. És ha jószántából nem egyezik bele, erőszakhoz kell folyamodnunk.

— Nagyon helyes, — felelte Ned testvér, a tökéletesen elszánt férfiu módján bólintva — nagyon helyes, kedvesem. Ha egyszer nem hallgat az okos szóra, meg kell tennünk akarata ellenére is s meg kell mutatnunk neki, hogy mindenesetre élni akarunk a hatalmunkkal. Kénytelenek leszünk összeveszni vele, Ned.

— Bizony. Veszekednünk kell Linkinwater Timmel, — mondta a másik. — De nézd csak, ezalatt itt tartóztatjuk fiatal barátunkat, szegény édesanyja és huga pedig nyugtalanul várják, hogy hazatérjen.

— Persze, össze kell vesznünk Linkinwater Timmel, — mondta a másik. — Addig azonban, kedves Károlyom, látod,

tartóztatjuk fiatal barátunkat, pedig szegény édesanyja és huga bizonyára nyugtalanul várják hazatérését. Hát most egyelőre bucsuzzunk és . . . erre . . . erre . . . vigyázzon, meg ne botoljék abban .. ládában... kedvesem és... nem, nem, nem, egy szót se most, vigyázzon az utcakereszteződéseknél... és...

És még egy sereg ilyen szakadozott és összefüggéstelen szó kiséretében, amelyek megakadályozták Miklóst abban, hogy hálálkodjék, a két testvér sietve kituszkolta őt, egész uton a kezét rázogatva és teljesen eredménytelenül igyekezve ugy tenni (tettetés dolgában nagyon tehetségtelen volt mind a kettő), mintha észre sem venné azokat az érzéseket, amik tökéletesen urrá lettek a fiatalemberen.

Miklósnak annyira tele volt a szive, hogy mielőtt az utcára lépett, kissé össze kellett szednie magát. Mikor végre kisurrant a sötét lépcsőházból, ahol kénytelen volt megállapodni, megpillantotta a két ikret, akik buzgón kukucskáltak az üvegszekrény egyik sarkánál, szemmel láthatóan habozva, hogy azonnal megismételjék-e előbbi rohamukat, vagy elhalasszák-e egyelőre a hajthatatlan Tim Linkinwater további ostromlását.

Nem férne e történet kereteibe, ha részletesen le akarnók irni azt az elragadtatást és csodálkozást, melyet az előbb részletezett események elbirálása idézett elő La Creevy kisasszony házában, meg hogy mi mindent tettek, mondtak, gondoltak, vártak, reméltek és jósoltak mindezeknek eredményeképpen. Elég, ha röviden annyit mondunk, hogy Tim Linkinwater ur pontosan beállitott a megbeszélt időben; hogy noha különös ember volt és gondosan ügyelt, mint ahogy kellett is, hogy gazdáinak tulságos bőkezüségét a kellő helyen alkalmazzák: jelentésében határozott, meleg hangon beszélt Miklósról és hogy a fiatal embert másnap alkalmazták a Cheeryble testvérek irodájában, egyelőre százhusz font évi fizetéssel.

— És, azt hiszem, kedvesem, — szólt Miklós első barátja — hogy kiadhatnók neki azt az üres kis házikót, Bow-banc, valamivel olcsóbban a rendes bérnél... Ehhez mit szólnál?

— Nem olcsóbban: ingyen, — felelte Ned. — Gazdagok vagyunk és a mostani viszonyaink között szégyen volna elfogadni a házbért. Hol van Linkinwater Tim? Igen, testvér ingyen, ingyen.

— Talán mégis jobb volna, Ned, ha valami kis bért kérnénk, — ajánlotta szeliden a másik, — az segitségükre volna abban, hogy megtartsák egyszerü szokásaikat, tudod és megkiméln ő őket a tulságos lekötelezettség kellemetlen érzésétől is. Mondjuk tizenöt fontot vagy husz fontot. És ha azt pontosan megfizetik, visszatérithetjük nekik valami más módon. Én meg titokban egy kis kölcsönt adnék nekik, hogy valahogy

berendezkedhessenek és te ugyancsak titokban, szintén adhatnál nekik egy kis kölcsönt, Ned; aztán ha látjuk, hogy jól megállják a helyüket, — efelől pedig meg vagyok győződve, itt nincs mit félni, — a kölcsönt ajándékká változtathatjuk. De vigyázatosan, Ned testvér, csak fokonkint, anélkül, hogy tulsokat tukmálnánk rájuk; hát mit szólsz ehhez, testvér?

Ned testvér kezet adott rá és nemcsak mondta, hogy ennek igy kell lenni, hanem eszerint is cselekedett, egy rövid hét mulva Miklós elfoglalta székét az irodában, Nicklebyné és Kate pedig birtokukba vették a házat, amely tele volt reménykedéssel, sürgés-forgással és jókedvvel.

Az első hét, amit a kis házban töltöttek, a felfedezések és meglepetések hete volt. Minden este, valahányszor Miklós hazatért, valami uj felfedezésről hallott. Egyik nap szőlőtőkét találtak, másik nap egy üstöt, harmadnap a nappali szoba szekrényének kulcsa került elő a vizeshordó fenekéről és igy tovább. Azután hol ezt a szobát csinositották egy muszlinfüggönnyel, hol a másik szobát varázsolták csaknem előkelővé egy ablaktáblával s olyan javitásokat végeztek, amiket senki sem tartott volna lehetségesnek. Aztán ott volt La Creevy kisasszony, aki omnibuszon jött ki, hogy egy-két napot náluk töltsön és segitségükre legyen s aki minden alkalommal elvesztett egy barna csomagot, amiben apró szögek voltak, meg egy óriási kalapács, feltürt ruhaujjakkal szaladgált ide-oda, legurult a lépcsőről és alaposan megütötte magát, — aztán Nicklebyné, aki szakadatlanul beszélt és hébe-hóba tett is valamit, de nem nagyon gyakran — és Katalin, aki zajtalanul foglalatoskodott mindenütt és mindennel meg volt elégedve — és Smike, aki a kertet olyan családatossá varázsolta, hogy gyönyörüség volt nézni — végül Miklós, aki valamennyiüket segitette, bátoritotta. Igy végre helyreállitódott az otthon minden békéje és derüje. Az egyszerü élvezetek és a találkozás minden órája olyan uj gyönyörüségeket nyujtott, amiket csak a szerencsétlenség és elválás gyötrelmei után érezhet az ember.

Egyszóval a szegény Nicklebyék együtt voltak és boldogan éltek, a gazdag Nickleby egyedül élt és szerencsétlen volt.

XXXVI. FEJEZET.

Magántermészetü és bizalmas természetü családi ügyek. Kenwigs ur rendkivüli izgalmakat él át, Kenwigsné pedig aránylag jól érzi magát.

Körülbelül esti hat óra lehetett s már sötétedni kezdett a Golden Square szomszédságában levő szük utcákban, mikor Kenwigs ur elküldött egy pár legolcsóbb fajta fehér glasszékesztyüért, — tizennégy penny párja, — s kiválasztván az

erősebbiket, mely véletlenül jobb kézre való volt, méltóságteljesen és nagyon izgatottan ment le a lépcsőn, hogy a kapu kopogtatójának gombját beburkolja a kesztyűbe. Miután e feladatot igen ügyesen végrehajtotta, Kenwigs ur becsukta maga után a kaput és átment a tulsó oldalra, hogy onnan figyelje meg a hatást. Elégedetten megállapitotta, hogy a látvány a maga nemében felülmulhatatlan, aztán visszament, a kulcslyukon beszólt Morleenának, hogy nyissa ki a kaput, eltünt a házban s többé nem volt látható.

Ha a dolgot a tiszta logika törvénye szerint fogjuk fel, Kenwigs urnak semmivel sem volt több oka arra, hogy inkább ezt a kopogtatót burkolja be, mint akármelyik tiz mérföldnyire lakó nemes ur kopogtatóját; ugyanis a nagyszámu lakók kényelmére az utcai kapu nyitva állott és a kopogtatót sosem használta senki. Az első, második és harmadik emeletnek megvolt a maga külön csengője. Ami a padlásszobákat illeti, azoknak a lakóit sohasem látogatta meg senki; ha a földszinti lakás lakóját kereste valaki, az ugyis elég közel volt, egyszerüen be kellett lépni, a konyhának pedig külön bejárása volt a hátulsó lépcső felé. Igy hát szükségesség és hasznosság szempontjából teljesen érthetetlen volt a kopogtató beburkolása. Csakhogy kopogtatókat nem pusztán hasznossági okoknál fogva szoktak beburkolni, amint ebből az esetből is világosan látszik. Vannak bizonyos udvarias formák és szertartások, amiket a civilizált világban tisztelni kell, máskülönben az emberiség visszahanyatlik eredeti barbár állapotába. Előkelő hölgy még sohasem betegedett le, — valóban, előkelő lebetegedést el sem lehet képzelni, — anélkül, hogy a beburkolt kopogtató jelképe ne kisérné ezt az eseményt. Kenwigsné bizonyos igényt tartott arra, hogy előkelő hölgynek tekintsék és Kenwigsné lebetegedett. Igy hát Kenwigs ur fehér glasszékeztyüvel boritotta be az utcai kapu néma kopogtatóját.

— Tulajdonképpen azt sem tudom még, — mondta Kenwigs ur, megigazitva gallérját, miközben lassan fölment a lépcsőn, — hogy mivel fiuról van szó, ne tegyem-e bele az ujságba.

Elmélkedett, hogy tanácsos volna-e megtenni ezt a lépést, mérlegelte, hogy milyen feltünést keltene ez a szomszédok körében s belépett a nappali szobába, ahol különböző, rendkivül parányi ruhadarabok száradtak egy tartón a tüz előtt és Lumbey, a doktor, a kis babát ringatta, de a régit, nem az ujat.

— Pompás fiu, Kenwigs ur, — mondta Lumbey doktor.

— Igazán pompás fiunak tartja? — kérdezte Kenwigs.

— A legpompásabb fiu, akit életemben láttam, — mondta a doktor. — Sosem láttam még ilyen babát.

Kellemes elgondolkozni azon, azonkivül döntő ellenérv azok számára, akik azt állitják, hogy az emberi faj fokozatosan elkorcsosodik, hogy minden kisbaba, aki a világra jön, szebb, mint a legutóbbi volt.

— Soha, de soha nem láttam ilyen babát, — mondotta Lumbey doktor.

— Morleena is szép kis baba volt, — jegyezte meg Kenwigs, mintha a doktor szava titokban támadás lett volna családja ellen.

— Mind szép babák voltak, — mondta Lumbey ur. Aztán elgondolkozó arccal dajkálta tovább a kicsikét.

Lehet, hogy azon gondolkodott, milyen cimen tudná becsempészni ezt a dajkálást a számlába, — ez már az ő titka.

E rövid társalgás alatt Morleena kisasszony, mint a család legidősebb gyermeke és anyjának betegsége alatt természetes helyettese, szakadatlanul lökdöste és pofozta a három fiatalabb Kenwigs kisasszonyt. Ez a meggondolt és szeretetteljes viselkedés könnyeket csalt Kenwigs ur szemébe és arra a kijelentésre birta, hogy értelmesség és viselkedés dolgában ez a gyerek valóságos asszony.

— Igazi kincse lesz annak, aki feleségül veszi, — szólt Kenwigs ur, mintegy magában. — Azt hiszem, doktor, rangján felül fog férjhez menni.

— Egyáltalán nem csodálkoznám rajta, — felelte a doktor.

— Sosem látta őt táncolni? — kérdezte Kenwigs ur.

Az orvos a fejét rázta.

— Áááá! — mondta Kenwigs, mintha szive mélyéből sajnálná őt ezért. — Akkor önnek sejtelme sincs, mit tud ez a kislány.

Ez alatt az egész idő alatt szakadatlanul jártak-keltek a szobákban. A szomszéd szoba ajtaját percenként legalább huszszor nyitották és csukták, persze nagyon halkan (mert Kenwigsnének nyugalomra volt szüksége) s a kisbabát megmutatták a válogatott bizalmas barátnők husz vagy harminc küldöttségének, melyek a folyosón és a kapu körül csoportosultak, hogy minden oldalról meghányják-vessék a nagy eseményt. Ez az izgalom az egész utcára kiterjedt, a hölgyek seregestől álldogáltak a kapuban (néhányan abban az érdekes állapotban, amelyben Kenwigsné legutóbb szerepelt a nyilvánosság előtt) s elmesélték egymásnak hasonló esetekből szerzett tapasztalataikat. Néhányan nagy tekintélyre tettek szert, mert már tegnapelőtt megjósolták, mikor fog bekövetkezni az esemény. Mások viszont azt beszélték el, hogyan találták ki azonnal, hogy miről van szó, mikor látták, hogy Kenwigs ur elsápadt és rohant az utcán végig, amilyen gyorsan csak tu-

dott. Egyik ezt mondta, másik azt, de két pontra nézve valamennyien megegyeztek: először, hogy Kenwigsné részéről rendkivül érdemes és dicséretreméltó dolog volt, amit tett, másodszor, hogy az egész világon nincs ügyesebb és tudósabb doktor, mint Lumbey.

Ez általános felfordulás közepette dr. Lumby az elsőemeleti szobában ült, mint ahogy előbb leirtuk, dajkálta a rábizott kisbabát és beszélgetett Kenwigs urral. Kövér, mogorva tekintetü ur volt, szóra sem érdemes inggallérral és egy tegnap reggel óta növekedő szakállal; mert Lumby doktor népszerü volt, a környék pedig szapora. S az utolsó negyvennyolc óra alatt nem kevesebb, mint három másik kopogtatót burkoltak be egymásután.

— Nos, Kenwigs ur, — mondta doktor Lumby, — ez annyi, mint hat. Idejében tett szert szép családra.

— Azt hiszem, hat éppen elég is, — felelte Kenwigs.

— Ugyan, ugyan! — mondta a doktor. — Micsoda beszéd! Félig sem elég. — A doktor felkacagott, de fél olyan hangosan sem nevetett, mint Kenwigsnének egyik asszony barátnője, aki éppen kilépett a betegszobából, hogy hirt hozzon és egy korty vizes brandyt igyék. Ez a hölgy a legjobb tréfának tartotta ezt, amit valaha is elmondtak társaságában.

— És nem is függnek teljesen a szerencse szeszélyeitől, — mondta Kenwigs ur, térdére ültetve második leányát. — Van mit remélniök.

— Ó, valóban, — mondta Lumby doktor.

— Még pedig, azt hiszem, csupa jót. Ugy-e? — Kérdezte a hölgy, aki az előbb lépett be a szobába.

— Hát tudja, asszonyom, — mondta Kenwigs — éppenséggel nem az én dolgom, hogy beszéljek róla, milyen reményeik vannak, vagy milyenek nincsenek. Nem való, hogy dicsekedjem azzal a családdal, amelyhez tartozni szerencsés vagyok; de a feleségemnek az a véleménye, — mondta hirtelen emeltebb hangon, — hogy a gyermekeink talán száz fontot is örökölnek fejenkint. Talán többet is, de ennyit mindenesetre.

— Az pedig nagyon szép kis vagyon, — mondta a hölgy.

— Vannak a feleségemnek bizonyos rokonai, — mondta Kenwigs ur, egy kis tubákot csippentve ki a doktor szelencéjéből és jó nagyokat tüsszentve, mert nem szokta meg, — akik akár tiz embernek is hagyhatnának száz fontot fejenkint, mégsem jutnának koldusbotra.

— Ő, tudom, kire gondol, — jegyezte meg bólogatva a hölgy.

— Nem emlitettem neveket és nem is óhajtok neveket emliteni, — mondta Kenwigs fontoskodó arccal. — Több barátom találkozott itt ebben a szobában a feleségemnek egy

rokonával, aki minden társaságnak diszére válnék. Csak erről van szó.

— Én is találkoztam vele, — mondta a hölgy, a doktor felé pillantva.

— Persze, az én apai szivemnek nagy öröm, mikor látom, hogy egy ilyen ember, mint ez, megcsókolja a gyermekeket, — folytatta Kenwigs. — Persze nagy öröm nekem, mint férfinek is, hogy ismerem ezt az embert. És persze nagy öröm lesz nekem, mint férjnek is, hogy ezt a férfiut értesithetem erről az eseményről.

Ilyképpen szavakba öntvén érzelmeit Kenwigs, megigazitotta második leányának lenszinü copfját, majd felszólitotta, hogy legyen jó kisleány és fogadjon szót nővérének, Morleenának.

— Ez a leány napról-napra jobban hasonlit az anyjához, mondta doktor Lumby, akiben hirtelen rajongó bámulat ébredt Morleena iránt.

— Hát tessék! — mondta a hölgy. — Amit én mindig mondok, amit én mindig mondtam! Valóságos képmása neki. — Miután az általános figyelmet a kérdéses fiatal hölgyre irányitotta, az asszony megragadta az alkalmat, hogy még egy kortyot huzzon a vizes brandyből, még pedig meglehetősen hosszu kortyot.

— Igen, van hasonlatosság, — mondta Kenwigs ur némi gondolkozás után. — De micsoda nő volt az én feleségem lánykorában! Uristen, micsoda nő!

Lumby doktor rendkivül ünnepélyesen rázta a fejét annak a jeléül, hogy az ő véleménye szerint is csodálatos, káprázlató jelenség lehetett Kenwigsné.

— Tündéri volt! — kiáltott Kenwigs ur. — Én még sohasem láttam olyan kecses, élénk teremtést. Soha! És micsoda modor! Olyan pajzán volt és mégis olyan szigoruan illemtudó. Hát még a termete! Ezt nem mindenki tudja, — folytatta halkabban Kenwigs, — de annak idején olyan volt a termete, hogy a Britannia cégtábláját odaát a Holloway-uton ő róla festették!

— De hiszen csak rá kell nézni, hogy most milyen! — erősködött a hölgy. — Hát talán meglátszik, hogy hat gyermek anyja?

— Ugyan, nevetséges! — kiáltotta a doktor.

— Inkább olyan, mintha a saját leánya volna, — mondta a hölgy.

— Olyan, — járult hozzá Lumby doktor. — Sokkal inkább olyan.

Kenwigs ur már éppen további megjegyzéseket akart tenni, minden valószinüség szerint olyat, amely megerősiti az

előbb elhangzott véleményt, mikor egy második férjes hölgy, aki azért jött, hogy szórakoztassa Kenwigsnét és segitsen megenni és meginni mindent, ami különben kárbaveszett volna, bedugta a fejét és jelentette, hogy éppen most volt lent a kapunál, mert csengettek s ott egy uriember áll, aki Kenwigs urral szeretne beszélni négyszemközt. E hir hallatára az előkelő rokonság árnyszerü látomásként vonult végig Kenwigs ur agyán s e látomás hatása alatt leküldte Morleenát, hogy egyenesen vezesse föl azt az urat.

— No, nézzék már, — szólt Kenwigs ur, szembeállva az ajtóval, hogy legelsőnek láthassa meg a vendéget, amint feljön a lépcsőn — ez Johnson ur! Hogy van, kedves uram?

Miklós kezet fogott vele, sorra csókolta egykori növendékeit, Morleena őrizetére bizott egy nagy csomag játékot, meghajtotta magát a doktor és a férjes hölgyek előtt s olyan meleg érdeklődéssel kérdezősködött Kenwigsné felől, hogy csaknem könnyekig meginditotta a dajkát, aki azért jött be, hogy a tüzön fölmelegitsen valami titokzatos kotyvalékot egy kis lábasban.

— Ezerszer bocsánatot kérek, amiért ilyenkor zavarom, — mondta Miklós, — de csak akkor vettem észre a dolgot, mikor már megrántottam a csengőt. Mostanában annyira el vagyok foglalva, hogy attól tartok, csak néhány nap mulva jöhettem volna el ujra.

— Alkalmasabb időt nem is választhatott volna, — mondta Kenwigs. — Remélem, a feleségem állapota nem fog megakadályozni bennünket abban, hogy elbeszélgessünk egy kicsit egymással.

— Igazán, nagyon kedves, — mondta Miklós.

E pillanatban egy másik barátnő jelentette, hogy a baba enni kezd, mire a két föntebb emlitett hölgy sürgősen berohant a hálószobába, hogy végignézze ezt a műveletet.

— A dolog ugy áll, — folytatta Miklós, — hogy mielőtt hazajöttem vidékről, ahol nemrégiben tartózkodtam, elvállaltam egy üzenetet önöknek.

— Igen? — mondta Kenwigs ur.

— És már néhány napja vagyok itthon, — tette hozzá Miklós — anélkül, hogy alkalmam lett volna beváltani az igéretemet.

— Nem baj, — mondta Kenwigs. — Nem muszáj az üzenetet azon melegében átadni. Üzenet a vidékről! — kérődzött a dolgon Kenwigs, — furcsa. Nincsenek nekem vidéki ismerőseim.

— Hát Petowker kisasszony?

— Ó, hát tőle van az üzenet, — szólt Kenwigs. — Hja ugy, persze. A feleségem nagyon fog örülni, hogy hallhat róla. Pe-

towker Henrietta, mi? Milyen furcsa dolgok történnek néha. Hogy maga találkozott vele a vidéken! Nahát!

Régi barátnőjük nevének hallatára a négy Kenwigs kisasszony Miklós köré csoportosult és kitátották szemüket, szájukat, hogy minél többet hallhassanak róla. Kenwigs ur is kissé kiváncsinak látszott, de nyugodt volt és gyanutlan.

— Az üzenet családi ügyekre vonatkozik, — mondta Miklós habozva.

— Ó, nem baj, — mondta Kenwigs Lumby doktorra pillantva, aki meggondolatlanul oltalmába vette a kis Lillywicket és most senkit sem talált, aki hajlandó lett volna megszabaditani őt drága terhétől. — Itt csupa jóbarát van jelen.

Miklós egyet-kettőt hümmögött. Látszott, hogy nehezére esik folytatni a mondókáját.

— Petowker kisasszony Portsmouthban van, — jegyezte meg Kenwigs.

— Igen, — mondta Miklós. — Lillywick ur is ott van.

Kenwigs elsápadt, de aztán magához tért s csak annyit mondott, hogy ez is furcsa véletlenség.

— Tőle hozom az üzenetet, — mondta Miklós.

Kenwigs ur ujjászületett. Lillywick tudja, hogy unokahuga áldott állapotban van s bizonyára azt üzeni, hogy részletes hireket kér felőle. Igen. Ez nagyon kedves tőle. És annyira rá vall!

— Legmelegebb üdvözletét küldi velem, — mondta Miklós.

— Nagyon hálásak vagyunk érte. A dédnagybátyátok, Lillywick bácsi, drágicáim, — vetette közbe Kenwigs ur, leereszkedően magyarázva a dolgot a gyerekeinek.

— Legmelegebb üdvözletét küldi, — folytatta Miklós, — és azt izeni, hogy nem volt ideje irni, de házasságot kötött Petowker kisasszonnyal.

Kenwigs kővé meredt arccal ugrott fel a székéről, megrázva másodszülött leányának lenszinü copfját. Morleena mereven hanyatlott le a baba székébe, mint ahogy anyjától látta, mikor el szokott ájulni, a másik két kis Kenwigs pedig félelmetesen sikoltozott.

— Gyermekeim, szegény, kijátszott, megcsalt kicsinyeim! — kiáltott fel Kenwigs ur. — Ó, a hitvány, hülye áruló!

— Megbolondult? — kiáltotta a dajka és dühösen nézett körül.

— Mért csinál itt ekkora lármát az ur?

— Fogja be a száját, — mondta Kenwigs vadul.

— Nem fogom be, — felelte a dajka. — Fogja be maga, maga szörnyeteg. Hát nem törődik a kisbabával?

— Nem! — felelte Kenwigs.

— Szégyelheti magát! — vágott vissza a dajka. — Jaj, maga vadállat.

— Haljon meg a baba! — kiáltotta Kenwigs ur eszméletlen dühében. — Haljon meg, ugysincs mit várnia, ugysem fog örökölni semmit. Itt nincs szükség semmiféle kisbabára, — mondta Kenwigs elkeseredetten. — Vigyék őket, vigyék, vigyék a lelencházba!

E rettenetes kijelentés után Kenwigs leült egy székre és kihivóan nézett a dajkára, aki berohant a szomszéd szobába és egy sereg matrónával tért vissza, kijelentvén, hogy Kenwigs ur káromolta a családját és hogy bizonyára megbolondult.

A látszat semmiesetre sem kedvezett Kenwigs urnak, mert hevesen akarván szónokolni s mégis oly halkan, hogy felesége meg ne hallja kesergését, az arca egészen belekékült az erőfeszitésbe. Az ünnepélyes alkalommal együtt járó izgalmaktól s a szokatlanul nagymennyiségü sziverősitőktől amugy is rendkivül felduzzadt az arca. De mikor Miklós és a doktor, — akik eleinte tétlenek maradtak, mert nem hihették, hogy Kenwigs ur komolyan beszél, — közbeléptek, hogy megmagyarázzák mostani állapotának közvetlen okát, a hölgyek felháborodása részvétté enyhült és gyöngéden kérlelték, hogy feküdjék le szép nyugodtan.

— Hogy én milyen figyelmesen bántam, — mondta Kenwigs ur panaszosan nézve körül, — hogy én milyen jóságosan bántam azzal az emberrel. Hogy az hány osztrigát evett meg, hogy az hány pint sört ivott meg ebben a házban!

— Bizony, nagyon nehéz, nagyon keserves dolog ezt elviselni, mi jól tudjuk, — mondta az egyik asszony. — De gondoljon arra a drága feleségére.

— Igen, igen és arra, hogy mi mindenen ment keresztül a mai napon, — kiáltották valamennyien. — Na, legyen okos, nyugodjon meg.

— Hogy mennyi ajándékot adtunk neki, — szólt Kenwigs visszatérve a maga bajára. — Pipákat, tubákszelencéket, egy pár gummikalocsnit, ami hat shilling hat pennybe került...

— Bizony, borzasztó, ha az ember ugy meggondolja, — kontrázott a matrónák kara. — De hiszen ne féljen, majd jóra fordul minden.

Kenwigs sötét pillantást vetett a hölgyekre, de nem szólt semmit és fejét kezére támasztva szundikálni kezdett.

A matrónák ekkor kiterjeszkedtek annak a tárgyalására, nem kellene-e a derék embert ágyba fektetni; megjegyezték, hogy holnapra már bizonyára jobban lesz s hogy jól tudják ők, mit áll ki némely férfi, mikor a felesége olyasmin megy keresztül, mint amin Kenwigsné ment keresztül ma és hogy ez becsületére válik, igazán nem kell miatta szégyenkeznie, sőt

ellenkezőleg, ők örömmel látják az ilyesmit, mert ez jó szívre vall. Az egyik hölgy fel is elevenített egy, az adott esethez akkurát hasonló emléket, hogy az ő férje az ilyen alkalmakkor csaknem megőrült az aggodalomtól és hogy egyszer, mikor a Jánoskája született, majdnem egy hétig tartott, amig magához tért, addig pedig egyebet sem tett, mint azt kiáltotta: „Fiu? Fiu? Fiu?“ De olyan hangon, hogy aki hallotta, annak meghasadt a szive.

Végül Moreena (aki teljesen megfeledkezett arról, hogy elájult, mikor látta, hogy senki sem vesz tudomást róla) kijelentette, hogy a szoba készen van megtört édesapja számára; Kenwigs ur pedig, minekutána szenvedélyes ölelésével majdnem megfojtotta négy leányát, elfogadta egyik felől a doktor karját, a másik felől Miklós támogatását, engedte, hogy fölvezessék egy szobába, melyet a mai napra hálószobává alakitottak. Miklós látván, hogy a szenvedő egészséges álomba merült és igen megnyugtató módon horkol, — miután ellenőrizte, hogy a játékok kiosztása valamennyi kis Kenwigs teljes megelégedésére történjék, — elbucsuzott. A matrónák egyenként elszállingóztak, hat vagy nyolc legjobb barátnő kivételével, akik elhatározták, hogy éjszakára is itt maradnak; lassanként kialudtak a lámpák a házban; kiadták az utolsó jelentést, hogy Kenwigsné a körülményekhez képest jól érzi magát; — ezután az egész család nyugalomra tért.

XXXVII. FEJEZET.

Miklós még mélyebben férkőzik a Cheeryble fivérek és Linkinwater Tim szivébe. A fivérek lakomát rendeznek egy nevezetes évforduló alkalmából. Miklós e lakomáról hazatérve, titokzatos és fontos vallomást hall az édesanyjától.

Ha az a tér, ahol a Cheeryble testvérek üzleti háza állott, nem is elégitette ki teljesen a vérmes reménységeket, amiket Linkinwater áradozásai ébreszthettek volna egy idegenben, mégis elég kivánatos zug volt olyan forgalmas város szivében, mint London. Amellett igen előkelő helyet foglalt el a szomszédságban lakó komoly személyiségek kellemes emlékei között, ám ezek az emlékek nem voltak olyan régiek s e személyeknek vonzódása nem volt olyan mélységes, mint a rajongó természetü Timé.

És ne higyjék azok a londoni lakosok, akiknek szeme megszokta a Grosvenor Square és a Hanover Square arisztokratikus komolyságát, a Fizzroy Square özvegyi pusztaságát és ridegségét vagy a Russel- és Euston-terek homokos sétányait

és kerti székeit, — hogy e különös vidék alsóbbrangu kedvelőinek vonzalmát, a tér zöld lombjai, — akármilyen porlepte lombok is — vagy pázsitjai, akármilyen gyér füszálak is, keltették föl és tartották ébren. A City-beli tereknek nincs bekeritett része, egyetlen lámpaoszlop áll a tér közepén és nem nő rajtuk fű, hacsak nem a lámpaoszlop tövén burjánzó giz-gaz. Csöndes kevéssé látogatott, félreeső kis tér ez, tünődésre, elmélkedésre s hosszu várakozásokkal járó találkákra való. Minden részén órákon át lézeng ide-oda a várakozó, lépteinek egyhangu neszével felébresztvén a visszhangot a simára kopogtatott kövezeten, előbb ablakait, aztán még a tégláit is megszámolván, a teret szegélyző nagy, néma házaknak. Télidején sokáig megmarad itt a hó, mikor már a forgalmasabb utcákon és utakon rég elolvadt. A nyári nap bizonyos tiszteletet érez irányában; takarékosan osztogatja derüs, vidám sugarait, erős tüzét és izzó hevét zajosabb és kevésbé tiszteletreméltó helyek számára tartogatja. Olyan csendes ez a hely, hogy ha az ember megáll egy kissé felüdülni a jó, hüvös levegőben, szinte hallja tulajdon órájának ketyegését. Távoli zümmögés hallatszik, — nem bogarak, csak kocsik zugása. — Egyéb hang nem zavarja a tér csendjét. A hordár lomhán támaszkodik a sarokoszlophoz, kellemes meleget érez, de nem forróságot, noha a nap erősen tüz. Fehér köténye bágyadtan libeg a levegőben, feje lassanként mellére hanyatlik, egyre hosszabbakat pislant mind a két szemével, még ő sem tud ellentállni a környezet álmositó hatásának és szép lassan elalszik. De egyszerre föriad, elindul egy-két lépésnyire és vad mohósággal tekint maga elé. Mi ez? Valami munka kinálkozik, vagy csak egy golyózó kisfiu ébresztette fel? Kisértetet lát, vagy kintornát neszel? Nem. Még ennél is szokatlanabb dolog történt: egy pillangó repült át a téren, valóságos, eleven pillangó. Távol virágoktól, méztől, itt röpköd egy poros udvar rácsozatának vashegyei között.

De, noha a Cheeryble fivérek kapuja előtt nem igen akadt, ami a fiatal irónak figyelmét magára vonhatta, vagy leköthette volna gondolatait, annál több akadt odabent, ami érdekelte és szórakoztatta. Az egész házban alig volt élő lény vagy élettelen tárgy, aki, vagy ami bizonyos fokig nem osztozott volna Linkinwater Tim lelkiismeretes módszerében és pontosságában. Az öreg hivatalnok a legjelentéktelenebb napi munkát is olyan pontosan hajtotta végre, mint az iroda órája, amit ő a legjobb időmérőnek tartott egész Londonban, — valami régi, eldugott, ismeretlen templom toronyórájától eltekintve (mert Tim a lovastestőrség órájának hires pontosságát mesebeszédnek itélte, melyet a nyugati városrész irigy lakói találtak ki) s a kis szoba legapróbb tárgyait is pontos,

szabályos rendben tartotta. Ez a rend akkor sem lehetett volna különb, ha a szoba csakugyan üvegszekrény lett volna, tele a legválogatottabb ritkaságokkal. Papir, toll, tinta, vonalozó, pecsétviasz, ostya, porzóskatulya, zsineges doboz, tüzszerszámos szelence, Tim kalapja, Tim gondosan összehajtogatott kesztyüje, Tim másik kabátja, — ez a falon lógott és tökéletesen olyan volt, mintha őt látná az ember hátulról, — mindezeknek hüvelyknyi pontossággal meg volt szabva a maga rendes helye. Az órát kivéve, nem volt a világon még egy olyan pontos és csalhatatlan szerszám, mint az ajtó mögött lógó kis hőmérő. Nem volt az egész világon még egy olyan rendszeres és üzletszerü szokásokkal teljes madár, mint az a vak rigó, mely egy nagy, kényelmes kalitkában álmodozta, bóbiskolta végig napjait. Hangját elvesztette az öregségtől már évekkel azelőtt, hogy Tim megvásárolta. A világ minden anekdótái között nem akadt egyetlen olyan érdekes történet, mint annak a históriája, ahogy Tim ezt a madarat megszerezte. Megszánta a kiéhezett, szenvedő madarat és megvette azzal a szándékkal, hogy irgalomból véget vet nyomorult életének; aztán mégis elhatározta, hogy vár három napig: vajjon magához tér-e a madár; s ime, a három nap fele sem telt még el és a madár magához tért. Egyre jobban és jobban magához tért, étvágya egyre növekedett, egyre jobban gyarapodott, mig végre aztán azzá lett, „amilyennek most látja, uram", szokta mondani Tim, büszkén nézve a kalitkára. Ilyenkor Tim dallamosan csicsergett és azt kiáltotta: „Dick!" Dick pedig mindaddig csak annyi életjelt adván magáról, hogy attól ugyan fából faragott vagy kitömött rigó is lehetett volna, három apró ugrással a kalitka széléig szökellt, kidugta csőrét a drótok közül, világtalan kis fejét öreg gazdája felé fordította s ilyen pillanatokban nehéz lett volna eldönteni, melyikük volt boldogabb: a madár-e vagy Linkinwater Tim.

De ez még nem volt minden. Minden magán viselte a két fivér gyöngédségének és jóságának nyomait. A raktárnokok és teherhordók olyan jól megtermett, vidám fickók voltak, hogy öröm volt nézni őket. A hajózási és csomagszállitási árjegyzékek között, amelyek az áruház falait diszitették, szegényházak, jótékony intézetek és uj kórházak tervei diszelegtek. A kandalló fölött egy kiérdemesült puska és két kard lógott, hogy elriassza a gonosztevőket. De a puska rozsdás és repedezett volt, a kardok meg töröttek és életlenek. Másutt mosolyogtak volna azon, hogy ilyen állapotban kiaggatják őket. De itt, mintha még a gyilkos és támadó fegyverek is az uralkodó szellem befolyása alá kerültek s a könyörületesség és béketürés jelképeivé váltak volna.

Ilyen gondolatok foglalkoztatták Miklóst azon a regge-

len, amikor először foglalta el székét az irodában s olyan szabadon, olyan kellemes érzéssel nézett körül, mint még soha. Ez a környezet talán bátoritotta és ösztönözte is, hogy feszitse meg minden erejét, mert a következő két héten át minden szabad óráját, — késő este és kora reggel — annak szentelte, hogy elsajátitsa a könyvelés és kereskedelmi számtan rejtelmeit. Olyan szilárdul, olyan kitartással dolgozott, hogy, noha ezideig nem sokat tudott a tárgyhoz, (mindössze két-három hosszu számra emlékezett homályosan, amit az iskolában be kellett irnia az irkájába, amelyet a feladatot átnéző szülők kedvéért egy kövér hattyu képe tett változatosabbá s amit a szépirástanitó saját kezével cikornyázott ki igen művésziesen) — két hét mulva már beszámolhatott Linkinwaternek haladásáról s eszébe juttathatta azt az igéretét, hogy ezután már ő, Miklós, segitségére lehet neki a nehezebb munkában.

Érdemes volt megnézni, amint Linkinwater lassan előhuzott egy óriási főkönyvet, meg egy előjegyzési könyvet, ujra meg ujra végiglapozgatta, szeretettel leporolta a hátát, oldalait, fölnyitotta hol ennél, hol annál az oldalnál s félig mélabusan, félig büszkén nézett végig a tiszta, makulátlan sorokon.

— Negyvennégy esztendeje lesz májusban! — mondta Tim. — Sok uj főkönyv telt meg azóta. Negyvennégy esztendő.

Tim ujra becsukta a főkönyvet.

— Kezdjük, kezdjük, — mondta Miklós, — türelmetlenül várom, hogy megkezdjük.

Linkinwater Tim szelid. szemrehányó arccal rázta a fejét. Ugylátszik, Nickleby ur nincs kellő mértékben megilletődve e nagy és félelmetes vállalkozástól. És ha valami hiba találna esni! . . . ha ki kéne vakarni valamit! . . .

Dehát a fiatal lélek kalandos lélek. Hihetetlen, hogy néha milyen vadul fognak hozzá a dolgokhoz ezek a fiatalok. Miklós még csak annyira sem volt óvatos, hogy leült volna a székre. Nem, könnyedén megállt az iróasztal mellett és arcán mosollyal, valóságos, igazi mosollyal, ehhez nem fér semmi kétség, Linkinwater sokszor emlitette ezt később, — bemártotta tollát az előtte álló tintatartóba és egyenesen beleszántott vele a Cheeryble testvérek könyveibe!

Linkinwater Tim elsápadt, két lábra állitotta a székét Miklós mellett és lélekzetét visszafojtva, aggodalmasan nézett keresztül a vállán. Károly és Ned egyszerre léptek be az irodába. De Linkinwater Tim anélkül, hogy hátra fordult volna, türelmetlenül intett nekik a kezével, hogy maradjanak mélységes csöndben, aztán kimeresztett szemmel, bámulva követte a gyakorlatlan toll utját.

A két testvér mosolygó arccal nézte, de Linkinwater

nem mosolygott, nem is mozdult meg néhány percig. Végre hosszan, mélyen fellélekzett s még mindig megtartva helyzetét a két lábra állított széken, Károly testvérre pillantott, tolla hegyével titokban Miklós felé bökött, fejével pedig komolyan, határozottan bólintott, mintha azt akarná mondani: „Jól megállja a helyét."

Károly testvér ismét bólintott és nevetve nézett össze Ned testvérrel. Miklós éppen ekkor megállt, hogy utána nézzen valaminek egy másik oldalon, Linkinwater Tim pedig, aki megelégedését nem tudta tovább magában tartani, leszállt a székéről és elbűvölten ragadta meg a fiatalember kezét.

— Jól csinálta! — szólt Tim, gazdáira pillantva és diadalmasan rázta fejét, — a nagy Bé-i és Dé-i pontosan olyanok, mint az enyéim, a kis i-re mindig pontot tesz és a t-ket rögtön áthuzza, amint leirja. Nincs még egy ilyen fiatalember egész Londonban, — folytatta Tim, megveregetve Miklós vállát, — nincs bizony. Ne is mondjanak nekem ilyeneket. Az egész Cityben nincs neki párja. Felhivom a Cityt, hogy mutasson nekem csak egy ilyet is. —A Citynek e vakmerő kihivása után Linkinwater Tim olyat csapott öklével az iróasztalra, hogy a rázkódtatástól a vén rigó lebukfencezett a rudacskájáról és kimondhatatlan meglepetésében csodálatosképpen valami gyönge, krákogó hangot hallatott.

— Jól mondta Tim Linkinwater! — kiáltott fel Károly testvér, aki nem kevésbé örült, mint Tim maga és beszéd közben vidáman összecsapta a kezét. — Tudtam én, hogy a mi fiatal barátunk meg fog tenni mindent, ami tőle telik s biztos voltam benne, hogy hamarosan sikerül neki minden. Nem mondtam ezt, Ned testvér?

— De mondtad, Károlyom, mondtad és igazad is volt, — felelte Ned, — igazad volt, Linkinwater Tim izgatott, de joggal izgatott, minden oka meg van rá, hogy izgatott legyen. Tim derék fickó. Linkinwater Tim uram, maga derék fickó.

— Ez aztán kellemes gondolat, — mondta Tim, figyelembe sem véve azt, amit neki mondtak, a szemüvegét a főkönyvről a fivérekre irányitotta, — ez kellemes gondolat. Azt hiszik, nem gondolkoztam én azon, mi lesz ezekkel a könyvekkel, ha én meghalok? Azt hiszik, nem gondoltam arra gyakran, hogy ha engem elkapartak, majd rendetlenül és szabálytalanul megy itt minden tovább? Most azonban, — mondta Tim, ujjaival Miklós felé bökve — most, ha még tanitom egy kicsikét, meg leszek elégedve. Az üzlet halálom után is ugy fog menni, mint életemben, éppen ugy és meg lesz az az elégtételem, hogy tudom: ilyen könyvek sohasem voltak a világon. Soha. soha! Nem, nem, nem is lesznek soha olyan könyvek a világon, mint a Cheeryble testvérek könyvei.

Érzelmeinek ilyetén kifejezése után Linkinwater ur röviden felnevetett, ami megint kihivást jelentett Londonnal és Westminsterrel szemben, aztán megint iróasztalához fordult, az utolsó számoszlopból nyugodtan átvitt hetvenhat fontot a másik oldalra és folytatta munkáját.

— Linkinwater Tim, — szólt Károly — nyujtsa a kezét. Magának ma születésnapja van. Hogy jut eszébe akármiről is beszélni, addig, amig sok boldog születésnapot nem kivántunk magának? Isten éltesse, Tim! Isten éltesse!

— Kedves Károlyom, — mondta a másik megragadva Tim szabad kezét — Tim Linkinwater tiz évvel fiatalabbnak látszik, mint a legutóbbi születésnapján.

— Ned, fiam, — felelte a másik öreg legény — azt hiszem, Linkinwater Tim százötven éves korában született és fokozatosan visszafiatalodott huszonöt évesig, mert minden születésnapján fiatalabb, mint az előző évben volt.

— Igazad van, Károlyom, igazad van, — mondta Ned — ehhez semmi kétség nem fér.

— Ne felejtse el, Tim, — mondta Károly testvér — hogy ma két óra helyett fél hatkor ebédelünk; mint tudja, Tim, ezen az évfordulón mindig eltérünk a rendes szokástól. Kedves Nickleby, maga is velünk fog ebédelni. Linkinwater Tim, adja ide nekem a tubákos szelencéjét, hogy Károly testvérnek és nekem legyen valami emlékünk egy ragaszkodó, hűséges, vén frátertől és fogadja ezt cserébe becsülésünk és tiszteletünk csekély jeléül és ki ne nyissa, amig le nem fekszik és soha egy szót ne szóljon a dologról, mert megölöm a rigóját. Ez a kutya rigó! Hiszen aranykalitkában lakhatnék már évek óta, ha ez akár őt, akár a gazdáját egy kicsivel is boldogabbá tette volna. Nos, Ned testvér, én készen vagyok. Nickleby ur, ne felejtse el, fél hatkor. Linkinwater Tim, gondoljon Nickleby urra fél hatkor. Gyerünk, Ned testvér.

Az ikrek, szokásuk szerint össze-vissza fecsegve, nehogy a másiknak alkalma nyiljék a hálálkodásra, karonfogva elcsoszogtak .De csak minekutána megajándékczták Linkinwater Timet egy drága arany tubákos szelencével s benne egy bankjeggyel, melynek értéke tizszeresen felülmulta az aranyszelencéét.

Negyed hatkor pillanatnyi pontossággal megérkezett Linkinwater Tim nővére, mint minden esztendőben. Nagy hühó támadt Linkinwater Tim nővérének főkötője körül, amiért küldöncöt szalasztottak Linkinwater nővérének lakására, de még mindig nem érkezett meg; pedig becsomagolták egy kalapdobozba, a dobozt egy kendőbe, a kendőt meg rákötötték a küldönc karjára; a cimet egész terjedelmében ráirták egy régi levél hátára s a küldöncnek különböző rettenetes bün-

telések terhe alatt megparancsolták, hogy a lehető leggyorsabban kézbesitse a csomagot s ne csavarogjon el útközben. Linkinwater Tim nővére sopánkodott, az öreg gazdaasszony vigasztalta s mindketten kidugták a fejüket a másodikemeleti ablakon, hogy lássák, jön-e már a fiu, ami nagyon megnyugtató lett volna, sőt alapjában egyértelmü lett volna azzal, hogy már itt is van, tekintve, hogy a sarok alig öt yardnyira volt az ablaktól — s egyszerre csak, mikor legkevésbbé várták, megjelent a küldönc pontosan az ellenkező irányból, szörnyü óvatossággal remegtetve karján a dobozt, szuszogva és lihegve és kipirulva a futástól, ami nagyon természetes is volt, mert először is kirándult egy kicsit a friss levegőre, egy Camberwell felé haladó kocsi hátára kapaszkodván, aztán két utcai komédiás után szaladt. Mindamellett a főkötő ép és sértetlen volt, — ez volt az egyik vigasztaló körülmény — a fiut megszidni teljesen hiábavaló lett volna, — ez volt a másik. Igy hát nyugodtan mehetett dolgára. Linkinwater Tim nővére pedig megjelent a földszinten a társaság előtt, éppen öt perccel azután, hogy Linkinwater Tim csalhatatlan órája fél hatot mutatott.

A társaság a Cheeryble testvérekből, Linkinwater Timből, Timnek egy vörösarcu, fehérhaju barátjából (aki nyugalmazott bankhivatalnok volt) és Miklósból állott; ez utóbbit nagy komolyan, ünnepélyesen mutatták be Linkinwater Tim nővérének. Most, hogy már együtt volt az egész társaság, Ned testvér csöngetett az ebédért. Rövidesen jelentették, hogy tálalva van, Ned átvezette Linkinwater Tim nővérét a szomszéd szobába, ahol már nagyban folytak az előkészületek. Ned testvér az asztalfőn ült, Károly testvér az asztal végén. Linkinwater Tim nővére Ned testvér baloldalán ült, maga Linkinwater a jobb oldalán. Egy gutaütéses képü, kurtalábu öreg komornyik Ned testvér karosszéke mögé plántálta magát, egyenesen és mozdulatlanul állt, csak a jobb karját lenditette meg, hogy egyetlen rántással lekapja a levesestál födőjét.

— Ezért és minden egyéb áldásért, Károly testvér, — mondta Ned.

— Legyünk hálásak az Urnak, Ned testvér, — mondta Károly.

Ezekután a gutaütéses képü komornyik csakugyan lerántotta a levesestál födőjét s egyszerre csak a legbuzgóbb tevékenységet kezdte kifejteni.

A beszélgetésnek vége-hossza nem volt, nem kellett félni, hogy megakad valahol, mert a kedves öreg ikrek derüs kedélye mindenkit élénkké varázsolt. Linkinwater nővére hosszan és részletesen kezdett beszélni Linkinwater Tim gyermekkorá-

ról, mindjárt az első pohár pezsgő után, — gondosan előrebocsátván, hogy ő jóval fiatalabb Timnél s csak a családban szájról-szájra járó hagyományok utján tud mindarról, amit Linkinwater Timről elmond. E történet befejezése után Ned testvér elmesélte, hogyan gyanusitották meg Linkinwater Timet éppen harmincöt esztendővel ezelőtt, hogy szerelmeslevelet kapott és hogyan terjedt el az áruházban az a bizonytalan hir, hogy látták őt a Cheapsiden sétálni egy rendkivül csinos hajadonnal; erre kitört az általános kacagás, Linkinwater Timre ráfogták, hogy elpirult, felszólitották, hogy magyarázza meg a dolgot, de ő mindent tagadott. Kijelentette továbbá, hogy abban sem lett volna semmi, ha igaz lett volna a dolog. Ez utóbbi kijelentés hallatára a nyugalmazott bankhivatalnok az oldalát fogta nevettében. Azt mondta, hogy ilyen remek dolgot még életében nem hallott és Linkinwater Tim még nagyon sok jót mondhat, amig *ezt* felül tudja mulni.

Még egy kis szertartás tartozik ehhez a naphoz, amelynek tárgya is, módja is igen erős hatással volt Miklósra. Mikor az abroszt leszedték s a boroskancsók először jártak körül, mélységes csönd lett s a két testvér vidám arcán ha nem is teljesen szomoru, de csendes elmélázó kifejezés jelent meg. Amikor Miklós, akit meglepett ez a hirtelen változás, kiváncsian kérdezte magában, vajjon mi történhetett, a két testvér egyszerre fölállt s amelyik az asztalfőn foglalt helyet, előre hajolt a másik felé és halkan szólt, mintha csakis hozzá beszélne:

— Károlyom, kedvesem, még egy emlékünk kapcsolódik ehhez a naphoz, amiről mi kettőnknek nem szabad megfeledkeznünk s nem is feledkezhetünk meg soha. Ugyanaz a nap, amely ezt a hüséges, kiváló, példás legényt hozta a világra, elragadta tőlünk a leggyöngédebb, legjobb szülőt — édesanyánkat. Bárcsak láthatna bennünket jómódunkban is és osztozhatnék benne, bárcsak része lehetne abban a boldogságban, hogy éppen ugy érezze gyöngéd szeretetünket, mint amikor szegény fiuk voltunk. De hát nem igy volt megirva. Édes testvérem, — anyánk emlékére!

— Uristen, — gondolta magában Miklós — ha meggondolom, hogy hány ember van, aki egyenrangu velük, aki mindezt tudja róluk és még ezerszer többet s aki nem hivná meg őket ebédre, mert késsel esznek és nem jártak iskolába!

De nem maradt idő a bölcselkedésre, mert a hangulat ujra megélénkült és a portói borral telt kancsó majdnem kiürült, mire Ned testvér meghuzta a csengőt s a gutaütéses képü komornyik azonnal megjelent.

— Dávid, — szólt Ned.

— Uram, — felelte a komornyik.

— Egy nagy üveget a kettős gyémántból, Dávid, abból igyunk Linkinwater ur egészségére.

A gutaütéses komornyik ebben a pillanatban egy rendkivül ügyes mozdulattal, amely már néhány év óta minden esztendőben a társaság bámulatának tárgya volt, előrántotta a balkezét a háta mögül és felmutatta a palackot, amelyben már benne is volt a dugóhuzó. Egy rántással kidugaszolta és elismerésreméltó művészetének teljes tudatában, méltóságteljesen tette le gazdája elé a palackot és a dugót.

— Ejha! — kiáltott fel Ned testvér, előbb megvizsgálva a dugót, aztán megtöltve a poharát, miközben az öreg komornyik olyan előzékeny és szeretetreméltó arcot vágott, mint akinek személyes tulajdonáról van ugyan szó, de azért szivesen látja, ha a társaság szabadon rendelkezik vele, — ez aztán bor, Dávid.

— Meghiszem azt, uram, — felelte Dávid — nehezen akadna párja a mi kettős gyémántunknak, jól tudja ezt Linkinwater ur is. Ezt a bort akkor fejtették le, mikor Linkinwater ur először jött ide. Ugy ám, uraim.

— Dehogy, Dávid, dehogy, — mondta Károly testvér.

— Már engedelmet kérek, magam irtam be a pincekönyvbe, — mondta Dávid olyan hangon, mint aki biztos a maga dolgában. — Mikor a kettős gyémánthordót lefejtették, Linkinwater ur még csak husz esztendeje volt itt.

— Dávidnak igaza van, Károly testvér. Igaza van, — mondta Ned — itt vannak-e az emberek, Dávid?

— Az ajtó előtt állanak, — felelte a komornyik.

— Vezesse be őket, Dávid, vezesse be.

Amint ez a parancs elhangzott, az öreg komornyik kis tálcán tiszta poharakat tett a gazdája elé, kinyitotta az ajtót és beeresztette azokat a jókedvü teherhordókat és raktári alkalmazottakat, akiket Miklós odalent látott. Összesen négyen voltak. Hajlongva, zavartan mosolyogva, pirulva somfordáltak lő. A menetet a gazdasszony, a szakácsnő és a szobalány zárták be.

— Ez annyi, mint hét, — mondta Ned testvér, megfelelő számu poharat töltve meg a kettős gyémánttal — meg Dávid, az nyolc, tessék. Igyanak valamennyien, legjobb barátjuk, Linkinwater Tim egészségére! Kivánjanak neki egészséget, hosszu életet és sok boldog születésnapot, az ő örömére és öreg gazdáik örömére is, akik megbecsülhetetlen kincsnek tartják őt. Linkinwater Tim, egészségére! Ördög vigye el magát, Linkinwater Tim, áldja meg az Isten.

E sajátságosan ellentmondó szavak után Ned testvér olyat csapott Linkinwater Tim hátára, hogy az egy pillanatra

a gutaütéses komornyikhoz kezdett hasonlitani. Azután egy szuszra felhajtotta a bort.

Mikor kiüritették poharaikat, illő tisztelettel, Linkinwater Tim egészségére, a legizmosabb és legvidámabb alkalmazott előlépett társai közül, a társaság felé forditotta kipirult arcát, tiszteletteljes üdvözlésképpen homloka közepére rántotta szürke hajfürtjét s ujjai között gyömöszölgetve kék pamutzsebkendőjét, rákezdett a mondókájára:

— Mi minden évben egyszer szabadságot vehetünk magunknak, uraim s ha meg tetszenék engedni, most vennénk ezt a szabadságot. Mert hát amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra és jobb ma egy tuzok, mint holnap egy veréb, vagyis inkább forditva, de hát az mindegy. (Szünet — a komornyik nincs meggyőződve.) Csak azt akarjuk mondani, hogy nincs az egész földkerekségén (szónok a komornyikra néz) — olyan — (szónok a szakácsnéra néz) — nemes, — kiváló (szónok mindenkire néz, de senkit sem lát) bőkezü, nagylelkü, jószivü két gazda, mint azok, akik ma olyan gyönyörüen megvendégeltek bennünket. És most azért vagyunk itt, hogy köszönetet mondjunk nekik sok-sok jóságukért s kivánunk nekik hosszu életet és minden jót.

Mikor ez a szónoklat elhangzott, — lehetett volna százszor elmésebb és mégsem ily szivreható — az alkalmazottak testülete a gutaütéses komornyik vezénylete alatt három csöndes éljent kiáltott, a kiáltás azonban a komornyik mélységes fölháborodására nem volt nagyon szabályos, amennyiben a nők, elhanyagolván a taktust, számtalan éles „hurrá"-val toldották meg. Ezután visszavonultak; nemsokára Linkinwater Tim nővére is visszavonult és bizonyos idő mulva mindenki fölkelt az asztaltól, hogy teázzék, kávézzék, vagy kártyázzék. Féltizenegykor — késő éjjelnek számit ezen a környéken — egy kis tálca szendvicset és egy serleg püspök-bólét hoztak be. A kettős gyémánt és egyéb izgatószerek után ez a szentséges ital olyan hatással volt Linkinwater Timre, hogy félrevonta Miklóst, bizalmasan értésére adta, hogy arról a rendkivül csinos hajadonról szóló történet teljesen megfelel a valóságnak s hogy a nő csakugyan olyan szép volt, mint amilyennek leirták, még szebb is, csak egy kicsit hebehurgya volt, minélfogva, amig Tim udvarolt neki és azon gondolkozott, hogy feleségül vegye-e, férjhez ment másvalakihez.

— Akárhogy is volt, az én hibám volt, — mondta Tim. — Majd megmutatok magának egy képet, amit odafönt tartok a szobámban. Huszonöt shillinget adtam érte; kevéssel azután vettem, hogy szakitottunk egymással. Ne mondja el

senkinek, de mondhatom, ez a legcsodálatosabb véletlen hasonlóság, amit életemben láttam, — valósággal az ő arcképe!

Ezenközben már tizenegy óra is elmult s mivel Linkinwater Tim nővére kijelentette, hogy már egy órája otthon kellene lennie, kocsit hozattak, amibe Ned testvér szertartásosan beleültette; Károly testvér pedig részletes utasításokkal látta el a kocsist, egy shillinggel többet fizetett neki csak azért, hogy a leggondosabban ügyeljen a hölgyre. Ezután csaknem megfullasztotta egy pohár erős pálinkával, abbeli igyekezetében, hogy lelket verjen belé.

Végre eldöcögött a kocsi s miután Linkinwater Tim nővére annak rendje és módja szerint utban volt hazafelé, Miklós és Linkinwater barátja egyszerre bucsuztak el, hogy az öreg Tim és a két derék testvér nyugalomra térjen.

Miklósnak messzire kellett gyalogolnia, igy hát jóval elmult éjfél, mire hazatért. Anyja és Smike ébren várták. Máskor ilyenkor már régen le szoktak feküdni és legalább két órával előbbre várták haza; de azért nem találták az időt hosszunak, mert Nicklebyné családja anyai ágának részletes leirásával szórakoztatta Smike-et, a kiválóbb családtagok életrajzát külön is vázolván, Smike pedig csodálkozva hallgatta s egyre azon törte a fejét, vajjon könyvből tanulta-e mindezt, vagy csak ugy fejből mondja. Szóval egészen jól eltöltötték az időt együtt.

Miklós nem fekhetett le, mig részletesen el nem beszélte, milyen derék, kedves, bőkezü emberek a Cheeryble testvérek s be nem számolt arról a nagy sikerről, amely mai erőfeszitését koronázta. De alig szólt tiz szót, mikor anyja ravasz hunyorgatások és integetések közben megjegyezte, hogy Smike bizonyára nagyon fáradt már és ő semmi esetre sem türheti, hogy egy percig is tovább fennmaradjon.

— Mondhatom, nagyon derék lélek, — mondta Nicklebyné, mikor Smike jóéjszakát kivánt neki és kiment a szobából. — Ugy-e, megbocsátasz nekem, Miklósom, de tudod, nem szeretek ilyesmit tenni harmadik előtt. Különösen ilyen fiatalember előtt nem igen illik, bár igazán, ha az ember jól meggondolja, nem is tudom, mi van benne. Ha csak az nem, hogy nem nagyon illendő dolog. Ámbár vannak, akik azt mondják, hogy igenis nagyon illendő dolog. És igazán nem is tudom, mért ne lenne, ha jól van szabva és a szegélyek apróra vasalva. Ettől persze nagyon sok függ.

E bevezetés után Nicklebyné elővette éjjeli fejkötőjét egy nagy imakönyv lapjai közül, ahol kicsire összehajtogatva préselődött s miközben fejére illesztette, szokott modorában csevegett tovább.

— Mondjanak az emberek, amit akarnak, — szólt Nicklebyné, — de a hálófejkötő pompás dolog s biztos, hogy te is ezt vallanád, Miklóskám, drágám, ha zsinórral kötnéd meg a tiedet s keresztény ember módjára viselnéd ahelyett, hogy a fejed bubjára csapod, mint egy kis gyerek. Igazán nem kell azt hinned, hogy férfiatlan, vagy nevetséges dolog, ha valaki kényes a hálósapkájára, mert gyakran hallottam szegény édesapádtól is, meg hogyishijják tisztelendő urtól is, aki abban a furcsa tornyu régi kis templomban szokott prédikálni, amelyiknek a tetejéről éppen egy héttel a te születésed előtt fujta le a szél a szélkakast, — mondom, gyakran hallottam tőlük, hogy a kollégiumokban a fiatalemberek nagyon kényesek a hálósapkájukra és hogy az oxfordi hálósapkák hiresek arról, hogy milyen jók és erősek; annyira, hogy a fiatalemberek nem is álmodnak arról, hogy hálósapka nélkül feküdjenek le, pedig, azt hiszem, mindenki egyetért velem abban, hogy ők már csak tudják, mi a jó és nem is kényeztetik el magukat.

Miklós nevetett, nem mélyedt bele e hosszura nyult szónoklat tárgyába s ujraébredt benne a születésnapi lakoma vidám hangulata. És mikor Nicklebyné hirtelen nagyon kiváncsi lett és elárasztotta kérdéseivel, hogy mi volt ebédre, hogyan tálalták, nem volt-e odaégve, nem volt-e nyers, kik voltak ott, mit mondott a két Cheeryble testvér, mit mondott Miklós, mit feleltek a Cheeryble testvérek, mikor ő ezt meg azt mondta: akkor Miklós részletesen leirta az ünnepélyt, ugyszintén a délelőtti eseményeket is.

— Akármilyen késő van is, — mondta Miklós — elég önző vagyok és szinte azt kivánom, bárcsak Katalin is ébren maradt volna és hallhatná mindezt. Már alig vártam, hogy mindent elmondhassak neki.

— Oh, Katinka, — mondta Nicklebyné, lábait felrakva a kandalló rácsára és székét közel huzva a tűzhöz, mint aki hosszu beszélgetésre készülődik. — Oh, Katinka már két órája, hogy lefeküdt és nagyon örülök, Miklóskám, hogy nem engedtem őt fennmaradni, mert alig vártam az alkalomra, hogy egy pár szót négyszemközt beszélhessek veled. Örülök, hogy most beszélhetek veled és persze nagyon kellemes és vigasztaló, ha az embernek felnőtt fia van, akiben megbizhatik, akivel tanácskozhatik; igazán nem is tudom, mire lenne jó egyáltalán, hogy fia van az embernek, ha meg sem bizhatnék benne.

Miklós kettéharapott egy ásitást, amint édesanyja beszélni kezdett és feszült figyelemmel nézett rá.

— Lakott a mi szomszédságunkban egy hölgy, — mondta Nicklebyné, — arról jut eszembe, hogy éppen fiukról be-

széltünk, a szomszédságunkban lakott, amikor Dawlish közelében éltünk, ugy hiszem, Rogersnek hivták; egészen biztos vagyok benne, ha csak nem Murphy volt, ez az egyetlen kétségem.

— Ő róla akartál beszélni, anyám? — kérdezte Miklós csendesen.

— Ő róla! — kiáltott Nicklebyné. Jaj istenem, Miklóskám, fiam, hogy lehetsz ilyen nevetséges? Dehát szegény édesapáddal is mindig igy volt. Éppen igy. Annak is mindig másfelé járt az esze, két percig sem tudta egy tárgyra irányitani a gondolatait. Mintha csak most is látnám! — mondta Nicklebyné, szemét törölgetve; — ugy nézett rám, mikor a dolgairól beszélgetett velem, mintha végkép össze volnának zavarodva a gondolatai. Ha valaki hirtelen ránk nyitott volna, azt hihette volna, hogy összezavarom és elterelem a gondolatait ahelyett, hogy megvilágitanám a dolgokat; szavamra, azt hihette volna.

— Nagyon sajnálom, anyám, hogy örököltem tőle ezt a szerencsétlen lassu felfogást, — mondta Miklós szeliden, — de tőlem telhetően igyekszem majd, hogy megértselek, ha egyenesen a tárgyra térsz.

— Szegény apád! — mondta Nicklebyné elmélázva. — Sosem tudta, mit kivánok tőle, csak mikor már késő volt.

Ez minden bizonnyal igy is volt, amennyiben az elhunyt Nickleby ur csakugyan sosem tudta meg, mit kiván tőle a felesége. De nem tudta Nicklebyné maga sem, ami némiképpen igazolta szegény halottat.

— De hát, — mondta Nicklebyné könnyeit száritgatva, — mindennek viszont semmi köze, igazán semmi köze a szomszéd házban lakó urhoz.

— Gondolom is, hogy a szomszéd házban lakó urnak nem sok köze lehet ehhez.

— Annyi bizonyos, — mondta Nicklebyné, — hogy uriember. Uriemberre vall a modora is, a kinézése is, noha térdnadrágot visel és szürke pamutharisnyát. Lehet, hogy mindez csak különcség, de az is lehet, hogy azért teszi, mert büszke a lábszáraira. Nem látom be, miért is ne lehetne. A régens herceg is büszke volt a lábszáraira, Daniel Lambert is, aki szintén kövér ember volt, ugyszintén Biffin kisasszony is. Ő is... nem, nem, — tette hozzá Nicklebyné, helyreigazitván szavait, — ugy hiszem, ő csak a lábujjaira volt büszke. De végeredményben az egyre megy.

Miklós felnézett és nagyon elámult az uj témának ez bevezetésén. De ugylátszik Nicklebyné nem is várt tőle egyebet.

— Nem csodálom, hogy meg vagy lepve, Miklós drágám, — mondotta — elhiheted, engem is meglepett a dolog. Ugy csapott meg, mint a ménykő, majdnem megfagyott a vérem tőle. A szomszéd kertjének a vége határos a miénkkel s én persze többször láttam őt, amint a vörös paszulyvirágok között üldögélt a kis lugasában, vagy amint a melegágyai között dolgoztatott. Gondolom: ez ugyan alaposan bámészkodik. De nem igen törődtem ezzel, miután nem régen kerültünk ide, hát érthető, hogy kiváncsi ránk, milyenek vagyunk. De mikor elkezdett uborkákat hajigálni a falon át...

— Uborkákat hajigálni a falon át, — ismételte Miklós elképedve.

— Igen, Miklós, drágám, — felelte Nicklebyné igen komolyan. — Uborkákat a falon át. Meg kelkáposztát.

— Ördög bujjék a szemtelen fráterbe, — kiáltott fel Miklós, hirtelen haragra gyulva. Mi ütött belé?

— Nem hinném, hogy szemtelenségből teszi, — felelt Nicklebyné.

— Micsoda! — mondta Miklós — uborkát és kelkáposztát vagdos a család fejéhez, amikor az a saját kertjében sétál? És ezt nem szemtelenségből teszi?! Ejnye édesanyám . . .

Miklós hirtelen elhallgatott, mert Nicklebyné hálófőkötőjének fodrai között a szemérmes zavarral vegyült szelid diadal kifejezése bujkált, ami egyszeribe magára vonta Miklós figyelmét.

— Igazán gyönge, bolondos és meggondolatlan ember lehet, — mondta Nicklebyné. — És mindenképpen megróvást érdemel, én legalább azt hiszem, hogy mások is igy vélekednének felőle. Én persze nem igen mondhatok róla véleményt ebben a tekintetben, különösen ha meggondoljuk, hogy szegény jó édesapádat is mindig védtem, mikor mások megrótták, amiért megkérte a kezemet; hanem annyi bizonyos, hogy igen sajátságos módon nyilvánitja érzelmeit; és mégis azt kell mondanom, hogy ez a figyelem . . . természetesen csak egy bizonyos mértékben . . . valahogy hizelgő; és noha én álmodni sem akarok uj házasságról, mig az én drága kis Katinkám nem helyezkedett el az életben...

— Remélem, anyám, olyan gondolat egy pillanatra sem foglalkoztatta, — mondta Miklós.

— Ugyan, édes fiam, — felelte anyja sértődött hangon — hát nem ugyanezt akartam mondani én is, de te nem hagysz szóhoz jutni. Természetes, hogy egy másodpercig sem gondoltam ilyesmire és el vagyok képedve, hogy ilyesmit teszel fel rólam. Csak azon töröm a fejem, hogyan kellene udvariasan, finoman visszautasitani őt, anélkül, hogy tulságosan megsértsem az érzelmeiben és a kétségbeesésbe kerges-

sem. Oh, istenkém! — kiáltott fel Nicklebyné elkényszeredett mosollyal — mi tévő is lennék, ha utóbb még valami kárt tenne magában. Lehetnék még boldog életemben, Miklós?

Miklós minden bosszusága mellett is alig tudta elfojtani mosolygását, mikor igy felelt: — Mondd, anyám, hát csakugyan azt hiszed, hogy ilyen következménye lenne annak, ha kegyetlenül visszautasitanád?

— Szavamra, édes fiam, nem tudom, — felelte Nicklebyné — igazán nem tudom. Hanem azt tudom, hogy a tegnapelőtti ujságban volt egy eset, amit a francia lapokból vettek át, egy vándor cipészről, aki féltékeny volt egy szomszédfalubeli leányra, mert az nem volt hajlandó bezárkózni vele egy kis padlásszobába és széngázzal megölni magát, — a cipész aztán fogta magát, elrejtőzködött az erdőben, egy élesre köszörült késsel, s mikor a leány nehány ismerősével arra ment, előrohant az erdőből s megölte először magát, az ismerősöket, aztán a leányt . . . nem, nem, nem. Előbb az ismerősöket, aztán a leányt és végül magát . . . borzalmas még csak rágondolni is. Csodálatos, — tette hozzá Nicklebyné pillanatnyi szünet után — hogy Franciaországban mindig akadnak vándorló cipészek, akik ilyesmit követnek el, az ujságok szerint. Én nem tudom, mitől lehet ez, — talán a vizben van valami, ami uszitja őket.

— De hát ez az ember, aki végre is nem cipész, — mit csinált ő, anyám, mit mondott? — kérdezte Miklós, kinek türelmetlensége már majdnem az elviselhetetlenségig fokozódott, de azért olyan türelmesnek és fásultnak látszott, mint maga Nicklebyné. — Tudod, anyám, nincs a világon olyan virágnyelv, amely szerint egy áthajitott uborka szerelmi vallomást jelentene.

— Édes fiam, — felelte fejcsóválva Nicklebyné és a tűzhely hamujába nézett — sok mindenfélét tett és mondott az.

— Nem tévedsz, anyám? — kérdezte Miklós.

— Tévedek! — kiáltotta Nicklebyné. — Szent Isten, Miklós! Hát azt hiszed, nem tudom mi az, mikor egy férfinek komoly szándékai vannak?

— Jól van, jól, — dörmögte Miklós.

— Valahányszor az ablakhoz megyek, — mondta Nicklebyné — egyik kezével csókot dob, a másikat a szivére teszi, ami persze nagy bolondság tőle és biztos, hogy te nagyon helytelenited, de olyan tiszteletteljesen teszi, igazán, olyan tiszteletteljesen. S olyan gyöngéden, végtelenül gyöngéden. E tekintetbe a legnagyobb elismerést érdemli. Ehhez nem fér kétség. Aztán itt vannak az ajándékok, amik egész nap repülnek át a falon és mondhatom, nagyon szépek, igazán nagyon szépek. Az egyik uborkát fel is használtuk tegnap

ebédre, a többit be akarom savanyitani télire. Tegnap este pedig, — tette hozzá Nicklebyné egyre fokozódó zavarral — amint a kertben sétáltam, gyöngéden átszólt a falon s felajánlotta, hogy feleségül vesz és megszöktet. A hangja olyan tiszta, mint a harangszó, vagy mint egy üvegcsengetyü. Igazán rendkivül hanonlit az üvegcsengetyühöz, — de hát természetesen, én nem hallgattam rá. Most az a kérdés, Miklós, mitévő legyek?

— Tud erről Katinka valamit? — kérdezte Miklós.

— Egy szót sem szóltam még neki, — felelte az anyja.

— Hát akkor az istenért, — folytatta Miklós és felállt — ne is szólj, mert nagyon szerencsétlenné tennéd vele. Ami pedig azt illeti, hogy mitévő légy, édesanyám, tedd azt, amit a józan eszed, az érzésed s az apám emléke iránti kegyeleted sugall. Ezerféleképpen is kimutathatod, mennyire nem tetszenek neked ezek a sajátságos és ostoba figyelmességek. Ha olyan határozottan cselekszel, ahogy kell, s ő még tovább bosszant azzal, hogy nem hagyja abba, én ugyan hamar véget vethetek az egésznek; de nem szeretnék beleavatkozni ilyen nevetséges dologba és fontosságot tulajdonitani neki, amig te nem kivánod. Ezt a legtöbb asszony meg tudja tenni, de különösen a te korodban és helyzetedben levő asszonynak kell ezt tudnia, főképp ilyen körülmények között, amik meg sem érdemlik, hogy az ember komolyan vegye őket. Nem is szégyenitelek meg azzal, hogy szivemre vegyem a dolgot, vagy egy pillanatig is komolyan gondoljak rá. Ó, az a vén hülye!

Ezek után Miklós megcsókolta édesanyját, jó éjszakát kivánt neki és mindegyikük visszavonult a maga szobájába.

Hogy igazságot szolgáltassunk Nicklebynének; gyermekeihez való ragaszkodása mindenképpen megóvta volna őt attól, hogy komolyan gondoljon egy második házasságra, még akkor is, ha annyira megfeledkezett volna elhunyt férjéről, hogy erős hajlandóságot érezzen ilyesmire. De, — noha Nicklebyné szivében nem lakozott gonoszság és igazi önzés is csak kevés — gyönge volt és hiu; és aztán olyan hizelgő is volt az, hogy őt most feleségül kérik (még pedig hiába kérik), hogy nem volt képes olyan sommásan elintézni az ismeretlen uriember szenvedélyét, ahogyan Miklós illőnek találta volna.

— Egyáltalában nem látom be, — gondolta Nicklebyné, amint szobájába indult — hogy a dolog olyan sajátságos és nevetséges volna. Természetesen az ő számára reménytelen; de miért volna azért vén hülye? Bevallom, hogy ezt nem értem. Hiszen neki nem kell okvetlenül tudnia, hogy reménytelen az ügy. Szegény ember! Igazán szánalomra méltó. Én legalább ugy gondolom. — E gondolatok közben Nicklebyné belepillantott öltöző-asztalának kis tükrébe és néhány lépés-

nyire hátrálván, igyekezett visszaemlékezni, ki volt az, aki azt mondta, hogy mikor Miklós huszonegy éves volt, inkább fivérének, mint fiának látszott. Mivel e szaktekintély semmiképpen sem jutott eszébe, eloltotta gyertyáját és széthuzta az ablakfüggönyt, hogy beengedje a világosságot, mert időközben már hajnalodni kezdett.

— Ennél a világitásnál még nem lehet jól megkülönböztetni a tárgyakat, — mormogta Nicklebyné, kinézvén a kertbe — a szemem sem valami jó, — gyerekkorom óta rövidlátó vagyok — de szavamra, azt hiszem, megint egy nagy kelkáposzta akadt fenn az üvegcserepek között a fal tetején!

XXXVIII. FEJEZET.

Egy részvétlátogatás bizonyos részleteiről van benne szó, mely később talán fontosnak bizonyul. — Smike váratlanul találkozik egy igen régi barátjával, aki meghivja őt magához és nem tür visszautasitást.

Nickleby Katalinnak, kinek nem volt tudomása a szerelmes szomszéd vallomásairól, sem arról, hogy hogyan hatottak azok édesanyja érzékeny lelkére, ebben az időben olyan nyugalom és boldogság költözött a szivébe, mely mindezideig ismeretlen volt előtte. Most, hogy egy födél alatt lakhatott szeretett bátyjával, akitől olyan hirtelenül és kegyetlenül választották el, most, hogy nyugton lehetett s nem kellett azoktól az üldözésektől tartania, melyek annakidején lángbaboritották az arcát s elállitották szive dobogását, — szinte ujjászületett. Visszatért régi vidámsága, léptei visszanyerték ruganyosságukat és könnyedségüket, sápadt arca visszakapta régebbi egészséges szinét. Nickleby Katalin most szebb volt, mint valaha. Tünődései közepette erre az eredményre jutott La Creevy kisasszony, mikor már a falusi ház, mint ő élénk hangsullyal szokta mondani „teljes egészében érvényesült a kémény tetejéről a kopogtatóig" és mikor a szorgalmas kis vénleány végre ráért, hogy egy pillanatig a ház lakóival is foglalkozzék.

— Mondhatom, erre nem értem rá eddig, amióta csak ide járok, — mondta La Creevy kisasszony — mert reggel, délben, este egyébre sem gondoltam, mint kalapácsokra, szögekre, csavarhuzókra és furókra.

— Önmagára, azt hiszem, sohasem veszteget egyetlen gondolat sem, — felelte Katalin mosolyogva.

— Szavamra, drágám, buta liba lennék, ha ezt tenném, tekintve, hogy olyan sok más, kellemesebb dologra gondol-

hatok, — mondta La Creevy kisasszony. — Megjegyzem, gondoltam én valakire. Tudja, nagy változást kezdek megfigyelni a család egyik tagján, egy rendkivüli változást.

— Kicsodán? — kérdezte aggódva Katalin. — Csak nem...

— Nem, nem a bátyám, drágám, — felelte La Creevy kisasszony, ki előre sejtette a kérdést. — Mert ő még mindig ugyanaz a melegszivü, kedves okos teremtés, éppen csak hogy egy csöpp — nem akarom megmondani, hogy mi — van benne, ha rákerül a sor; igen, ugyanaz, aki akkor volt, mikor megismerkedtünk. Nem. Smikeről beszélek, ahogy ő hivatja magát a szegény fiu. Mert hallani sem akar arról, hogy uraznak. Ő az, aki nagyon megváltozott ezalatt a rövid idő alatt.

— Hogyan? — kérdezte Katalin, — talán csak nem egészség dolgában?

— Nem, nem. Talán nem éppen egészség dolgában, — felelte La Creevy kisasszony és szünetet tartott, hogy elgondolkozzék. — Bár igazán agyongyötört, gyönge teremtés szegény, s van valami az arcában, amitől elfacsarodnék a szivem, ha a maga arcán látnám. Nem, nem egészség dolgában.

— Hát miben?

— Nem is igen tudnám megmondani, — mondta a miniatür festőnő. — De gyakran megfigyeltem és sokszor könnyekig megrikatott, amit láttam. Ez nem olyan nagy dolog természetesen, — mert én aztán elég könnyen ellágyulok — de azt hiszem hogy minden okom megvolt a könnyezésre. Meg vagyok győződve, hogy mióta itt lakik, valami különös okból erősebben tudatára ébredt gyönge elméjének. Jobban érzi. Kinosabb neki most, hogy nehezen tudja megértetni magát és ő maga néha nagyon egyszerü dolgokat nem ért meg. Megfigyeltem őt, mikor maga nem volt jelen, kedvesem, tünődve üldögélt, egyedül, olyan fájdalmas arckifejezéssel, hogy rossz volt nézni. Aztán fölállt és kiment a szobából olyan szomoruan, olyan leverten, hogy ki sem tudom mondani, milyen fájdalmat okozott nekem. Alig három hét előtt még vidám, szorgalmas fiu volt, örült, hogy süröghet-forogható és egész nap boldog volt. Most egészen megváltozott, — ugyanaz a jóindulatu, készséges, hüséges, szerető teremtés, de minden egyéb tekintetben megváltozott.

— Majd elmulik, — szólt Katalin. — Szegény fiu.

— Remélem, — felelte a kis vénleány, nála szokatlan komolysággal. — Remélem, a szegény fiu érdekében, hogy elmulik. Hát most, — folytatta La Creevy kisasszony — visszaesvén a megszokott vidám, csevegő hangba — én elmondtam a mondókámat, az pedig jó hosszu mondóka volt, és egyáltalán nem csodálnám, ha rosszul mondtam volna el.

Ma este minden esetre fel fogom őt viditani, mert ha ő lesz a lovagom egész uton a Strandig, addig beszélek és beszélek és beszélek, amig valamivel meg nem kacagtatom. Tehát minél korábban indul el innen, annál jobb neki és mennél korábban indulok el én, annál jobb nekem, mert másképp még a szolgálóm össze talál barátkozni valakivel, aki kirabolja a házat, ámbár, hogy mi elvinni való van ott az asztalokon és a székeken kivül, azt igazán nem tudom. Legföljebb talán a miniatürök. Ha pedig azoknak hasznát tudja venni, akkor nagyon ügyes tolvaj, mert én aztán nem tudom. Ez a tiszta igazság. — E szavak után a kis La Creevy kisasszony arcát egy igen lapos főkötőbe rejtette, magát pedig egy óriási kendőbe s mikor a kendőt egy nagy tűvel szorosan összefogta, kijelentette, hogy most már jöhet az omnibusz, amikor csak akar, mert ő már készen van.

De előbb még bucsut kellett venni Nicklebynétől, s a derék hölgy még félig sem végzett az alkalommal kapcsolatosan felbukkanó emlékeivel, mikor az omnibusz megérkezett. Le Creevy kisasszony izgatottan kapkodott s nagy sietében, mikor a szolgálónak titkon tizennyolc penny borravalót nyujtott át a kapu mögött, tiz penny ára félpennyst szórt ki a tasakjából, amik szétgurultak a kapualj zugaiba s alapos időbe telt, mig össze lehetett szedni azokat. E szertartás után persze másodszor is össze kellett csókolózni Katalinnal és Nicklebynével, ezután következett a kis kosár és a barna papirba burkolt csomag előkeritése, ami alatt La Creevy kisasszony állitása szerint az omnibusz kocsisa olyan borzalmasan káromkodott, hogy azt hallani is szörnyüség volt. Végül az omnibusz már kisérletet tett arra, hogy el is induljon, akkor aztán La Creevy kisasszony kiugrált, beugrált, pergő nyelvvel kért bocsánatot az utasoktól és kijelentette, hogy nem szánt szándékkal tartóztatta fel őket. Miközben körülnézett, hogy kényelmes ülést találjon, a kalauz belökte Smiket, elrikkantotta magát, hogy minden rendben van, — pedig dehogy is volt — s az óriási jármű megindult, legalább is akkora zajjal, mint hat söröskocsi együttvéve.

Engedjük, hogy az omnibusz folytassa utját a föntebb emlitett kalauz kedve szerint, aki kecsesen letelepedett a kis hátsó ülésre, illatos szivarból füstölvén. Engedjük, hadd álljon meg, menjen tovább galoppban, vagy mászva, ahogy ez az uriember helyesnek és szükségesnek tartja, mi pedig ragadjuk meg az alkalmat és győződjünk meg Sir Mulberry Hawk állapotáról, hogy vajjon mennyire tért magához, mióta a már részletezett körülmények között kiröpült a csézájából és össze-vissza zuzta magát.

Sir Mulberry Hawk összeroncsolt lábszárral, komoly

zuzódásokkal boritott testtel, félig behegedt sebektől eltorzult arccal és sápadtan a fájdalom és láz okozta kimerültségtől, hanyatt feküdt az ágyon, melyet még néhány hétig őriznie kellett. Pike és Pluck szorgalmasan iszogattak a szomszéd szobában, egyhangu suttogásukat hébe-hóba félig elfojtott nevetésekkel tették változatosabbá, mialatt az ifju lord — a társaságnak egyetlen tagja, aki nem volt tökéletesen javithatatlan s akinek alapjában véve jó szive volt — ott ült mentora mellett szivarral a szájában s a lámpa fényénél felolvasta neki az aznapi ujságból azokat a hireket, amelyekről gondolta, hogy érdeklik, vagy szórakoztatják.

— Átkozott kutyák! — mondta a beteg türelmetlenül forditva fejét a szomszéd szoba felé — hát ezek már sohasem fogják be a szájukat?

Pike és Pluck urak hallották e felkiáltást és azonnal elhallgattak, miközben egymásra hunyoritottak és miután nem beszélhettek, kárpótlásképpen szinültig megtöltötték poharaikat.

— Ördög vigye, — mormogta fogai közt a beteg, türelmetlenül fészkelődve ágyában. — Nem elég kemény ez a matrác? Nem elég unalmas a szoba? Nem elég gyötrő a fájdalom, még ezeknek a kinzásait is el kell türnöm? Hány óra?

— Fél kilenc, — felelte a barátja.

— Huzza közelebb az asztalt s kártyázzunk, — mondta Sir Mulberry, — játszunk pikét.

Érdekes volt nézni, hogy ez a beteg ember, aki mozdulni is alig tudott, csak a fejét forgathatta, milyen érdeklődéssel figyelte játékközben barátjának minden mozdulatát; milyen mohón, milyen érdeklődéssel játszott s mégis mily vigyázatosan és hüvösen. Huszszor olyan ravasz és ügyes volt, mint ellenfele, aki nem igen birkózhatott meg vele, még akkor sem, ha a szerencse jó kártyát adott is a kezébe, ami csak ritkán történt meg. Sir Mulberry minden játszmát megnyert. S mikor társa ledobta a kártyát s nem akart tovább játszani, kinyujtotta sebesült karját és dicsekedő káromkodással söpörte be a pénzt, ugyanazzal a rekedt, bár most kissé csöndesebb, nevetéssel, mely hónapokkal ezelőtt Ralph Nickleby ebédlőjében hangzott föl.

E foglalatossága közben belépett inasa és jelentette, hogy Nickleby Ralph ur van odalenn és tudni óhajtja, hogy érzi magát Sir Mulberry.

— Jobban, — szólt türelmetlenül Sir Mulberry.

— Nickleby ur tudni óhajtja . . .

— Mondtam már, hogy jobban vagyok, — felelte Sir Mulberry az asztalra csapva.

Az inas egy pillanatig habozott, aztán közölte, hogy Nickleby ur látni szeretné Sir Mulberry Hawkot, ha nem volna alkalmatlan.

— De igenis, alkalmatlan, nem akarom látni! Senkit sem akarok látni, — szólt gazdája még hevesebben, mint az előbb. — Jól tudod, te fajankó.

— Bocsánatot kérek, uram, — mondta az inas — de Nickleby ur annyira erősködött.

A dolog ugy állt, hogy Nickleby Ralph megvesztegette a legényt, aki a jövendő borravalókra való tekintettel meg akarta szolgálni a pénzt, igy még mindig a kilincsen tartotta a kezét és meg sem mozdult.

— Nem mondta, hogy üzleti dologról akar beszélni? — kérdezte Sir Mulberry rövid, türelmetlen gondolkodás után.

— Nem, sir. Csak annyit mondott, hogy látni kivánja önt. Négyszemközt szeretne önnel beszélni.

— Mondd meg neki, hogy jöjjön fel. Várj csak! — kiáltott Sir Mulberry az inas után, miközben kezével végigsimitotta eltorzult arcát — fogd azt a lámpát és tedd mögém az állványra. Gördítsd el azt az asztalt és tégy ide egy széket — messzebb! — Hagyd ott!

Az inas ugy engedelmeskedett ezeknek a parancsoknak, mintha tökéletesen értené céljukat, — aztán kiment a szobából. Verisopht lord megjegyezte, hogy mindjárt visszajön, átment a szomszéd szobába és becsukta maga mögött az ajtót.

Aztán halk léptek hallatszottak a lépcsőn és Nickleby Ralph, kalapját a kezében tartva, csöndesen besurrant a szobába, derekát meghajtotta, mintegy mély tisztelete jeléül és kiváló ügyfelének arcába nézett.

— Hát Nickleby, — mondta Sir Mulberry, széket mutatva néki az ágya mellett, és tettetett közömbösséggel egy kézmozdulattal üdvözölte látogatóját — amint látja, csunya baleset történt velem.

— Látom, — felelte Ralph változatlanul merev tekintettel. — Igazán csunya! Meg sem ismertem volna önt, Sir Mulberry. Ejnye, ejnye! Csunya dolog!

Ralph modora mélységesen alázatos és tiszteletteljes volt s olyan halkan beszélt, mint ahogy az egy nagyon gyöngéd, nagyon figyelmes beteglátogatóhoz illik. De az arckifejezése — Sir Mulberry nem nézett rá — rendkivüli ellentétben állott ezzel a gyöngédséggel. Amint szokott pózában állt ott, nyugodtan nézve az előtte fekvő alakra, arcának azon a részén, melyet előreugró, összehuzott szemöldöke nem borított árnyékba, gunyos mosoly játszadozott.

— Üljön le, — mondta Sir Mulberry és felé fordult, ami láthatóan nagy megerőltetésébe került. — Mi az, kisértet vagyok, hogy igy bámul rám?

Amint felé forditotta arcát, Ralph egy-két lépésnyire visszatántorodott, mintha kimondhatatlanul meg volna lepve, de el volna szánva rá, hogy ezt nem fogja elárulni és jól megjátszott zavarral ült le.

— Minden nap kérdezősködtem az állapota felől odalent, Sir Mulberry, — szólt Ralph, — eleinte kétszer is napjában, ma este pedig, tekintettel régi ismeretségünkre és egykori üzleteinkre, amiknek bizonyos fokig mind a ketten hasznát láttuk, nem tudtam ellenállni annak a kivánságnak, hogy meglátogassam. Sokat... nagyon szenvedett? — kérdezte Ralph előrehajolva s mikor a másik behunyta a szemét, ugyanaz a durva mosoly jelent meg az arcán.

— Jobban is, mint nekem tetszenék, de kevésbbé, mint ahogy némely letört csavargóknak kedvére volna, — felelte Sir Mulberry és keze nyugtalanul rángatódzott a takaró fölött.

Ralph megvetően vont vállat ez ingerült szavak hallatára. Mert az ő beszédében és modorában volt valami nyomasztó, hideg élesség, amely olyan bántó hatással volt a beteg emberre, hogy az alig tudta elviselni.

— És mik azok az „egykori üzletek", amik ma este idehozták önt? — kérdezte Sir Mulberry.

— O, semmi, — felelte Ralph. — A lordnak néhány váltóját meg kell ujitani, de hát az várhat, amig ön meggyógyul. Én... én azért jöttem, — mondta Ralph még lassabban és még nyersebb hangsullyal, — azért jöttem, hogy megmondjam önnek, mennyire bánt, hogy egy rokonom, — ha kitagadott rokonom is — ilyen büntetéssel sujthatta önt, mint...

— Büntetés! — vágott közbe Sir Mulberry.

— Tudom, hogy szigoru büntetés volt, — mondta Ralph szándékosan félreértve ezt a közbevágást, — s annál is inkább ki akarom jelenteni, hogy én megtagadom azt a csirkefogót, hogy nem tekintem rokonomnak és nem bánom, ha megkapja öntől és mindenki mástól, amit megérdemel. Felőlem a nyakát is kitörheti. Én nem avatkozom a dologba.

— Szóval ez a történet, amit az ismerősei beszéltek el nekem, — mondta Sir Mulberry, — mindenfelé elterjedt.

— Mindenfelé, — válaszolta Ralph. — Minden klub és kártyabarlang hangos volt tőle. Hallom, hogy egy jó nótát is csináltak róla, — folytatta Ralph, vizsga pillantással nézve Sir Mulberryre. — Én magam nem hallottam, mert nem szoktam az ilyen dolgokkal foglalkozni, de mondják, hogy ki is van nyomtatva, csak magánhasználatra ugyan, de persze az egész városban el van terjedve.

— Hazugság! — kiáltotta Sir Mulberry, — mondom, hogy hazugság az egész. Annyi az igazság, hogy a lovam megriadt.

— Azt mondják, hogy ő riasztotta meg, — jegyezte meg Ralph, változatlan hüvös nyugalommal. — Némelyek azt beszélik, hogy önt is megriasztja. De *ez* aztán hazugság, azt tudom. Ezt meg is mondtam nyiltan. Ó, huszszor is. Béketürő ember vagyok, de nem engedhetem, hogy az emberek ezt mondják önről. Nem, nem, nem.

Mikor Sir Mulberry végre összefüggő szavakat talált, Ralph előrehajolt és a füléhez tette a kezét olyan nyugodt arccal, mintha minden egyes szigoru vonása ércbe lett volna öntve.

— Csak kikerüljek ebből az átkozott ágyból, — mondta a sebesült, féktelen szenvedélyében rácsapva törött lábára, — olyan bosszut állok, amilyent még nem látott a világ. Istenemre! A véletlen segitségére volt neki, hogy megbélyegezzen engem egy-két hétre. Én azonban olyan bélyeget fogok rá ütni, amit a sirjába is magával visz. Felhasitom az orrát, füleit, megkorbácsolom, nyomorékká teszem egész életére. Többet is teszek: azt a szemérmes szendeséget, a tiszta szűzeknek amaz eszményképét, azt a kényes hugát meghurcolom...

Nem lehetetlen, hogy e pillanatban még Ralph hideg vére is felforrott. Az is lehet, hogy Sir Mulberrynek eszébe jutott: akármilyen gaz, uzsorás is ez az ember, valamikor kisgyermekkorában bizonyára mégis csak átölelte karjával az apja nyakát. Elhallgatott, bőszen hadonászott és borzasztó káromkodással erősitette meg a ki nem mondott fenyegetést.

— Nagyon kellemetlen dolog, — mondta Ralph rövid hallgatás után, mialatt élesen nézett a szenvedőre, — felháboritó elgondolni, hogy egy ilyen világfit, egy ilyen életművészt, egy ilyen ruét, husz szezon hősét, igy megfenyitsen egy kölyök.

Sir Mulberry dühös pillantást vetett rá, de Ralph a földre nézett s arcán nem látszott más kifejezés, mint a tünődésé.

— Egy ilyen éretlen suhanc, — folytatta Ralph. — Hogy ez merészkedjék megtámadni olyan embert, akinek már a puszta sulya is összemorzsolhatná; nem is szólva az ügyességéről. Mert, ugy-e, nem tévedek, — szólt Ralph föltekintve rá, — ön valamikor nagy hódolója volt a boxolás művészetének?

A beteg türelmetlen mozdulatot tett, amit Ralph helybenhagyásnak tekintett.

— No, ugy-e, — szólt — gondoltam. Akkoriban ugyan még nem ismertem önt, de majdnem biztos voltam benne, hogy nem tévedek. A kamasz könnyüsulyu és mozgékony, ugy hiszem, de ezek igen csekély előnyök az önéhez viszonyitva.

Szerencse! Szerencse! Ezek az átkozott csavargók mindig ilyen szerencsések.

— Legnagyobb mértékben szüksége is lesz neki a szerencséjére, ha én egyszer meggyógyulok, — mondta Sir Mulberry Hawk — akárhová menekül is.

— Ó, — felelte Ralph gyorsan, — ilyesmiről nem is álmodik. Itt van ő, uram, várja önt és rendelkezésére áll, itt, Londonban, világos nappal járkál az utcán, vidáman jönmegy. Önt keresi, fogadok, — mondta Ralph és elsötétült az arca, mert saját gyülölete csak most került igazán felszinre, amint Miklósnak a vidám képe megjelent előtte. — Bárcsak olyan ország polgárai lennénk, ahol az ilyesmit nyugodtan meg lehet tenni: nem sajnálnék egy csomó pénzt, hogy leszurassam s egy kutyaólba dobassam, hogy az ebek marcangolják szét.

Miközben Ralph, régi üzletfelének némi meglepetésére, ily módon adott kifejezést szeretetteljes rokoni érzelmeinek, fogta a kalapját, hogy távozzék, Verisopht Frederick lord nézett be a szobába.

— Ugyan mi az Isten csudájáról beszéltek? — kérdezte a fiatalember. — Sohhha éééletemben nem hallottam ilyen szörnyü ricsajt. Brekeke, brekeke, brekekeke, bú, bú, bú! Hát miről beszéltek?

— Sir Mulberry haragudott, mylord, — mondta Ralph, az ágy felé tekintve.

Remélem nem anyagi okok miatt? Az üzletben nincs semmi baj, ugy-e Nickleby?

— Nincs, mylord, nincs, — felelte Ralph. — Ezen a ponton mi mindig megértjük egymást. Hanem Sir Mulberrynek eszébe jutott az az eset . . .

Ralphnak sem szüksége, sem módja nem volt benne, hogy folytassa, mert Sir Mulberry belekapaszkodott ebbe a témába és éppen olyan vadul szórta fenyegetéseit és átkait Miklósra, mint az előbb.

Ralph, aki igen jó megfigyelő volt, meglepetve látta, hogy e szónoklat közben Verisopht lord, aki eleinte hanyagul és gigerlisen pödörgette a szakállát, tökéletes változáson ment keresztül. De még nagyobb volt a csodálkozása, mikor Sir Mulberry elhallgatván, a fiatal lord haragosan, csaknem ridegen szólitotta fel, hogy az ő jelenlétében erről a tárgyról sohase beszéljen többet.

— Jegyezze meg magának, Hawk, — tette hozzá szokatlan hévvel — sohasem akarok részt venni semmiféle gyáva támadásban az ellen a fiatalember ellen és ha rajtam áll, nem is fogom megengedni.

— Gyáva?! — szakitotta félbe a barátja.

Meglepő találkozás.

— Ugy van, — mondta a másik, egészen szembefordulva vele, — ha maga megmondta volna neki, hogy kicsoda, ha odaadja neki a névjegyét és aztán később rájön, hogy az állása vagy a rangja miatt nem verekedhetik meg vele, még az is elég helytelen lett volna; lelkemre mondom, az is elég helytelen lett volna, igy pedig határozottan nagy hibát követett el. Magam is hibát követtem el azzal, hogy nem avatkoztam a dologba, eléggé sajnálom is. Ami azután történt magával, az éppen annyira volt baleset, mint szándékos cselekedet következménye s inkább a maga hibája, mint az övé. Az én tudtommal nem fog kegyetlen bosszut állni érte, nem, nem fog.

Utolsó szavainak hangsulyozott megismétlése után a fiatal lord sarkonfordult. De mielőtt az ajtóhoz ért volna, megint megfordult s az előbbinél is hevesebben mondta:

— Most már elhiszem, becsületemre mondom, elhiszem, hogy az a leány olyan tisztességes, erényes, szerény fiatal hölgy, mint amilyen szép. Ami pedig a bátyját illeti, kijelentem, hogy az ugy viselkedett, amint fiutestvérhez illik, férfiasan és okosan. Egész szivemből és lelkemből kivánom, hogy mindegyikünk csak legalább fél olyan tisztán kerüljön ki ebből az ügyből, mint ő.

Ezzel Verisopht Frederick lord kiment a szobából, hátrahagyván Nickleby Ralphot és Sir Mulberryt, akik igen kellemetlenül voltak meglepve.

— És ez az ön tanitványa? — kérdezte halkan Ralph, — vagy most került ide valami falusi lelkészlakból?

— Zöld tacskóknak vannak néha ilyen rohamaik, — felelte ajkát harapdálva és az ajtó felé bökve Sir Mulberry, — bizza csak rám.

Ralph bizalmas pillantást váltott régi ismerősével, mert ez a döbbentő meglepetés hirtelen ismét meghitté tette őket, aztán elgondolkozva lassan megindult hazafelé.

Miközben ezek a dolgok történtek és elhangzottak, sőt még mielőtt befejeződtek volna, La Creevy kisasszony és kisérője leszálltak az omnibuszról és megérkeztek a kis vénleány háza elé. A jó La Creevy kisasszony semmi áron nem akarta megengedni, hogy Smike hazagyalogoljon, mig erőt nem gyüjtött egy korty itallal és egy kis kétszersülttel. Mivel pedig Smike-nek semmi kifogása nem volt sem a korty ital, sem a kis kétszersült ellen, ellenkezően, ezt igen kellemes előkészületnek tekintette a Bow-ba való gyaloglásra, ugy esett, hogy sokkal tovább időzött, mint eredetileg akarta s már vagy félórája bealkonyodott volt, mikor megindult hazafelé.

Nem volt valószinü, hogy eltéved, hisz csak egész egyenesen kellett mennie; majdnem minden nap be szokott jönni a városba Miklóssal, haza pedig egyedül ment. Igy hát La

Creevy kisasszony meg ő kölcsönös bizalommal szorítottak kezet s minekutána átvette a Nicklebynének és Katenek szóló számos szives üdvözletet, Smike utnak indult.

A Ludgate Domb lábánál kissé letért az utról, hogy kielégitse kiváncsiságát s egy pillantást vessen a Newgate-börtönre. Miután az ut tulsó oldaláról érdeklődve és félve bámult fel a komor falakra, megint visszatért a rendes utra és gyorsan haladt át a Cityn. Néha-néha megállt, hogy megbámulja egy-egy különösen érdekes üzlet kirakatát, aztán szaladt egy darabon, aztán ismét megállt és igy tovább. Igy tett volna az ő helyén minden falusi gyerek.

Sokáig bámészkodott egy ékszerész kirakata előtt és azt kivánta, bárcsak hazavihetne ajándékba valamit ezekből a gyönyörü ékszerekből. Elképzelte, milyen örömöt okozna ezzel, — de ekkor háromnegyed kilencet ütött az óra. Ez a hang felriasztotta, gyors iramban szaladni kezdett és éppen be akart fordulni egy mellékutca sarkán, mikor érezte, hogy hevesen megrántják s a lökés oly hirtelen volt, hogy kénytelen volt egy lámpaoszlopba kapaszkodni, másképpen elesett volna. Ugyanebben a percben egy kis fiu szorosan a lábába csimpaszkodott és élesen kurjantotta:

— Itt van apám! Megvan! Hurrá!

Smike nagyon is jól ismerte ezt a hangot. Kétségbeesetten pillantott le abba az irányba, ahonnan a hang jött és egész testében összeborzongva körülnézett. Squeers ur volt az, aki megrántotta, esernyőjének kampóját kabátgallérjába akasztva és az esernyő másik végét teljes erejével huzta. A diadalkiáltás pedig Wackford urfitól származott, aki nem törődve Smike rugásaival és rángatózásaival, egy buldogg csökönyösségével kapaszkodott belé.

Mindezt egy pillanat alatt meglátta s ez alatt az egy pillanat alatt szegény elrémült teremtés teljesen tehetetlenné vált és képtelen volt egyetlen hangot is kinyögni.

— Ez aztán jó fogás, — kiáltotta Squeers ur, fokonként följebb és följebb markolva az esernyőt, amelynek kampóját csak akkor vette ki Smike gallérjából, mikor már a kezével ragadhatta nyakon. — Ez aztán a remek fogás! Wackford, fiacskám, szólits csak ide egy kocsit.

— Egy kocsit, apám! — kiáltott fel a kis Wackford.

— Igen, bizony, kocsit, — felelte Squeers mereven nézve Smike arcára. — Ördög bánja a költséget. Csak vigyük kocsin.

— Mit követett el az a fickó? — kérdezte egy téglahordó munkás, akit társával együtt meglökött Squeers ur, mikor az esernyőjével elrántotta Smiket.

— Sok mindent! — felelte Squeers, miközben szinte delejes állapotra valló merevséggel szögezte tekintetét volt növen-

dékére. — Sok mindent! Megszökött, vérszomjas támadást intézett gazdája ellen, nincs az a rossz, amit ez el ne követett volna. Tyüh, micsoda remek fogás! Szent atyám!

A munkás Squeersről Smikere nézett; de szegény fiut teljesen cserben hagyta még az a kevés észbeli tehetsége is, amije volt. A kocsi megjött, Wackford urfi beszállt, Squeers belökte zsákmányát, mindjárt a sarkában ő maga is beszállt és felhuzta az ablakokat. A kocsis felült a bakra s gyorsan elhajtott, otthagyva a két kőművest, egy öreg almáskofát, meg egy estiiskolából hazatérő kisfiut, akik egyedüli tanui voltak a jelenetnek, hadd elmélkedjenek rajta kedvük szerint.

Squeers ur a szerencsétlen Smike-el szemközt ült le, szilárdan térdére plántálta kezét s vagy öt percig nézett rá, aztán mintha magához tért volna delejes állapotából, hangosan felnevetett s többször jól pofonvágta volt növendékét, jobbról is, balról is.

— Ez nem álom! — mondta Squeers. — Ez igazi hus és vér! Megismerem a tapintásáról' — és miután e kisérletek végképp meggyőzték őt nagy szerencséjéről, Squeers ur egy párszor fültövön boxolta Smiket, nehogy a mulatság egyhanguvá váljék s minden ütés után hangosabban és hosszabban nevetett.

— Anyád ki fog ugrani a bőréből, fiam, ha ezt meghallja, — mondta Squeers fiának.

— Ó, igazán, apám? — kérdezte Wackford urfi.

— Ha ugy elgondolom, — mondta Squeers, — hogy te, meg én csak befordultunk egy utcába és egyszerre csak ráakadtunk. S hogy egyetlen ernyőrántással megkaparintottam, akárcsak kampóba szoritottam volna. Hahaha!

— És talán nem én fogtam meg a lábát, apám? — kérdezte a kis Wackford.

— De te fogtad, bizony! Te bizony, mint ahogy az egy jó fiuhoz illik, — mondta Squeers ur, megveregetv fia fejét, — meg is kapod majd a legjobb átgombolós kabátot és mellényt, amit a legközelebbi uj fiu hoz a házhoz. Ezt jegyezd meg. Te csak mindig apád nyomdokaiban haladj és mindig azt tedd, amit apádtól látsz, akkor aztán ha meghalsz, egyenesen az égbe jutsz, és nem fognak tőled semmit kérdezni.

Squeers ur ezt az alkalmat is felhasználta, hogy megveregesse fia fejét, aztán a Smike-ét is megveregette, de keményebben. És csufondáros hangon kérdezte meg tőle, hogy érzi most magát.

— Haza kell mennem, — felelte Smike, vadul körülnézve.

— Hogyne, haza, haza. Ebben aztán igazad van, — felelte Squeers. — Nagyon hamar haza fogsz érni. Ugy ám. Egy-

kettőre Yorkshireben leszel, a csöndes Dotheboys faluban, nem is egészen egy hét mulva, fiatal barátom. S legközelebb majd csak akkor mész el onnan, ha én beleegyezem. Hol az a ruha, amiben megszöktél, te hálátlan rabló? — kérdezte Squeers ur szigoru hangon.

Smike rápillantott arra a csinos öltönyre, amivel a figyelmes Miklós látta őt el és tördelte a kezét.

— Tudod-e, hogy fölakaszthatnálak az Old Bailley előtt, amiért megszöktél a más holmijával, — mondta Squeers. — Tudod-e, micsoda nagy bün ez? Nem is hiszem, hogy nem boncolják-e föl az olyan embert, aki öt font értékü holmival megszökik egy lakóházból? Mi? Tudod ezt? Mit gondolsz, mennyit ért az a ruha, ami rajtad volt? Tudod-e, hogy az a wellington csizma, ami a lábadon volt, huszonnyolc shillingbe került, mikor még egész pár volt, a cipő pedig hét és fél shillingbe? De hát te igazán az irgalmasság boltjába kerültél, mikor hozzám jöttél s köszönd a jó csillagodnak, hogy én vagyok az, aki irgalmassággal szolgál ki.

Aki nem ismerte jól Squeers urat, azt hihette volna, hogy teljesen kifogyott nála a kérdéses árucikk s egyáltalán nem volt elég nagy készlet belőle ahhoz, hogy minden vevőjének jusson belőle. E kételkedő személyek véleménye akkor sem tulságosan változott volna meg, mikor szavai végeztével Smike mellébe döfte esernyője vasvégét s ugyanennek a szerszámnak bordáival az ütések egész záporát zuditotta rá.

— Soha még nem döngettem el senkit bérkocsiban, — mondta Squeers, mikor abbahagyta a verést, hogy megpihenjen egy kicsit. — Kicsit kényelmetlen ugyan, de az ujdonság bizonyos zamatot ad neki.

Szegény Smike! Megpróbálta elháritani az ütéseket, amennyire tudta s most összezsugorodott a kocsi sarkában, fejét a kezére, könyökét a térdére támasztva. El volt képedve, meg volt rémülve és épp oly kevéssé tudta elképzelni, hogy valami módon elmenekülhetne a mindenható Squeerstől, most, hogy egy barátja sem volt ott, akivel beszéljen, akitől tanácsot kérjen, — mint Yorkshireben, azokban a szörnyüséges esztendőkben, amelyek Miklósnak érkezését előzték meg.

Az utazás végtelennek tetszett. Egyik utcát a másik után hagyták maguk mögött s még egyre tovább döcögtek. Végül már Squeers ur minden fél percben kidugta fejét a kocsi ablakán s különböző utasitásokat kurjantott oda a kocsisnak. Azután, mikor meglehetős nehézségek között áthaladtak néhány külvárosi utcán, ahol a házak külseje és az utak rossz állapota uj épitkezésre vallott, Squeers hirtelen teljes erejéből megrántotta a zsinórt és felkiáltott:

— Állj!

— Mit ráncigálja az ember karját? — szólt a kocsis, dühösen hátranézve.

— Ez az a ház, — felelte Squeers. — A második a közt a négy kis ház között, az az egyemeletes a zöld ablaktáblákkal. A kapuján sárgaréz tábla van, Snawley névvel.

— Nem mondhatta volna ezt meg anélkül, hogy kirángassa az ember karját? — kérdezte a kocsis.

— Nem, — üvöltötte Squeers. — Csak szóljon még egy szót és följelentem, hogy ki van törve az egyik ablaka. Állj!

A kocsis szótfogadott és megállott Snawley ur kapuja előtt. Az olvasó még bizonyára emlékszik Snawley urra, arra a sima, istenfélő uriemberre, aki két (mostoha) fiát Squeers ur atyai gondjaira bizta, mint azt már elbeszéltük az első kötetben. Snawley ur háza egy Somers Town-hoz tartozó uj teleknek a legszélén állott és Squeers ur rövid időre itt szállott meg, mert ezuttal hosszasabban tartózkodott Londonban, mint rendesen s a „Szerecsenfő", kitapasztalván Wackford urfi étvágyát, nem akarta őt befogadni másképpen, csak ugy, ha annyit fizetnek érte, mint egy felnőttért.

— Itt vagyunk! — mondta Squeers, betaszigálva Smike-et a kis nappaliba, ahol Snawley ur és felesége éppen ráklevest ettek. — Itt van ez a csavargó, ez a gonosztevő, ez a lázadó, ez a hálátlan szörnyeteg!

— Micsoda! Az a fiu, aki megszökött! — kiáltotta Snawley, kését és villáját ég felé tartva s kimeresztve a szemét.

— Az, az, — mondta Squeers, öklét Smike orra felé tartva, aztán ujra visszahuzva s ezt többször igen rosszindulatuan megismételte. — Hiszen csak ne lenne jelen egy hölgy, adnék neki egy olyat... De sebaj, majd megkapja.

Azzal Squeers ur elmesélte, hol, mikor, mi módon csipte el a szökevényt.

— Világos, hogy ebben a Gondviselés keze van, — mondta Snawley ur, alázatosan lesütve a szemét s a menynyezet felé emelte villáját, amelyre egy falat tengeri rák volt szurva.

— A Gondviselés ellene fordult, annyi bizonyos, — felelte Squeers, az orrát vakarva. — Hát persze. Nem is lehetett mást várni, ezt bárki előre megmondhatta volna.

— Bizony, aki keményszivü és gonosz, az sohasem boldogul, uram, — mondta Snawley ur.

— De nem ám, — válaszolta Squeers ur s egy csomó bankjegyet szedett elő a tárcájából, hogy megnézze, épségben van-e valamennyi.

— Tudja, kedves Snawleyné asszony, — mondta Squeers, mikor e tekintetben megnyugtató eredményre jutott, — én ennek a kölyöknek jóltevője, táplálója, tanitója, ruházója vol-

tam. Klasszikális, kommerciális, matematikális, filozofikális és trigonometrikális barátja voltam. A fiam, — egyetlen fiam, Wackford, — testvére volt neki, a feleségem pedig anyja, nagyanyja, nagynénje, sőt mondhatnám nagybátyja is volt egy személyben. Soha senkihez nem szitott ugy, kivéve az ön két rokonszenves, kedves fiát. És mi a jutalmam? Mi lett az én emberségem és jóságom tejéből? Összefut és savóvá válik, mikor erre a fiura nézek.

— Bizony, ezt megértem, uram, — szólt Snawleyné asszonyság, — ó, nagyon is megértem.

— És hol volt ez a fiu az egész idő alatt? — kérdezte Snawley. — Együtt élt azzal a...

— Hohó fiacskám, — vágott közbe Squeers, ujra szembefordulva Smike-vel, — együtt éltél azzal a pokolra való Nicklebyvel, fiacskám?

De sem fenyegetés, sem dögönyözés nem volt képes kicsikarni Smikeből egyetlen szó választ erre a kérdésre, mert magában elhatározta, hogy inkább elpusztul abban a nyomoruságos börtönben, ahova most ujra be fogják zárni, semhogy egyetlen szótagot kiejtsen, ami bajt hozhatna első hűséges barátja fejére. Eszébe jutott, milyen szigoruan ráparancsolt Miklós, mikor Yorkshireből eljöttek, hogy sose beszéljen eddigi életéről. S az a riadt, zavaros gondolat, hogy jóltevője talán valami borzasztó bünt követett el azzal, hogy őt magával vitte, ami ha kiderül, sulyos büntetés érheti: némiképpen hozzájárult ahhoz a borzadályhoz és rémülethez, amit most érzett.

Ilyen gondolatok jártak Smike fejében, — ha ugyan lehet ezt a szót alkalmazni azokra az elmosódott, bizonytalan látomásokra, amelyek megkinzott agyát gyötörték, — és ezek tették őt érzéktelenné minden megfélemlitéssel és rábeszéléssel szemben. Látván, hogy minden igyekezete eredménytelen marad, Squeers ur fölvezette őt egy kis udvari szobába, ahol az éjszakát kellett töltenie. Óvatosságból lehuzta róla a cipőt, kabátot, mellényt s rá is zárta az ajtót kivülről, nehogy a fiu összeszedje magát és kisérletet tegyen a szökésre. Ezután a tiszteletreméltó uriember átengedte Smiket gondolatainak.

Hogy mik voltak ezek a gondolatok, hogy mennyire kétségbeesett a szegény teremtés, mikor visszaemlékezett, — és volt-e perc, mikor nem emlékezett vissza, — eddigi otthonára s azokra a kedves barátokra, azokra az ismerős arcokra, — azt el sem lehet mondani. Hogy az elmére ilyen sötét fátyol boruljon, ahhoz már a gyermekkorban ridegen és kegyetlenül kell megakasztani a fejlődését. A nyomor és szenvedés évei kellenek ahhoz, amiket a reménynek egyetlen sugara sem világit be. A szivhurjainak, melyek oly készséges gyorsa-

sággal válaszolnak a gyöngédség és szeretet hangjaira, meg kellett rozsdásodniok, el kellett szakadniok titkos rejtekeikben, nem rezeghettek a szeretet, a gyöngédség elhangzott szavainak visszhangjaképpen. Valóban, nagyon borusnak kellett lennie annak a rövid napnak és nagyon sivárnak ama hosszu, hosszu alkonyatnak, amely az értelemnek ilyen éjszakáját előzi meg. Azért voltak hangok, amelyek még most is fel tudták volna ébreszteni, de ezek nem hatolhattak be ide. És mikor Smike ágyába mászott, megint olyan tompaelméjü, reménytelen teremtés volt, amilyennek Miklós látta őt először a yorkshirei iskolában.

XXXIX. FEJEZET.

Amelyben Smike egy másik régi barátjával találkozik, még pedig éppen jókor.

Az éjszaka, amely olyan sok keserüséggel terhelte meg ezt a szegény gyereket, derüs, felhőtlen nyári reggelnek adta át helyét, mikor egy északi postakocsi vidám zajjal haladt végig Islingtonnak még csöndes utcáin s a kalauz hangos kürtjellel adván élénk jelét közeledésének, a postahivatal mellett levő megállóhely felé robogott.

Az egyetlen kint ülő utas, egy jól megtermett, becsületes képü vidéki ember volt, aki a bakon ült s aki a Szent Pál székesegyház kupolájára meresztve szemét, ugy el volt ragadtatva és ugy csodálkozott, hogy észre sem vette azt a tülekedést, lármát, ami a csomagok és podgyászok kirakásával járt, amig csak hirtelen le nem eresztették a kocsi egyik ablakát. Akkor körülnézett és megpillantott egy csinos női arcot, amely éppen most hajolt ki.

— Nézz csak ide, galambom, — kurjantott a vidéki ember, bámulatának tárgya felé mutatva, — ez itt a Szent Páltemplom. Emmán aztán valami. Ugy-e?

— Szent Isten, János, én félekkorának sem gondoltam. Mekkora egy szörnyeteg.

— Szörnyeteg! Azt ugyan eltalálta, Browdiené asszonyság, — mondta jókedvüen a vidéki s lassan lemászott a bakról, óriási köpenyegében. — Hát az a másik ház, ott a falun tul, mit gondolsz, mi az? Álló esztendeig törhetnéd rajta a fejedet, akkor se igen találnád el. Az, lelkecském semmi más, csak egy postahivatal. Hászen kell is ekkora ház, hogy legyen hol megportózni a dufla leveleket. Hahaha! Ha mán egy postahivatal is ekkora, szeretném látni, mekkora házban lakik a londoni polgármester! — Ezután Browdie János, — mert ő volt az, — kinyitotta a kocsi ajtaját s megveregetvén Browdie asszonyság született Price kisasszony arcát, harsány kacagásba tört ki.

— No nézzék mán! — mondta János, — akármi legyek, ha mán megint el nem aludt.

— Aludt ez egész éjjel, tegnap is egész nap, alig egykét percig volt ébren — felelte Browdie János párja — s nem is nagyon örültem, mikor felébredt, mert olyan mogorva volt, de olyan!

E megjegyzések egy szunyókáló alakra irányultak, aki ugy be volt csavarva kendőjébe és köpönyegébe, hogy lehetetlenség lett volna kitalálni, melyik nemhez tartozik, ha nem diszeleg a fején egy barna hódsapka, meg egy zöld fátyol, amelyeket a kétszázötven mérföldes utazás ugy lelapitott és összegyürt a kocsinak abban a szögletében, ahonnan most a hölgy horkolása hallatszott, hogy eléggé mulatságos látványt nyujtottak volna még azoknak a számára is, akiknek nevetőizmai nem müködtek olyan könnyen, mint a vörösarcu Browdie Jánoséi.

— Hallo! — kiáltott János, megragadván a fátyol egyik lobogó végét. — No, ébredjék mán.

Az alak sokáig motoszkált a kocsi sarkában, a fáradtságtól és türelmetlenségtől többször felkiáltott, amig végre nagynehezen ülő helyzetbe került. Akkor aztán az összegyürt hódsapka alól, a kék hajfodoritó papirosok félkörétől körülvéve előtüntek Squeers Fanny kisasszony finom vonásai.

— Ó, Tilda! — kiáltott fel Squeers kisasszony. — Hogy te hogy rugdostál engem egész áldott éjszaka!

— Hallod, ez igazán kitünő! — felelte barátnője nevetve. — Hiszen majdnem az egész kocsit te foglaltad el.

— Ne is tagadd, Tilda, — mondta Squeers kisasszony határozottan, — mert igenis rugdostál, hiába mondod, hogy nem. Talán nem vetted észre álmodban, Tilda, de én egy másodpercre se hunytam le a szememet, hát, ugy gondolom, nyugodtan elhiheted, amit mondok.

E válasz után Squeers kisasszony megigazitotta a sapkáját és fátyolát, melyeknek csak valami természetfölötti beavatkozás és a természeti törvények teljes felfüggesztése adhatott volna valamiféle formát. Squeers kisasszony nyilvánvalóan azzal hizelgett magának, hogy rendkivül csinos lehet, lesöpörte az ölében összegyült szendvicsmorzsákat és kétszersültdarabkákat, aztán elfogadta Browdie János karját és leszállt a kocsiból.

— Ugy ni, — mondta János, mikor bérkocsit hivtak s belegyömöszölték a hölgyeket és a podgyászt, — most pedig hajtson a „Szerencséhez"!

— Hová? — kiáltotta a kocsis.

— Ugyan már, Browdie ur! — vágott közbe Squeers kisasszony — miket beszél. Talán a „Szerecsenfőhöz".

— Hát persze, — mondta János — tudtam én, hogy valahogy így hangzik. Hát akkor a „Szerecsenfőhöz". Tudja, merre van?

— Azt igen, azt tudom, — felelte a kocsis mogorván és becsapta az ajtót.

— Igazán, édes Tildám, — tiltakozott Squeers kisasszony — nem tudom, minek néznek majd bennünket.

— Nézzenek, aminek akarnak, — mondta Browdie János — mi nem másért jöttünk Londonba, csak azért, hogy jól kimulassuk magunkat. Nem igaz?

— Remélem, Browdie ur, — felelte Squeers kisasszony sajátságosan komor arccal.

— Hát akkor, — mondta János — nincs semmi baj. Szegény apám halála miatt el kellett halasztani a menyegzőt. Hát én csak alig párnapos házas vagyok. Lakodalmas népség vagyunk, vagy mi a szösz: völegény, menyasszony, koszoruslány. Ha ilyenkor nem mulat az ember, hát mikor mulasson? Szeretném tudni!

Igy aztán, hogy minden késedelem nélkül nekilásson a mulatságnak, Browdie ur szive szerint megcsókolta feleségét, majd sikerült neki Squeers kisasszonytól is egy csókot rabolni, melyet ez utóbbi hölgy szüzies ellenállással, karmolással és kapálódzással viszonzott, amit még akkor sem fejezett be egészen, mikor megérkeztek a „Szerecsenfőhöz".

Itt azonnal visszavonult a társaság, mert ilyen hosszu utazás után valamennyien szükségét érezték a pihenésnek. Aztán délfelé találkoztak megint, a bőséges reggelinél, amelyet Browdie János ur utasitására egy kis emeleti különszobában szolgáltak fel, ahonnan zavartalan kilátás nyilott az istállókra.

Aki most látta Squeers kisasszonyt, barna hódsapka, zöld fátyol, kék hajfodoritó papirok nélkül, fehér szoknyájának és spencerének egész szüzies ragyogásában, fehér muszlinfőkötőjében, melyen teljes virágzásban levő műrózsa diszelgett, dus hajával, mely olyan szoros fürtökben volt elrendezve, hogy semmiesetre sem bomolhatott ki, főkötője szélén a műrózsabimbókkal, amik olyanok voltak, mintha a nagy rózsának sokatigérő sarjadékai lettek volna, — aki látta mindezt és látta továbbá a széles damasztövet, mely szinben egyezett ugy az anyarózsával, mint a kicsiny rózsákkal, amely körülfogta karcsu derekát és szerencsés ötletességgel leplezte a spencer rövidségét — aki mindezt látta és látta még a korall-karpereceket is (meglehetősen kevés korallszemmel és nagyon látható fekete zsinórral), melyek csuklóit körülfogták s a nyakában lógó korall-nyakláncot, melyen egy magányos karneol-sziv himbálódzott, mintegy szabaddá vált érzel-

meit jelképezve, — aki látta minde néma, de kifejező tanujelét az emberi természet legtisztább érzéseinek, annak szivében fölengedett az öregkor s ujra kiolthatatlanul lobbant fel az ifjuság tüze.

A pincér is meg volt hatva. Bár csak egyszerü pincér volt, neki is voltak emberi szenvedélyei és érzései s most reá nézett Squeers kisasszonyra, miközben átnyujtotta neki a süteményt.

— Nem tudja, itthon van apám? — kérdezte méltóságteljesen Squeers kisasszony.

— Tessék?

— Az apám, — ismételte Squeers kisasszony — itthon van?

— Hol itthon?

— Itt, itt, ebben a házban, — felelte Squeers kisasszony. — Az apám, Squeers Wackford ur, itt szállott meg. Itthon van?

— Nem tudok róla, hogy ilyen nevü uriember laknék a házunkban, kisasszony, — felelte a pincér — de lehet, hogy a kávéházban van.

Lehet! Na hiszen szép dolog! Most itt áll Squeers kisasszony, aki egész uton London felé már alig várta, hogy megmutathassa barátainak, mennyire otthon van ő a „Szerecsennél", milyen tiszteletet fog kelteni a neve és összeköttetései — és most azt mondják neki, hogy az apja talán itt lehet. — Mintha holmi Pityi Palkó volna! — jegyezte meg Squeers kisasszony leplezetlen felháborodással.

— Jobb lesz, ha megkérdezi, fiam, — mondta Browdie János. — Aztán hozzon még egy galambpástétomot. Igen? Ördög bujjék a fickóba, — dörmögte János a pincér távozása után, bánatosan nézve az üres tálra — ezt ő pástétomnak nevezi: három galambfióka meg egy csipet marhahus, a tésztája meg olyan vékony, hogy az ember nem is érzi a szájában s nem is tudja, mikor csuszik le. Kiváncsi vagyok, hány pástétom tesz ki egy reggelit.

Rövid idő mulva, amelyet Browdie arra használt föl, hogy sonkát és hideg marhahust egyék, a pincér visszajött egy másik pástétommal és azzal a hirrel, hogy Squeers ur nem szállott meg a fogadóban, de minden nap ide szokott jönni és hogy mihelyt megérkezik, fel fogják küldeni. Azzal elment, de alig két perc mulva már vissza is tért Squeers urral és reményteljes csemetéjével.

— Lám, ki hitte volna ezt — szólt Squeers ur, miután üdvözölte a társaságot s néhány bizalmas családi értesitést vett át a lányától.

— Ki hitte volna, papa! — felelte durcásan az ifju hölgy. — De látod, Tilda férjhez ment végre.

— Nekem pedig kedvem szottyant, hogy körülnézzek Londonban, mester uram — mondta János erélyes támadást intézvén a pástétom ellen.

— Igen, fiatalemberek mindig ilyeneket csinálnak, mihelyt megházasodnak, — válaszolta Squeers — ugy szórják a pénzüket, mint a pelyvát! Pedig nem volna sokkal jobb félrerakni, egy-két kisfiu neveltetésére például? Mert a gyerekek egy-kettőre itt vannak, — mondta Squeers ur bölcselkedő hangon — észre se veszi az ember és már itt vannak. Az enyém is ugy jött.

— Nem akarna valamit enni? — kérdezte János.

— Én nem, — válaszolta Squeers — de ha a kis Wackfordnak megengedné, hogy bepakoljon valami jó zsirosat, nagyon lekötelezne. Adja neki a kezébe, másképpen a pincér külön felszámitja, pedig anélkül is éppen eleget nyernek az ilyen fogásokon. Wackford, fiacskám, ha hallod, hogy jön a pincér, gyorsan dugd a zsebedbe az ennivalót s nézz ki az ablakon. Hallod?

— Majd vigyázok én, apám — felelte a kötelességtudó Wackford.

— Na, Fanny, — mondta Squeers leányához fordulva — most rajtad a férjhezmenés sora. Sietned kell.

— Ó, *nekem* nem olyan sürgős — felelte élesen Squeers kisasszony.

— Igazán nem, Fanny? — szólt régi barátnője kissé csipősen.

— Nem, Tilda — felelte Squeers kisasszony heves fejrázások közepette. — *Én* várhatok.

— A fiatalemberek is, ugy látszik, Fanny — jegyezte meg Browdiené.

— *Én* nem csalogatom őket magamhoz — vágott vissza Squeers kisasszony.

— Nem, — mondta a barátnője — az már szent igaz.

E válasz gunyoros hangja meglehetősen epés visszavágást válthatott volna ki Squeers kisasszonyból, akit, azonkivül, hogy természettől fogva különben is mérgeskedő volt, ezt az állandó elégedetlenkedést most csak fokozta a hosszu, döcögő utazás nyomán fellépő fáradtság — most még régi emlékei és Browdie urral kapcsolatos szándékainak sikertelensége is felingerelték valamelyest; és az epés visszavágást sok más visszavágás követhette volna, mindez pedig Isten tudja, hova vezetett volna, ha Squeers ur e pillanatban másra nem tereli a beszédet.

— Na, mit gondoltok, — szólalt meg ez az ur — mit gondoltok, kit csiptünk el, Wackford meg én?

— Papa! Csak nem...? — Squeers kisasszony képtelen volt befejezni a mondatot, de Browdiené megtette helyette, kimondván:

— Nickleby urat?

— Nem — mondta Squeers. — De közel jár hozzá.

— Csak nem Smike-et gondolod? — kiáltotta Squeers kisasszony összecsapva kezét.

— De bizony őt — felelte apja. — Megcsiptem. Meg én, alaposan.

— Micsoda-a-a! — kiáltott fel Browdie János eltolva maga elől a tányért — elcsipte azt a szegény, szerencsétlen fattyut? És hol a csudában tartja?

— Hol? Hát a lakásomon. A kis udvari szobában — felelte Squeers ur — őt belül, a kulcsot kivül.

— A lakásán! A lakásán tartja! Hahaha. Isten uccse, ilyen iskolamester nincs több egész Angliában. Adja ide a kezét, komám. Akármi legyek, ha ezért kezet nem szoritok magával. Még hogy a lakásán tartja?

— Igen — felelte Squeers hátratántorodva székén attól a mellbevágástól, mellyel az izmos yorkshirei legény szerencsekivánatait fejezte ki — köszönöm. Hanem többet azért ne tegye. Tudom, jó szándékkal teszi, de azért meglehetősen fáj. Hát igen. Ott van. A lakásomon. Nem rossz. Mi?

— Roooossz! — ismételte Browdie János. — A hallatára is holtra rémül az ember.

— Gondoltam, hogy meg fogja lepni egy kicsit — mondta Squeers kezeit dörzsölve. — Ügyesen csináltuk. Ügyesen és gyorsan.

— Hogy történt? — kérdezte János és odaült Squeers mellé. — Mondjon el mindent, komám. Hamar, egy-kettő.

Squeers ugyan nem tudott lépést tartani Browdie János türelmetlenségével, de azért tőle telhető tempóban adta elő, milyen szerencsés véletlen folytán került a kezei közé Smike s elbeszélésében csak akkor tartott szünetet, mikor a hallgatóság csodálkozó megjegyzései félbeszakitották.

— Hogy valahogy ki ne csusszék a kezeimből — mondta aztán Squeers rendkivül ravasz ábrázattal — három külső ülést váltottam a holnap reggeli postakocsira, Wackfordnak, neki és magamnak s már intézkedtem, hogy a számlákat és az uj fiukat az ügynököm intézze el. Érti? Igy hát szerencse, hogy ma jöttetek ide, másképpen elkerültük volna egymást. Már igy sem láthatjuk egymást az elutazásom előtt, ha csak ma este nem jöttök el hozzám teára.

— Ne is mondja kétszer, — felelte a yorkshirei és meg-

rázta a kezét. — Elmegyünk mi arra a teára, ha husz mértföldet kell is gyalogolnunk.

— Ejnye, igazán? — válaszolta Squeers, aki nem várta, hogy meghivását ilyen készségesen elfogadják, mert másképp kétszer is meggondolta volna, mielőtt kimondja.

Browdie Jánosnak erre csak az volt a válasza, hogy ujra megrázta a kezét és biztositotta, hogy holnapig nem kezdenek körülnézni Londonban, ugyhogy hat órára egész biztosan ott lesznek Shavleyéknál. Miután még egy kicsit beszélgettek, Squeers fiával együtt elment.

A nap hátralevő részében Browdie ur nagyon különös, izgatott hangulatban volt, időnként harsány nevetésben tört ki, fogta a kalapját és leszaladt a kocsiszinbe, hogy jól kikacaghassa magát. Nyugtalan volt, folyton ki-bejárt, pattintott az ujjaival, falusi táncokat lejtett, egyszóval olyan rendkivüli módon viselkedett, hogy Squeers kisasszony már azt hitte: megbolondult. Ezt a gyanuját közölte is rögtön az ő kedves Tildájával, kérvén őt, hogy azért ne essék kétségbe. Browdiené azonban nem árult el semmi különösebb aggodalmat, megjegyezte, hogy egyszer, régebben már látta ilyennek a férjét, aki valószinüen rosszul lesz, ha elmulik ez az egész, de hát a dolog éppenséggel nem komoly, ezért legjobb, ha békében hagyják őt. Az eredmények tökéletesen igazolták Browdienét. Mert mikor este mindnyájan együtt ültek Snawleyék nappalijában és éppen alkonyodni kezdett, Browdie János olyan rosszul lett s olyan aggasztó szédülési rohama volt, hogy az egész társaság megdöbbent. Egyedül felesége volt az, aki megőrizte a lélekjelenlétét. Azt mondta, hogy ha a férje egy-két órára lefekhetnék Squeers ur ágyába és nyugton hagynák, ugyanolyan hamar magához térne, mint amilyen hamar rosszul lett. Ezt az okos tanácsot feltétlenül ki kellett próbálni, mielőtt orvosért küldtek volna. Föl is segitették hát Jánost a lépcsőn, nagy nehézségek között, mert rettenetesen sulyos ember volt s mindig visszacsuszott két lépcsőfokkal, valahányszor háromra fölvonszolták. Aztán lefektették az ágyba. rábizták a feleségére, aki rövid idő mulva megjelent a nappaliban azzal a megnyugtató hirrel, hogy férje mélyen alszik.

Holott az igazság az volt, hogy e pillanatban már Browdie János a világ legvörösebb ábrázatával ült az ágyon, szájába gyömöszölve a párna sarkát, nehogy kitörjön belőle a kacagás. Amint nevetését sikerült elfojtania, lehuzta cipőjét és odasettenkedett a szomszéd szobához, ahová a fogoly volt bezárva, megforditotta a kulcsot, ami kivül volt s belépvén, óriási kezével befogta Smike száját, még mielőtt az egy hangot is szólhatott volna.

— No, nem ismersz meg, pajtás? — suttogta a yorkshirei a megrémült Smike fülébe. — Browdie vagyok, akivel akkor találkoztál, mikor az iskolamestert éppen eldöngették.

— Igen, igen, — kiáltotta Smike — ó, segitsen rajtam!

— Segitsek rajtad! — ismételte János ujra befogva Smike száját, mihelyt az ennyit mondott. — Bezzeg nem lenne szükséged segitségre, ha nem volnál oly istentelenül bárgyu. Hát minek jöttél ide?

— Ő hozott, ó, ő hozott — mondta Smike.

— Hozott! — ismételte János. — Hát mért nem verted be a fejét? Vagy mért nem vetetted magad a földre, mért nem rugdalóztál, miért nem orditottál rendőrért? Mikor én olyan fiatal voltam, mint te, akár egy tucat ilyen nyiszlett embernek is elláttam volna a baját. Na de hát te egy szegény szerencsétlen teremtés vagy — folytatta csöndesebben János — és Isten bocsássa meg nekem, amiért csufolódtam leggyöngébb teremtésével.

Smike kinyitotta a száját, beszélni akart, de Browdie János elhallgattatta.

— Hallgass mán, — mondta a yorkshirei — egy kukkot se szólj, amig nem mondom.

E figyelmeztetés után Browdie János jelentőségteljesen rázta meg a fejét, elővett egy csavarhuzót a zsebéből, határozottan és sok hozzáértéssel levette a zárat az ajtóról s a szerszámmal együtt letette a földre.

— Ládd-e? — kérdezte János. — Ezt kellett volna tenned. Most pedig szedd a lábad a nyakad közé!

Smike tétován nézett rá, mint aki képtelen megérteni, miről van szó.

— Mondtam mán, hogy szedd a lábad a nyakad közé, — ismételte gyorsan János. — Tudod, hol lakol? Igen? Akkor jó. A tied ez a ruha, vagy az iskolamesteré?

— Az enyém — felelte Smike, mikor a yorkshirei legény áttuszkolta a szomszéd szobába s rámutatott a széken heverő ruhára és cipőre.

— Ide vele, huzd föl — mondta János s közben megforditva erőszakolta a kabátot Smike-re s a kabát szárnyait a menekülő nyaka köré keritette. — Most pedig gyere utánam s amint kint vagy a kapun, jobbfelé iszkolj, akkor nem látnak meg.

— De... de... meg fogja hallani, amint becsukom a kaput — felelte Smike egész testében reszketve.

— Hát ne csukd be, — válaszolta Browdie János. — Fene belé, tán attól félsz, hogy náthát kap az iskolamester?

— N-n-n-nem — mondta Smike vacogó foggal. — De az előbb visszahozott és megint vissza fog hozni. Visszahoz, visszahoz, majd meglátja.

— Visszahoz, visszahoz — mondta türelmetlenül János. — Hát nem hoz vissza, nem hoz vissza, hallod-e? Figyelj csak. Én most ezt itt olyan barátságosformán csinálom, hadd higyjék, hogy magadtól szabadultál meg. De ha ki talál lépni abból a nappali szobából, mielőtt te eltisztultál volna, akkor az Isten irgalmazzon a csontjainak, mert én ugyan nem fogok. Ha meg később jön rá a szökésedre, hamis nyomra vezetem, affelől nyugodt lehetsz. De ha ügyes vagy, otthon leszel, még mielőtt ezek megtudnák, hogy kiszabadultál. Gyere.

Smike, aki ebből annyit mindenesetre megértett, hogy Browdie bátoritani akarja, reszkető lépésekkel készült követni őt, mikor János a fülébe sugta:

— Mondd meg fiatal gazdádnak, hogy összeházasodtam Price Tildával és a Szerecsenfőnél lakom és hogy én nem vagyok rá féltékeny — Isten csudáját, büszke vagyok, ha visszagondolok arra az estére. Mintha most is magam előtt látnám, amint egymásután nyeli el azokat a vékony vajaskenyereket!

Ez az emlék nagyon csiklandozhatta Jánost, mert alig birta megállni, hogy ne kacagja el magát hangosan. De még jókor erőt vett magán, lesurrant a lépcsőn, maga után vonszolva Smike-et. Aztán odaállt a nappali szoba ajtaja elé, hogy szembeszállhasson a legelső emberrel, aki ki talál lépni és intett Smike-nek, hogy menjen már. Smike-nek sem kellett ujabb felszólitás, mikor már itt tartott. Csöndesen kinyitotta a kaput, félig hálás, félig rémült pillantást vetett megmentőjére, abba az irányba fordult, amit Browdie tanácsolt neki és elszáguldott, mint a szélvész.

A yorkshirei legény még egy-két pillanatig őrhelyén maradt, de mivel odabent nem szünetelt a beszélgetés, ismét visszasompolygott az emeletre anélkül, hogy meghallották volna s még egy teljes óráig hallgatózott a lépcsőkorláton áthajolva. A házban teljes volt a nyugalom, igy hát ujra lefeküdt Squeers ágyára, magára huzta a takarót és ugy kacagott, hogy majdnem megpukkadt belé.

Ha valaki látta volna, hogy rázkódik a takaró s hogy bukkan fel mögüle időről-időre a yorkshirei legény hatalmas vörös ábrázata és kerek feje, mint valami jókedvü szörnyeteg, amint éppen a viz felszinére jön lélekzetet venni, aztán ujra alámerül, görcsösen rángatózva az ujra kitörő nevetéstől, — hát ez a valaki aligha mulatott volna kevésbé jól, mint maga Browdie János.

XL. FEJEZET.

Miklós szerelembe esik, közvetítőhöz fordul, akinek működését váratlan siker koronázza, kivéve egyetlen részletkérdést.

Amint egyszer kiszabadult régi üldözőjének karmai közül, Smike-nek nem volt szüksége ujabb ösztönzésre, hogy a tőle telhető legnagyobb erőfeszitést fejtse ki. Egy pillanatig sem állt meg gondolkozni, merre szaladjon, vagy hogy az ut hazafelé vezet-e, vagy az ellenkező irányba — bámulatos gyorsasággal és kitartással futott olyan sebesen, ahogy csak a rettegés tudja hajszolni az embert s közben egyre hallani vélte Squeers jólismert hangját, akit a boldogtalan teremtés felzaklatott érzékeivel folyvást maga mögött érzett, egy egész üldöző falkával együtt, hol elmaradt tőle egy kicsit, hol meg egészen a közelébe ért, aszerint, amint a remény és a rémület fölváltva dobogtatta meg a szivét. Mikor már régen megbizonyosodott, hogy ezeket a hangokat csak felizgatott agyának képzelődése folytán hallotta, még mindig olyan iramban szaladt, amit gyöngesége és kimerültsége is alig volt képes meglassitani. Csak mire kiért a városból az országutra, akkor kezdte észrevenni a körülötte levő világot és mikor feje fölött a csillagos ég figyelmeztette a gyorsan muló időre: akkor állt meg, porlepetten, lihegve, hogy hallgatózzék és körülnézzen.

Csöndes és néma volt minden. Valami távoli ragyogás, meleg fényét rávetitve az égre, jelezte, hol fekszik az óriási város. Magányos szántóföldek, sövényekkel és árkokkal elválasztva, amikbe gyakran belebotlott futása közben, szegélyezték az utat mindenfelé. Késő volt már. Ezen az uton aligha követhették nyomon s ha egyáltalán remélhette, hogy hazajut, az bizonyára csak ilyenkor volt lehetséges, a sötétség leple alatt. Ez lassankint elég világossá vált még Smike elméjében is. Eleinte az a bizonytalan, gyerekes gondolata támadt, hogy tiz-tizenkét mértföldnyi utat tesz a földeken át s nagy kerülővel tér haza anélkül, hogy Londont érintené — annyira félt attól, hogy egyedül menjen végig az utcákon, hátha ismét ráakadhat rettegett ellensége. De aztán engedett annak a meggyőződésnek, amelyet ezek a gondolatok ébresztettek benne, visszafordult és az országuton haladt, folytonos nyugtalanság és rémület között s megint London felé indult, bárha nem is olyan gyorsan, mint ahogy Squeers ur ideiglenes szállását elhagyta.

Mire a város nyugati széléhez ért, az üzletek legnagyobb része be volt zárva. A sok népből, akiket az enyhe alkonyat kicsalt a levegőre, már csak kevesen voltak az utcán

s azok is hazefelé igyekeztek. Ezektől a járókelőktől időről-időre megkérdezte az utat s ismételt kérdezősködések után végre eljutott Noggs Newman lakására.

Newman egész este hajszolta, kutatta, mellékutcákban és utcasarkokon ugyanazt a személyt, aki most az ajtaján kopogtatott, Miklós pedig ugyanugy nyomozott, de másfelé. Newman szomoruan ült szegényes vacsorájánál, mikor Smike félénk, bizonytalan kopogása megütötte fülét. Ebben a nyugtalan, várakozó lelkiállapotban minden neszre ügyelt, leszaladt a lépcsőn s miután örömteljes meglepetésében felkiáltott, a szivesen látott vendéget bevonszolta a lépcsőházba és fölcipelte a lépcsőn. Egy szót sem szólt, amig nem látta őt biztonságban a padlásszobájában s az ajtó be nem volt csukva mögöttük. Ezután nagy bögrében pálinkát és vizet kevert össze, odatartotta Smike szájához, mintha orvosságot akarna beadni egy akaratoskodó gyereknek, ráparancsolt, hogy igya ki az utolsó csöppig.

Newman nagyon elcsodálkozott, amikor látta, hogy Smike jóformán csak az ajkait mártja meg a drága keverékben. Már-már tulajdon szájához akarta emelni a bögrét, szegény barátja gyöngeségén szánakozva és mélyen sóhajtozva, mikor Smike elkezdte élményeit elbeszélni s ezzel feleutján megállitotta a vizes pálinkát. Newman csak állt és hallgatta, kezében a bögrével.

Különös volt látni azt a változást, mely Smike elbeszélése közben Newmanen végbement. Eleinte a száját dörzsölgette a keze hátával, mintha ujabb kortyintásra készülődnék, aztán, Squeers nevének hallatára, hóna alá kapta a bögrét s tágra meresztett szemmel, kimondhatatlan csodálkozással nézett maga elé. Mikor Smike odajutott elbeszélésében, hogy megverték a bérkocsiban, Newman gyorsan letette a bögrét az asztalra s kimondhatatlanul izgatottan bicegett föl-alá a szobában, néha-néha hirtelen megállva, hogy még figyelmesebben hallgathassa barátját. Mikor Browdie Jánosra került a sor, lassan, fokozatosan egy székre hanyatlott s kezével a térdét dörzsölgetve — mind gyorsabban és gyorsabban, amint a történet a csucspontjához közeledett, végre is harsány kacagásban tört ki s azután ujra rögtön elkomolyodott, mikor azt kérdezte Smike-től, mit gondol, fognak-e verekedni Squeers ur és Browdie?

— Nem hiszem — felelte Smike. — Azt hiszem, csak akkor vették észre a menekülésemet, mikor már jó messze voltam.

Newman csalódottan vakargatta a fejét, ujra fölemelte a bögrét és annak tartalmával próbálta vigasztalni magát.

A bögre széle fölött komoly, kisérteties mosollyal nézett Smike-re.

— Itt fogsz maradni, — mondta Newman — fáradt vagy, el vagy gyötörve. Majd én megmondom nekik, hogy visszakerültél. Már majdnem megbolondultak miattad. Miklós ur...

— Áldja meg az Isten! — kiáltotta Smike.

— Ámen — felelte Newman. — Egy pillanatig sem tudott nyugodni szegény, de az öreg hölgy sem és Nickleby kisasszony sem.

— Nem, nem... Hát ő is gondolt rám? — mondta Smike. — Igazán, ez lehetséges? Ő is gondolt rám? Ne mondja, ha nem igaz.

— De igaz! — kiáltott Newman. — Az a leány éppen olyan nemesszivü, amilyen szép.

— Igen, igen, — kiáltott Smike — nagyon igaza van.

— Olyan szelid és kedves — mondta Newman.

— Igen, igen! — kiáltott Smike egyre fokozódó hévvel.

— És olyan egyenes, őszinte lélek — folytatta Newman.

Még tovább is rajongott volna, de rá talált nézni Smike-re s akkor látta, hogy az eltakarja arcát a kezével s ujjai között könnyek lopakodnak át.

Egy perccel előbb a fiu szemei még olyan szokatlan tüzben égtek s minden vonását olyan izgalom ragyogta be, hogy nem lehetett ráismerni.

— Jó, jó — dörmögte Newman, mintha kissé zavarban volna. — Engem is meghatott az a gondolat, nem is egyszer, hogy ilyen teremtésnek annyi megpróbáltatáson kellett keresztülmennie, ez a szegény fiu itt — persze, persze — ő is érzi. Ő is elérzékenyedik rajta. Eszébe juttatja az ő régebbi nyomoruságát. Hát persze — ezért, igen, ezért — hm!

E szaggatott elmélkedések hangjából egyáltalán nem derült ki, vajjon Noggs Newman most már kielégitő módon meg tudja-e magyarázni magának Smike felindultságát. Darabig elgondolkodva ült, időről-időre aggodalmas, kétkedő pillantást vetett Smike-re, amiből meglátszott, hogy gondolatait erősen foglalkoztatja a fiu. Végül megismételte azt az inditványát, hogy Smike erre az éjszakára maradjon itt, ő pedig egyenesen kimegy Miklósék házába, hogy megkiméljé a családot a hiábavaló várakozás izgalmaitól. Smike azonban hallani sem akart erről, könyörgött, mindenáron viszont akarta látni barátait, igy hát elindultak mind a ketten. Hanem, mivel ekkor már késő éjszaka volt és Smike-nek már ugy fájt a lába, hogy alig tudta vonszolni magát, csak napfelkelte előtt egy órával értek haza.

Miklós, aki az éjszakát álmatlanul töltötte és egyre azon gondolkodott, hogyan találhatna rá ismét elveszett pártfogoltjára, egyszerre csak meghallotta hangjukat a ház előtt, mire kiugrott az ágyából és boldogan bocsátotta be őket. Olyan hangosan örvendeztek, beszélgettek, méltatlankodtak, hogy a család többi tagjai is hamarosan fölébredtek és szives, meleg fogadtatásban részesitették Smike-et, mégpedig nemcsak Katalin, hanem Nicklebyné is, aki biztositotta őt — a jövőre nézve is — jóindulatáról és becsüléséről és olyan szeretetreméltó volt, hogy az ő és az egybegyült társaság szórakoztatására előadott egy csodálatos, figyelemreméltó történetet, amit valami könyvben olvasott — a cimét sosem tudta — s aminek a tárgya egy börtönből való csodálatos menekülés volt— hogy melyik börtönből, arra nem emlékezett — ami egy katonatisztről szólt, akinek nevét elfelejtette, arra sem emlékezett egész tisztán, milyen bűn miatt volt bezárva.

Miklós eleinte arra is gondolt, hogy a Smike elrablására irányuló vakmerő merényletben, amely majdnem sikerült is — nagybátyjának is volt valami része. De érettebb megfontolás után arra az eredményre jutott, hogy mégis csak Squeers uré az egész dicsőség. Elhatározta, hogy, ha csak lehet, Browdie János segitségével megbizonyosodik róla, hogy áll a dolog valójában, aztán elindult napi munkájára. Utközben különböző terveket eszelt ki a yorkshirei iskolamester megbüntetésére, amelyek mindegyike a megtorló igazság legszigorubb elvein alapult s egyetlen hátrányuk mindössze az volt, hogy egyiket sem lehetett végrehajtani.

— Milyen szép reggelünk van, Linkinwater ur — mondta Miklós, mikor az irodába belépett.

— Ó, — felelte Tim — ez aztán igazi falusi beszéd. Hanem mit szól ehhez a naphoz, a londoni naphoz?

— A városon kivül mégis egy kicsit fényesebben ragyog — mondta Miklós.

— Fényesebben! — visszhangozta Linkinwater Tim. — Látná csak az én hálószobám ablakából.

— Látná csak ön az enyémből — felelte mosolyogva Miklós.

— Lárifári, — szólt Linkinwater Tim — ne mondjon nekem ilyeneket. A falu! (Bow egyszerüen falu volt Tim szemében.) Ostobaság. Mi egyéb akad a falun, mint friss tojás meg virágok. Friss tojást a Leaden Hall-piacon is vásárolhatok akár minden reggel, reggeli előtt. Ami pedig a virágokat illeti, igazán érdemes volna felszaladnia a lépcsőn, hogy megszagolja a rezedáimat, vagy megnézze a futókáimat a hatos számu padlásszobában, hátul az udvaron.

— Csakugyan futóka van a hatos számu padlásszoba ablakában? — kérdezte Miklós.

— Ugy van, — válaszolta Tim — egy repedt, töröttnyaku korsóban van elültetve. Mult tavasszal jácintok is voltak ott — nevetne, ha meghallaná, miben virágzottak.

— Hát miben?

— Ócska fénymázas üvegekben.

— Én bizony nem nevetek azon — válaszolta Miklós.

Tim elgondolkozva nézett maga elé egy pillanatig, mintha e válasz hangja arra biztatta volna, hogy a tárgyra vonatkozóan közlékenyebb legyen. Frissen faragott tollát füle mögé dugva, zsebkését éles csattanással becsukva, igy folytatta:

— Az a virág egy beteges, ágyhoz láncolt pupos fiué és ugy látszik, egyetlen öröme szomoru életének. Hány éve is lehet, — szólt tünődve Tim — hogy először láttam meg, mint egész pici gyereket, amint két kis mankón vonszolta magát. Hát nem, nem sok éve. De, noha ez az idő más dolgokkal való vonatkozásban igen rövidnek tünik, hosszu-hosszu időnek látszik, ha őrá gondolok. De szomoru dolog is egy ilyen kis nyomorék gyereket látni, aki külön üldögél a többi gyerektől, akik ugrándoznak s vigan vannak s elnézi a játékaikat, amelyekben ő sohasem vehet részt. Nagyon gyakran megfájditotta a szivemet.

— Nagyon jó sziv az, — mondta Miklós — amely igy ki tudja ragadni magát az őt szorosan érdeklő eseményekből, hogy ilyesmikkel törődjék. Az előbb azt akarta mondani...

— Hogy a virág ezé a szegény kisfiué, — mondta Tim — csak ezt. Ha szép idő van és kimászhatik ágyából, az ablakhoz huz egy széket és ott ül egész nap, rendezgeti a virágot és gyönyörködik benne. Eleinte csak biccentettünk egymás felé, azután már szóba is álltunk egymással. Régebben, ha reggelenként odakiáltottam neki és megkérdeztem, hogy van, mosolygott és azt felelte: „Jobban". De most csak rázza a fejét és még jobban ráhajol kedvenc virágaira. Sivár dolog lehet hosszu hónapokon át mindig csak sötét háztetőket és a futó felhőket nézegetni; de ez nagyon türelmes fiu.

— És nincs a házban senki, aki szórakoztatná, vagy segitségére lenne? — kérdezte Miklós.

— Azt hiszem, az apja itt lakik — felelte Tim — és mások is. De ugy látszik, senki sem törődik valami sokat szegény nyomorékkal. Gyakran megkérdeztem tőle, nem tehetnék-e érte valamit. Válasza mindig ugyanaz volt: „semmit". Az utóbbi időkben nagyon gyönge a hangja, csak a szája mozgásáról látom, hogy mindig ugyanazt

válaszolja. Most már nem tud fölkelni, hát odatolták az ágyát az ablakhoz s ott fekszik egész nap: hol az égre néz, hol a virágaira, amiket még most is sajátkezüen ápolgat, öntözget. Este, ha meglátja a gyertyámat, félrehuzza a függönyét és ugy hagyja, amig csak le nem fekszem. Ugy látszik, ha tudja, hogy ott vagyok, ugy érzi, mintha társaságában lenne, ezért aztán gyakran üldögélek az ablakomnál egy órahosszat is, vagy még tovább, hadd lássa, hogy még ébren vagyok. Néha éjszaka is fölkelek, átnézek arra a homályosan, komoran megvilágitott kis szobára és azon gondolkodom, ébren van-e, vagy alszik.

— Rövid időbe telik és eljön az az éjszaka, — folytatta Tim — mikor elalszik és ezen a földön többé sohasem ébred föl. Soha még csak kezet sem fogtunk életünkben s nekem mégis ugy fog hiányozni, mint egy régi barát. Gondolja, hogy van a világon olyan falusi virág, ami jobban érdekelne engem, mint az ő virágai? Vagy gondolja, hogy a legritkább virágok százainak — amiknek a legnehezebb latin nevük van, amit csak el lehet képzelni — hervadása egy ezredrészakkora fájdalmat is tudna okozni nekem, mint amekkorát akkor fogok majd érezni, ha ezeket az öreg korsókat és üvegeket ócska lim-lomként el fogják seperni! A falu! — kiáltott föl lekicsinylő hangsullyal Tim. — Látja, ilyen kertet sehol sem találnék a hálószobám ablaka előtt, csakis Londonban.

Ezután Tim megfordult, ugy tett, mintha számadásaiba mélyedne, felhasználta az alkalmat, hogy gyorsan megtörölje a szemét, mikor azt hitte, hogy Miklós másfelé néz.

Talán azért, mert Tim számadásai ezen a napon szokatlanul bonyolultak voltak, vagy talán mert szokott lelki derüjét kissé megzavarták ezek az emlékek, megtörtént, hogy mikor Miklós visszatért valami üzleti küldetésből és megkérdezte, hogy Cheeryble Károly ur egyedül van-e szobájában, Tim azonnal, a legkisebb habozás nélkül igennel válaszolt, noha még tiz perce sem mult, hogy egy látogató lépett be oda és Tim mindig különösen büszke volt arra, hogy senkit se engedjen belépni egyik testvérhez sem, ha bármilyen látogató volt benn náluk.

— Ha igy áll a dolog, akkor mindjárt beviszem neki ezt a levelet, — mondta Miklós; azzal odalépett a szoba ajtajához és bekopogtatott.

Semmi válasz.

Ujabb kopogás, ismét semmi válasz.

— Biztosan nincs itt, — gondolta Miklós, — majd beviszem és az asztalára teszem.

Igy hát kinyitotta az ajtót és belépett. Gyorsan vissza is akart huzódni, mikor nagy csodálkozására és megdöbbené-

sére egy fiatal hölgyet pillantott meg, aki Cheeryble ur lábai előtt térdelt s akit Cheeryble ur kérve kért, hogy keljen fel s egy harmadik személyt is, aki a fiatal hölgy szolgálójának látszott, arra kért, hogy beszélje rá erre.

Miklós valami bocsánatkérés félét hebegett és sietve készült visszavonulni, mikor az ifju hölgy kissé megforditotta a fejét s igy meglátta annak a bájos leánynak az arcát, akit régen, az elhelyező irodában tett első látogatása idején pillantott meg. Kisérőjében is felismerte ugyanazt a tenyerestalpas szolgálót, aki akkoriban volt vele s a fiatal hölgy szépségének bámulása, meg a váratlan találkozás fölötti zavarában és meglepetésében mozdulatlanul állt, mint egy szobor s ugy meg volt döbbenve, hogy e pillanatban sem szólni, sem mozdulni nem tudott.

— Édes kisasszony, — kedves kisasszony, — kiáltott Károly fivér rendkivül izgatottan. — Nagyon kérem, ne tegye ezt, egy szót se többet, esedezve kérem. Könyörgöm, kérem, keljen föl, nézze, nem vagyunk egyedül.

E szavak közben felsegitette az ifju hölgyet, aki egy székhez támolygott és ott elájult.

— Elájult! — szólt Miklós előreugorva.

— Szegényke, szegény kis madárka, — kiáltotta Károly testvér. — Hol van Ned fivérem? Ned, kedvesem, gyere ide, kérlek.

— Mi baj, Károlyom, — felelte fivére, berohanva a szobába. — Mi az, mi történt?

— Csönd, csönd, egy szót se, a világért sem, Ned testvér, — válaszolta a másik. — Csöngess a gazdasszonynak, kedvesem, hivd be Linkinwater Timet. Ide, ide Linkinwater!... Nickleby ur, kedves uram, nagyon megkérem, menjen most ki a szobából.

— Azt hiszem, jobban van már, — mondta Miklós, aki olyan feszülten figyelte az ájult leányt, hogy nem is hallotta ezt a kérést.

— Szegény kis bogárkám, — kiáltotta Károly testvér, gyöngéden megfogva a leány kezét s fejét karjára fektetve. — Ned, kedvesem, tudom meglep, hogy ilyesmit tapasztalsz az üzleti órákban, de . . . — Itt megint eszébe jutott Miklós jelenléte és kezet szoritva a fiatalemberrel, komolyan megkérte őt, hogy menjen ki a szobából és tüstént küldje be Linkinwatert.

Miklós azonnal kiment. Az irodába menet találkozott az öreg gazdasszonnyal és Linkinwaterrel, akik egymásba botlottak a folyosón és rendkivüli sietséggel iparkodtak a helyszinére. Linkinwater meg sem várta, hogy átadják neki

az üzenetet, berontott a szobába s Miklós mindjárt ezután hallotta, hogy az ajtót belülről bezárják.

Bőségesen volt ideje, hogy elmélkedjék fölfedezésén, mert Linkinwater majdnem egy óráig maradt távol s Miklós ez alatt az idő alatt egyébre sem gondolt, csak az ifju hölgyre és annak csodálatos szépségére, meg arra, hogy vajjon mi oka lehet annak, hogy idejött és hogy miért csináltak olyan nagy titkot a dologból. Mentől többet gondolkodott ezen, annál furábbnak találta s annál jobban szerette volna tudni, kicsoda, micsoda ez a hölgy. — Megismertem volna tizezer közül is, — gondolta Miklós. Ezzel föl és alá kezdett járni a szobában, maga elé idézte a szép arcot és termetet (mind a kettőre különösen élénken emlékezett) száműzött agyából minden egyéb gondolatot, csak ezzel az eggyel foglalkozott.

Végre megjelent Linkinwater, — kihivóan hideg volt, irásokat tartott a kezében, szájában pedig egy tollat, mintha semmi sem történt volna.

— Jobban van már? — kérdezte Miklós türelmetlenül.

— Kicsoda? — mondta Linkinwater.

— Kicsoda! — ismételte Miklós. — Hát az a fiatal hölgy.

— Kérem, Nickleby ur, — szólt Tim, kivéve szájából a tollat, — mennyi négyszázhuszonhatszor háromezerkétszázharmincnyolc?

— Nem, nem, — felelte Miklós, — mért nem arra felel, amit kérdeztem? Én azt szeretném tudni...

— Hogy az a fiatal hölgy hogy érzi magát, — mondta Linkinwater s föltette a szemüvegét. — Hát persze, igen. Ó, nagyon jól érzi magát.

— Nagyon jól? — kérdezte Miklós.

— Nagyon jól, — felelte komolyan Linkinwater.

— Haza fog tudni menni még ma? — kérdezte Miklós.

— Már haza is ment, — szólt Tim.

— Máris?

— Máris.

— Remélem, nem kellett messzire gyalogolnia? — kérdezte Miklós, komolyan nézve a másikra.

— Én is remélem, — felelte az érzéketlen Tim.

Miklós megkockáztatott még egy-két megjegyzést, de látnivaló volt, hogy Linkinwater Tim valamilyen okból mindenképpen kerülni akarja ezt a tárgyat és el volt szánva, hogy nem ad további felvilágositásokat a szép ismeretlenre vonatkozóan, aki oly nagy érdeklődést ébresztett fiatal barátja szivében. Miklós, akit egyáltalában nem ijesztett meg ez a visszautasitás, másnap ujra kezdte az egészet, mert igen felbátoritotta őt az a körülmény, hogy Linkinwater igen be-

szédes, közlékeny kedvében volt. De mihelyt Miklós ezt a tárgyat érintette, Tim visszaesett kihivó hallgatásába. Eleinte kurtán, egytagu szavakkal válaszolt, aztán már egyáltalán nem felelt, legföljebb bólogatásokkal és vállvonogatásokkal, melyek csak fokozták Miklósnak amugy is példátlan kiváncsiságát.

Miután e kisérletek meghiusultak, kénytelen volt beérni azzal, hogy leste, mikor jön az ifju hölgy legközelebb, de e tekintetben is csalódás érte. Nap nap után mult s a fiatal hölgy nem jött ujra. Miklós mohón nézegette minden levélnek a cimzését, de egy sem volt köztük, amely az ő kezeirásának látszott. Két-három alkalommal elküldték őt, jó távol a háztól, olyan üzleti utakra, amiket azelőtt Linkinwater Tim végzett. Miklós nem tehetett róla, de arra kellett gondolnia, hogy valamilyen okból szándékosan küldték el s a fiatal hölgy itt volt, amig ő távol járt. Azonban semmi sem történt, ami ezt a gyanuját megerősitette volna és Timet a legcsekélyebb vallomásra sem lehetett rábirni, ha erről a dologról volt szó.

A titokzatosság és a csalódás nem feltétlenül szükséges kelléke a szerelem növekedésének, de azért gyakran igen hatalmas segitőtársa. Az a közmondás, hogy „távol a szemtől, távol a szivtől" elég találóan alkalmazható a barátságra. Bár a távollét nem is mindig szükséges ahhoz, hogy két barát szive üres legyen s a hűséget és tisztességet, akár a drágaköveket, talán könnyebb utánozni bizonyos távolságból, mert igy az utánzat gyakran olybá tünik, mint az igazi. Ám a szerelmet igen hatékonyan támogatja a forró és élénken működő képzelet, s a szerelem sokáig megél egyszerü és szükös táplálékon is.

Igy van aztán, hogy gyakran távollét idején, s a legnehezebb körülmények között virágzik legdusabban. És igy történt, hogy Miklós napról-napra, óráról-órára, csakis az ismeretlen ifju hölgyre gondolt s a végén már azt kezdte hinni, hogy kétségbeesetten szerelmes bele s hogy az egész világon nem volt olyan szenvedő, üldözött szerelmes, mint ő.

Ámbár a legmintaszerübben rajongott és epekedett, szerelmének és odaadásának mindeddig semmi jutalmát nem látta. Katalint csak azért nem tette bizalmasává, mert meg gondolta. hogy még soha nem beszélt szerelme tárgyával s mindössze két alkalommal látta, akkor is mind a kétszer ugy jött és ugy tünt el, mint a villám cikázása, — vagy, amint Miklós számtalanszor mondta magában, — mint a megtestesült ifjuság és szépség látomása, amely sokkal káprázatosabb, semhogy tartós lehetne. Az ifju hölgy nem jelent meg többet. Igy hát sok-sok szerelem kárba veszett (manapság hat fiatalembernek is sok lenne) és senkinek sem

volt semmi haszna belőle, Miklósnak sem, sőt ellenkezően, napról-napra elkeseredettebb, érzelgősebb, epekedőbb lett.

Miközben a dolgok igy álltak, a Cheeryble testvérek egyik németországi üzletfelének csődbejutása szükségessé tette, hogy Linkinwater és Miklós tekintélyes időre visszanyuló hosszu és bonyolult elszámolásokat nézzenek át. Hogy minél gyorsabban elkészüljenek, Linkinwater azt inditványozta, hogy vagy egy héten át maradjanak az irodában este tiz óráig. Miklós, akinek jóságos gazdái szolgálatában tanusitott buzgalmát semmi sem csökkentette, még szerelmi regénye sem, amely pedig ritkán fér össze üzleti munkával, — ebbe örömmel beleegyezett. Mindjárt az első este pontosan kilenc órakor eljött: nem az ifju hölgy maga, hanem a cselédje, aki egy időre bezárkózott Károly testvérrel, aztán elment, de másnap este ugyanebben az órában megint eljött. Igy volt ez harmadnap is, meg a következő napokon is.

Ezek az ismételt látogatások végsőkig fokozták Miklós kiváncsiságát. Elviselhetetlenül kinos izgalomban élt, mert kötelessége elmulasztása nélkül nem tudta volna megoldani ezt a rejtélyt. Az egész titkot közölte Noggs Newmannel, könyörgött neki, hogy álljon lesbe másnap este, kövesse a leányt hazáig s próbálja belőle kiszedni urnőjének nevét, helyzetét, történetét, de anélkül, hogy gyanut ébresztene, az eredményt pedig tüstént közölje vele.

Noggs Newman kimondhatatlan büszke volt erre a megbizatásra, másnap este el is foglalta őrhelyét a téren, egy teljes órával a kitüzött idő előtt, odaplántálta magát a szivatytyus kut mögé, s kalapját szemére huzva, megkezdte őrködését. Egész megjelenése csodálatosan alkalmas volt arra, hogy gyanut keltsen minden szemlélőben és csakugyan, a cselédleányok, akik vizet huzni jöttek, vagy a kisfiuk, akik inni jöttek a kuthoz, csaknem halálra ijedtek Noggs Newman láttán, aki állhatatosan és vizsga szemmel figyelte a kut környékét. Semmi sem látszott belőle, csak az arca s egészbevéve olyan volt, mint egy tünődő krampusz.

A rendes időben pontosan megjelent a cseléd s a szokottnál hosszabb tanácskozás után távozott. Newman két találkozásban állapodott meg Miklóssal: másnap estére, siker esetén, és harmadnapra minden körülmények között. Másnap este nem jött el a megbeszélt helyre (egy bizonyos kocsmába, körülbelül féluton a City és a Golden Square között), de harmadnap este már ott volt, mikor Miklós megérkezett és tárt karokkal fogadta őt.

— Minden rendben van, — suttogta Newman. — Üljön le. Na, üljön le szépen, hadd meséljek el mindent.

Miklós nem várt ujabb felszólitásra és izgatottan kérdezte, mi ujság.

— Sok ujság van, — mondta Newman elragadtatva. — Minden rendben van. Ne aggódjék. Nem is tudom, hol kezdjem. De az nem baj. Csak föl a fejjel. Minden rendben van.

— Igen? — kérdezte mohón Miklós.

— Igen, — felelte Newman. — Rendben.

— Hát beszéljen már, — sürgette Miklós. — A nevét, a nevét, édes barátom.

— A neve Bobster, — felelte Newman.

— Bobster! — ismételte méltatlankodva Miklós.

— Ez a neve, — mondta Newman.

— Bobster! — ismételte Miklós, még erősebb hangsullyal, mint az előbb. — Ez biztosan a szolgáló neve.

— Nem, dehogy, — mondta Newman, igen határozottan rázva a fejét, — Bobster Cecilia kisasszony.

— Cecilia? — felelte Miklós, aztán ujra meg ujra eldörmögte a két nevet a legkülönbözőbb hangnemekben, hogy kipróbálja a hatást. — Hát hiszen Cecilia csinos név.

— Nagyon. És a leány is csinos, — mondta Newman.

— Kicsoda? — kérdezte Miklós.

— Bobster kisasszony.

— Hát maga hol látta őt? — kérdezte Miklós.

— Sose törődjék azzal, kedves fiam, — felelte Noggs megveregetve Miklós vállát. — Elég az hozzá, hogy láttam. Maga is meg fogja látni. Már elintéztem mindent.

— Kedves jó Newman, — kiáltotta Miklós, megragadva a derék ember kezét, — komolyan beszél?

— Nagyon, — felelte Newman. — Ez igy van, ahogy mondtam. Szóról-szóra. Holnap este meg fogja őt látni. Hajlandó meghallgatni magát. Én rábeszéltem. Csupa szeretetreméltóság, szelidség, szépség.

— Tudom, hogy az. Tudom, hogy annak kell lennie, Newman, — mondta Miklós kezeit tördelve.

— Igaza van, — felelte Newman.

— Hol lakik? — kérdezte Miklós. — Mit tudott meg a történetéből? Van-e apja, anyja? Vannak-e testvérei? Mit mondott? Maga hogy tudta ugy intézni, hogy beszéljen vele? Nem volt nagyon meglepve? Elmondta neki, milyen szenvedélyesen vágyódom, hogy beszélhessek vele? Elmondta neki, hogy hol láttam? Elmondta neki, hogyan és mikor és hol és milyen régóta és milyen gyakran gondoltam arra az édes arcára, amely legkeservesebb szenvedéseim közepette ugy tünt fel előttem, mint valami jobb világ felcsillanó fénye, — elmondta neki, Newman?

Szegény Noggs a szó szoros értelmében levegő után kap-

kodott, mikor a kérdéseknek ez az áradata zudult rá, minden uj kérdésre görcsösen összerándult székében s közben mulatságos elképedéssel bámult Miklósra.

— Nem, — szólt Newman, — ezt nem mondtam el neki.

— Mit? — kérdezte Miklós.

— A jobb világ felcsillanó fényét, — mondta Newman. — Nem mondtam el neki, kicsoda maga, sem azt, hogy hol látta. Csak azt mondtam, hogy őrülten szerelmes béle.

— Ez igaz, Newman, — felelte szokott hevességével Miklós. — Csak a jó Isten tudja, mennyire igaz!

— Azt is mondtam, hogy titokban már régóta csodálja őt, — mondta Newman.

— Igen, igen. És mit szólt erre? — kérdezte Miklós.

— Elpirult, — mondta Newman.

— Hát persze, természetes, hogy elpirult, — mondta Miklós helyeslő hangon.

Newman aztán elbeszélte, hogy a fiatal hölgy egyetlen gyermek, anyja meghalt s az apjával lakik és hogy cselédje utján, — aki igen nagy befolyással van rá, — rá lehetett venni, hogy titokban fogadja szerelmesét. Előadta továbbá, mennyi fáradtságba, milyen nagy ékesszólásba került, mig a fiatal hölgy rászánta magát erre a lépésre; milyen kifejezetten hangsulyozta, hogy ő csak alkalmat ád Miklósnak szenvedélye bevallására, de semmiképen sem kötelezi magát, hogy e vallomást kegyesen fogja fogadni. A Cheeryble testvéreknél tett látogatásainak rejtélye földeritetlen maradt, mert ezekre Newmann célzást sem tett, sem a cseléddel való előzetes beszélgetéseiben, sem később, mikor az urnőjével tárgyalt; csak annyit jegyzett meg, hogy ő, utasitásai értelmében hazáig követte a leányt s ott ifju barátja ügyének szószólója volt. De azt nem árulta el, hogy milyen messzire követte és honnan. Arra azonban célzást tett, hogy a bizalmas cseléd szavaiból azt gyanitja, hogy a fiatal hölgy igen nyomoruságosan és boldogtalanul él, heves és durva természetü apjának szigoru őrizetében, ez a körülmény, szerinte, bizonyos mértékig annak is magyarázatául szolgálhat, hogy a Cheeryble testvérek védelmét és barátságát kereste és azt is érthetőbbé tette, hogy rá engedte beszélni magát erre a találkozóra. Ez utóbbit az előzmények igen logikus következésének tekinthette, hiszen csak természetes föltevés, hogy egy fiatal hölgy, akinek jelenlegi helyzete oly kevéssé irigylésre méltó, iparkodik változtatni rajta.

A további kérdezősködések során kiderült, — mert mindezt csak igen nehezen és fáradságosan lehetett kiszedni Noggsból, — hogy Newman, kopottas megjelenésének magyarázatául, ugy szerepelt, mintha bizonyos, igen észszerü és elkerül-

hetetlen okokból álruhába öltözött volna. Mikor Miklós megkérdezte: hogyan léphette tul a megbizatását annyira, hogy találkozót is kért, azt felelte, hogy miután a hölgy hajlandónak látszott erre, ő lovagias kötelességének tekintette, hogy felhasználja ezt a kedvező körülményt s ezzel módot adjon Miklósnak arra, hogy megközelitse célját. Miután ezeket még huszszor is tüzetesen és részletesen megvitatták, bucsut vettek egymástól s megállapodtak, hogy másnap este fél tizenegykor találkoznak s együtt indulnak a találkozóra, amely tizenegy órára volt megbeszélve.

— Milyen furcsa is az élet néha! — tünődött Miklós utközben. — Erre soha nem számitottam, nem is álmodtam volna, hogy lehetséges. A legtöbb, amit remélni mertem, annyi volt, hogy megtudok valamit ennek a leánynak az életéről, aki iránt annyira érdeklődöm, hogy láthatom az utcán, hogy elmegyek a háza előtt, hogy találkozom vele olykor séta közben, hogy talán eljön egy nap, amikor abban a helyzetben leszek, hogy beszélhetek neki a szerelemről. Most meg... De hát igazán bolond volnék, ha a jószerencsém miatt zúgolódnám.

De Miklós mégis elégedetlen volt. Neheztelt a fiatal hölgyre, amiért olyan könnyen meg lehetett nyerni, — mert, — érvelt Miklós — nem tudhatja, hogy rólam van szó s igy akárki is lehetett volna az, akinek találkozót adott — ez pedig nem volt kellemes gondolat. A következő percben már önmagára haragudott, amiért ilyen gondolatai támadtak s azzal vigasztalta magát, hogy ilyen templomban csak jóság lakozhatik s a fivérek viselkedése is elég világosan mutatja, menynyire tisztelik ezt a lányt. De ez a gondolat sem volt sokkal megnyugtatóbb az előbbieknél s a fejtörések és föltevések tengerére üzte őt, ahol is rendkivül nyugtalanul hányódott egészen tiz óráig, mikor már közeledett a találkozás ideje.

Miklós nagy gonddal öltözött fel s még Newman Noggs is rendbeszedte magát egy kicsit. Kabátján szokatlan és csodálatos tüneményként két gomb is volt egymás mellett. S a többi gombot helyettesitő tűk meglehetősen szabályos közökben voltak betüzdelve. Kalapját is a legujabb divat szerint viselte, zsebkendőt tüzött a karimája mellé, melynek becsavart sarka ugy lógott le hátul, mint egy copf, — ez utóbbi disz alkalmazásának dicsősége azonban nem egészen őt illette, mert ő egyáltalán nem is tudott róla. Olyan ideges és izgatott volt, teljesen érzéketlen maradt mindennel szemben, kivéve a kirándulás fontos célját.

Mély csendben haladtak végig az utcákon s minthogy egy darabig hatalmas léptekkel mentek, eljutottak egy homályos, néptelen utcába, az Edgeware-ut közelében.

— Tizenkettes szám, — mondta Newman.

— Ó, — felelte körülnézve Miklós.

— Jó utca? — kérdezte Newman.

— Igen, — felelte Miklós, — de meglehetős sötét.

Newman erre a megjegyzésre nem válaszolt, hanem hirtelen megállt, Miklóst odaplántálta valami udvar rácsozatához s azt mondta neki, hogy várjon itt mozdulatlanul, mig ő kellőképen meg nem győződött, hogy tiszta-e a levegő. Ezután Noggs gyorsan elbicegett és minden pillanatban hátra nézett, hogy meggyőződjék, betartja-e Miklós az utasitásait; fölmen körülbelül a hatodik ház lépcsőjén és eltünt a szeme elől.

Rövid idő mulva ujra megjelent, visszabicegett, félutor megállt és intett Miklósnak, hogy kövesse.

— Nos? — kérdezte Miklós, lábujjhegyen közeledve felé.

— Minden rendben van, — felelte Newman nagyon jókedvüen. — Várnak ránk, senki sincs otthon. Jobban már nem is sikerülhetett volna a dolog. Hahaha.

E biztató kijelentés után elódalgott egy utcai kapu mellett, amelyen Miklós egy sárgaréz táblát pillantott meg, rajta óriási betükkel ez állt: „Bobster". Aztán megállt az udvar kapuja előtt, amely nyitva volt s intett fiatal barátjának, hogy menjen le a lépcsőn.

— Mi az ördög? — kiáltotta Miklós visszahuzódva, — a konyhába settenkedünk be, mintha kanalakat és villákat akarnánk lopni?

— Csönd, — felelte Newman, — az öreg Bobster egy vérszomjas vadállat. Megölné magukat, — pofonvágná az ifju hölgyet. Gyakran megteszi.

— Micsoda? — kiáltott Miklós felháborodva. — Azt akarja mondani, hogy van ember a világon, aki arcul mer ütni egy ilyen . . .

Nem maradt ideje, hogy e pillanatban szive hölgyének dicséretét zengje, mert Newman gyöngéden meglökte, ugy, hogy szinte legurult a konyha lépcsőjén. Azt gondolván, hogy legcélszerübb lesz jónéven venni ezt a figyelmeztetést, Miklós minden további tiltakozás nélkül lement, de arckifejezése mindenre inkább vallott, mint reménységre, szenvedélyes szerelemre és elragadtatásra. Newman utána ment, — fejjel lefelé ment volna utána, ha Miklós idejében nem segit neki, — aztán kézenfogta s egy sötét, kövezett folyosón keresztül valami hátsó konyhában vagy pincébe vezette, ahol szuroksötét volt.

— Na, — suttogta bosszusan Miklós, — remélem, nem ebből áll az egész.

— Nem, nem, — felelte Noggs, — mindjárt itt lesznek. Minden rendben van.

— Akkor jó, — mondta Miklós. — Őszintén szólva, nem gondoltam volna.

Többet nem beszéltek. Miklós némán állt és hallgatta Newman Noggs hangos szuszogását s olyasmit képzelt, hogy a jó ember orra vörösen izzó szén gyanánt világit abban a mélységes sötétségben, amely körülöttük mindent beboritott. Hirtelen óvatos léptek nesze ütötte meg a fülét s rögtön ezután egy női hang kérdezte, itt vannak-e az urak.

— Itt vagyunk, — felelte Miklós, a hang irányába fordulva, — ki az?

— Csak én, uram, — felelte a hang. — Tessék jönni, kisasszony.

Fénysugár hatolt a helyiségbe s nemsokára megjelent a cseléd, gyertyával a kezében, őt pedig fiatal urnője követte, szemérmes zavarával küzdve.

A fiatal hölgy láttára Miklós összerezzent és elsápadt, szive hangosan dobogott, s földbe gyökeredzett a lába. Ebben a pillanatban, majdnem egyidejüen a hölgy és a gyertya megérkezésével, hangos, dühös kopogtatás hallatszott a kapu felől. Newman Noggs egyszeribe felugrott a söröshordóról, amelyen lovagolva ült és hamuszürke arccal, rekedten kiáltott fel:

— Uristen, ez Bobster!

A fiatal hölgy felsikoltott, szolgálója a kezét tördelte, Miklós szemmelláthatő elképedéssel bámult egyikről a másikra. Newman ide-oda szaladgált, valamennyi zsebébe egymásután beledugta a kezét és, nem tudván mihez fogjon, mindegyiknek kiforgatta a bélését. Ez az egész csak egy percig tartott, de minden képzeletet felülmul, mennyi zürzavar zsufolódott össze ebben az egyetlen percben.

— Menjenek a házból, az Isten szerelmére! Rosszat cselekedtünk, valamennyien megérdemeljük, — kiáltotta a fiatal hölgy. — Távozzanak a házból, különben örökre végem van, tönkre vagyok téve.

— Hallgasson meg, csak egy szót engedjen szólni! — kiáltotta Miklós. — Csak egyetlen szót. Nem fogom tartóztatni. Megengedi, hogy egyetlen szót szóljak ennek a szerencsétlenségnek magyarázatául?

De Miklós akár a falnak is beszélhetett volna, mert a fiatal hölgy feldult arccal rohant fel a lépcsőn. Utánament volna, de Newman megragadta a gallérjánál fogva s a folyosó felé vonszolta, amelyről beléptek.

— Engedjen, Newman, az ördögbe is, — kiáltotta Miklós. — Okvetlen beszélnem kell vele. Feltétlenül! Anélkül nem megyek el ebből a házból.

— De gondolja meg . . . A jó hire . . . a becsülete . . . erőszakosság, — szólt Newman. mindkét karjába belecsim-

paszkodva és kituszkolta Miklóst. — Várjunk, amig kinyitják a kaput. Mihelyt ujra becsukták, kimegyünk ott, ahol jöttünk. Jöjjön. Erre, erre.

Miklós engedett Newman tiltakozásának, a leány könnyeinek és könyörgésének s a felülről szakadatlanul hangzó borzalmas kopogtatásnak. Engedte, hogy kicipeljék s pontosan ugyanakkor, amikor Bobster ur belépett az utcai kapun, ő Noggs-szal együtt kisurrant a hátsóudvar kapuján.

Szó nélkül és megállás nélkül siettek végig néhány utcán. Végül hüledező, bűnbánó ábrázattal álltak meg és néztek szembe egymással.

— Nem baj, — mondta Newman levegőért kapkodva, — ne csüggedjen. Minden rendben van. Legközelebb több szerencsénk lesz. Most nem lehetett másként. *Én* megtettem, ami tőlem tellett.

— Még pedig nagyszerüen, — felelte Miklós és megfogta a kezét. — Nagyszerüen, ahogyan az ilyen hűséges, buzgó baráthoz illik. De, ne értsen félre, én nem csalódtam magában és végtelenül hálás vagyok, de . . . *ez a hölgy nem az volt.*

— Micsoda? — kiáltotta fel Newman Noggs, — félrevezetett volna a cseléd?

— Newman, Newman, — mondta Miklós, kezét Newman vállára téve, — *a cseléd sem az volt.*

Newmannek leesett az álla és ép szemével mereven, mozdulatlanul bámult Miklósra.

— Ne vegye a szivére, — mondta Miklós, — nem olyan fontos az egész. Látja, én nem sokat törődöm vele. Egyszerüen valaki mást követett és megvan.

Csakugyan nem is történt egyéb. Lehet, hogy Newman oly sokáig kancsalitott mindenfelé a kut körül, hogy a végén duplán kezdett látni, vagy talán, ugy vélekedvén, hogy van ideje bőven, fel akarta üditeni magát nehány csepp itallal, amely erősebb volt jóval, mint amilyennel a kut szolgálhatott volna. Akárhogyan is volt, tévedett. És Miklós hazament, hogy tovább elmélkedjék a dolog fölött s ábrándozzék az ismeretlen fiatal hölgy bájairól, amelyek most éppen olyan messze estek tőle, mint valaha.

Vége a harmadik kötetnek.

NICKLEBY
MEALES
III IV